

EUSKALTZAINDIA - JAGON SAILA

S u s t a p e n b a t z o r d e a

Hizkuntza- zuzenbidea

Testu-bilduma euskaraz

(2. argitaraldi berrikusi eta emendatua)



EUSKALTZAINDIA

2018

HIZKUNTZA ZUZENBIDEA

Testu-bilduma euskaraz

2. argitaraldia

Paratzaileak: Andres Urrutia Badiola, Santiago Larrazabal
Basañez eta Gotzon Lobera Revilla

Sustapen batzordea

Burua: Aleman, Sagrario
Idazkaria: Osa, Erramun
Kideak: Aizpurua, Jon
Baxok, Erramun
Coyos, Jean-Baptiste “Battittu”
Iñigo, Andres
Juaristi, Patxi
Larrazabal, Santiago
Lobera, Gotzon
Martínez de Luna, Iñaki
Ramos, Rosa
Saez, Patxi
Uribarren, Patxi
Urrutia, Andres
Usarralde, Ibon

Aholkulariak: Erize, Xabier
Etxegoien, Juan Karlos “Xamar”
Ruiz Urrestarazu, Manuel Maria
Soulé, Bernardette
Arabako ordezkaria
Gipuzkoako ordezkaria
Nafarroako ordezkaria
Ipar Euskal Herriko ordezkaria

© EUSKALTZAINDIA / RALV/ ALB

Paratzaileak: Andres Urrutia Badiola (euskaltzainburua), Santiago Larrazabal Basañez (euskaltzain urgazlea eta Sustapen batzordeko kidea) eta Gotzon Lobera Revilla (euskaltzain urgazlea eta Sustapen batzordeko kidea)

Argitalpen hau, zuzenbidearen edukiari dagokionez, 2018ko uztailaren 15ean itxi da. Betiere, eguneratze-lana, gutxienez, urtean behin egingo da.

Eskubide guztiak jabetunak dira. Ez da zilegi argitalpen elektroniko hau osorik edo zatika kopiatzea, ez sistema informatikoekin beronen edukia biltzea, ez inongo sistema elektroniko edo mekanikoz, fotokimikoz, magnetikoz, elektrooptikoz, fotokopiaz, erregistratuz edo beste bitartekoz berau transmititzea, aipamenetarako izan ezik, argitaratzailearen edo *copyright*aren jabearen alde aurreko eta idatzizko baimenik gabe.

ISBN: 978-84-949787-4-6

AURKIBIDEA

AURKIBIDEA	IV
AURKEZPENA	IX
ATARIKOA	X
ARGITALPEN ELEKTRONIKO HONEN EZAUGARRIAK	XIII
TESTUAK	I
1. Nazio Batuak	2
1.1. Nazio Batuen Gutuna, 1945eko urriaren 24koa: 55. artikulua	3
1.2. Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala, 1948ko abenduaren 10koa	4
1.3. Eskubide Zibilen eta Politikoen Nazioarteko Ituna, 1966ko abenduaren 16koa: 27. artikulua	10
1.4. Eskubide Ekonomikoen, Sozialen eta Kulturalen Nazioarteko Ituna, 1966ko abenduaren 16koa: 2. artikulua	11
1.5. Teherango Aldarrikapena, 1968ko maiatzaren 13an, Giza Eskubideen Nazioarteko Konferentziak hartutakoa: 1. puntua	12
1.6. Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioa, 1989ko azaroaren 20koa: 30. artikulua	13
1.7. Rioko Adierazpena, Ingurumen eta Garapenari buruzkoa, 1992ko ekainaren 3tik 14rako: 22. printzipioa	14
1.8. Hizkuntza- eta Erlijio-gutxiengo Nazional edo Etnikoetako Pertsonen Eskubideen Adierazpena, 1992ko abenduaren 18koa: 1. artikulua	15
1.9. Vienako Adierazpena eta Ekintza-plana, 1993ko ekainaren 25ean, Giza Eskubideen Munduko Konferentziak hartutakoak: 19. eta 20. puntuak	16
2. LANE	17
Lane-ren 169. konbentzioa, 1989ko ekainaren 27koa, Herrialde Independentetako Herri Indigena eta Tribalei buruzkoa: 26., 27., 28., 29. eta 30. artikulua	18
3. UNESCO	20
3.1. Kultura Aniztasunari buruzko Adierazpen Unibertsala, 2001eko azaroaren 2koa: 5. eta 6. artikulua	21

3.2. Kultura Adierazpenen Aniztasuna Babestu eta Sustatzeko Konbentzioa, 2005eko urriaren 20koa: aitzinsolasaren 14. iragarpena eta 6. artikuluko 1. eta 2.b) paragrafoak	22
4. Hizkuntza Eskubideen Adierazpen Unibertsala (Bartzelonakoa, 1996ko ekainaren 6koa).....	23
ATARIKOAK	24
ATARIKO TITULUA Kontzeptuak zehaztea	26
LEHEN TITULUA Printzipio orokorrak	29
BIGARREN TITULUA Hizkuntza-araubide orokorra	30
XEDAPEN GEHIGARRIAK.....	36
AZKEN XEDAPENAK.....	36
5. Europar Batasuna.....	38
5.1. Europako Kontseiluko Batzar Parlamentarioa	39
Cirili txostena eta 928. gomendioa: 1981eko urriaren 7ko gomendioa, Europako Eremu Urriko Hizkuntzen eta Dialektoen Hezkuntza- eta Kultura-arazoei buruzkoa	39
5.2. Europako Parlamentua	41
5.2.1. Arfê gomendioak	41
5.2.1.a) Europako Parlamentuak 1981eko urriaren 16an emandako ebazpena, Eskualdeetako Hizkuntza eta Kulturei buruzko Europako Gutuna eta Eremu Urriko Etnien Eskubideei buruzko Gutuna aipatzen dituenak	41
5.2.1.b) Europako Parlamentuak 1983ko otsailaren 11n emandako ebazpena, eremu urriko hizkuntza eta kulturen aldeko neurriei buruzkoa.....	44
5.2.2. Kuijpers ebazpena, Europako Parlamentuak 1987ko urriaren 30ean emandako ebazpena, Europako Erkidegoko Eskualdeetako eta Eremu Urriko Etnien Hizkuntza eta Kulturei buruzkoa.....	45
5.2.3. Pasquale ebazpena, Europako Parlamentuak 1988ko azaroaren 18an emandako ebazpena, Europako Erkidegoaren Eskualde-politikari eta Eskualdeen Zereginari buruzkoa.....	50
5.2.4. Killilea ebazpena, Europako Parlamentuak 1994ko otsailaren 9an emandako ebazpena, Europako Erkidegoko Eremu Urriko Hizkuntza eta Kulturei buruzkoa.....	52
5.2.5. Maastrichteko Trataturia, 1992ko otsailaren 7koa: 128. artikulua.....	57
5.2.6. Nizako Trataturia, 2000ko abenduaren 7koa, Europar Batasuneko Oinarritzko Eskubideen Gutuna: 21. eta 22. artikulua	58
5.2.7. Nizako Trataturia, 2001eko otsailaren 26koa, Europar Batasunaren Trataturia, Europako erkidegoak eratzekeo tratatuak eta zenbait egintza aldatzen dituenak: 2., 3., 13. eta 64. artikulua	59
LEHEN ZATIA Funtsezko aldaketak.....	59
BIGARREN ZATIA Xedapen iragankorrak eta azken xedapenak.....	59
B protokoloa, Europar Batasunaren Tratatuaren, Europar Erkidegoa Eratzeko Tratatuaren eta Energia Atomikoaren Europako Erkidegoa Eratzeko Tratatuaren eranskina dena.....	60
5.2.8. Erromako Trataturia, Europarentzat Konstituzio bat eratzen duen Trataturia, 2004ko urriaren 29koa: I-3, II-82, III-280 eta I-448 artikulua	61
5.2.9. Lisboako Trataturia, 2007ko abenduaren 13koa, Europar Batasunaren Trataturia eta Europako Erkidegoa Eratzeko Trataturia aldatu dituenak	63
BIGARREN ZATIA Diskriminaziorik eza eta Batasuneko herritartasuna.....	64
SEIGARREN ZATIA Xedapen instituzional eta finantzarioak	66
ZAZPIGARREN ZATIA Xedapen orokorrak eta azken xedapenak	67
1. protokoloa, estatuetako parlamentuek Europar Batasunean duten egitekoari buruzkoa	67
2. protokoloa, subsidiarotasun- eta proportzionaltasun-printzipioen aplikazioari buruzkoa	67
3. protokoloa, Europar Batasuneko Justizia Auzitegiaren Estatutuari buruzkoa	68
I. eranskina: Europar Batasuneko Funtzio Publikoko Auzitegia	68
26. protokoloa, interes orokorreko zerbitzuei buruzkoa	68
29. protokoloa, estatu kideetako irati-difusio publikoaren sistemari buruzkoa	69
5.2.10. Europako Parlamentuaren 2013ko irailaren 11ko ebazpena, desagertzeko arriskuan dauden Europako hizkuntzei eta Europar Batasuneko hizkuntza-aniztasunari buruzkoa	70
5.3. Europako Kontseilua.....	78
5.3.1. Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna, 1992ko azaroaren 5koa	78

HITZAURREA	78
I. ZATIA Xedapen orokorrak.....	79
II. ZATIA 2. artikuluko I. paragrafoarekin bat lortu nahi diren helburuak eta printzipioak	80
III. ZATIA Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak bizitza publikoan erabiltzearen aldeko neurriak, 2. artikuluko 2. paragrafoa betez hartutako konpromisoekin hartu beharrekoak	82
IV. ZATIA Gutunaren aplikazioa.....	90
V. ZATIA Azken xedapenak.....	91
5.3.2. Gutxiengo Nazionalak Babesteko Esparru-konbentzioa, 1994ko azaroaren 10ekoa: 5. eta 10. artikulua.....	93
6. Espainiako Erresuma	94
6.1. Espainiako Konstituzioa, 1978ko abenduaren 6koa: 3. artikulua.....	95
6.2. Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna, 1992ko azaroaren 5koa: Espainiako Erresumak berronetsitako zatiak (2001)	96
Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna, 1992ko azaroaren 5koa, Espainiako Erresuman berronetsitako tresna	96
HITZAURREA	98
I. ZATIA Xedapen orokorrak.....	98
II. ZATIA 2. artikuluko I. paragrafoarekin bat lortu nahi diren helburuak eta printzipioak	100
III. ZATIA Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak bizitza publikoan erabiltzearen aldeko neurriak, 2. artikuluko 2. paragrafoa betez hartutako konpromisoekin hartu beharrekoak	101
IV. ZATIA Gutunaren aplikazioa.....	109
V. ZATIA Azken xedapenak.....	110
6.3. Euskal Autonomia Erkidegoa	112
6.3.1. Euskal Herriko Autonomia Estatutua, 1979ko abenduaren 18ko Lege Organikoa: 6. artikulua	112
6.3.2. 10/1982 Legea, azaroaren 24koa, Euskararen erabilera normalizatzeko oinarrizkoa.....	113
ATARIKO TITULUA	114
LEHEN TITULUA.....	115
KAPITULU BAKARRA Herritarren eskubideak eta botere publikoen betebeharrak hizkuntzaren alorrean	115
BIGARREN TITULUA Botere publikoen jardura	115
LEHEN KAPITULUA Euskararen erabilera Administrazio Publikoan Euskal Herriko Autonomia Erkidegoko lurralde-eremuan.....	115
BIGARREN KAPITULUA Euskararen erabilera irakaskuntzan	118
HIRUGARREN KAPITULUA Euskararen erabilera hedabideetan.....	119
LAUGARREN KAPITULUA Euskararen gizarte-erabilera eta beste zenbait alderdi instituzional	120
BOSGARREN KAPITULUA Euskararen erabilera hizkuntza idatzi ofizial gisa	120
XEDAPEN GEHIGARRIAK.....	120
XEDAPEN IRAGANKORRAK	121
XEDAPEN INDARGABETZAILEA.....	121
AZKEN XEDAPENA.....	121
6.3.3. 5/1990 Legea, ekainaren 15koa, Eusko Legebiltzarrerako Hauteskunderi buruzkoa: 36.3, 38.3, 44.I, 91.2 artikulua.....	122
6.3.4. 7/1990 Legea, uztailaren 3koa, Euskal Kultura Ondareari buruzkoa: 66. artikulua	123
6.3.5. 4/1993 Legea, ekainaren 24koa, Euskadiko Kooperatibena: 68.bis-c) artikulua.....	124
6.3.6. Abenduaren 22ko 6/2003 Legea, Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen Estatutuarena: 4.f) artikulua, II. tituluko VII. kapitulu eta 2. xedapen gehigarria.....	125
II. TITULUA Kontsumitzaileen eta erabiltzaileen eskubideak	125
VII. KAPITULUA Kontsumitzaileen eta erabiltzaileen hizkuntza-eskubideak.....	125
XEDAPEN GEHIGARRIAK.....	128
6.3.7. 5/2004 Legea, maiatzaren 7koa, Mahastizaintza eta Ardogintza antolatzeak: 30.2.e) artikulua eta 3.	

xedapen gehigarria.....	129
XEDAPEN GEHIGARRIAK.....	129
6.3.8. 7/2006 Legea, abenduaren 1ekoa, Euskadiko Museoei buruzkoa: 10.h) eta 15.I.e) artikulua.....	130
6.3.9. 3/2007 Legea, apirilaren 20koa, Etxepare Euskal Institutua / Basque Institute Sortzeko eta Arautzekoa. I3I	
ZIOEN AZALPENA	131
XEDAPEN GEHIGARRIAK.....	137
AZKEN XEDAPENAK.....	138
6.3.10. 11/2007 Legea, urriaren 26koa, Euskadiko Liburutegiei buruzkoa: 4., 9., 14., 18., 27., 29. eta 34. artikulua, eta 3. xedapen gehigarria eta azken xedapenetako lehena	139
XEDAPEN GEHIGARRIAK.....	140
AZKEN XEDAPENAK.....	140
6.3.11. 12/2008 Legea, abenduaren 5ekoa, Gizarte Zerbitzuei buruzkoa: 7.c) eta 60.4 artikulua	141
6.3.12. 17/2008 Legea, abenduaren 23koa, Nekazaritza eta Elikagaigintza Politikakoa: 50.5 artikulua.....	142
6.3.13. 6/2010 Legea, abenduaren 23koa, Euskadiko Publizitate eta Komunikazio Institutuzionalari buruzkoa: 4. eta 10. artikulua.....	143
6.3.14. 3/2011 Legea, urriaren 13koa, Lanbide — Euskal Enplegu Zerbitzuari buruzkoa: 3.w) artikulua.....	144
6.3.15. 4/2012 Legea, otsailaren 23koa, Lan Harremanen Kontseiluari buruzkoa: 9.5 artikulua	145
6.3.16. 12/2012 Legea, ekainaren 21ekoa, Kiroleko Dopinaren aurkakoa: 13.8 eta 41.I.a) artikulua.....	146
6.3.17. 13/2012 Legea, ekainaren 28koa, Unibiasq — Euskal Unibertsitate Sistemaren Kalitate Agentziari buruzkoa: 4.7 eta 11.3 artikulua.....	147
6.3.18. 16/2012 Legea, ekainaren 28koa, Euskadiko Ekintzaileei eta Enpresa Txikiari Laguntzekoa: IV. kapituluko 10.2 artikulua	148
IV. KAPITULUA Ekintzailetza jarduerari laguntzea.....	148
6.3.19. 1/2013 Legea, Bizialdi Osoko Ikaskuntzari buruzkoa: 5., 10.I, 11.6, 12.2.g), 14.3, 16.I eta 17.I.a) eta c) artikulua.....	149
6.3.20. 1/2014 Legea, ekainaren 26koa, Kargu Publikodunen Jokabide Kodea eta Haien Interes Gatazkak arautzen dituen: 8.4 artikulua.....	151
6.3.21. 5/2015 Legea, ekainaren 25ekoa, Euskal Zuzenbide Zibilari buruzkoa: 7. artikulua.....	152
6.3.22. 1/2016 Legea, apirilaren 7koa, Adikzioen eta Droga Mendekotasunen gaineko Arreta Integralari buruzkoa: 39.6 artikulua eta lehenengo xedapen gehigarria	153
6.3.23. 2/2016 Legea, apirilaren 7koa, Euskadiko Toki Erakundeei buruzkoa: 6., 7., 17.26, 25-9, 43-I.h) eta 50.9 artikulua.....	154
I. TITULUA Legearen xedea eta printzipioak.....	154
III. TITULUA Udal-eskumenak	156
IV. TITULUA Udalerriaren antolaketa eta funtzionamendua. Udal-ordezkarien estatutua. Zuzendaritza-kide publiko profesionalak.....	156
I. KAPITULUA Udalerriaren antolaketa eta funtzionamendua.....	156
V. TITULUA Udalerriko auzotarren eginbeharrak eta eskubideak. Zerbitzu-kartak	157
I. KAPITULUA Udalerriko auzotarren eskubideak, eginbeharrak eta erantzukizunak	157
VI. TITULUA Gobernu irekia. Gardentasuna, datu irekiak eta herritarren parte hartzea	157
II. KAPITULUA Euskal Autonomia Erkidegoko toki-erakundeen publizitate aktiboaren arloan dituzten betebeharrak	157
6.3.24. 13/2016 Legea, uztailaren 28koa, Turismoarena: 4.j) eta 26.3 artikulua.....	158
6.3.25. 1/2018 Legea, ekainaren 7koa, Kiroleko Dopinaren aurkako ekainaren 21eko 12/2012 Legea aldatzekoa: xedapen gehigarria.....	159
6.3.26. 4/2018 Legea, ekainaren 28koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Lanbide Heziketari buruzkoa: zioen azalpena, VI. kapituluko 24.5 artikulua eta VII. kapitulua.....	160
ZIOEN AZALPENA	160
SEIGARREN KAPITULUA Lanbide-heziketako euskal sistema nazioartekotzea.....	160
ZAZPIGARREN KAPITULUA Hizkuntza ofizialak eta atzerriko hizkuntzak Euskal Autonomia Erkidegoko lanbide-heziketan.....	161

6.4. Nafarroako Foru Komunitatea	163
6.4.1. Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzko abuztuaren 10eko 13/1982 Lege Organikoa: 9. artikulua	163
6.4.2. 3/1985 Foru Legea, martxoaren 25ekoa, Herriaren Legegintza-ekimena arautzen duena	164
6.4.3. 18/1986 Foru Legea, abenduaren 15ekoa, Euskarari buruzkoa	165
ATARIKO TITULUA Xedapen orokorrak	165
I. TITULUA Erabilera arrunt eta ofiziala	167
I. KAPITULUA Xedapen orokorrak	167
II. KAPITULUA Erabilera ofiziala eremu euskaldunean	168
III. KAPITULUA Erabilera eremu mistoan	169
IV. KAPITULUA Erabilera eremu ez-euskaldunean	169
II. TITULUA Irakaskuntza	170
I. KAPITULUA Xedapen orokorrak	170
II. KAPITULUA Irakaskuntza eremu euskaldunean	170
III. KAPITULUA Irakaskuntza eremu mistoan	171
IV. KAPITULUA Irakaskuntza eremu ez-euskaldunean	171
III. TITULUA Komunikabide sozialak	171
LEHEN XEDAPEN GEHIGARRIA	171
BIGARREN XEDAPEN GEHIGARRIA	172
XEDAPEN IRAGANKOR BAKARRA	172
AZKEN XEDAPENETAN LEHENA	172
AZKEN XEDAPENETAN BIGARRENA	172
7. Frantziako Errepublika	173
7.1. Gizakiaren eta Herritarraren Eskubideei buruzko Adierazpena (1789): II. artikulua	174
7.2. 51-46 Legea, 1951ko urtarrilaren 11koa, Tokian Tokiko Hizkuntzei eta Dialektoei buruzkoa (Deixonne legea)	175
7.3. Frantziako Errepublikaren 1958ko urriaren 4ko Konstituzioa: 2. eta 75-I artikulua	177
7.4. Hezkuntzaren Kodea: L 312-10 eta L 312-11 artikulua	178
7.5. 86-1067 Legea, 1986ko irailaren 30ekoa, Hedabideen Komunikazio Askatasunari buruzkoa (Leotard legea): 18-8, 28, 33-5, 42, 43-II, 44. eta 48-I artikulua	179
I. TITULUA Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusia	179
II. TITULUA Ikus-entzunezko komunikabideen zerbitzuak	180
I. KAPITULUA Bide hertziarra darabilten zerbitzuak	180
II. KAPITULUA Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusiak esleitzen dituen maiztasunak erabiltzen ez dituzten sarek banatutako ikus-entzunezko komunikazio-zerbitzuei aplikatu beharreko xedapenak	181
III. KAPITULUA Baimenaren mende dauden ikus-entzunezko komunikazio-zerbitzu guztiei aplikatu beharreko xedapenak	181
III. TITULUA Ikus-entzunezko komunikazioaren sektore publikoa	181
7.6. 94-665 Legea, 1994ko abuztuaren 4koa, Frantsesaren Erabilerari buruzkoa (Toubon legea): I., II-I eta 21. artikuluak	183
7.7. Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna, 1992ko azaroaren 5koa, Frantziako Errepublikak 1999an sinatua	184
7.8. 99-533 Legea, 1999ko ekainaren 25ekoa, Lurralde Antolaketa eta Garapen jasangarriari buruzkoa (Vynet legea): 14-I artikulua	186
TESTUAN TXERTATUTAKO KONTZEPTUEN ETA ESALDIEN AURKIBIDEA	187

AURKEZPENA

*Sagrario Aleman,
Sustapen batzordeko burua*

Euskaltzaindiaren zereginetako bat euskara zaintzea eta aitzinatzea da. Xede hori bete ahal izateko, besteren artean, Akademiaren erantzukizuna da Euskal Herriko erakunde publikoei behar diren baliabideen bermea aholkatzea eta eskatzea. Eta hizkuntza erakunde ofiziala den aldetik, hori egin izan du erakunde publikoek bere irizpena eskatu diotenean.

Helburu hori buruan, Euskaltzaindiaren Sustapen batzordeak jarraipena eman nahi izan dio 2017. urtean argitaratu zuen *Hizkuntza-zuzenbidea. Testu-bilduma euskaraz* izeneko lanari. Eta argitalpen hau (bai elektronikoa, bai PDF formatukoa) duzu, irakurle, eskura.

Illo horretatik segituz, bertze urrats bat egin nahi izan du batzorde horrek berak, oraingoan hizkuntza-zuzenbideko testu garrantzitsuenen bilduma eguneratu hau eskainiz. Izan ere, euskara ukitzen duen corpus juridikoa bildu eta eguneratzea izan da lan honen xedea, eta, ondorioz, han-hemenka eta gure inguruko hizkuntzetan arlo horri buruz sakabanatuta dauden erreferentzia juridiko guztiak euskaldunen eskura euskaraz jartzea.

ATARIKOA

*Andres Urrutia,
euskaltzainburua*

1. Hizkuntza-zuzenbidea eta euskara: testu-bilduma eguneratu honen zergatia

Begi-bistakoak dira *Hizkuntza-zuzenbidea*. *Testu-bilduma* euskaraz izeneko lana 2007an argitaratu genuenetik hona hizkuntza-zuzenbidean gertatu diren aldaketak, batez ere eremu urriko hizkuntzen inguruko kezkek eta ardurek sorrarazitakoak. Sarritan bizirik irautea dute helburu horiek, hamaikatxo oztopo eta arazoren aurrean.

Funtsezkoena, ahalegin horietan, halako hizkuntzak eurak gizartean erabiltzea eta zabaltzea da, eremu berrietara heldu nahian, lehendik berezkoak dituenak alboratu gabe. Beharrezkoena, ordea, hizkuntza horietarako berme juridikoa izatea da, zuzenbideak eremu jakinak babes ditzan horientzat.

Hizkuntza-zuzenbide esan ohi zaio horri, horretara bildu baitira, bateko, hizkuntza gutxituen araubidea osatzen duten xedapenak; eta, besteko, araubide horrek ekarri du, lege-munduan ohikoa den bezala, eskubide eta betebeharren multzoa, hizkuntzaren inguruan moldatua.

Hortaz, kontzeptu berria ere sortu da, alegia, hizkuntza-eskubideena, gizabanakoaren eskubideen alorrean, lehendik ezagunak direnen aldamenean (hots, politika-, ekonomia-, gizarte-arlokoak...), hizkuntza gutxituen hiztunak bere baitara biltzen dituen.

Zuzenbideak hitzetan adierazten du bere edukia: *ius semper loquitur*. Hartara, euskaldunoi ere zuzenbideak hitz egiten digu ahots desberdinekin: batzuk, mundu-mailakoak, beste batzuk, Europa mailakoak; ukatu gabe, Euskal Herrian bertan, euskararen araubidea dela eta, indarrean ditugunak.

Ahots desberdinak, hizkuntza desberdinetan. Horregatik, hain zuzen ere, berebiziko ahalegina egin du oraingoan Euskaltzaindiaren Jagon Saileko Sustapen batzordeak ahots eta mezu horiek, hizkuntza-zuzenbidearenak, euskaraz eguneratzen, 2007ko argitalpenekoen osagarri, euskaldun orok eskura izan dezan hots horiek barruratzen dituen mezua.

Bilduma eguneratu batera ekarri du Euskaltzaindiaren Sustapen batzordeak egun euskarari bere herrialde guztietan aplikagarri zaizkion testu nagusiak. Ipar zein Hego Euskal Herrian, osterantzeko ordenamendu juridikoen gainetik, hizkuntza-zuzenbidea helburu duten eta aplikagarri diren arauak eta bestelakoak dira honen eramaileak.

2. Bildumaren nondik norakoak

Araubide baten bildumaz denaz bezainbatean, egitura jakineko argitalpena da hau. Izatez, piramide baten antzera jokatu da oraingoan ere, 2007ko argitalpenean egin genuen bezalaxe, maila geografiko eta inoizkorik gehien duten testuetatik abiatu, eta egun Euskal Herriko herrialdeetan aginduzkoak direnak zehaztu arte.

Piramide horren mugarriak lehen bezala honelaxe daude sailkatuak:

1. Nazio Batuak; 2. LANE; 3. UNESCO; 4. Hizkuntza Eskubideen Adierazpen Unibertsala (Bartzelonakoa, 1996ko ekainaren 6koa); 5. Europar Batasuna; 6. Espainiako Erresuma; 7. Frantziako Errepublika.

Bide horretatik eskura dezake liburu honen erabiltzaileak halako ikuspegi orokorra, egun Euskal Herrian ez ezik, mundu osoan hizkuntza-eskubideen nondik norakoak egoki barruratzen dituen.

Hizkuntza-araubidea emateko orduan, bestalde, arreta eta harrera bereizia eskaini zaio euskarari berari. Izan ere, testu guztiak euskaraz eman dira, uste izanik, nazioarteko testuen jatorrizko bertsioari muzin egin gabe, behar ditugula euskaldunok halako testuak euskaraz eta argitalpen fidagarri baten bidez bildurik izatea. Horregatik, kontzeptuak bateratu egin dira, testu lokabea izango bada hori beharrezkoa baita.

2007an ahalegina zen, testuak, kasurik gehienetan, euskaraz besteko hizkuntzetan emanak baitziren, aginduzkoa eta araubidezkoa dutena barruratzeko. Horren jakitun izan gara, eta, hala eta guztiz ere, euskaraz eman izan dira horiek, sakabanatuak baino, estekatuak eta lotuak izan ditzaten euskaldunek.

Badakigu, horrela jokatura, gure testua ez dela hainbat kasutan (batez ere, nazioarteko testuen kasuan) aginduzko letrak bilduko dituen. Badakigu, orobat, horrek behartu egiten gaituela zenbait testu moldatzera eta beste batzuk itzultzera.

Hala egin da argitalpen elektroniko honetan eta PDF eta EPUB formatuetan eskaini diren horietan ere. Dena den, 2007ko argitalpenean bezala, baziren lehendik ere liburu elektroniko honetara bildutako testuetatik zenbaiten euskaratzeak. Horiek ere baliatu izan ditugu erreferentzia gisa, eta jatorrizko bertsioen erreferentziak oinoharretan ipini ditugu, irakurleak jakin dezan zein izan zen testu horien jatorrizko bertsioa. Betiere, 2016an *Euskaltzaindiaren Hiztegia* argitaratu zen, eta 2018an, berriz, *Euskara Batuaren Eskuliburua*; bada, horiek izan dira argitalpen honen gidari, testu guztiak euskara berri, berritu eta berriztatzailean argitaratzeko.

Hautua egin da. Hala nahita, gainera, hizkuntza-legeriaren multzoan modu askotara joka daitekeelako. Sustapen batzordearen aburuz, testu nagusiak bildu beharrekoak ziren, hots, lege-maila edota nazioarteko hitzarmenarena dutenak. Eduki horiez landa ere, ukaezinak dira jurisprudentzia eta gainerakoen zereginak. Azkenak, esan gabe doa, lan honen proiektutik baztertu ditugu, 2017. urtean egin genuen bezala, baina bihar-etziko beharrezanez begira gaudelarik.

Bada, alabaina, nabarmendu beharreko puntua halakoetan, bizpahiru salbuespen egin baititugu. *Lehena*, eta agian nabariena, egun arauzkoa izan ez arren, aipagai den Hizkuntza Eskubideen Adierazpen Unibertsala, Bartzelonakoa, 1996ko ekainaren 6koa. Hurrena, European hizkuntza-eskubideetan berebiziko oihartzuna

izan duten ebazpenetatik zenbait (Kuijpers ebazpena, Pasquale ebazpena, Killilea ebazpena eta Alfonsi ebazpena). Eta, azkena, egun indarrean ez diren lege-testuak, nahiz eta garai batean oinarri sendoa izan mota horretako hizkuntzen garatze-bidean.

Euskarari gagozkiola, bidenabar agertzen da euskarak duen araubide linguistiko nagusia. Jakina da, bestalde, araubide horretan Hego Euskal Herrian (Euskal Autonomia Erkidegoan nahiz Nafarroako Foru Komunitatean) duen ofizialtasuna, gatzelania bezala. Ofizialtasun horrek ekarri du, besteak beste, testu ofizialak ere herrialde horien aldizkari ofizialetan agertzea. Hartara, testu ofizial horiek barruratu dira bilduma honetara, gaur egungo hizkuntza- eta terminologia-moldeen arabera.

Jakin beza, hortaz, irakurle eta erabiltzaile horrek, halako zorra ordaindu behar izan duela bilduma eguneratu honek, nahiz eta aringarri moduan azaldu, halako kasuetan eta oin-oharren bidez, ezinbesteko gaurkotze laburrak, batik bat toponimiaren alorrean egin izan direla.

3. Sustapen batzordea: bilduma honen bidea

Aspalditik izan du Sustapen batzordeak bilduma hau eguneratzeko asmoa. Iturriak bildu, testuak antolatu eta egitura baten barruan eman, 2007an argitaratu zuen lanari segida emanez. Izan ere, Sustapen batzordeak du horretarako agindua Euskaltzaindiaren barruan, batzordekide baititu euskararen gizarte-kezka duten adituetatik hainbat: soziolinguistak, legelariak, irakasleak, funtzionarioak... hau da, egunero euskararekin bizitzaren hainbat esparrurekin harreman estuak dituztenak, euren lanbideak direla eta. Hori aski ez balitz, gogora bedi Euskal Herriko herrialdeetan Euskaltzaindiak dituen ordezkariak ere kide direla, horretan ere Euskal Herriko ikuspegi osoa biltzen dela.

2007ko argitalpenetik oraingo argitalpen honetara, testu hauek gehitu egin dira: 1) Europako Parlamentuaren atalean, hiru testu erantsi dira; 2) Espainiako Erresumaren atalean, Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Gutuna erantsi da, Espainiako Erresumak testua berronesteko tresna agertzeko; 3) Euskal Autonomia Erkidegoaren azpiatalean, hogeita lau sektore-xedapen erantsi dira; 4) Nafarroako Foru Komunitatearen azpiatalean, bat erantsi da, eta 5) Frantziako Errepublikaren atalean, bat erantsi da.

Batzordearen barruan, ni neu, Santiago Larrazabal Basañez eta Gotzon Lobera Revilla ahalegindu gara orduko lanari behar besteko segida ematen.

Horretara jarriak, tresna lagungarria eskaini nahi izan die Jagon Saileko Sustapen batzordeak Euskaltzaindiari eta euskaldunei, euskararen aitzinatze-bidean, protagonista ez ezik, hainbat testu juridikoren eramaile ere izan dadin euskara, gure eguneroko bizitzan hizkuntzaren nondik norakoak erro-errotik markatzen dituzten testuena, hain justu ere.

ARGITALPEN ELEKTRONIKO HONEN EZAUGARRIAK

Hamaika urte igaro dira Euskaltzaindiak 2007an *Hizkuntza-zuzenbidea* argitaratu zuenetik. Ordutik hona, hainbat aldaketa gertatu dira hizkuntza-zuzenbidearen araudietan, euskararen estandarizazioan, terminologiaren arloan eta teknologia digitalaren irismenean.

Hori dela eta, Euskaltzaindiaren Jagon Saileko Sustapen batzordeak Euskaltzaindiaren Osoko Bilkuraren erabakia hartu eta lan haren beste edizio baten argitalpena prestatu du.

Hizkuntza-zuzenbidearen ikuspegitik, zenbait aldaketa gertatu dira maila guztietako araudietan. Ez ditugu guztiak hemen aipatuko, argitalpen honetan zehar agertzen direlako, baina nabarmenak adieraziko ditugu, berbarako: Europako Parlamentuaren 2013ko irailaren 11ko ebazpena, Alfonsi txostena oinarri duena; Euskal Autonomia Erkidegoaren hainbat lege sektorialetan euskarari emandako lege-tratamendua; Nafarroako Foru Komunitatearen Euskarari buruzko abenduaren 15eko 18/1986 Foru Legeari 2010ean eta 2017an egindako aldaketak; Frantziako Hezkuntzaren Kodeari 2013an emandako idazkera berria, eta Hedabideetako Komunikazio Askatasunari buruzko 86-1067 Legeari, (Leotard Legeari) 2009an, 2016an eta 2017an emandako idazkera berria.

Horrekin guztiarekin batera, 2007ko argitalpenean azaldu ez ziren ordu arteko zenbait testu txertatu dira oraingoan. Arrazoia hauxe da: ordu arte argitaratuta zeuden testuei moldaketa batzuk egin zaizkie 2007tik atzera hizkuntza-kontuak arautzeko. Bada, aldaketa horiek sartu ditugu, eta testuak euren jatorrizko argitalpenaren hurrenkera kronologikoan eman ditugu.

Hizkuntza-zuzenbideari ere bai dagokionez, aipamen berezi bat egin behar dugu Eskualdeetako edo Eremu Urriko Europako Gutunari buruz. Izan ere, 1992ko azaroren 5eko gutun hau atal berezi batean ematen da; horrezaz gainera, Espainiako Erresumari dagokionez, Gutuna berronesteko Tresna erantsi da, eta jarraian Gutuna berriro sartu da, Espainiako Erresumak berronetsitako zatiak letra biribilez eta berronetsi ez dituenak letra etzanez emanez. Frantziako Errepublikari dagokionez, berriz, Frantziak egindako adierazpena eta sinatutako 39 neurriak aipatu dira, Frantziako Errepublikak egindako adierazpenean ageri legez. Betiere, Gutuna ez da berriro eman, Frantziak oraindik Gutuna berronetsi barik duelako. Erabaki hau erabiltzaile ororen mesedetan hartu da, nahiz eta sistematikaren aldetik aipamenen bidea zuzenagoa izan.

Euskararen estandarizazio eta batasunaren ikuspegitik, 2016ko urria giltzarri dugu, orduantxe argitaratu baitzen *Euskaltzaindiaren Hiztegia*. Orduan, Euskaltzaindiak, lehenengo hiztegi arauemailea paperez argitaratzeaz gainera, Internetez ipini zuen eskuragarri munduko erabiltzaile guztien eskura. Hori ez ezik, Interneten dagoen bertsio digitala urtean bi edo hiru aldiz eguneratu eta emendatzen da. Behingo baten baditugu hainbat eta hainbat forma estandarizatuta eta batuta. Horrek ere eragina dakar argitalpen elektroniko honetan, orain hamaika urte erabilitako forma batzuk *Euskaltzaindiaren Hiztegiaren* arabera egokitu

baitira. Gainera, *Euskara Batuaren Eskuliburua* gidari hartu da gramatikaren arloan.

Hori ez ezik, letra xehe-larrien erabileraren inguruan, Euskaltzaindiaren 1990eko *Letra larriak erabiltzeko irizpideak* gomendioa eta Euskaltzaindiak berak EIMaren liburu-bildumaren barruan egoki eta taxuzko iritzitako Alfontso Mujikaren *Letra larriak erabiltzeko irizpideak* liburua izan ditugu gidari.

Terminologiaren alorrean, berriz, 2017. urtean *Oinarrizko hiztegi juridiko-parlamentarioaren* argitalpena ekarri behar da aipura. Izan ere, Euskaltzaindiaren koordinaziopean, Eusko Legebiltzarrak, Nafarroako Parlamentuak, Arabako Batzar Nagusiek, Bizkaiko Batzar Nagusiek eta Gipuzkoako Batzar Nagusiek batera argitaratu zuten euskal herri penintsularreko bost instituzio legegileetan erabiliko zen terminologia juridikoa. Horrek ere eragina izan du argitalpen elektroniko honetan, eta 2007ko edizioan erabilitako terminologia neurri batean bateratzeko balio izan du.

Izan ere, orduko argitalpenean, bere horretan jaso ziren testu ofizialak. Edizio honetan, berriz, ahalegina egin dugu bertsio guztietan terminologia bera erabiltzeko. Urte asko igaro dira Espainiako 1978ko Konstituzioa argitaratu zenetik, eta aldian-aldian egindako euskarazko bertsioak euren sasoiko irizpideen arabera izan ziren. Argitalpen honek testuak, ofizialak izanagatik, goiko lerroaldean aipatutako lanez galbahetu dira, eta termino eta kontzeptuak bateratu egin dira. Kontuan hartu behar dugu instituzio batzuek testu haien euskarazko bertsio berriak argitaratu dituztela testuak erabilgarriak izan daitezen. Betiere, kasu batzuetan orduko dikotomiari eutsi zaio.

Terminologiaren arloan ere, *Oinarrizko hiztegi juridiko-parlamentarioarekin* batera, Euskararen Aholku Batzordeko Terminologia Batzorde-atalak 13 hiztegi terminologiko argitaratu ditu 2007tik hona administrazio publikoaren eta zuzenbidearen arloan, eta horiek ere eragina dakarkiete lan honi. Egin-eginean ere, hiztegi terminologikoetan ebatzitako hainbat termino goiburu izan dira argitalpen elektroniko honetako testuetan erabilitako terminoak erabakitzeko.

Itzultzaile Zerbitzu Ofizialak Administrazio Publikoko langileentzat emandako irizpideak kontuan hartu dira lan honetan.

Gaur egun eskura ditugun teknologia informatikoei eta programa informatikoei eskaintzen dituzten baliabideei esker, bilaketa zabalak egin daitezke, bai eta bilaketa murriztuak ere, eta, gainera, bilaketen emaitzak batera agerrarazi.

Argitalpen hau, zuzenbidearen edukiari dagokionez, 2018ko uztailaren 15ean itxi da. Betiere, eguneratze-lana, gutxienez, urtean behin egingo da.

Andres Urrutia
Santiago Larrazabal
Gotzon Lobera

TESTUAK

1. NAZIO BATUAK

1.1. Nazio Batuen Gutuna, 1945eko urriaren 24koa: 55. artikulua¹

55. artikulua

Nazioen arteko harremanak baketsuak eta lagunen artekoak izan daitezen, egonkortasun- eta ongizate-baldintzak sortu behar direnez gero, eta baldintza horiek sortzekotan, betiere eskubideen berdintasunari eta herrien determinazio askeari buruzko printzipioa errespetatuz, eta errespetu hori oinarri moduan harturik, Erakundeak sustatuko du:

- a) bizitza-maila altuagoak, guztiontzako lan iraunkorra, eta ekonomia- nahiz gizarte-aurrerapen eta garapenerako baldintzak;
- b) ekonomia-, gizarte- eta osasun-arloko nazioarteko arazoak konpontzea, eta horien ondoriozko bestelako arazoak ere, eta kultura- eta hezkuntza-alorretan nazioarteko lankidetzak; eta
- c) guztion giza eskubideen eta oinarritzko askatasunen errespetu unibertsala, arraza-, sexu-, hizkuntza- edo erlijio-arrazoiak direla-medio diskriminaziorik egin gabe, eta eskubide eta askatasun horien eraginkortasuna.

¹ <http://www.un.org/es/charter-united-nations/index.html>

1.2. Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala, 1948ko abenduaren 10ekoa²

HITZAURREA

Kontuan izanik munduko askatasuna, justizia eta bakea giza familiako kide guztien berezko duintasunean eta eskubide berdin eta ukaezinetan oinarritzen direla;

Kontuan izanik giza eskubideak ez ezagutzearen eta gutxiestearen ondorioz, giza kontzientziari irain egiten dioten basakeriak gertatu izan direla; eta gizon-emakumeek, beldur eta gabezia orotatik aske, hitz egiteko askatasuna eta sinesmen-askatasuna izango dituzten munduaren etorrera aldarrikatu dela gizakiaren helburu nagusi;

Kontuan izanik ezinbestekoa dela giza eskubideak zuzenbidezko erregimen batek babestea, gizaki-tirania eta zapalkuntzaren aurkako azken irtenbidea den matxinadara jo beharrean aurkitu ez dadin;

Kontuan izanik ezinbestekoa dela, baita ere, herrialdeen artean harreman lagunkoiak bultzatzea;

Kontuan izanik Nazio Batuetako kide diren herriek gizakiaren oinarritzko eskubideetan, gizakiaren duintasun eta balioan eta gizonen eta emakumeen eskubideen arteko berdintasunean duten fedea tinko azaldu dutela agerian; eta, askatasunaren ikuspegi zabalago baten barruan, gizarte aurrerakuntza sustatzeko eta bizitza-maila jasotzeko erabakita daudela adierazi dutela;

Kontuan izanik estatu kideek, Nazio Batuen Erakundearekin elkarlanean, gizakiaren oinarritzko eskubide eta askatasunen errespetu orokorra eta eraginkorra ziurtatzeko hitza eman dutela;

Kontuan izanik emandako hitz hori osotasunean betetzeko garrantzi handikoa dela eskubide eta askatasun horiek berdin ulertzea;

BATZAR OROKORRAK

GIZA ESKUBIDEEN ADIERAZPEN UNIBERTSAL HAU EGITEN DU,

herri eta nazio guztiek izan beharreko jomuga legez. Beronen xedea da, bai gizabanakoek, bai instituzioek, adierazpen honetan etengabe oinarrituta, alde batetik, eskubide eta askatasun hauen errespetua bultzatzea irakaskuntzaren eta hezkuntzaren bidez, eta, bestetik, maila nazionalean eta nazioarte mailan arian-arian neurriak hartzea, era eraginkorrean eta orokorrean ezar daitezen ziurtatzeko, bai elkarkide diren estatuetakoa herrien artean, baita horien jurisdikzioaren mende dauden lurraldeetan ere.

² <http://www.un.org/es/universal-declaration-human-rights/>

1. artikulua

Gizon-emakume guztiak aske jaiotzen dira, duintasun eta eskubide berberak dituztela; eta, ezaguera eta kontzientzia dutenez gero, elkarren artean senide legez jokatu beharra dute.

2. artikulua

Gizaki orori dagozkio adierazpen honetako eskubide eta askatasunak, eta ez da inor bereiziko arraza, kolorea, sexua, hizkuntza, erlijioa, politikako edo bestelako iritzia, sorterrria edo gizarteko jatorria, ekonomia-maila, jaiotza edo beste inolako gorabeheragatik.

Ez zaio begiratuko gainera, pertsona zein herrialde edo lurraldetakoa den; ezta hango politikari, legeei edo nazioarteko egoerari, nahiz eta herri hori independentea, besteren administrazio fiduziarioaren mendeko lurraldea, autonomiarik gabea edo nola-halako subiranotasun-mugak dituen izan.

3. artikulua

Gizabanako guztiek dute bizitzeko, aske izateko eta segurtasunerako eskubidea.

4. artikulua

Inor ez da izango besteren esklabo edo jopu; debekatuta dago esklabotza eta esklaboen salerosketa oro.

5. artikulua

Ezin daiteke inor torturatu, ezta inori zigor edo tratu txar, anker eta lotsarazlerik eman ere.

6. artikulua

Edozein gizon-emakumek du, nonahi, lege-nortasundun dela aitor diezaioten eskubidea.

7. artikulua

Gizon-emakume guztiak berdinak dira legearen aurrean eta denek dute, diskriminaziorik gabe, legezko babesa izateko eskubidea. Denek dute adierazpen hau hausten duen edozein diskriminazioaren aurka eta diskriminazio horren eragileen aurka babes berbera izateko eskubidea.

8. artikulua

Pertsona orok du konstituzioak edo legeek gizon-emakumeei aitortzen dizkieten oinarritzko eskubideak hausten dituzten egintzetatik babesteko, norbere herrialdeko auzitegi eskudunetan errekurtsio eraginkorra jartzeko eskubidea.

9. artikulua

Inor ezingo da arrazoirik gabe atxilotu, preso hartu edo erbesteratu.

10. artikulua

Pertsona orok eskubidea du, berdintasun osoan, auzitegi independente eta inpartzialean jendaurrean hitz egin eta zuzentasunez entzun diezaioten, nahiz bere

eskubide eta betebeharrak erabakitzeke, nahiz bere aurkako salaketa penalak aztertzeke.

11. artikulua

1. Delituagatik salatutakoak eskubidea du errugabetzat jo dezaten, errudun dela legez eta jendaurreko epaiketan frogatzen ez den bitartean. Epaiketan bere burua zaintzeko berme guztiak ziurtatuko zaizkio.

2. Egintzak edo ez-betetzeak izandakoan, herrialdeko edo nazioarteko legeriaren arabera delitu ez baziren, ezingo da inor kondenatu. Delitua egitean aplikagarri den zigorra baino larriagorik ere ezingo zaio jarri.

12. artikulua

Ez dago arrazoirik gabe beste inoren bizitza pribatuan, familian, etxean edo postan esku-sartzerik, ezta inoren ohore edo izen onari eraso egiterik ere. Nornahik du esku-sartze edo eraso horien aurka legezko babesa izateko eskubidea.

13. artikulua

1. Pertsona orok du joan eta etorri aske ibiltzeko eskubidea eta estatu baten lurraldean bizilekoa aukeratzekoa.

2. Pertsona orok du edozein herrialdetatik alde egiteko eskubidea, baita norberetik ere, eta norbere herrialdera itzultzekoa.

14. artikulua

1. Jazarpena jasanez gero, pertsona orok du edozein herrialdetan babesa bilatu eta izateko eskubidea.

2. Eskubide horretara ezin izango da jo delitu arruntek sortutako auzibideko egintza baten aurka, ezta Nazio Batuen helburu eta irizpideen aurkako egintzak direla-eta ere.

15. artikulua

1. Pertsona orok du nazionalitatea izateko eskubidea.

2. Inori ezingo zaio arrazoirik gabe nazionalitatea kendu, ezta nazionalitatea aldatzeko eskubidea ukatu ere.

16. artikulua

1. Gizonek eta emakumeek, ezkon-adinetik aurrera, ezkontzeko eta familia eratzeke eskubidea dute, arraza, nazionalitate edo erlijioagatiko inolako mugarik gabe; eta, ezkontzari dagokionez, eskubide berberak dituzte bai ezkontuta jarraituz gero eta bai ezkontza-lotura ezabatuz gero ere.

2. Ezkongaien baimen aske eta osoz ez bada, ez dago ezkontzerik.

3. Familia da gizartearen oinarri jatorra eta berezkoa, eta estatuaren eta gizartearen babesa izateko eskubidea du.

17. artikulua

1. Pertsona orok du jabe izateko eskubidea, bakarka nahiz taldean.

2. Arrazoirik gabe, ez zaio inori haren jabetza kenduko.

18. artikulua

Pertsona orok pentsamendu-, kontzientzia- eta erlijio-askatasunerako eskubidea du; eskubide horren barne da erlijio edo sinesmena aldatzeko askatasuna eta baita norbere erlijioa edo sinesmena bakarka nahiz taldean, jendaurrean edo pribatuan irakaskuntzaz, jardueraz, kultuz eta aginduak gordez azaltzeko askatasuna ere.

19. artikulua

Gizabanako guztiek dute iritzi- eta adierazpen-askatasuna. Eskubide horrek barne hartzen du erlijioa eta sinesmena aldatzeko askatasuna eta bakoitzaren iritziengatik inork ez gogaitzeko eskubidea, ikerketak egitekoa eta informazioa eta iritzia mugarik gabe eta nolanahiko adierazpideez jaso eta zabaltzekoa.

20. artikulua

1. Nornahik du bakean biltzeko eta elkartzeko eskubidea.
2. Inor ezingo da behartu elkarte bateko kide izatera.

21. artikulua

1. Pertsona orok du bere herrialdeko gobernuan parte hartzeko eskubidea, zuzenean nahiz libre aukeratutako ordezkarien bitartez.
2. Pertsona orok du berdintasunez norbere herrialdeko funtzio publikoan sartzeko eskubidea.
3. Herriaren borondatea da botere publikoaren agintearen oinarria; borondate hori aldiari aldiaren egingo diren benetako hauteskundeetan adieraziko da. Hauteskundeok bozketarako orokor eta berdinez eta isilpeko boto bidez egingo dira, edo boto askatasuna bermatzen duen beste bide batez.

22. artikulua

Pertsona orok du, gizarteko kide denez gero, gizarte-segurantza izateko eskubidea eta, herrialdearen ahaleginaz eta nazioarteko laguntzaz, estatu bakoitzaren antolaketa eta baliabideak kontuan izanik, gizabanakoaren duintasunerako eta nortasuna garatzeko ezinbestekoak diren eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalak aseta izatekoa.

23. artikulua

1. Pertsona orok du lan egiteko eskubidea, lana aukeratzekoa, lan-baldintza bidezkoak eta egokiak izatekoa, eta langabeziaren aurkako laguntza jasotzekoa.
2. Pertsona orok du, diskriminaziorik gabe, lan beragatik soldata berbera jasotzeko eskubidea.
3. Lanean ari denak bidezko lansaria eta aski zaiona jasotzeko eskubidea du, bai bera eta bai bere familia, giza duintasunari dagokion bezala bizitzeko bestekoa. Horretarako aski ez bada lansaria gizarte-laguntzako beste baliabide batzuen bidez osatuko da.
4. Pertsona orok du, norbere interesen alde egiteko, sindikatuak eratu eta sindikatuko kide izateko eskubidea.

24. artikulua

Pertsona orori dagozkio atsedenerako eskubidea, aisiarakoa, lanaldiaren iraupen mugatua izatekoa eta aldian-aldian ordaindutako oporrak izatekoa.

25. artikulua

1. Pertsona orok du bizimodu egokia izateko eskubidea, bai berari eta bai bere familiari osasuna eta ongizatea bermatuko diena, eta batez ere janaria, jantziak, bizitokia, mediku-sorospena eta gizarte-zerbitzuak; eta baita lanik eza, gaixotasuna, elbarritasuna, alarguntasuna, zahartzaroa edo bizibidea nahi gabe galtzeko beste kasuren bat gertatzen denerako aseguruia izateko eskubidea ere.

2. Amek eta haurrek laguntza bereziak jasotzeko eskubidea dute. Haur guztiek, senar-emazteengandik nahiz ezkontzatik kanpo jaiotakoek, gizartearen babes berbera izateko eskubidea dute.

26. artikulua

1. Pertsona orok du hezkuntza-eskubidea. Hezkuntza doakoa izango da oinarrizko ikasketei dagokienez behintzat. Oinarrizko ikasketak egitea nahitaezkoa izango da; heziketa teknikoa eta lanbiderakoa, orokorra; eta denek izango dute goi-mailako ikasketak egiteko aukera bera, norberaren merezimenduen arabera.

2. Hezkuntzaren helburua giza nortasuna guztiz garatzea izango da, eta giza eskubideen eta oinarrizko askatasunen errespetua indartzea; herrialde, arraza eta erlijio guztien arteko elkar-ulertze, jasankortasun eta adiskidetasunaren alde egingo du; eta Nazio Batuen jarduna bultzatuko du, bakeak iraun dezan.

3. Gurasoek lehentasunezko eskubidea izango dute seme-alabei emango zaien hezkuntza mota aukeratzeko.

27. artikulua

1. Pertsona orok du eskubidea, erkidegoaren kultura-ekitaldietan aske parte hartzeko, artelanez gozatzeko, eta zientzia-aurrerakuntzan eta horri darizkion irabazietan parte hartzeko.

2. Zientzia, literatura edo arte mailan egindako lanen egile diren pertsona guztiek dute horregatik dagozkien interesak eta materialak babes dakizkien eskubidea.

28. artikulua

Pertsona ororen eskubidea da nazioarteko gizarte-ordena ezartzea, eta, ordena horretan, adierazpen honetako eskubide eta askatasunak era eraginkorrean garatzea.

29. artikulua

1. Pertsona orok erkidegoarekiko eginbeharrak ere baditu, erkidegoa baita haren nortasuna guztiz eta era askean garatzeko toki bakarra.

2. Pertsona orok, gainerako herritarren eskubide eta askatasunen errespetua ziurtatzeko eta gizarte demokratiko baten moral, ordena publiko eta ongizate orokorreko bidezko eskakizunak betetzeko lege ezartzen diren mugak baino ez ditu izango dagozkion eskubide eta askatasunez baliatzeko orduan.

3. Eskubide eta askatasun hauez ezingo da inor baliatu Nazio Batuen helburu eta irizpideen aurka.

30. artikulua

Adierazpen honetan jasotako ezertan ezingo da ulertu estatuari edo talde edo gizabanakoren bati adierazpen honetan bertan adierazitako edozein eskubide eta askatasun deuseztatzeko jarduerak edo egintzak burutzeko eskubidea ematen zaionik.

1.3. Eskubide Zibilen eta Politikoen Nazioarteko Ituna, 1966ko abenduaren 16koa³: 27. artikulua

27. artikulua

Estatuetan etnia-, erlijio- edo hizkuntza-gutxiengoak daudenean, gutxiengo horietako gizakiei ez zaie ukatuko, haiek, talde bereko beste kideekin batera, duten eskubidea, euren kultura-bizitza izateko, euren erlijioa eduki eta praktikatzeko, bai eta euren hizkuntza erabiltzeko ere.

³ <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20999/volume-999-i-14668-english.pdf>
<https://www.ohchr.org/fr/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>
<http://www.aprodeh.org.pe/documentos/marco-normativo/legal/Pacto-Internacional-de-Derechos-Civiles-y-Politicos.pdf>

1.4. Eskubide Ekonomikoen, Sozialen eta Kulturalen Nazioarteko Ituna, 1966ko abenduaren 16koa⁴: 2. artikulua

2. artikulua

1. Itun honetan alde diren estatuek konpromisoa hartu dute, bakarka nahiz nazioarteko laguntza eta lankidetzarekin, zenbait neurri hartzeko, batik bat neurri ekonomiko eta teknikoak, ahalik eta baliabide gehien erabilita, hemen aitortutako eskubideen eraginkortasun osoa mailaz maila erdiesteko; horretarako, bide egoki guztiak baliatuko dituzte, eta, bereziki, legegintzako neurriak hartuko.
2. Itun honetan alde diren estatuek konpromisoa hartu dute, itun honetan bertan aipatu eskubideen egikaritza bermatzeko, diskriminaziorik egin gabe, arraza, kolore, sexu, hizkuntza, erlijio, iritzi politiko edo beste era bateko iritzi, nazioko nahiz gizarteko jatorri, maila ekonomiko, jaiotza nahiz bestelako gizarte-izateak direla medio.
3. Garatze bidean dauden herriek, giza eskubideak eta herri horien nazioko ekonomia behar bezala kontuan harturik, zehaztu ahal izango dute zein neurritan bermatuko dizkieten euren naziokoak ez diren pertsonen itun honetan aitortutako eskubideak.

⁴ <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx>
<https://www.ohchr.org/fr/professionalinterest/pages/cescr.aspx>
<https://www.humanium.org/es/wp-content/uploads/2013/08/Pacto-Internacional-de-Derechos-Econ%C3%B3micos-Sociales-y-Culturales.pdf>

1.5. Teherango Aldarrikapena, 1968ko maiatzaren 13an, Giza Eskubideen Nazioarteko Konferentziak hartutakoa⁵: 1. puntua

Giza Eskubideen Nazioarteko Konferentziak aldarrikatua, Teheranen, 1968ko maiatzaren 13an.

Giza Eskubideen Nazioarteko Konferentzia Teheranen bildu da 1968ko apirilaren 22tik maiatzaren 13a arte, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala onetsi zenetik igarotako hogeitaz hamar urteetan zein aurrerapen gertatu den aztertze eta etorkizunerako egitaraua prestatzeko.

Aztertutik Nazio Batuek, giza eskubideei eta oinarritzko askatasunei zor zaien errespetua sustatu eta bultzatzeko, zenbait jardura burutu dituela, eta jardura horien ondorioz zenbait arazo sortu direla;

Kontuan hartutik Konferentziak berak onetsitako ebazpenak;

Kontuan izanik Giza Eskubideen Nazioarteko Urtea gertatu dela munduan aurretiaz inoiz izan ez den aldaketarekin batera;

Aintzat hartutik zientziaren eta teknologiaren aurrerapen azkarrak aukera berriak eskaintzen dituela,

Sinetsirik, liskarrak eta indarkeria munduko hamaika tokitan nagusitzen ari direnean, inoiz baino beharrezkoagoak direla gizakien arteko elkartasuna eta interdependentzia;

Kontuan izanik bakea dela gizateriaren gurari unibertsala, eta bake hori eta justizia ere ezinbestekoak direla giza eskubideak eta oinarritzko askatasunak bete-betean gauzatzeko;

Modu solemnean aldarrikatzen du:

1. Ezinbestekoa dela nazioarteko erkidegoak bere betebeharrak solemnean betetzea, hots, giza eskubideei eta oinarritzko askatasunei zor zaien errespetua guztiontzat sustatu eta bultzatzea, arraza, kolore, sexu, hizkuntza, erlijio eta iritzirik politikoetan edo bestelako iritzirik oinarritutako bereizketetatik bat ere egin gabe.

⁵ <http://hrlibrary.umn.edu/instree/l2ptichr.htm>
<http://zvon.org/law/r/teheran.html>
<https://www.acnur.org/fileadmin/Documentos/BDL/2002/1290.pdf>

1.6. Haurren Eskubideei buruzko Konbentzioa, 1989ko azaroaren 20koa⁶: 30. artikulua

30. artikulua

Estatuetan etnia-, erlijio- edo hizkuntza-gutxiengoak daudenean, edo jatorri indigena duten gizakiak daudenean, gutxiengo horietako haurrei edota haur indigenei ez zaie ukatuko, haiek, talde bereko beste kideekin batera, duten eskubidea, euren kultura-bizitza izateko, euren erlijioa eduki eta praktikatzeko, bai eta euren hizkuntza erabiltzeko ere.

⁶ <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>
<https://www.humanium.org/fr/texte-integral-convention-internationale-relative-droits-enfant-1989/>
<http://www.un.org/es/events/childrenday/pdf/derechos.pdf>

1.7. Rioko Adierazpena, Ingurumen eta Garapenari buruzkoa, 1992ko ekainaren 3tik 14rako⁷: 22. printzipioa

22. printzipioa

Herri indigenek eta euren erkidegoek, bai eta tokian tokiko beste erkidego batzuek ere, euren jakiteen ondorioz eta tradizio-praktiken ondorioz, funtsezko eginkizuna betetzen dute, ingurumena antolatu eta garatzeko orduan. Estatuak behar bezala aitortu beharko lituzkete haien identitatea, kultura eta interesak, bai eta horiei guztiei lagundu ere, eta, garapen jasangarria lortzeko helburu horretan, haien benetako parte-hartzea ahalbidetu beharko lukete.

⁷ http://www.unesco.org/education/pdf/RIO_E.PDF
<http://www.un.org/french/events/rio92/rio-fp.htm>
<http://www.un.org/spanish/esa/sustdev/documents/declaracionrio.htm>

1.8. Hizkuntza- eta Erlijio-gutxiengo Nazional edo Etnikoetako Pertsonen Eskubideen Adierazpena, 1992ko abenduaren 18koa⁸: 1. artikulua

1. artikulua

1. Estatuak, euren lurraldeen barruan, babestu egingo dituzte gutxiengoen existentzia eta nazio- nahiz etnia-, kultura-, erlijio- eta hizkuntza-identitatea, eta identitate hori sustatzeko baldintzak eragingo dituzte.
2. Estatuak, helburu horiek guztiak lortzeko, neurri egokiak hartuko dituzte, legegintzaren arloan nahiz bestelakoetan.

⁸ <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/minorities.aspx>
<https://www.ohchr.org/fr/professionalinterest/pages/minorities.aspx>
<https://www.ohchr.org/sp/professionalinterest/pages/minorities.aspx>

1.9. Vienako Adierazpena eta Ekintza-plana, 1993ko ekainaren 25ean, Giza Eskubideen Munduko Konferentziak hartutakoak⁹:

19. eta 20. puntuak

19. Gutxiengo-taldeetako pertsonen eskubideak sustatzeko eta babesteko jarduerak garrantzi handia dutenez gero, eta, pertsona horiek bizi diren estatuetao gizarte- eta politika-egonkortasunari begira, jarduerok lagungarri oso gertatzen direnez gero,

Giza Eskubideen Munduko Konferentziak baieztatzen du estatuen betebeharrak dela, gutxiengo-taldeetako pertsonen giza eskubide eta oinarritzko askatasun guztiak, bete-betean eta eragingarritasunez, diskriminaziorik gabe eta legearen arabera berdintasun-egoera osoan, egikaritzen dituztela jagotea, Nazio Batuek Hizkuntza- eta Erlijio-gutxiengo Nazional edo Etnikoetako Pertsonen Eskubideei buruz emandako adierazpenarekin bat.

Gutxiengo-taldeetako pertsonen eskubidea dute euren kultura izateko, euren erlijioa eduki eta praktikatzeko, eta euren hizkuntza jendaurrean eta arlo pribatuan erabiltzeko, askatasun osoz eta inoren esku-sartze edo diskriminaziorik gabe.

20. Giza Eskubideen Munduko Konferentziak aitortzen du herri indigenei berez dagokien duintasuna, eta herri horiek garapenari eta gizartearen aniztasunari egindako ekarpen paregabea. Halaber, irmotasunez baieztatzen du nazioarteko erkidegoaren erabakia dela herri indigenen ekonomia-, gizarte- eta kultura-ongizatea bermatzea, eta herri horiei garapen jasangarriaren onurak helaraztea. Estatuak bermatu behar dute, herri indigenen gizartearen alde guztietan bete-betean eta askatasunez parte hartzea, bereziki, herrioi dagozkien arazoetan. Kontuan izanik herri indigenen eskubideak sustatzeko eta babesteko jarduerak garrantzi handia dutela, eta, herri horiek bizi diren estatuetao gizarte- eta politika-egonkortasunari begira, jarduerok lagungarri oso gertatu direla, estatuak nazioarteko zuzenbidearekin bat datozen urrats positibo eta itunduak egin behar dituzte, giza eskubide guztiei eta herri indigenen askatasunei zor zaien errespetua bermatzeko, berdintasuna eta diskriminaziorik eza oinarri harturik. Estatuak, orobat, aitortu behar dituzte herri indigenen nortasun desberdinak, kultura desberdinak eta gizarte antolatze sistema desberdinak, bai eta horien guztien balioa eta aniztasuna ere.

⁹ https://www.ohchr.org/Documents/Events/OHCHR20/VDPA_booklet_English.pdf
https://www.ohchr.org/Documents/Events/OHCHR20/VDPA_booklet_fr.pdf
https://www.ohchr.org/Documents/Events/OHCHR20/VDPA_booklet_Spanish.pdf

2. LANE¹⁰

¹⁰ Forma osoa euskaraz: Lanaren Nazioarteko Erakundea.
Gaztelaniaz: Organización Internacional del Trabajo (OIT). Frantsesez: Organisation Internationale du Travail (OIT). Ingelesez: International Labour Organization (ILO).

Lane-ren 169. konbentzioa, 1989ko ekainaren 27koa, Herrialde Independentetako Herri Indigena eta Tribalei buruzkoa¹¹: 26., 27., 28., 29. eta 30. artikulua

26. artikulua

Neurriak hartu beharko dira, horien bitartez bermatuta gera dadin, herri interesdunetako kideek maila guztietako hezkuntza lortzea, gainerako nazio-erkidegoarekin berdintasun-egoeran behinik behin.

27. artikulua

1. Herri interesdunentzako hezkuntza-programak eta -zerbitzuak garatu eta aplikatu beharko dira, herrion lankidetzarekin, haien beharrian bereziei aurre egiteko; gainera, programa eta zerbitzu horiek barnean hartu beharko dituzte herri horien historia, haien jakiteak eta teknikak, balio-sistemak eta herri horien gainerako gizarte-, ekonomia- eta kultura-gurariak.

2. Agintari eskudunak bermatu beharko du herri horietako kideen heziketa, eta, orobat, kide horiek hezkuntza-programen prestakuntzan eta betearazpenean parte hartzea, herriei arian-arian programa horiek egiteko erantzukizuna eskualda dakien, hori egoki izanez gero.

3. Gainera, gobernuek aitortu beharko dute herri horiek euren instituzioak eta hezkuntza-bideak sortzeko duten eskubidea; instituzio horiek, betiere, bete beharko dituzte agintari eskudunak, herrioi kontsulta egin eta gero, ezarritako gutxieneko arauak. Era berean, helburu horretarako egoki diren baliabideak eman beharko zaizkie herri horiei.

28. artikulua

1. Bideragarri izanez gero, herri interesdunetako haurrei irakatsi beharko zaie, euren hizkuntza indigena edo haurrok zein taldetakoak izan eta talde horretan hitz egin ohi den hizkuntza horretan, irakurtzen eta idazten. Hori bideraezin gertatuz gero, agintari eskudunek kontsultak egin beharko dizkiete herri horiei, helburu hori erdiesteko neurriak har daitezen.

2. Neurri egokiak hartu beharko dira, herri horiek aukera izan dezaten, hizkuntza nazionala edo estatuko hizkuntza ofizialetatik bat jakiteko.

3. Xedapenak eman beharko dira, herri interesdunetako hizkuntza indigenak babesteko, eta hizkuntza horien garapena eta erabilera sustatzeko.

¹¹ https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C169
https://www.ilo.org/dyn/normlex/fr/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C169
https://www.ilo.org/dyn/normlex/es/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C169

29. artikulua

Herri interesdunetako haur-hezkuntzaren helburuetatik bat izan beharko du haur horiei jakite orokorrak eta gaitasunak emateak, haurrok bete-betean eta berdintasun-egoeran parte har dezaten, euren erkidegoaren bizitzan, bai eta nazio-erkidegoaren bizitzan ere.

30. artikulua

1. Gobernuek herri interesdunen tradizioekin eta kulturekin bat datozen neurriak hartu beharko dituzte, herrioi euron eskubideak eta betebeharrak ezagutarazteko, batez ere, lanari, aukera ekonomikoei, hezkuntza- eta osasun-arazoei, gizarte-zerbitzuei eta hitzarmen honen ondoriozko eskubideei dagokienez.
2. Helburu horretarako, eta, beharrezkoa izanez gero, herri horien hizkuntzetan idatzizko itzulpenak eta masa-komunikabideak erabili beharko dira.

3. UNESCO

3.1. Kultura Aniztasunari buruzko Adierazpen Unibertsala, 2001eko azaroaren 2koa¹²: 5. eta 6. artikulua

5. artikulua.— Kultura-eskubideak, kultura-aniztasunarentzako eremu egoki

Kultura-eskubideak, izatez, giza eskubideen osagai dira, giza eskubideok unibertsalak, banaezinak eta interdependenteak izanik. Aniztasun sortzailea garatzeko, nahitaezkoa da kultura-eskubideak oso-osorik gauzatzea, Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalaren 27. artikulua, eta Eskubide Ekonomikoen, Sozialen eta Kulturalen Nazioarteko Itunaren 13. eta 15. artikuluek definitu bezala. Gizaki orok aukera izan behar du adierazpenak egiteko, eta bere obrak sortu eta zabaltzeko, berak nahi duen hizkuntza horretan, eta, bereziki, ama-hizkuntzan; gizaki ororen eskubidea da kalitatezko hezkuntza eta heziketa izatea, eta hezkuntza eta heziketa horiek haien kultura-identitatea bete-betean errespetatzea; gizaki orok aukera izan behar du berak hautatu duen kultura-bizitza horretan parte hartzeko eta bere kulturarekin bat datozen praktikak burutzeko, betiere giza eskubideei eta oinarritzko askatasunei zor zaien errespetuak zein muga izan eta muga horien barruan.

6. artikulua.— Guztiok eskuratzeko moduko kultura-aniztasunaren bila

Ideen zirkulazio askea bermatuta dago, zirkulazio hori hitzaren nahiz irudiaren bitartez gerta daitekeela. Hori bermatzearekin batera, zaindu behar da kultura guztiek adierazpenak egin eta euren burua ezagutarazi ahal izatea. Kultura-aniztasunaren bermatzaile dira, besteak beste, adierazpen-askatasuna, komunikabideen aniztasuna, eleaniztasuna, adierazpen artistikoak eta jakite zientifiko nahiz teknologikoak eskuratzeko berdintasuna —horien aurkezpen elektronikoa barnean dela—, eta, orobat, kultura guztiek aukera izatea, adierazpide eta hedabideetan lekua izateko.

¹² <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127162e.pdf>
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127162f.pdf>
<http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127162s.pdf>
http://portal.unesco.org/es/ev.php-URL_ID=13179&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

3.2. Kultura Adierazpenen Aniztasuna Babestu eta Sustatzeko Konbentzioa, 2005eko urriaren 20koa¹³: aitzinsolasaren 14. iragarpena eta 6. artikuluko 1. eta 2.b) paragrafoak

[...]

Gogoan izanik hizkuntza-aniztasuna kultura-aniztasunaren oinarritzko osagaia dela; eta, kultura-adierazpenak babesteko eta sustatzeko orduan, hezkuntzak oinarritzko eginkizuna betetzen duela berriro baieztaturik;

[...]

6. artikulua.— Aldeen eskubideak nazioaren mailan

1. Aldeek, euren kultura-politiken eta kultura-neurrien eremuan, halakoak 4. artikuluko 6. paragrafoan definituta dauden bezala, euren inguruabar eta beharrian bereziak aintzakotzat harturik, zenbait neurri hartu ahal izango dituzte, euren lurraldeetan kultura-adierazpenen aniztasuna babestu eta sustatzeko.

2. Neurri horiek, besteak beste, hurrengoak izan daitezke:

[...]

b) nazioaren lurraldean eskura dauden kultura-jarduera, -ondasun eta -zerbitzu guztien artean, nazioko kultura-jarduera, -ondasun eta -zerbitzuei buruz neurriak hartu eta horiei aukera egokiak ematea, halakoak sor, ekoitz, bana, heda eta goza daitezen, jarduera, ondasun eta zerbitzu horietan zein hizkuntza erabili eta hizkuntza horiei buruzko xedapenak barne hartuta.

[...]

¹³ <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/cultural-diversity/cultural-expressions/the-convention/convention-text/>
<http://www.unesco.org/new/fr/culture/themes/cultural-diversity/cultural-expressions/the-convention/convention-text/>
<http://www.unesco.org/new/es/culture/themes/cultural-diversity/cultural-expressions/the-convention/convention-text/>

4. HIZKUNTZA ESKUBIDEEN ADIERAZPEN UNIBERTSALA (BARTZELONAKOA, 1996KO EKAINAREN 6KOA) ¹⁴

¹⁴ http://www.culturalrights.net/descargas/drets_culturals389.pdf
https://www.pencatala.cat/wp-content/uploads/2016/02/dlr_frances.pdf
https://www.pencatala.cat/wp-content/uploads/2016/02/dlr_espanyol.pdf

ATARIKOAK

Hizkuntza-eskubideen adierazpen unibertsal hau sinatzen dugunok, instituzio nahiz gobernuz kanpoko erakunde, Bartzelonan bildurik, 1996ko ekainaren 6tik 9a bitartean.

Kontuan izanik Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala, 1948koa, hitzaurrean baieztatzen duena “gizakiaren oinarritzko eskubideetan, gizakiaren duintasun eta balioan eta gizonen eta emakumeen eskubideen arteko berdintasunean duten fedea”, eta bigarren artikuluan ezartzen duena “gizaki orori dagozkio aldarrikapen honetako eskubide eta askatasunak”, “arrazaz, kolorez, sexuz, hizkuntza, erlijioz, politikako edo bestelako iritzia, sortzeria edo gizarte-ko jatorria, ekonomia-maila, jaiotza edo beste inolako gorabeheragatik” inolako diskriminaziorik onartu gabe;

Kontuan izanik Eskubide Zibilen eta Politikoen Nazioarteko Ituna, 1996ko abenduaren 16koa (27. artikulua), eta, data berekoa dena, Eskubide Ekonomikoen, Sozialen eta Kulturalen Nazioarteko Ituna, beren hitzaurreetan baieztatzen dutenak gizakia ezin dela aske izan, ez badira baldintza egokiak sortzen, eskubide zibilak, politikoak, ekonomikoak, gizarte- eta kultura-izaerakoak baliatu ahal izateko;

Kontuan izanik 47/135 ebazpena, 1992ko abenduaren 18koa, Nazio Batuen Erakundearen Batzar Orokorrarena, Hizkuntza- eta Erlijio-gutxiengo Nazional edo Etnikoetako Pertsonen Eskubideen Adierazpena bere egiten duena;

Kontuan izanik Europako Kontseiluaren adierazpenak eta hitzarmenak, hala Giza Eskubideak eta Oinarritzko Askatasunak Babesteko Europako Konbentzioa, 1950eko azaroaren 4koa (14. artikulua); Europako Kontseiluko Ministroen Kontseiluaren Konbentzioa, 1992ko ekainaren 29koa, horrek onetsi baitzuen Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna; Europako Kontseiluaren Gailurraren Adierazpena, 1993ko urriaren 9koa, gutxiengo nazionalei buruzkoa; eta Gutxiengo Nazionalak Babesteko Esparru-konbentzioa, 1994ko azarokoa;

Kontuan izanik Santiago de Compostelako Adierazpena, Nazioarteko PEN Clubarena, eta 1993ko abenduaren 15eko Adierazpena, Nazioarteko PEN Clubeko Itzulpen eta Hizkuntza Eskubideen Batzordearena, Hizkuntza Eskubideei buruzko Munduko Konferentzia egiteko proposamenari buruzkoa;

Kontuan izanik, Brasilgo Recifeko Adierazpenean, Kulturen arteko Komunikazioa Garatzeko Nazioarteko Elkartek Nazio Batuei gomendatzen diela beharrezko neurriak har ditzaten Hizkuntza Eskubideen Adierazpen Unibertsala onesteko eta aplikatzeko;

Kontuan izanik OITren 169. konbentzioan, 1989ko ekainaren 26koan, herrialde independenteetako herri indigena eta tribalei buruzkoa;

Kontuan izanik Herrien Eskubide Kolektiboari buruzko Adierazpen Unibertsalak, Bartzelonakoak, 1990eko maiatzekoak, adierazten duela edozein herri duela eskubidea bere kultura, hizkuntza eta antolatze-erak adierazteko eta garatzeko, eta, hori lortzeko, politika-, hezkuntza- eta komunikazio-egiturez eta administrazio publikoko egiturez, esparru politiko guztietan, bere burua hornitzeko;

Kontuan izanik Hizkuntza Bizien Irakasleen Nazioarteko Federazioaren Batzar Orokorrak 1991ko abuztuaren 16an Hungariako Pecs-en egindako azken adierazpena, horrek gomendatzen baitu hizkuntza-eskubideak gizabanakoaren oinarritzko eskubidetzat har daitezela;

Kontuan izanik Nazio Batuen Ekonomia eta Gizarte Kontseiluaren Giza Eskubideen txostena, 1994ko apirilaren 20koa, herri indigenen eskubideei buruzkoa, gizabanakoen eskubideak eskubide kolektiboen argitan balioesten dituen;

Kontuan izanik Amerika arteko Batzordeak giza eskubideei buruz prestatutako adierazpenaren zirriborroa, herri indigenen eskubideei buruzkoa, 1995eko irailaren 18an eta 1278. bilkuran onetsia;

Kontuan izanik munduko hizkuntza mehatxatu gehienak subiranotasunik gabeko herriei dagozkiela, eta kontuan izanik hizkuntza mehatxatuen garapena eragotzi eta hizkuntza-ordeztea azkartzen duten eragile nagusiak direla autogobernuri eza eta euren egitura politiko-administratiboa eta hizkuntza inposatzen duten estatuak;

Kontuan izanik inbasioak, kolonizazioak eta okupazioak, bai eta menderatze politiko, ekonomiko edo sozialaren beste kasuek ere, sarritan hizkuntza arrotza inposatzea dakartela, edo, behintzat, hizkuntzen balioen pertzepzioaren endekatzea eta hiltzen hizkuntza-leialtasunari kalte eragiten dioten hizkuntza-jarrera hierarkizatzaileak izatea; eta kontuan izanik arrazoi horiexengatik subiranotasunera heldu diren herri batzuen hizkuntzak hizkuntza ordezteko prozesuan murgildurik daudela, antzinako botere kolonizatzaile edo inperialaren hizkuntzaren alde jokatzeko duen politikaren ondorioz;

Kontuan izanik unibertsalismoaren oinarria izan behar duela hizkuntza- eta kultura-aniztasunaren kontzepzioak, aldi berean joera homogeneizatzaileak eta isolamendu baztertzailerako joerak baztertzeko;

Kontuan izanik hizkuntza-erkidegoen arteko bizikidetzak baketsua bermatzeko ezinbestekoa dela guztien gainera printzipio batzuk aurkitzea, eta, printzipio horiei esker, hizkuntza guztien sustapena, errespetua eta gizarte-erabilera, publiko zein pribatua, ziurtaturik geratzea;

Kontuan izanik hizkuntzaz kanpoko hainbat faktorek (historikoak, politikoak, lurraldeari dagozkionak, demografikoak, ekonomikoak, soziokulturalak, soziolinguistikoak eta jarrera kolektiboari dagozkienak) hizkuntza ugariren desagertzea, bazterketa eta endekatzea eragin eta hainbat arazo sorrarazten dituztela, eta beharrezkoa dela, hortaz, hizkuntza-eskubideak ikuspegi zabalagotik aztertzea, kasuan-kasuan konponbide berezi eta egokiak aplikatu daitezkeen;

Sinetsirik ezinbestekoa dela Hizkuntza Eskubideen Adierazpen Unibertsala, bide emango duena hizkuntzen arteko desorekak zuzentzeko, eta, modu horretan, ahalbidetzeko, bai hizkuntza guztien errespetua eta garapen osoa, bai mundu osoan zehar hizkuntza-bake zuzen eta ekitatezkoaren printzipioak ezartzea, gizarte-bizikidetzari eusteko gakoa baita hori;

ADIERAZTEN DUGU

HITZAURREA

Hizkuntza bakoitzaren egoera, aurreko datu guztiak ikusirik, faktore desberdin ugariren elkartze eta elkar-eraginaren emaitza da. Halako faktoreak dira: politiko-juridikoak, ideologikoak eta historikoak; demografikoak eta lurraldeari dagozkionak; ekonomikoak eta sozialak; kulturalak; linguistikoak eta soziolinguistikoak; hizkuntzen artekoak, eta, berebat, subjektiboak.

Egungo egoeraren ezaugarri zehatzak honako hauek dira:

I. Estatu gehienek betidanik izan dute joera bateratzailea; horrek berarekin dakar aniztasuna murriztea eta kultura- nahiz hizkuntza-pluraltasunaren aurkako jarrerak sustatzea.

II. Mundializazio-prozesuak, ekonomiarenak, aurrenik, informazioaren, komunikazioaren eta kulturaren merkatuarenak, hurrenik, azpikoz gora jarri ditu hizkuntza-erkidego bakoitzaren barne-kohesioa bermatzen duten harreman-eremuak eta elkar-eraginak.

III. Hazkunde-eredu ekonomizista gertatu da, nazioz haraindiko talde ekonomikoek bultzatuta. Eredu horren barruan, gauza berberak dira aurrerapena eta desarauketa, indibidualismo lehiakorra eta askatasuna. Horrela, gero eta desberdintasun gehiago atzeman daitezke, ekonomia, gizarte, kultura eta hizkuntzaren eremuetan.

Une honetan, hizkuntza-erkidegoek mehatxuak jasaten dituzte, dela autogobernurik ezarengatik, dela demografia murriztarengatik, dela zati bateko nahiz oso-osoko sakabanaketarengatik, dela kodetu gabeko hizkuntza izateagatik, dela nagusiaren aurkako kultura-eredua izateagatik; eta mehatxu horiek eragiten dute ezinezkoa izatea, hizkuntza askorentzat, bizitzea edo goratzea, ardatz nagusi hauek kontuan hartu ezik:

I. Politikaren ikuspegitik, hizkuntza-aniztasunarentzat halako antolaera pentsatzea, hizkuntza-erkidegoek benetako partaidetza izan dezaten hazkunde-eredu berri honetan.

II. Kulturaren ikuspegitik, guztiz bateragarri bihurtzea mundu-mailako komunikazio-esparrua, alde batetik, eta, garapen-prozesuan herri, hizkuntza-erkidego eta pertsona orok partaidetza orekatua edukitzea, bestetik.

III. Ekonomiaren ikuspegitik, garapen jasangarria bideratzea, nor bere partaidetzan, gizartearen oreka ekologikoari zor zaion errespetuan, eta hizkuntza nahiz kultura guztien arteko ekitatezko loturan oinarriturik.

Hori guztia dela eta, adierazpen honek estatuak eta hizkuntza-erkidegoak hartzen ditu abiapuntutzat, gizaki guztientzat garapen jasangarri eta orekatua bermatzera bideratuta dago, eta, horretan, nazioarteko instituzioen lana indartu nahi du. Eta, era berean, helburutzat dauka hizkuntza-aniztasunaren antolaketa politikoaren eremu egokia ezartzea, eremu hori bizikidetzan eta elkarren arteko errespetuan nahiz onuran oinarritu dadin.

ATARIKO TITULUA

Kontzeptuak zehaztea

1. artikulua

1. Adierazpen honen arabera, gizarte oro *hizkuntza-erkidegoa* dela ulertzen da, baldin eta, historian zehar lurralde-eremu zehatz batean kokatuta egonik, eremu hori aitortuta egon zein egon ez, gizarte horrek bere burua herritzat badauka, eta hizkuntza erkidea garatu badu, bere kideen arteko berezko komunikazioaren eta kultura-kohesioaren bide gisa. *Lurralde zehatz bateko berezko hizkuntzak* erreferentzia egiten dio eremu horretan historian zehar ezarritako erkidegoaren hizkuntzari.

2. Hizkuntza-eskubideak aldi berean banakakoak eta kolektiboak dira, eta printzipio hori da, hain zuzen ere, adierazpen honen abiapuntua. Hizkuntza-eskubideen osotasunak, gainera, abiaburu du hizkuntza-erkidego historikoa, beraren lurralde-eremuan kokatuta. Lurralde-eremu hori, erkidegoa bizi den gune

geografikoa izateaz gainera, bada hizkuntza garatzeko ezinbestekoa den gizarte-esparru funtzionala ere. Abiaturua hori izanik, artikuluko honen 5. puntuan aipatutako hizkuntza-taldearen eskubideak mailaka daitezke, edo, behintzat, horien arteko *continuum* delakoa ezar daiteke; gauza bera egin daiteke, halaber, erkidegoaren lurraldetik kanpo dauden pertsonen eskubideekin ere.

3. Adierazpen honen ondorioetarako ulertzen da taldeak euren lurralde propioan daudela eta hizkuntza-erkidegoaren kideak direla, baldin eta taldeok ondoko baldintzak betetzen badituzte:

I. Muga politiko edo administratiboengatik euren erkidegoaren gune nagusitik bereizita egotea;

II. Eremu geografiko txiki batean, beste hizkuntza-erkidegoetako kideez inguraturik, historian zehar kokatuta egotea; edo

III. Beste hizkuntza-erkidego batzuetako kideekin batera, gune geografiko berean finkatuta egotea, erkidego horiek ere antzeko historikotasuna dutenean.

4. Adierazpen honen ondorioetarako, hizkuntza-erkidegoak dira, euren lurralde historikoaren barruan, bai herri nomadak, beren joan-etorrien eremuetan, bai kokagune barreiatuetan bizi diren herriak.

5. Adierazpen honen arabera, edozein gizatalde *hizkuntza-taldea* da, baldin eta hizkuntza bera badu eta beste hizkuntza-erkidego baten lurralde-eremuan kokatuta badago, baina azken horrekin antzeko historikotasunik izan gabe; horixe gertatzen da, esate baterako, immigratuen, errefuxiatuen, deportatuen eta diasporetako kideen kasuan.

2. artikulua

1. Adierazpen honen arabera, hizkuntza-erkidego eta -talde guztiak lurralde berean kokatuta daudenean, adierazpen honetan jasotako eskubideen egikaritzea oinarritu behar da guztion arteko errespetuan eta gehieneko berme demokratikoetan.

2. Behar bezalako oreka soziolinguistikoa ezartzeko unean, hau da, hizkuntza-erkidego eta -talde horien eskubideak behar bezala eratzeko unean, beharrezkoa da kontuan hartzea, bai haien historikotasun erlatiboa eta modu demokratikoan adierazitako borondatea, bai konpentsazio-helburua duen tratu birrorekatzaila eta hori gomenda dezaketen beste faktoreak; esate baterako, erkidego eta talde guztiak elkarrekin bizitzera bultzatu dituzten migrazioen nahitaezkotasuna, edota haien ahulezia politiko, sozioekonomiko edo kulturala.

3. artikulua

1. Adierazpen honen arabera, eskubide pertsonal besterenezinak eta edozein egoeratan egikaritzeko modukoak dira honako hauek:

I. Nor bere hizkuntza-erkidegoko kide gisa aitortua izateko eskubidea;

II. Hala jendaurrean nola maila pribatuan, hizkuntza erabiltzeko eskubidea;

III. Nork bere izena erabiltzeko eskubidea;

IV. Jatorrizko hizkuntza-erkidegoko beste kideekin harremanak izateko eta elkartzeko eskubidea;

V. Nork bere kulturari eutsi eta hori garatzeko eskubidea;

VI. Eta, Eskubide Zibilen eta Politikoen Nazioarteko Itunean, 1966ko abenduaren 16koan, eta, halaber, data berean, Eskubide Ekonomikoen, Sozialen eta Kulturalen Nazioarteko Itunean, hizkuntza-edukiarekin aitortutako eskubide guztiak.

2. Adierazpen honen arabera, hizkuntza-taldeen eskubide kolektiboak dira, haien kideentzat aurreko paragrafoan ezarritakoez gain, honako hauek ere, 2.2 artikuluko zehaztapenen arabera:

I. Nork bere hizkuntza eta kulturaren irakaskuntza izateko eskubidea;

II. Kultura-zerbitzuak jasotzeko eskubidea;

III. Taldearen hizkuntzek eta kulturek komunikabideetan ekitatezko tokia izateko eskubidea;

IV. Botere publikoetan eta harreman sozioekonomikoetan nork bere hizkuntzan artatua izateko eskubidea.

3. Aurretiaz aipatutako pertsona eta hizkuntza-taldeen eskubideak ezin daitezke oztopo izan, haien eta hizkuntza-erkidego hartzailearen arteko harremanetarako eta integratzaileak, eta, modu berean, ezin diete erkidego honi edo beraren kideei inolako mugarik jarri, horien eskubidea baita euren lurralde-esparru osoan berezko hizkuntza propioa osotasunez eta jendaurrean erabiltzea.

4. artikulua

1. Adierazpen honen arabera, norbait bereaz beste hizkuntza-erkidego baten lurraldera lekualdatzen eta bertan kokatzen bada, eskubide eta eginbeharra du bertan *integratio*-harremanak izateko. *Integratioak* esan nahi du pertsona horiek halako sozializazio gehitua izan behar dutela, eta, horri esker, jatorrizko kultura-ezaugarriak gorde ahal izango dituzte, baina eurak hartzen dituen gizartearekin erreferentzia, balio eta portaerak partekatuko dituzte, gizartearen oso-osoko ibilerak erkidego hartzailearen kidearenak baino zailtasun handiagoak izan ez ditzan.

2. Haatik, adierazpen honen arabera, *asimilazioa* da pertsonak gizarte hartzailean akulturatzea, euren jatorrizko kultura-ezaugarrien orde, gizarte hartzailearen erreferentzia, balio eta portaera propioak hartuz. *Asimilazioa* ezin da inola ere behartua edo eragindakoa izan, baizik eta askatasun osoz egindako aukeraren ondorioa.

5. artikulua

Adierazpen honen oinarria da honako printzipio hau: hizkuntza-erkidego guztien eskubideak berdinak dira, kontuan izan gabe hizkuntza ofizialaren, eskualdeko hizkuntzaren edo gutxiengoaren hizkuntzaren izate juridiko nahiz politikoa. Eskualdeko hizkuntza edo gutxiengoaren hizkuntza bezalako izendapenak ez dira testu honetan erabiltzen; egia esan, zenbait kasutan, eskualdeko hizkuntza edo gutxiengoaren hizkuntza aitortua izateak eskubide zehatz batzuen egikaritzea erraztu dezake, baina sarri askotan halako esamoldeak erabiltzen dira, hizkuntza-erkidegoen eskubideak murrizteko asmoarekin.

6. artikulua

Adierazpen honek baztertu egiten du hizkuntza zehatz bat lurralde jakin bateko hizkuntza propiotzat hartzea, horretarako arrazoi bakarra bada estatuaren hizkuntza ofiziala izatea, edo lurralde horretan administrazio- nahiz kultura-jarduera jakin batzuen hizkuntza gisa erabiltzeko tradizioa edukitzea.

LEHEN TITULUA

Printzipio orokorrak

7. artikulua

1. Hizkuntza guztiak dira identitate kolektiboaren adierazpen, eta errealitatea beste modu batera atzemateko eta deskribatzeko tresna; hortaz, guztiek ere baldintza egokiak izan behar dituzte, eginkizun guztietan haiek garatu ahal izateko.

2. Hizkuntza bakoitza taldean eraikitako errealitatea da, eta, erkidego zehatz baten magalean, gizabanakoarentzat erabilgarri bilakatzen da, kohesioaren, identifikazioaren, komunikazioaren eta adierazgarritasun sortzailearen tresna gisa.

8. artikulua

1. Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du, baliabide propioak antolatu eta kudeatzeko, horrela gizarte-eginkizun guztietan bere hizkuntzaren erabilera ziurta dadin.

2. Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du, beharrezkoak diren bitartekoak eskura izateko, hizkuntzaren transmisioa eta jarraipena ziurta daitezen.

9. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du, bere hizkuntza-sistema kodetzeko, estandarizatzeko, zaintzeko, garatzeko eta sustatzeko, beharturiko edo eragindako interferentziarik gabe.

10. artikulua

1. Hizkuntza-erkidegoko guztiek eskubide berberak dituzte.

2. Adierazpen honen arabera, onartezinak dira hizkuntza-erkidegoen aurkako diskriminazio guztiak, hala haien subiranotasun politikoaren mailan, haien gizarte-egoeran edo egoera ekonomikoan, eta antzeko irizpideetan oinarriturikoak, nola hizkuntza horiek lortu duten kodetze-, eguneratze- edo modernizatze-mailan oinarritutakoak.

3. Berdintasun-printzipioa aplikatuta, beharrezkoak diren neurriak hartu behar dira, berdintasun hori benetakoa izan dadin.

11. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du, zuzeneko edo alderantzizko itzulpenerako bitarteko guztiak eskura izateko, bitarteko horiek adierazpen honetan jasotako eskubideen egikaritza bermatzen duten neurrian.

12. artikulua

1. Gizaki orok eskubidea du, alor publikoko jarduera guztiak bere hizkuntzan egiteko, baldin eta bera bizi den lurraldeko hizkuntza propioa hori baldin bada.

2. Gizaki orok eskubidea du, eremu pertsonalean nahiz familia-eremuan bere hizkuntza erabiltzeko.

13. artikulua

1. Gizaki orok eskubidea du, bizi den lurraldeko hizkuntza propioa ikasteko.
2. Gizaki orok eskubidea du eleaniztun izateko, eta bere garapenerako edo gizarte-mugagarritasunerako lagungarrien iruditzen zaion hizkuntza ikasteko; horri kalterik egin gabe, adierazpen honetan zenbait berme ezarri dira lurraldeko hizkuntza propioaren erabilera publikoa bermatzeko.

14. artikulua

Adierazpen honetako xedapenak ezin dira interpretatu edo erabili estatuko nahiz nazioarteko araubideko edozein arau edo praktikaren aurka, baldin eta arau edo praktika horrek tratu mesedegarriagoa ematen badio hizkuntzaren berezko lurraldea zein izan eta lurralde horretan hizkuntza jakin bat erabiltzeari.

BIGARREN TITULUA

Hizkuntza-araubide orokorra

I. ATALA

Administrazio Publikoa eta organo ofizialak

15. artikulua

1. Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du bere hizkuntza ofizial gisa erabili dadin bere lurraldearen barruan.
2. Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du, jarduera judizial eta administratiboak, dokumentu publiko eta pribatuak, eta erregistro publikoetan egindako idazpenak baliozkoak eta eraginkorrak izan daitezen, lurraldeko hizkuntza propioan egiten direnean; eta inork ezin izango du alegatu hizkuntza hori ez dakienik.

16. artikulua

Hizkuntza-erkidego zehatz bateko kide orok eskubidea du, bere hizkuntzan harremanak izateko, eta, orobat, hizkuntza horretan artatua izateko, hizkuntza hori zein lurraldetan hizkuntza propio izan eta lurralde horretako botere publikoen eta administrazio-zatiketetako zerbitzuen aldetik, hauek zentralak izan, lurraldekoak, tokikoak nahiz lurraldez gaindikoak izan.

17. artikulua

1. Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du, dokumentazio ofiziala bere hizkuntza propioan eskura izateko eta eskuratzeko, paperean, euskarri informatikoan edo beste edozein euskarritan, hizkuntza hori zein lurraldetan propioa izan eta lurralde horri dagozkion harremanetan.
2. Botere publikoek eskura izan behar dituzte lurralde-hizkuntzetan prestatutako formulario, inprimaki eta ereduak, paperean, euskarri informatikoan edo beste edozein euskarritan, eta jendeari halakoak eskaini behar dizkie kasuan kasuko hizkuntza zein lurraldetako hizkuntza propioa izan eta lurralde horiei dagozkien zerbitzuetan.

18. artikulua

1. Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du berari dagozkion legeak eta gainerako xedapen juridikoak lurraldearen hizkuntza propioan argitara daitezen.
2. Botere publikoek, beren jardun-eremuen barruan, lurraldearen arabera historikoa den hizkuntza bat baino gehiago dutenean, hizkuntza horietan argitaratu behar dituzte legeak eta izaera orokorreko gainerako xedapen juridikoak, kontuan hartu gabe haien hiztunek beste hizkuntzak ulertzen dituzten ala ez.

19. artikulua

1. Ordezkarien batzarrek ofizialtzat hartu behar dituzte ordezkarari diren lurraldeetan historian zehar hitz egindako hizkuntza edo hizkuntzak.
2. Eskubide honek bere barruan hartzen ditu, halaber, kokagune barreiatuetako erkidegoen hizkuntzak, 1. artikuluko 4. paragrafoan aipatutakoak.

20. artikulua

1. Gizaki orok eskubidea du, ahoz eta idatziz, justizia-auzitegietan historian zehar hitz egindako hizkuntza erabiltzeko, betiere auzitegiok kokatuta daudenean hizkuntza hori hitz egiten den lurraldean. Auzitegiek lurraldeko hizkuntza propioa erabili behar dute beren barne-jardunetan, eta, estatuaren antolaketa judiziala dela eta, prozesuak hasierako lurraldetik kanpo egin behar badu aurrera, hasierako hizkuntzari eutsi beharko zaio.
2. Edozein kasutan ere, gizaki orok eskubidea du berak ulertzen duen eta hitz egin dezakeen hizkuntza batean epaitua izateko, edo interpretea doan lortzeko.

21. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du erregistro publikoetako idazpenak lurraldeko hizkuntza propioan egin daitezen.

22. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du, notarioek eta fede publikoa duten funtzionarioek eskuetsitako dokumentuak idatziak izan daitezen, notarioak edo fede publikoa duen funtzionarioak bere egoitza zein lurraldetan izan eta lurralde horretako hizkuntza propioan.

II. ATALA

Hezkuntza

23. artikulua

1. Hezkuntzak lagungarri izan behar du, hori ematen den lurraldeko hizkuntza-erkidegoak bere hizkuntza eta kultura adierazteko gaitasuna indar dezan.
2. Hezkuntzak lagungarri izan behar du, hori ematen den lurraldeko hizkuntza-erkidegoak berak hitz egiten duen hizkuntzari euts diezaion eta hori gara dezan.
3. Hezkuntza, betiere, hizkuntza- eta kultura-aniztasunaren zerbitzupean egongo da, eta, orobat, munduan zeharreko hizkuntza-erkidego guztien arteko harreman harmoniatsuen alde.

4. Aurreko printzipioak kontuan hartuta, gizaki orok eskubidea du edozein hizkuntza ikasteko.

24. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du erabakitzeke zein izango den bere hizkuntzak, hala hezkuntzaren hizkuntza gisa, nola irakaskuntzaren gai gisa, izango duen presentzia, bere lurraldeko maila guztietako hezkuntzan: eskolaurrean, oinarrizko hezkuntzan, bigarren hezkuntzan, hezkuntza teknikoan eta lanbide-heziketan, unibertsitateko hezkuntzan eta helduen hezkuntzan.

25. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du eskura izateko behar diren baliabide pertsonal eta material guztiak bere lurraldearen barruko hezkuntzaren maila guztietan, bere hizkuntzak nahi duen presentzia-maila lor dezan: modu egokian hezitako irakasleak, metodo pedagogiko egokiak, eskuliburuak, finantzaketa, lokalak eta ekipamenduak, bitarteko teknologiko tradizionalak eta berritzaileak.

26. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du halako hezkuntza edukitzeko non bere kide guztiei bide emango zaien beren hizkuntza propioa erabat menderatzeko, ohiko erabilera-eremu guztiei dagozkien gaitasun guztiekin, eta baita ikasi nahi duten beste edozein hizkuntza ahalik eta gehien menderatzea ere.

27. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du hezkuntzak haren kideei ahalbide diezaien kultura-tradizio propioari loturiko hizkuntzak ikastea, esate baterako, kultura-nahiz erlijio-hizkuntzak, antzina erkidego horren ohiko hizkuntzak izanez gero.

28. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du hezkuntzak haren kideei ahalbide diezaien beren kultura-ondarea (historia, geografia, literatura eta kultura propioaren beste adierazpenak) sakon ezagutzea, eta, halaber, ezagutu nahi dituzten kulturetatik beste edozein ahalik eta gehien menderatzea.

29. artikulua

1. Gizaki orok eskubidea du bera bizi den lurraldeko hizkuntza propioan hezkuntza jasotzeko.

2. Eskubide honek ez du baztertzen beste edozein hizkuntza ahoz nahiz idatziz ezagutzeko eskubidea, hori komunikazio-tresna izan badaiteke beste hizkuntza-erkidego batzuekin komunikatzeko.

30. artikulua

Unibertsitateko ikaskuntza eta ikerkuntzaren gai izango dira hizkuntza-erkidego bakoitzaren hizkuntza eta kultura.

III. ATALA

Onomastika

31. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du, eremu eta egokiera guztietan, bere onomastika-sistema zaindu eta erabiltzeko.

32. artikulua

1. Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du bere lurraldeko toki-izenak bere hizkuntzan erabiltzeko, ahoz eta idatziz, eremu pribatu, publiko eta ofizialetan.

2. Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du toki-izen autoktonoak finkatzeko, zaintzeko eta berrikusteko. Toki-izen horiek ezin izango dira nahikeriaz ezabatu, aldatu ez egokitu; era berean, ezin izango dira ordeztu gorabehera politikoen edo bestelako aldaketen ondorioz.

33. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du bere burua hizkuntza propioan izendatzeko. Hortaz, beste hizkuntzetara egindako itzulpena egitean, baztertzekoak izango dira izendapen nahasgarri zein erdeinuzkoak.

34. artikulua

Gizaki orok eskubidea du bere antroponimia eremu guztietan berea duen hizkuntzan erabiltzeko, eta beste sistema grafiko batera, behar denean soilik, ahalik eta modu fonetikorik fidelenean transkribatzeko.

IV. ATALA

Komunikabideak eta teknologia berriak

35. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du bere hizkuntzak bere lurraldeko komunikabideetan zein mailatako presentzia izan behar duen erabakitzeke, hala tokikoetan eta tradizionaletan, nola irismen handiagokoetan eta teknologia aurreratuagokoetan, kasuan-kasuan erabiltzen den hedapen- edo transmisio-sistemari erreparatu gabe.

36. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du behar diren bitarteko pertsonal eta material guztiak eskura izateko, eta, horren bitartez, bere hizkuntzaren eta kultura-autoadierazpenaren presentzia ziurtatu ahal izateko, bere lurraldeko komunikabideetan behar adinakoa izan dadin: prestakuntza egokia duten langileak, finantzaketa, lokalak eta ekipamenduak, bitarteko teknologiko tradizionalak eta berritzaileak.

37. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du komunikabideen bidez bere kultura-ondarea (historia, geografia, literatura eta kultura propioaren beste adierazpenak) sakon

ezagutzeko, eta, halaber, ezagutu nahi dituzten kulturetatik beste edozein ahalik eta gehien menderatzeko.

38. artikulua

Hizkuntza-erkidegoen hizkuntza eta kultura guztiek diskriminaziozkoa ez den ekitatezko tratua izan behar dute mundu osoko komunikabideen edukietan.

39. artikulua

Adierazpen honen 1. artikuluko 3. eta 4. paragrafoetan deskribatutako erkidegoek, bai eta artikuluko bereko 5. paragrafoan azaltzen diren taldeek ere, eskubidea dute, egoitza non finkatu edo lekualdatzen diren lurraldeko komunikabideetan, beren hizkuntzek errepresentazio orekatua izan dezaten. Eskubide horren egikaritzaren harmonizatu egin beharko da lurraldeko beste talde edota erkidegoen eskubideen egikaritzarekin.

40. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du, informatikaren eremuan, bere hizkuntza-sistemari egokitutako ekipamenduak izateko, eta bere hizkuntzan erremintak eta produktuak lortzeko, teknologia horiek eskaintzen dituzten aukera guztietatik onura atera dezan, bai autoadierazpenari, hezkuntzari, komunikazioari, argitalpenari eta itzulpenari dagokienez, bai, oro har, informazioaren tratamenduari eta kultura-hedapenari dagokienez.

V. ATALA

Kultura

41. artikulua

1. Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du bere hizkuntza kultura-adierazpen guztietan erabiltzeko, horri eusteko eta bultzatzeko.
2. Eskubide hori bete-betean egikaritu ahal izango da, eta kanpoko kulturek ezin izango dute inongo erkidegoren espazioa modu hegemonikoan okupatu.

42. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du bere kultura-eremu propioan erabat garatzeko.

43. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du bere hizkuntzan egindako lan guztietan irispena izateko.

44. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du kultura arteko programetan irispena izateko, behar adinako informazio-hedapenaren bidez, eta, halaber, atzerritarren hizkuntza-ikasketari, itzulpenari, bikoizketari, postsinkronizazioari, azpтитulugintzari eta antzeko jardueri behar besteko laguntza eman dakien.

45. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du lurraldeko hizkuntza propioak toki nagusia izan dezan kultura-gertakarietan eta -zerbitzuetan (hala nola liburutegiak, bideotekak, zinemak, teatroak, museoak, artxiboak, folklorea, kulturaren industriak eta kultura-bizitzatik eratorritako beste gertakari guztiak).

46. artikulua

Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du bere hizkuntza- eta kultura-ondarea zaintzeko, barnean izanik haien adierazpen materialak, hala nola dokumentu-funtsak, arte- eta arkitektura-lanak, monumentu historikoak eta bere hizkuntzaren agerpen epigrafikoak.

VI. ATALA

Alor sozioekonomikoa

47. artikulua

1. Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du bere hizkuntzaren erabilera bere lurraldearen barruko jarduera sozioekonomiko guztietan ezartzeko.
2. Hizkuntza-erkidegoaren kide orok eskubidea du bere hizkuntzan lanbide-jarduerako bitarteko guztiak izateko, hala nola dokumentuak eta kontsultarako liburuak, jarraibideak, formularioak, eta informatikako ekipamendu, tresna eta produktuak.
3. Kasuan-kasuan egiten den lanbide-jardueraren izaera izango da, izan ere, alor sozioekonomikoan beste hizkuntzen erabilera justifika dezakeen arrazoi bakarra. Ezin da inola ere onartu berriki etorria den hizkuntzak lurraldean berezkoa den hizkuntza ezkutatzea edo horren erabilera menderatzea.

48. artikulua

1. Gizaki orok bere hizkuntza-erkidegoaren lurraldean eskubidea du bere hizkuntza balio juridiko osoz erabiltzeko era guztietako transakzio ekonomikoetan, hala nola ondasun eta zerbitzuen salerosketetan, banku-eragiketetan, aseguruetan, lan-kontratuetan eta gainerakoetan.
2. Egintza pribatu horietako klausuletatik batek ere ezin du baztertu edo mugatu lurraldeko hizkuntza propioaren erabilera.
3. Gizaki orok eskubidea du, bere hizkuntza-erkidegoaren lurraldean eta bere hizkuntzan, aipatu eragiketetan behar dituen agiriak eskura izateko, hala nola formularioak, txekak, kontratuak, fakturak, ordainagiriak, emate-agiriak, eskaerak eta gainerakoak.

49. artikulua

Gizaki orok eskubidea du, bere hizkuntza-erkidegoaren lurraldean, bere hizkuntza edozein motatako erakunde sozioekonomikoetan erabiltzeko, hala nola lan-erakundeak, sindikatu-erakundeak, patronalak, lanbidekoak eta botigoak.

50. artikulua

1. Hizkuntza-erkidego orok eskubidea du bere hizkuntzak presentzia nagusia izan dezan publizitatean, errotulazioan, kanpoko seinaleetan eta lurraldearen irudi orokorrean.

2. Hizkuntza-erkidegoaren beraren lurraldean, gizaki orok eskubidea du bere hizkuntzan informazio osoa izateko, idatzia zein ahozkoa, lurraldean finkatutako merkataritza-establezimenduek eskaintzen dituzten produktu eta zerbitzuei buruz, hala nola erabiltze-jarraibideak, etiketak, osagai-zerrendak, publizitatea, bermeak eta gainerakoak.

3. Pertsonen segurtasunari dagozkion argibide publiko guztiak hizkuntza-erkidegoaren hizkuntza horretan adieraziko dira behintzat, beste edozein hizkuntzatako adierazpenak baino baldintza ez okerragoetan.

51. artikulua

1. Gizaki orok eskubidea du, lurraldeko hizkuntza propioa enpresekin, merkataritza-establezimenduekin eta organismo pribatuekin dauzkan harremanetan erabiltzeko, eta hizkuntza horretan artatua izateko eta erantzuna jasotzeko ere.

2. Gizaki orok eskubidea du, bezero, kontsumitzaile edo erabiltzaile gisa, jendeari zabaldutako establezimenduetan lurraldeko hizkuntza propioan argibideak jasotzeko, hala ahoz nola idatziz.

52. artikulua

Gizaki orok eskubidea du lan- nahiz lanbide-jarduerak lurraldeko hizkuntza propioan egiteko; salbuetsita geratzen dira lanpostuari dagozkion eginkizunak, horietan beharrezkoa denean beste hizkuntza batzuk erabiltzea, berbarako, hizkuntza-irakasleak, itzultzaileak edo turismo-gidariak.

XEDAPEN GEHIGARRIAK

Lehena.– Botere publikoek neurri egoki guztiak hartu beharko dituzte, euren jardute-arloan aplikatzeko, adierazpen honetan aldarrikatutako eskubideak, zehatz-mehatz, nazioarteko funtsak eskura jarri beharko dituzte, nabariki baliabide-ekasian dauden erkidegoek euren hizkuntza-eskubideak egikaritu ahal izan ditzaten. Era berean, botere publikoek behar den laguntza guztia eman beharko dute, erkidegoen hizkuntzak kodetzeko, idatziz jasotzeko, irakasteko eta administrazioan erabiltzeko.

Bigarrena.– Botere publikoek bermatu behar dute agintari, erakunde eta pertsona egokiek informazioa jaso dezaten, adierazpen honetatik ateratzen diren eskubide eta eginbeharrei buruz.

Hirugarrena.– Botere publikoek, indarreko legerien arabera, ezarri behar dute zein zehapen jarriko den, adierazpen honetako hizkuntza-eskubideak urratuz gero.

AZKEN XEDAPENAK

Lehena.– Adierazpen honek proposatzen du Hizkuntzen Kontseilua sortzea, Nazio Batuen baitan. Nazio Batuen Batzar Orokorrari dagokio kontseilu hori sortu eta definitzea, kontseilukideak izendatzea, eta, adierazpen honetan aitortutako

eskubideei dagokienez, hizkuntza-erkidegoak babestuko dituen nazioarteko zuzenbideko organismoa sortzea.

Bigarrena.— Adierazpen honek gomendatu eta sustatzen du Hizkuntza Eskubideen Munduko Batzordea sortzea; hori ez da ofiziala izango, aholku-emailea baizik, eta gobernu kanpoko erakundeen ordezkariak eta hizkuntza zuzenbidearen alorreko erakundeek osatuko dute.

Bartzelonan, 1996ko ekainaren 6an.

5. EUOPAR BATASUNA

5.1. Europako Kontseiluko Batzar Parlamentarioa

Cirili txostena eta 928. gomendioa: 1981eko urriaren 7ko gomendioa, Europako Eremu Urriko Hizkuntzen eta Dialektoen Hezkuntza- eta Kultura-arazoei buruzkoa¹⁵

Batzarrak,

1. Kontuan hartuta oso garrantzitsua dela, Europaren bilakaerarentzat eta Europaren inguruko ideientzat, Europako kultura guztiekin, eta, bereziki, hizkuntza-identitateekin, errespetua izatea eta horien garapena orekatua izatea;
2. Kontuan hartuta desberdintasun handiak daudela, demografiari dagokionez, egoera soziologikoari dagokionez, hizkuntzen normalizazioari dagokionez, hizkuntza horien erabilera pribatu edo publikoari dagokionez, eta hezkuntza lortzeko nahiz komunikabideetan lekua izateko aukerei dagokionez, konponbideek kasuan kasukoak eta bereziak izan behar dute, ezin baita konponbide orokorrik eman;
3. Kontuan hartuta hizkuntza bakoitzaren tratamendu zientifikoak, giza tratamenduak eta kultura-tratamenduak honako printzipio hauek izan behar dituztela oinarrian:
 - Kautotasun zientifikoari zor zaion errespetua.
 - Haurrak bere hizkuntza erabiltzeko duen eskubidea.
 - Giza erkidegoek euren hizkuntza eta kultura propioak garatzeko duten eskubidea.
4. Ministroen Batzordeari gomendioa luzatzen dio, horrek azter dezan ea aukerarik dagoen, estatu kideetako gobernuak, baliabiderik egokienak erabilita, jarraiko neurriak har ditzaten:
 - a. Zientziaz denaz bezainbatean, eta, kasua denean, ohiko izenarekin bat etorruta, toponimiaren forma egokiak ezari-ezarian bereganatzea, lurraldean jatorrizkoak diren hizkuntzak horretarako abiapuntu izanik, lurralde hori txikia izan arren.
 - b. Gizakiaz denaz bezainbatean, haur-hezkuntzan ama-hizkuntza arian-arian barneratzea (eskolaurrean, ahoz dialektoa erabiltzea; lehen hezkuntzan, ama-hizkuntzaren forma normalizatuak barruratzea, eta, lehen hezkuntza horretan ere, gutxika-gutxika baina jarraitutasunez, ama-hizkuntzarekin batera, herriko hizkuntza nagusia sartzea).

¹⁵ <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=14962&lang=en>
<http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-FR.asp?fileid=14962&lang=FR>

- c. Kulturaz denaz bezainbatean, eremu urriko hizkuntza normalizatuen toki-erabilerari errespetua izatea eta erabilera horrentzako laguntza publikoak ematea, erabilera hori ohikoa izan dadin lurralde zehatz horietako goi-mailako hezkuntzan eta masa-komunikabideetan, betiere hizkuntza horiek zein erkidegotan hitz egin eta erkidego horiek hala nahi dutenean.
 - d. Politikaz denaz bezainbatean, lurraldeek euren hizkuntza propioa baldin badute, eta, lurraldeok zein estaturen barruan egon eta estatu horretan, nolabaiteko administrazio-egitura badute, lurralde horietan ezarritako botereek hizkuntza hori aitortzea hizkuntza ofizial edo koofizial moduan.
5. Aurretiaz aipatu a, b, c eta d apartatueta zein proposamen jaso eta proposamen horiek Europako eremuan abian jartzeaz denaz bezainbatean, gonbita luzatzen dio Ministroen Batzordeari, horrek azter dezan ea aukerarik dagoen, eremu honetan gertatuko berrikuntzak bildu eta horien gaineko informazioa zabaltzeko.

5.2. Europako Parlamentua

5.2.1. Arfé gomendioak

5.2.1.a) Europako Parlamentuak 1981eko urriaren 16an emandako ebazpena, Eskualdeetako Hizkuntza eta Kulturei buruzko Europako Gutuna eta Eremu Urriko Etnien Eskubideei buruzko Gutuna aipatzen dituen¹⁶

EUROPAKO PARLAMENTUAK,

Kontuan harturik etnia- eta hizkuntza-gutxiengoek mugimendu bereziak piztu dituztela, euren identitate historikoa hobeto uler eta aitor dadin;

Aitorturik, mugimendu horiekin batera, eskualdeetako hizkuntzak eta kulturak indarberritu egin direla, eta Europako zibilizazioarentzat aberastasun-iturri eta bizitasun-seinale direla;

Kontuan harturik nazioarteko organismorik esanguratsu eta ospetsuenek (Nazio Batuek eta Europako Kontseiluak, besteak beste) egindako printzipio-adierazpenak, eta aintzakotzat harturik guztion onarpenarekin arestian zabaldu diren teoria politikoak, lege-teoriak eta teoria antropologikoak;

Kultura-gaietan erantzukizuna duten ministro europarrek, 1976. urtean, Osloko Konferentzian, 1. zenbakiarekin emandako ebazpenari lotuta;

Kontuan harturik Europako Erkidegoko gobernu guztiek, orokorrean bederen, aitortu dutela talde horiek adierazpen pertsonalak nahiz kultura-adierazpenak askatasunez egiteko duten eskubidea, eta sortu dutela, kasurik gehienetan, eremu zehatz horri buruzko legeria, eta hasiera eman dietela ekintza-programa koordinatuei;

Kontuan harturik kultura-nortasuna, gaur egun, beharrian psikologikoetatik garrantzitsuenetako bat dela, beharrian materialak ez direnen artean behintzat;

Kontuan harturik autonomia ez dela ulertu behar tradizio desberdinetako pertsonak integratzeko aukera gisa, baizik eta baliabide gisa, pertsona horiek euren kabuz zuzen dezaten interkomunikazioa gehitzeko beharrezkoa den prozesua;

Kontuan harturik, beraz, hizkuntza- eta kultura-ondarea ezin dela babestu, ez badira baldintza egokiak sortzen, kulturaren eta ekonomiaren garapena behar bezalakoa izan dadin;

Helburu sendoa izanik Europako herrien artean lotura estuagoak ezartzea eta haien hizkuntza biziak iraunaraztea, eta, horrela, haien desberdintasunak baliatuz, guztion kultura-ondarea aberatsagoa eta askotarikoagoa izatea;

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1981:287:FULL&from=EN>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1981:287:FULL&from=EN>

1371/79, 1-436/79 eta 1-790/79 ebazpenetako mozioak aintzakotzat harturik;

Kontuan harturik Gazteria, Kultura, Hezkuntza, Informazio eta Kirol Batzordeak emandako txostena, eta Eskualdeen Politika eta Plangintzari buruzko Batzordeak emandako irizpena ere (1-965/80),

1. Nazioetako gobernuak, eta eskualdeetako nahiz tokian tokiko agintariei eskatzen die, euren egoerak arraz desberdinak izanik ere, eta haiek duten independentzia-mailari kalterik egin gabe, eremu honetan politika zehatza aplikatzea, politika horrekin guztiok helburu berberak lor ditzaten. Horretarako, beren-beregi galdatzen die:

a) Hezkuntzaren eremuan:

Eskualdeetako hizkuntza eta kulturen irakaskuntza ahalbidetu eta sustatzea, ikasketa ofizialen programetan, haurtzaindegitik hasita unibertsitatea arte;

Biztanleek adierazitako beharrian zehatzei erantzuna emateko, maila guztietako irakaskuntza-eskolak onartu eta ematea eskualdeetako hizkuntzetan, eta, horrekin batera, arreta berezia jartzea haur-eskoleetako irakaskuntzan, haurra bere ama-hizkuntza hitz egiteko gauza dela ziurtatzeko;

Ikasketa-programa guztietan, erkidego horien literatura eta historiari buruzko irakaskuntza barnera dadin ahalbidetzea;

b) Masa-komunikabideen eremuan:

Beharrezkoak diren neurriak ahalbidetu eta hartzea, tokian tokiko irrati eta telebistak eskuragarriak izan daitezen ziurtatzeko; horrela, komunikazio koherente eta eragingarria bermatu ahal izango da erkidegoaren barruan. Orobat, eskualdeetako aurkezle espezializatuen heziketa sustatzea;

Gutxiengo-taldeek kultura-ekintzetarako antolaketa-laguntzak eta laguntza ekonomikoak jasotzen dituztela ziurtatzea, laguntza horiek gehiengoak duten taldeek jasotzen dituztenen bestekoak izanik;

c) Gizarte-bizitzaren eta gizarte-gaien eremuan:

Europako Kontseiluaren barruan, Toki eta Eskualdeetako Botereen Lantaldeak Bordelen egindako adierazpena kontuan harturik, gai honen gaineko zuzeneko erantzukizuna tokian tokiko agintarien gain jartzea;

Ahal den neurrian, kultura-eskualdeen eta toki-botereen muga geografikoak bat etor daitezen sustatzea;

Pertsonen eskubidea denez beren hizkuntza erabili ahal izatea, bizitza publikoaren eta gizarte-arazoen esparruan, gobernu-organismoekin harremanak dituztenean, eta organo judizialetan dihardutenean ere, eskubide hori bermatzea;

2. Europako Batzordeari eskaria egiten dio, horrek, ahalik eta modurik egokienean, datu berri, zehatz eta erkatzeko modukoak eman ditzan, estatu kideetako biztanleek eskualdeetako hizkuntza eta kulturei begira dituzten jarrera eta jokabideei buruz, herri desberdinetan;

3. Europako Batzordeari galdatzen dio, horrek eredu-proiektuak presta ditzan, hizkuntzen irakaskuntzaren arloan; horrela, hezkuntza eleaniztunaren metodoekin esperimendu ahal izango da, eta metodorik egokienak definitu ahal izango dira, banakako kulturek bizirik iraun dezaten eta kanporantz hobeto babestuta egon daitezen;

4. Gomendioa luzatzen du Eskualdeen Funtsak laguntza ekonomikoa eman diezaien eskualde nahiz herrietako kulturak iraunarazteko helburua duten proiektuei; Europako Batzordeari eskatzen dio, berebat, horrek, bere hezkuntza- eta kultura-programetan, neurri egokiak har ditzan, Europako kultura-politika egokia sustatzeko, eta, politika horren bidez, etnia- eta hizkuntza-gutxiengo guztien gurariak eta igurikimenak kontuan hartzeko, gutxiengo horiek Europari eta horren instituzioei so egiten baitiete, konfiantza eta itxaropenarekin;
5. Proposamena egiten du Eskualdeen Funtsak finantzaketa eman diezaien eskualdeetako proiektu ekonomikoek; izan ere, eskualde zehatz baten kultura-nortasunak iraungo badu, nahitaezkoa da eskualde horretako biztanleak euren esparru geografikoan bizi eta lan egiteko gauza izatea;
6. Europako Batzordeari eskaria egiten dio, horrek Europako Erkidegoko legeak eta praktikak berrikus ditzan, lege edo praktika horiek eremu urriko hizkuntzen aurka diskriminazioak egiten dituzten neurrian;
7. Bere lehendakariari agintzen dio, ebazpen hau helaraz diezaien Kontseiluari eta Batzordeari, estatu kideetako eskualde-gobernu eta -agintariei, bai eta Europako Kontseiluari ere.

5.2.1.b) Europako Parlamentuak 1983ko otsailaren 11n emandako ebazpena, eremu urriko hizkuntza eta kulturen aldeko neurriei buruzkoa¹⁷

EUROPAKO PARLAMENTUAK,

Kontuan harturik Europako Erkidegoko herritarren artetik 30 milioik baino gehiagok ama-hizkuntza dutela eskualde-hizkuntzetatik bat edo gutxi hitz egiten diren horietatik bat;

Kontuan harturik etnia- eta hizkuntza-gutxiengoek mugimendu bereziak piztu dituztela, euren identitate historikoa hobeto uler eta aitor dadin;

Aintzakotzat harturik berak gai honen ganean 1981eko urriaren 16an emandako ebazpena;

1. Europako Batzordeari eskatzen dio:

Arlo honetan egindako ahaleginekin aurrera egin eta horiek indartzea, bereziki eredu-proiektuak eta -azterketak sortuz;

Europako Erkidegoko nahiz nazioetako legeak eta praktikak berrikustea, lege eta praktika horiek eremu urriko hizkuntzen aurka diskriminazioa egiten duten neurrian, eta Europako Erkidegoaren tresna egokiak sortzea, diskriminazio hori bukarazteko;

1983. urtearen bukaeran, Parlamentuari informazioa helaraztea, aurreko bi apartatuen inguruan egindako jardunari buruz eta jardun horren emaitzei buruz.

2. Europako Batzordeari eskaria egiten dio, horrek Parlamentuari informazioa helaraz diezaion, egun hartuta dauden edo bihar-etzi hartzekoak diren neurriei buruz, neurri horien helburua denean, masa-komunikabideen esparruan eta kultura-programen eremuan, eskualde nahiz herrietako kulturak eta kultura-politikak sustatzea; orobat, eskualdeetako proiektu ekonomikoei finantzaketa ematea, Eskualdeen Funtsak 1981. urteko urriaren 16ko ebazpenaren 4. eta 5. paragrafoetan ezarri bezala.

3. Parlamentuak emandako ebazpenaren printzipioak gogoan izanik, Europako Kontseiluari eskaria egiten dio, horrek praktikan ziurta dezan printzipio horiek betetzen direla.

4. Bere aburuz, Parlamentuak eutsi beharko lioke Europako Erkidegoaren mailan izandako aurrerapenen gaineko berrikuspenari, eta kasuan kasuko batzorde parlamentarioek baterako bilera egin beharko lukete, guztien artean erabaki dezaten zein den modurik onena hori gauzatzeko.

5. Bere lehendakariari agintzen dio, ebazpen hau helaraz diezaion Europako Batzordeari, Europako Kontseiluari eta estatu kideetako gobernuei.

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1983:068:FULL&from=EN>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1983:068:FULL&from=EN>

5.2.2. Kuijpers ebazpena, Europako Parlamentuak 1987ko urriaren 30ean emandako ebazpena, Europako Erkidegoko Eskualdeetako eta Eremu Urriko Etnien Hizkuntza eta Kulturei buruzkoa¹⁸

EUROPAKO PARLAMENTUAK,

Ikusirik Columbu jaunak eta beste sinatzaile batzuek Ipar Kataluniako hizkuntza-eskubideei buruz prestatutako ebazpen-proposamena (2-1259/84 agiria);

Ikusirik Kuijpers eta Vandemeulebroucke jaunek Europako Erkidegoko eskualdeetako hizkuntzak eta kulturak defendatu eta sustatzeari buruz prestatutako ebazpen-proposamena (B2-76/85 agiria);

Ikusirik Rossetti jaunak eta beste sinatzaile batzuek gutxiengoen eskubideak aitortzeari buruz eta haien kultura balioesteari buruz prestatutako proposamena (B2-321/85 agiria);

Ikusirik Vandemeulebroucke eta Kuijpers jaunek prestatutako ebazpen-proposamena (proposamen horren eretzean, Europako Batzordeak ez du gaitasunik izan Europako Parlamentuak onetsitako ebazpenari bidea egiteko, ebazpen horrek Eskualdeetako Hizkuntza eta Kulturen Europako Gutuna eta Eremu Urriko Etnien Eskubideei buruzko Gutuna aipatzen zituela) (B2-1514/85 agiria);

Ikusirik Vandemeulebroucke eta Kuijpers jaunek irrati askeen aitortzeari buruz prestatutako ebazpen-proposamena (B2-1532/85 agiria);

Ikusirik Vandemeulebroucke jaunak eta beste sinatzaile batzuek Frisian frasierazko telebista izateari buruz prestatutako ebazpen-proposamena (B2-31/86 agiria);

Ikusirik Kuijpers eta Vandemeulebroucke jaunek Herbehereetako Ongizate, Osasun Publiko eta Kulturako ministroak duen asmoari buruz eta asmo horrek mugaz gaindiko kultura-lankidetzarentzat ekarriko dituen ondorio latzei buruz prestatutako ebazpen-proposamena (ministro horren asmoa bide da Herbehereetako Aliantza Nagusiari emandako laguntza ezabatzea) (B2-890/86 agiria);

Ikusirik Columbu jaunak eta beste sinatzaile batzuek eremu urriko hizkuntzentzat hizkuntza-ikerketarako institutuak sortzeari buruz prestatutako ebazpen-proposamena (B2-1015/86 agiria);

Ikusirik Rubert de Ventós jaunak katalana unibertsitatean eta telebistan erabiltzeko dauden zailtasunei buruz prestatutako ebazpen-proposamena (B2-1323/86 agiria);

Ikusirik Mizzau jaunak eta beste sinatzaile batzuek, eremu urriko hizkuntzak defendatzeko helburuarekin, hizkuntza-ikerketarako institutu edo elkarteentzako laguntzei buruz prestatutako ebazpen-proposamena (B2-1346/86 agiria);

¹⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1987:318:FULL&from=EN>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1987:318:FULL&from=EN>

Ikusirik Kuijpers jaunak eta beste sinatzaile batzuek SEASKA elkarteak Ipar Euskal Herrian administratutako eskola elebidunak integratzeari buruz prestatutako ebazpen-proposamena (B2-1346/86 agiria);

Ikusirik Colom i Naval jaunak Europako Ekonomia Erkidegoan eremu urriko hizkuntzak sustatzeari buruz prestatutako ebazpen-proposamena (B2-291/87 agiria);

Ikusirik Gazteria, Kultura, Hezkuntza, Informazio eta Kirol Batzordeak emandako txostena, eta entzunda Herritarren Eskubideen Batzorde juridikoak emandako iritzia (A2-150/87 agiria);

A) Kontuan harturik berak 1981. urteko urriaren 16an Eskualdeetako Hizkuntza eta Kulturen Europako Hitzarmenari buruz eta Eremu Urriko Etnien Eskubideen gaineko Hitzarmenari buruz emandako ebazpena, bai eta 1983. urteko otsailaren 11n eremu urriko hizkuntza eta kulturen aldeko neurriei buruz emandako ebazpena ere;

B) Kontuan harturik Nazio Batuek eta Europako Kontseiluak gutxiengoan eskubideei buruz aldarrikatu eta onetsitako printzipioak;

C) Batzordeak, gaur arte, ez duenez proposamenik prestatu, aipatu ebazpenak betearazteko (horietan etnia-, hizkuntza- eta kultura-gutxiengoaren arazoak euren osotasunean aztertzen direla), hori deitoratuz;

D) Kontuan harturik eragozpen asko daudela nazio- eta hizkuntza-gutxiengoen euren kultura- eta gizarte-identitatea gauza dezaten, eta, gutxiengo horiei begira eta euren arazoei begira, sarri askotan ez-jakitea eta ezin-ulertzea nagusitzen direla, eta, are gehiago, zenbait kasutan, diskriminazioa ere;

E) Europako Erkidegoaren Eskualdeetako Lantaldearen azken adierazpenari so eginez, eta Europako Erkidegoak 1984. urteko apirilaren 13an Europa demokratikoa eraikitzeke orduan eskualdeek duten zereginari buruz emandako ebazpenari erreparaturik; eta, orobat, Eskualdeetako Lantaldearen emaitzak aintzakotzat harturik (emaitza horien arabera, Europako Erkidegoko eskualdeen autonomia indartzea eta politikaren ikusmiratik gero eta batuago dagoen Europa sortzea elkarren osagarri eta bateragarri dira, eta bilakaera politikoak bi-biok behar ditu, Europako Erkidegoak eragingarritasunez bete ditzan bere eginkizunak);

F) Kontuan harturik eskualdeen egoera ekonomikoak baldintzatu egiten dituela tokian tokiko kulturen adierazpena eta garapena; horregatik, arlo horretan beharrezkoak diren neurriak hartu behar dira, Europako eskualde-politika orekatu baten barnean, eskualde-oinarrian abiaburua duena, eta inguruneak zentzura ihes egitea oztopatzen duena;

1. Eskatzen du goian aipatu ebazpenetan, alegia, 1981. urteko urriaren 16ko eta 1983. urteko otsailaren 11ko ebazpenetan, jasotako printzipioak eta neurriak oso-
osorik aplikatzea.

2. Uste du nahitaezkoa dela estatu kideek beren eremu urriko hizkuntza-
gutxiengoak aitortzea, euren ordena juridikoaren esparruan; horrela, eskualde
nahiz etnien kulturak eta hizkuntzak iraunarazi eta garatzeko baldintzak sortuko
dira.

3. Estatu kideei gonbita luzatzen die, euren konstituzioetan gutxiengoak babesteko
printzipio orokorrak jasoak dituztenei, ahalik lasterren ziurtatzea, xedapen
organiko aplikagarrien bitartez, printzipio horiek praktikan zehatz-mehatz
gauzatzen direla.

4. Laguntza ematen die Europako Kontseiluak Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna prestatzeko egin dituen ahaleginei.

5. Estatu kideei gomendioa luzatzen die, horiek, batik bat, jarraiko neurriak har ditzaten, hezkuntzaren arloan:

Kasuan kasuko hizkuntza-eskualdeetan, eskolaurretik unibertsitatea arte, bai eta hezkuntza iraunkorrean zehar ere, eskualdeko eta eremu urriko hizkuntza irakasteari dimentsio ofiziala ematea, eta maila berean jartzea irakaskuntza hori eta nazio-hizkuntzen irakaskuntza.

Indarreko xedapen nazionalen arabera, elkarteek irakasteko gaikuntza izan eta elkarte horiek ikastaroak, klaseak eta eskolak ematen dituztenean, halakoak modu ofizialean aitortzea, heziketarako hizkuntza nagusia eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza dela.

Irakasleak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan treba daitezen, arreta berezia jartzea, eta beharrezkoak diren neurri pedagogikoak hartzea, aipatu neurriak abian jar daitezen.

Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan irakasteko dauden aukera desberdinei buruz, informazioa sustatzea.

Lanbide-gaikuntzarako diploma, ziurtagiri eta gainerako titulu nahiz ziurtapenen baliokidetasuna arautzea; horrela, estatu kide zehatz batek beste estatu kide batzuekin kultura-harremanak dituenen, estatu kide horietako eskualdeei edo eremu urriko taldeei errazago egingo zaie estatu kide zehatz horretako lan-merkatuan sartzea.

6. Estatu kideei gomendioa luzatzen die, horiek, batik bat, jarraiko neurriak har ditzaten, administrazio- eta epaiketa-arloan:

Legegintzako xedapenen bitartez, zuzen-zuzenean bermatzea eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzeko eskubidea; lehenik eta behin, tokian tokiko agintarien kasuan, horietan gutxiengoaren izatea errealitate bihurtu denean.

Nazioko legeek eta praktikek eremu urriko hizkuntzen aurka diskriminazioa egiten dutenean, horiek guztiak berrikustea, horixe agintzen baitu Europako Parlamentuak European Faxismoa eta Arrazakeria Gehitzeari buruz emandako ebazpenak.

Estatuko zerbitzu deszentralizatuak ere agintzea, kasuan kasuko eskualdeetan nazio nahiz eskualde horietako eta eremu urriko hizkuntzak erabil ditzaten.

Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ezarritako patronimikoak eta toki-izenak modu ofizialean aitortzea.

Hauteskundeetako zerrendetan baimentzea eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ezarritako toki-izenak eta bestelako adierazpenak jar daitezen.

7. Estatu kideei gomendioa luzatzen die, horiek, batik bat, jarraiko neurriak har ditzaten, masa-komunikabideen arloan:

Toki, eskualde eta nazioko irratitelerak eskuratzeko baimena ematea eta hori ahalbidetzea, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan egindako emanaldien iraunkortasuna eta eragingarritasuna bermatuz.

Ahaleginak egitea, gutxiengo-taldeek, euren programak gauzatzeko orduan, antolaketa- eta finantza-laguntza jaso dezaten; laguntza horrek eta gehiengoak jasotzen duenak izaera berbera edukiko dute.

Aipatu neurriak gauza daitezen, komunikabideetako kazetari eta profesionalen heziketarako diru-laguntzak ematea.

Eskualdeetako eta eremu urriko hizkuntzen esku jartzea komunikazio-teknologiaren eskuratze berriak.

Era berean, idazketa bereziek, besteak beste, zirilikoak, hebreerak, grezierak eta antzekoek, material berezia behar dutenez gero, material horri dagokion kostu osagarria kontuan hartzea.

8. Estatu kideei gomendioa luzatzen die, horiek, batik bat, jarraiko neurriak har ditzaten, kultura-azpiegituri dagokienez:

Ekipamenduez eta kultura-jardueraz denaz bezainbatean, taldeek eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza hitz egiten dutenean, talde horietako ordezkariak zuzeneko parte-hartzea izan dezaten ziurtatzea.

Fundazioak edo institutuak sortzea, haien helburua izan dadin eskualdeetako eta eremu urriko hizkuntzak aztertzea. Fundazio edo institutu horien zeregina izango da, bereziki, material didaktikoak prestatzea, material horiek beharrezkoak direnean eskualdeetako eta eremu urriko hizkuntzak ikastetxeetan sar daitezen; haien eginkizuna izango da, orobat, hizkuntza horien “inbentario orokorra” egitea.

Eskualdeetako eta eremu urriko hizkuntzetan ikus-entzunezko ekoizpenak sustatzeko, bikoizketa- eta azpigitulazio-teknika bereziak garatzea.

Aipatu neurriak gauza daitezen beharrezkoak diren laguntza materialak eta finantza-laguntzak ematea.

9. Estatu kideei gomendioa luzatzen die, horiek, batik bat, jarraiko neurriak har ditzaten, gizarte eta ekonomiaren arloan:

Enpresa publikoek (adibidez, posta-trafikoak) eskualdeetako eta eremu urriko hizkuntzak erabil ditzaten ahalbidetzea.

Finantza-transakzioetan (posta-txekeetan eta banku-eragiketetan), eskualdeetako eta eremu urriko hizkuntzak erabil daitezen onartzea.

Kontsumitzaileei informazioa emateko orduan eta produktuei etiketak jartzeko orduan, eskualdeetako eta eremu urriko hizkuntzak erabil daitezen ahalgintza egitea.

Errepideetako trafiko-seinaleetan, zirkulazio-adierazleetan eta kaleen izenetan, eskualdeen hizkuntzak erabil daitezen ezartzea.

10. Estatu kideei gomendioa luzatzen die, horiek, batik bat, jarraiko neurriak har ditzaten, eskualdeetako eta eremu urriko hizkuntzak estatu kide batean baino gehiagotan hitz egiten direnean, eta, bereziki, hori muga-eskualdeetan gertatzen denean:

Mugez gaindik, kultura- eta hizkuntza-arloko elkarlana ziurtatuko duten mekanismo bereziak sortzea.

Tokian tokiko botereen artean, mugez gaindik lankidetzak sustatzea, Lurraldeetako Erkidego edo Agintarien arteko Mugaz Gaindik Lankidetzari buruzko Europako Esparru-konbentzioarekin bat etorriz.

11. Estatu kideei gonbita luzatzen die, Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Bulegoa eta bulego horren nazio-batzorde guztiak susta eta iraunaraz ditzaten.

12. Batzordearen ardura pean jartzen du:

Horrek, bere eskumenen eremuaren barruan, 5. paragrafotik 10.erakoetan ezarritako neurriak har daitezen laguntzea.

Horrek Europako Erkidegoko eskualde- eta etnia-gutxiengoen hizkuntzak eta kulturak aintzakotzat hartzea, Europako Erkidegoko politika desberdinak prestatzeko orduan, eta, batez ere, kultura- eta hezkuntza-politikaren eremuan Europako Erkidegoaren ekintzak prestatzeko orduan.

Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Bulegoari aitortzea kontsulta-organo ofizialaren maila.

Ikerketarako bisita-sistema ezartzea, gutxiengoek hobeto ezagut dezaten elkar.

Gutxiengoen kulturentzat beharrezkoa den antena-denbora erreserbatzea, Europako Erkidegoaren telebistari dagokion eremuan.

Europako Erkidegoaren informazio-gastuetan, eremu urriko hizkuntzen arazoentzat atalen bat erreserbatzea.

13. Kontseiluari eta Batzordeari gonbita luzatzen die, horiek Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Bulegoa iraunaraz eta susta dezaten:

Aurrekontuetatik behar besteko kredituak horri emanez, eta horrentzat bereziki aurrekontu-lerroa berrezarrit.

Aurrekontuen esparruan, proposamenak aurkeztuz, aurretiaz aipatu neurriak gauza daitezen.

FEDER eta FSE izeneko funtsetatik baliabideak hartu, eta baliabide horiek programa eta proiektu zehatzetarako bideratuz, eskualde eta herri desberdinen kulturak sustatzeko helburuarekin.

Urtero-urtero, Parlamentuari txostena bidaliz, Europako Erkidegoko eskualde eta gutxiengo guztien hizkuntzek zein egoera duten azalduz, eta estatu kideek eta Erkidegoak berak goian aipatu puntuak garatzeko zein neurri hartu duten adieraziz.

14. 1988. urterako aurrekontuaren esparruan, kreditu egokiak aurreikustea proposatzen da; kreditu horiekin (gutxienez, milioi bat ecu-koak), hedadura txikiko hizkuntzen aldeko ekintzaren bat burutuko da.

15. Argi eta garbi azpimarratzen da ebazpen honetako xedapenak ez direla interpretatu edo aplikatu behar, estatu kideen lurralde-osotasuna edota ordena publikoa arriskuan jartzeko tenorean.

16. Batzorde eskudunaren ardurapean jartzen da horrek irizpen bananduak idaztea, herri ibiltarien hizkuntza eta kulturei buruz; herritarrak zein estatu kideetakoak izan eta beste estatu kide bateko egoiliar direnean, herritar horiek dituzten hizkuntza eta kulturei buruz; eta, berebat, itsasoz bestaldeko emigrante eta gutxiengoen hizkuntza eta kulturei buruz. Talde horiek guztiek eta eremu urriko hizkuntzen erabiltzaileek antzeko trabak izan ohi dituzte; baina, euren arazoak bereziak direnez gero, arazo horientzat tratatu berezia ezarri behar da.

17. “Eremu urriko hizkuntzak eta kulturak” izeneko barne-taldeari barne-talde ofizialaren maila aitortzen dio bete-betean.

18. Bere lehendakariari agintzen dio, ebazpen hau helaraz diezaien Europako Kontseiluari eta Batzordeari, estatu kideetako nazio nahiz eskualdeetako agintariei, Europako Kontseiluko Kontsulta Batzarrari, eta Europako Toki eta Eskualdeetako Botereen Lantalde Iraunkorrari ere.

5.2.3. Pasquale ebazpena, Europako Parlamentuak 1988ko azaroaren 18an emandako ebazpena, Europako Erkidegoaren Eskualde-politikari eta Eskualdeen Zereginari buruzkoa¹⁹

EUROPAKO PARLAMENTUAK,

Ikusirik Eskualdeen Konferentziak 1984. urteko apirilaren 13an onetsitako ebazpena, ebazpen horrek Europa demokratikoa eraikitzeke orduan eskualdeek duten zeregina aipatzen duela;

Ikusirik Europako Kontseiluak, Batzordeak eta Parlamentuak, hirurek batera, 1984. urteko ekainaren 18an egindako adierazpena (ebazpen horren arabera, beharrezkoa da eskualdeek bat egitea Europako Erkidegoan erabakiak hartzeko dagoen prozesuarekin);

Ikusirik Eskualdeen lehenengo Konferentzian, 1994. urtean, Europako Parlamentuak onetsi zuen azken adierazpena;

Ikusirik Europako Ekonomia Erkidegoa Eratzeko Tratatuaren 130 A artikulua;

Ikusirik Europar Batasunaren Tratatuaren proiektua, 1984. urteko otsailekoa (horren hitzaurrean aipatzen da Europa eraikitzeke orduan beharrezkoa dela tokian tokiko eta eskualdeetako botereek parte hartzea, formula egokien bitartez);

Ikusirik 1988. urteko ekainaren 20ko bateratze-prozeduraren emaitza, tartean Kontseilua eta Batzordea daudela (prozedura horretan, egitura-funtzen eginkizunak eta eragingarritasuna aipatzen dira, bai eta haiek euren parte-hartzeetan izan behar duten koordinazioa ere; orobat, Europako Inbertsio Bankuarenak, eta egun dauden gainerako finantza-baliabideak);

Ikusirik Eskualdeen Politika eta Lurraldearen Antolaketa Batzordeak gai nagusiari buruz emandako sei txostenak, eta entzunda Batzorde Institutuzionalaren iritzia;

Ikusirik Europako Batzordeak 1988. urteko ekainaren 24an Eskualde- eta Toki-agintarien Kontseilu Aholku-emailea sortu duela;

Ikusirik Europako Kontseiluko Toki eta Eskualdeetako Lantalde Iraunkorrak eta Europako eskualdeetako elkarteak (Europako Eskualdeetako Lantaldeak, Europako Eskualdeetako Udalerrien Kontseiluak eta sektore horretako zenbait elkartek) eskualdekatzearen alde egindako lana;

[...]

IV. Europako Erkidegoaren eskualdekatzea: ekonomia garatu eta bateratzeko, Europako integrazioa demokratizatzeke eta kultura-berezitasunak gogoan hartzeko eragilea.

[...]

22. Europako kultura-nortasunarentzat, ezinbestekoa da egun diren eskualde-berezitasunek euren tokia izatea estatu nazional bakoitzean, egungo bereizgarriak

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1988:326:FULL&from=EN>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1988:326:FULL&from=EN>

gogoan izanik eta eskualdeen interesak, gurariak, eta historia-, hizkuntza- nahiz kultura-ondarea errespetatuz. Ezinbestekoa da, halaber, mugaz gaindiko nahiz eskualdeen arteko hizkuntza- eta kultura-lankidetzaz erraztea, historia-, hizkuntza- eta kultura-ondare erkideak direnean, egungo administrazio-zatiketen gainetik.

V. Azken oharra [...]

31. Haren aburuz, kasuan kasuko biztanleen borondateak izan behar du eskualdekatzearen abiaburua, eta eskualdekatze hori nazioaren esparru juridikoaren barruan gauzatu behar da, betiere estatuaren adostasunarekin.

Baldintza horiek guztiak gertatzen direnean, eskualdekatzearen oinarri izan behar dute gutxieneko printzipio hauek:

[...]

c) Eskualdeei behar den besteko eskumenak eratzikitzea, behintzat, euren instituzioak antola ditzaten, eskualdearen garapen ekonomikoa susta eta antola dezaten, eta euren kultura- eta hizkuntza-ondarea defenda dezaten.

5.2.4. Killilea ebazpena, Europako Parlamentuak 1994ko otsailaren 9an emandako ebazpena, Europako Erkidegoko Eremu Urriko Hizkuntza eta Kulturei buruzkoa²⁰

EUROPAKO PARLAMENTUAK,

Ikusirik 1981eko urriaren 16an emandako ebazpena, ebazpen horrek Eskualdeetako Hizkuntza eta Kulturen Europako Gutuna eta Eremu Urriko Etnien Eskubideei buruzko Gutuna aipatzen dituela;

Ikusirik 1983ko otsailaren 11n emandako ebazpena, ebazpen hori eremu urriko hizkuntza eta kulturen aldeko neurriei buruzkoa dela;

Ikusirik 1987ko urriaren 10ean emandako ebazpena, ebazpen hori Europako Erkidegoko eskualdeetako eta eremu urriko etnien hizkuntza eta kulturei buruzkoa dela;

Ikusirik 1993ko urtarrilaren 21ean emandako ebazpena (ebazpen horren arabera, Europako Batzordeak Europako Kontseiluari, Parlamentuari, eta Ekonomia eta Gizarte Batzordeari komunikazioa luzatu zien, “Europako Erkidegoko kultura-ekintzarako ikuspegi berriak” izenburuarekin);

Ikusirik jaun-andre hauek aurkeztutako ebazpen-proposamenak:

Hume jaunak eta beste batzuek, eremu urriko hizkuntzei buruzkoa (B3-0016/90);

Gangoiti Llaguno jaunak, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen sustapenari eta erabilerari buruzkoa (B3-2113/90);

Bandrés Molet jaunak, irratiek euskarazko saioak egiteko behar dituzten baimenei buruzkoa (B3-0523/91);

Van Hemeldonck andreak, Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna sinatzeari buruzkoa (B3-1351/92);

Ikusirik Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna (Europako Kontseiluak Europako konbentzioaren lege-forma eman dio gutun horri, eta sinadurarako aurkeztu da 1992ko azaroaren 5ean);

Ikusirik CSCE izenekoaren giza hedadurari buruz Kopenhagen (1990eko ekainaren 5etik 29a arte) izandako Konferentziaren azken agiria, eta, bereziki, agiri horren IV. kapitulua;

Ikusirik Europa berri baterako Parisko Gutuna (CSCE izeneko), 1991ko azaroaren 21ean onetsitakoa;

Ikusirik Erregelamenduaren 148. artikulua;

Ikusirik Kultura, Gazteria, Hezkuntza eta Komunikabideen Batzordeak emandako txostena, eta entzunda Herritarren Arazo Juridiko eta Eskubideen Batzordeak emandako iritzia (A3-0042/94);

²⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1994:061:FULL&from=EN>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1994:061:FULL&from=EN>

A. Europako Erkidegoaren Tratatuaren 128. artikuluan jasotako engaiamenduak bultzaturik (horren arabera, Europako Erkidegoak laguntasuna eman behar du estatu kideetako kulturak gara daitezen, aldi berean estatu kide horietako eskualde-eta nazio-aniztasuna errespetatuz);

B. Europako hizkuntza-kulturaren beharra dagoela aldarrikatuz, eta, horren eremuaren barruan, hizkuntza-ondarearen defentsa, hizkuntza-mugen gainditzea, hedadura txikiko hizkuntzen sustatzea eta eremu urriko hizkuntzen babesa barneratzen direla aitorturik;

C. Europa erdialde eta ekialdeko demokratizazio-prozesua eragile izanik, eta, bereziki, demokrazia eskuratu berri duten herriek, euren hizkuntza eta kultura propioak aldarrikatzeko orduan, joera sendoa izan eta joera hori pizgarri izanik;

D. Kontuan harturik herri orok eskubidea duela, bere hizkuntza eta kultura errespetatuak izan daitezen, eta, ondorenez, herri orok aukera izan behar duela, hizkuntza eta kultura horiek babestu eta sustatzeko zein lege-baliabide behar eta baliabide horiek izateko;

E. Kontuan harturik Europar Batasuneko hizkuntza-aniztasuna haren kultura-aberastasunaren oinarritzko osagaia dela;

F. Kontuan harturik Europar Batasunean hizkuntza-aniztasunaren gaineko babesa eta sustatzea, izatez, gakoak direla Europa baketsu eta demokratikoa eraikitzeke tenorean;

G. Kontuan harturik Europako Erkidegoaren erantzukizuna dela estatu kideei, euren ahaleginetan, laguntasuna ematea, haien kulturak garatzeko eremuan, eta nazio nahiz eskualdeen aniztasuna babesteko orduan, eskualdeen eta gutxiengoaren berezko hizkuntzen aniztasuna tartean dela;

H. Kontuan harturik Europako Erkidegoak sustatu beharko lukeela estatu kideen ekintza, batez ere, hizkuntza eta kultura horien gaineko babesa askiez edo ezereza denetan;

I. Kontuan harturik Europako Erkidegoaren betebeharra dela, orobat, estatu elkartuetako nahiz hirugarren estatuetakoa gobernuekin harremanak dituenen, gutxiengoaren eskubideak azpimarratzea; hala denean, aurrekoaz gain, betebeharra du gobernuei laguntasuna emateko, gobernu horiek eskubideok baliaraz ditzaten; kondenatu behar ditu, halaber, eskubide horiek hala nahita ukatzen dituzten guztietan;

J. Kontuan harturik Europar Batasuneko hizkuntza-aniztasunak haren kultura-aniztasuna islatzen duela, eta, maiz asko, aniztasun horri ez zaiola behar den besteko aitortpena egiten;

K. Azpimarraturik hizkuntza oinarritzko osagaia dela, osatze bidean dagoen Europar Batasunaren eremuan elkarrekin komunikatzeko, eta Europa egiteak bateratu behar dituela, bateko, hedadura handiko hizkuntzak komunikazioan erabiltzea, egungo barne mugetan zehar, eta, besteko, hedadura txikiko hizkuntzak babestu eta defendatzea, eskualdeetako nahiz eskualdeez gaindiko eremuetan;

L. Kontuan harturik eremu urriko hizkuntza eta kulturak ere Europako kultura eta ondarearen osagaiak direla, eta, ikuspuntu horretatik, Europako Erkidegoak babes juridikoa eman behar diela, finantza-baliabide egokiak bermatzearekin batera;

M. Kontuan harturik eremu urriko hizkuntza horietatik asko arriskuan daudela eta euren hiztun-kopurua azkar gutxitu dela, hori mehatxu izanik, biztanle-talde zehatz

batzuen ongizateari begira; eta, gainera, Europaren sortze-gaitasun osoa, neurri handi batean, txikitu egiten dela gertaera horren ondorioz;

N. Kontuan harturik estatu kideetako gobernuen eginbeharra dela euren hizkuntza ofiziala babestu eta sustatzea, eta eginbehar horri zor zaion osoko errespetuak ezin diela inola ere kalterik egin eremu urriko hizkuntzei, ezta hizkuntza horiek dituzten biztanleei ere, biztanleontzat halako hizkuntzak baitira berezko kultura-eramaileak;

O. Oharturik, edonondik begiratuta, “eremu urriko hizkuntzak eta kulturak” adierazmoldeak ezaugarri eta neurri desberdinetako gertaerak har ditzakeela bere barnean, estatu kideen egoerak ere desberdinak direlako, batez ere horren barruan sartzen badira zenbait estatu kideetan dagoeneko ofizial diren hizkuntza batzuk, hain zuzen ere, behar den moduko hedapena edo pare-pareko estatutua ez dutenak aldameneko estatu kidean edo beste estatu kide batean.

1. Eskaria egiten du 1981eko urriaren 16ko, 1983ko otsailaren 11ko eta 1987ko urriaren 30eko ebazpenetan jasotako printzipioak eta proposamenak, lehen aipatu direnak, bete-betean aplika daitezen.

2. Berriro ere nabarmentzen du beharrezkoa dela estatu kideek euren hizkuntza-gutxiengoak aitortzea, eta lege- nahiz administrazio-neurriak hartzea, hizkuntza horiek iraunarazi eta garatzeko oinarritzko baldintzak sor daitezen.

3. Uste du, berebat, eremu urriko hizkuntza eta kultura guztiek babestuta egon beharko luketela estatu kideetan, horretarako lege-estatutu egokia onetsiz.

4. Bere aburuz, lege-estatutu horrek, gutxienez, jarraikoak barneratu beharko lituzke: hizkuntza eta kultura horien erabilera eta sustapena, hezkuntzaren, kulturaren, justiziaren, Administrazio Publikoaren, komunikabideen eta toponimiaren esparruetan, bai eta bizitza publikoaren eta kultura-bizitzaren gainerako sektoreetan ere. Horri kalterik egin gabe, hedadura handiko hizkuntzak erabili ahal izango dira, estatu kide bakoitzaren barruan, eta Europar Batasunean oro har, komunikazioaren errazteak hori behar duenean.

5. Azpimarratzen du, estatu bateko biztanle batzuen hizkuntza edo kultura ez denean estatu horretan nagusia dena, edota ez denean estatuko zati edo eskualde horretan nagusia dena, horrek ez du diskriminaziorik eragin behar, eta, batez ere, ez duela gizarte-bazterketarik ekarri behar, halakoek oztopatzen dutenean biztanleok enplegua lortzea edo enpleguan irautea.

6. Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren alde egiten du, horren lege-forma Europako konbentzioarena dela, eta, tresna eragingarri eta malgu horren bitartez, eremu urriko hizkuntzak babestu eta sustatzen direla.

7. Estatu kideetako gobernuak eskatzen die konbentzio hau presaz sina eta haien parlamentuetan berrets dezaten, oraindik hori egin ez badute. Estatu kideok, une oro, aukeratu beharko dute konbentzioaren paragrafoetatik zein diren euren hizkuntza-erkidegoek dituzten beharrian eta gurariei gehien egokitzen zaizkienak.

8. Estatu kideetako gobernuak eta tokian tokiko nahiz eskualdeetako agintariei eskatzen die, elkarre espezializatuak susper eta bultza ditzaten, bereziki, Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Bulegoko estatu kideen batzordeak. Hartara, herritarrek eta euren antolakundeek euren hizkuntzak garatzeko orduan duten erantzukizuna baliatu ahal izango da.

9. Estatu kideei, bai eta eskualdeei eta tokian tokiko talde eskudunei ere, eragiten die, horiek azter dezaten ea aukerarik duten zenbait hitzarmen sinatu, eta,

hitzarmen horien bitartez, mugaz gaindiko hizkuntza-instituzioak sortzeko, eremu urriko hizkuntza eta kulturetatik edozeinentzat, halako hizkuntza edo kulturak bi estatu mugakidetan edo gehiagotan erabiltzen direnean, edota estatu kide baten baino gehiagotan aldi berean.

10. Europako Batzordeari honako hau eskatzen dio:

a) Batzordeak, bere eskumenen eremuan, estatu kideei laguntasuna ematea, horiek arlo honetan bideratutako ekimenak aplika ditzaten.

b) Batzordeak, eremu guztietan Europako Erkidegoaren politika prestatzeko orduan, kontuan hartzea eremu urriko hizkuntzak eta horien kulturak; eta, horrekin batera, hezkuntza- eta kultura-programa guztietan (besteak beste, Europarentzako Gazteria, ERASMUS, TEMPUS, Europako Dimentsioa, Europako Plataforma, MEDIA, literatura garaikidea itzultzeko proiektuetan...), beharrezko xedapenak onestea eremu urriko hizkuntzen erabiltzaileek izan ditzaketan premiei erantzuteko, eremu zabaleko erabiltzaileenak bezainbeste.

c) Eremu urriko hizkuntzen erabilera sustatzea, Europako Erkidegoaren ikus-entzunezko politikan, adibidez, bereizmen handiko telebistari dagokionez. Orobat, laguntasuna ematea eremu urriko hizkuntzetan egindako ekoizpen eta emanaldiei, 16:9 formatuan programa berriak ekoitz daitezen.

d) Telekomunikazioen teknologia digital modernoaren erabilera bermatzea, horri esker satellite nahiz kable bidezko irratihedapeneko transmisioak gehi baitaitezke, eta, bide batez, eremu urriko hizkuntza gehiago zabal.

e) Ahalik arinen, eta LINGUA egitasmoa abiapuntu moduan harturik, programa zehatza abian jartzea, eremu urriko hizkuntzentzat; horretarako, dagoeneko garatuta dauden sareak (esaterako, MERCATOR hezkuntza-sarea) erabil daitezke, Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Bulegoak burutzen dituen jardueren esparruan.

f) Europako Erkidegoan eremu urriko hizkuntzei buruzko mapa zientifikoa, Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Bulegoak prestatu duena, zuzendu eta osatu ondoren, horren berehalako argitalpena erraztea.

g) Europako Erkidegoen tratatuak, eta Europako Erkidegoaren oinarrizko xedapenak nahiz informazioak, bai eta horien guztien jarduerak ere, Europar Batasunean eremu urriko hizkuntzetan argitara daitezen bultzatzea.

11. Europako Kontseiluari eta Europako Batzordeari honako hau eskatzen die:

a) Europako antolakunde jakin batzuek (bereziki, Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Bulegoak) eremu urriko hizkuntzak ordezkatzan dituztenez gero, antolakunde horiek laguntzeari eta sustatzeari ekitea, eta beharrezkoak diren baliabideak haiei helaraztea.

b) Europako programa jakin batzuk eremu urriko hizkuntzen aldekoak eta horien kulturen aldekoak direnez gero, programa horientzat egoki diren aurrekontu-zuzkidurak bermatzea, eta, gai horretan, urte anitzeko ekintza-programa proposatzea.

c) Eskualdeetako hizkuntza- eta kultura-oinordetza behar bezala aitortzea, euren eskualde-politika garatzeko orduan eta FEDERen baliabideak esleitzeko orduan; halaber, eskualdeen garapenerako proiektu integratuei laguntza ematea, baldin eta proiektu horietan zenbait neurri jasotzen badira, eskualdeetako hizkuntzak eta kulturak sustatzeko; orobat, euren gizarte-politika aplikatzeko orduan eta FSEren baliabideak esleitzeko orduan.

d) Europa zentral nahiz ekialdeko herrietan, eremu urriko hizkuntzen erabiltzaileen beharrianak behar den moduan aintzakotzat hartzea, ekonomia eta gizartea berrosatzeko helburuarekin Europako programak garatzen direnean, eta, zehatz-mehatz, PHARE programaren eremuan.

e) Eremu urriko hizkuntzen artean, edo Europako Erkidegoko hizkuntzak xede-hizkuntza direla, liburuak eta literaturako lanak itzul daitezen, eta filmei azpitituluak jar dakizkien, sustatzea.

f) Eremu urriko hizkuntzak sustatzeko orduan bermatzea Europako Erkidegoak ez diela kalterik egiten garrantzi handiagoko hizkuntza nazionalai; aitzitik, bermatu behar da sustatze horrek ez diola inola ere kalterik egiten eremu zabaleko hizkuntza horien irakaskuntzari.

12. Itsasoz bestaldeko hizkuntzak estatu kideetako lurralde jakin batzuetan hitz egiten direnean, hizkuntza horiek eta kontinenteko hizkuntzek eskubide eta xedapen berberak izatea eskatzen du.

13. Lurralde-hizkuntza ez diren berezko hizkuntzen kasuan (berbarako, ijitoen hizkuntza, sinto hizkuntza eta yiddish izenekoak), organo eskudun guztiei eskatzen die *mutatis mutandis* aplikatzea ebazpen honetan ezarritako gomendioak.

14. Azpimarratzen du ebazpen honetan jasotako gomendioek ez dutela inola ere mehatxupean jartzen estatu kideen lurralde-osotasuna, ezta ordena publikoa ere. Gainera, gomendio horiek ez dira interpretatu behar, edozein jarduera edo ekintza burutzeko eskubide gisa, baldin eta jarduera edo ekintza horrek urratzen baditu Nazio Batuen Gutunak dituen helburuak edota nazioarteko legerian ezarritako betebeharretatik beste edozein.

15. Bere lehendakariari agintzen dio ebazpen hau helaraz diezaien Europako Batzordeari, Kontseiluari, estatu kideetako gobernu zentralai nahiz eskualdeetako gobernuai, Europako Kontseiluko Batzar Parlamentarioari, Europako Toki eta Eskualdeetako Botereen Batzar Iraunkorrari, Europako Segurtasun eta Lankidetzako Batzarrari, Nazio Batuei eta UNESCOri.

5.2.5. Maastrichteko Tratatua, 1992ko otsailaren 7koa²¹²²: 128. artikulua

128. artikulua

1. Erkidegoak laguntasuna emango du estatu kideetako kulturak loratu daitezen, betiere haien nazio- eta eskualde-aniztasuna errespetatuz, eta, aldi berean, erkide duten kultura-ondarea azpimarratuz.
2. Erkidegoaren ekintzak erraztu egingo du estatu kideen arteko lankidetzari; eta, beharrezkoa bada, laguntasuna eman eta osatu egingo du haien ekintza honako eremu hauetan:
 - Europako herrien ezagutza hobetzean, eta haien kultura eta historia zabaltzean;
 - European garrantzia duen kultura-ondarea iraunarazi eta babestean;
 - merkataritzakoak ez diren kultura-trukeetan;
 - artea eta literatura sortzean, ikus-entzunezko sektorea barne harturik.
3. Erkidegoak eta estatu kideek sustatu egingo dute beste herrialde batzuekin eta kulturaren eremuan eskudun diren nazioarteko erakundeekin lankidetzan aritzea, bereziki Europako Kontseiluarekin.
4. Erkidegoak, tratatu honen xedapenen ondorioz diharduenean, kontuan hartuko ditu kultura-alderdiak.
5. Artikulu honen helburuak lortzen laguntzeko, Europako Kontseiluak hartuko ditu:
 - aho batez, 189 B artikuluan ezarritako prozedura dela medio, eta aurretiaz Eskualdeetako Lantaldeari kontsulta eginez, sustapen-neurriak, estatu kideen lege- eta erregelamendu-xedapenak harmonizatzeari kalterik egin gabe. Kontseiluak ahobatezko iritziak ematen ditu, 189 B artikuluan ezarritako prozedura osoan zehar.
 - eta, aho batez, Batzordeak hala proposatuta, gomendioak emango ditu.

²¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191:FULL&from=EN>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:1992:191:FULL&from=EN>
https://european-union/sites/europaefiles/docs/body/treaty_on_european_union_es.pdf

²² Tratatua hau Lisboako Tratatua, 2007ko abenduaren 13koak, aldatu zuen. Jo Lisboako Tratatua atalera gaur egun indarrean dagoen testua ikusteko.

5.2.6. Nizako Tratatua, 2000ko abenduaren 7koa, Europar Batasuneko Oinarrizko Eskubideen Gutuna²³: 21. eta 22. artikulua

21. artikulua.— Diskriminaziorik ez

1. Diskriminazio oro debekatuta dago, batez ere, diskriminazioaren eragilea denean sexua, arraza, kolorea, etnia- edo gizarte-jatorriak, ezaugarri genetikoak, hizkuntza, erlijioa, pentsamoldeak, iritzi politikoak nahiz beste edozein motatako iritziak, gutxiengo nazional bateko izatea, ondarea, jaiotza, desgaitasuna, adina edota sexu-joera.

2. Nazionalitatearen ondoriozko diskriminazio oro debekatuta dago tratatuak aplikatzen diren eremuan, aipatu tratatu horiek kasuan kasuko xedapenetan ezarritakoari kalterik egin gabe.

22. artikulua.— Kultura-, erlijio- eta hizkuntza-aniztasuna

Batasunak errespetatu egiten du kultura-, erlijio- eta hizkuntza-aniztasuna.

²³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EN>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EN>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT&from=EN>

5.2.7. Nizako Tratatura, 2001eko otsailaren 26koa, Europar Batasunaren Tratatura, Europako erkidegoak eratzekeo tratatuak eta zenbait egintza aldatzen dituen²⁴²⁵: 2., 3., 13. eta 64. artikulua

LEHEN ZATIA **Funtsezko aldaketak**

2. artikulua

45) 290. artikulua ordez testu hau jarriko da:

«290. artikulua

»Kontseiluak finkatuko du, aho batez, Erkidegoko instituzioen hizkuntza-araubidea, Justizia Auzitegiaren Estatutuan aurreikusitako xedapenei kalterik egin gabe».

3. artikulua

24) 190 artikulua ordez testu hau jarriko da:

«190. artikulua

»Kontseiluak finkatuko du, aho batez, Erkidegoko instituzioen hizkuntza-araubidea, Justizia Auzitegiaren Estatutuan aurreikusitako xedapenei kalterik egin gabe».

BIGARREN ZATIA **Xedapen iragankorrak eta azken xedapenak**

13. artikulua

Tratatu hau ale bakar batean idatzi da hurrengo hizkuntzetan: alemanez, danieraz, espainieraz, finlandieraz, frantsesez, grezieraz, ingelesez, irlandieraz, italieraz, nederlandieraz, portugesez eta suedieraz. Testu horiek guztiak kautoak dira, eta Italiako Errepublikako Gobernuaren artxiboetan jasoko dira. Gobernu horrek kopia kautotu bana igorriko die gainerako estatuetakoko gobernu sinatzaileei.

²⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12001C/TXT&from=ES>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=CELEX:12001C/TXT&from=ES>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=CELEX:12001C/TXT&from=ES>

²⁵ Tratatu hau Lisboako Tratatuak, 2007ko abenduaren 13koak, aldatu zuen. Jo Lisboako Tratatuaren atalera gaur egun indarrean dagoen testua ikusteko.

B protokoloa, Europar Batasunaren Tratatuaren, Europar Erkidegoa Eratzeko Tratatuaren eta Energia Atomikoaren Europako Erkidegoa Eratzeko Tratatuaren eranskina dena

Justizia Auzitegiaren Estatutuaren Protokoloa

V. TITULUA Azken xedapenak

64. artikulua

Estatutu honetan, Justizia Auzitegiari eta Lehen Auzialdiko Auzitegiari aplikatu beharreko arauak onartzen diren arte, Justizia Auzitegiaren Prozedura Erregelamenduan eta Lehen Auzialdiko Auzitegiaren Prozedura Erregelamenduan hizkuntza-araubideari buruz ezarritako xedapenak izango dira aplikagarri. Xedapen horiek aldatzeko edo indargabetzeko, estatutu honetan aldaketak egiteko ezarritako prozeduraren arabera jokatu beharko da.

5.2.8. Erromako Tratatua, Europarentzat Konstituzio bat eratzen duen Tratatua, 2004ko urriaren 29koa²⁶: I-3, II-82, III-280 eta I-448 artikulak

I-3 artikulua. Batasunaren xedeak

1. Batasunak bakea, bere balioak eta bere herrien ongizatea sustatzea du helburu.
2. Batasunak barne-mugarik gabeko askatasun-, segurtasun- eta justizia-esparrua eskainiko die herritarrei, eta lehia askea eta faltsutu gabea izango duen barne-merkatua.
3. Batasunak Europaren garapen jasangarriaren alde egingo du lan, horretarako oinarritzat hartuta ekonomia-hazkunde orekatua eta prezioen egonkortasuna, enplegu betea eta gizartearen aurrerabidea jomuga dituen lehiakortasun handiko merkatuko ekonomia soziala eta ingurumenaren babes-maila eta kalitatearen hobekuntza-maila handia. Era berean, aurrerabide zientifikoa eta teknikoa ere sustatuko ditu.

Batasunak gizarteko bazterketaren eta diskriminazioaren aurka egingo du, eta gizarte-justizia eta -babesa, emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna, belaualdien arteko elkartasuna eta haurren eskubideen babesa sustatuko ditu.

Batasunak estatu kideen arteko ekonomia-, gizarte- eta lurralde-kohesioa eta elkartasuna bultzatuko ditu.

Batasunak bere kultura- eta hizkuntza-aniztasunaren aberastasuna errespetatuko du, eta Europaren kultura-ondarea zaintzeko eta garatzeko ardura izango du.

4. Munduko gainerakoekin dituen harremanetan Batasunak bere balioak eta interesak indartu eta sustatuko ditu. Bakea, segurtasuna, Lurraren garapen jasangarria, herrien arteko elkartasuna eta errespetua, merkataritza aske eta zuzena, pobretasuna ezabatzea eta giza eskubideak —batez ere haurren eskubideak— babestea, nazioarteko zuzenbidea zorrotz bete eta garatzea, eta, bereziki, Nazio Batuen Gutunaren printzipioen errespetua bultzatuko ditu.
5. Batasunak bitarteko egokiak erabiliko ditu bere helburuak lortzeko, Konstituzioan ematen zaizkion eskumenen arabera.

II-82 artikulua. Kultura-aniztasuna, erlijio-aniztasuna eta hizkuntza-aniztasuna

Batasunak kultura-aniztasuna, erlijio-aniztasuna eta hizkuntza-aniztasuna errespetatzen ditu.

²⁶ https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_establishing_a_constitution_for_europe_en.pdf
https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_establishing_a_constitution_for_europe_fr.pdf
https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_establishing_a_constitution_for_europe_es.pdf

III-280 artikulua

1. Estatu kideetako kulturak suspertzen lagunduko du Batasunak, barruko nazio eta eskualdeen aniztasuna errespetatuz, eta, aldi berean, kultura-ondare erkidea nabarmenduz.
2. Batasunaren ekintzaren helburua izango da estatu kideen arteko lankidetza sustatzea eta, beharrezkoa bada, honako eremu hauetan estatu horien lana babestea eta osatzea:
 - a) Europako herrien kultura eta historia hobeto ezagutu eta zabaltzea;
 - b) Europarako garrantzizkoa den kultura-ondarea zaindu eta babestea;
 - c) merkataritza-izaerarik ez duten kultura-trukeak;
 - d) arte eta literaturako sorkuntza, ikus-entzunezko sektorea barnean hartuta.
3. Batasunak eta estatu kideek lankidetza bultzatuko dute, batetik, hirugarren herrialdeekin, bestetik, kultura-gaietan eskumenak dituzten nazioarteko erakundeekin, eta batez ere Europako Kontseiluarekin.
4. Konstituzio honen beste xedapenen indarrez jardun behar duenean, Batasunak kultura-ikuspegiak ere hartuko ditu kontuan, bereziki bertako kulturen aniztasuna errespetatu eta sustatzeko.
5. Errazagoa izan dadin artikulua honetan aipaturik datozen helburuak lortzea:
 - a) Europar legeak edo esparru-legeak hainbat sustapen-neurri zehaztuko du, estatu kideen lege- eta erregelamendu-xedapenak harmonizatzeko ahalegin oro alde batera utzita. Eskualdeetako Lantaldeari aurretiaz kontsulta eginda onetsiko da europar lege edo esparru-lege hori;
 - b) Batzordeak proposaturik, Kontseiluak gomendioak emango ditu.

IV-448 artikulua. Testu kautoak eta itzulpenak

1. Tratatu hau ale bakar batean idatzi da hurrengo hizkuntzetan: alemanez, txekieraz, danieraz, eslovakieraz, eslovenieraz, espainieraz, estonieraz, finlandieraz, frantsesez, grezieraz, hungarieraz, ingelesez, irlandera, italieraz, letonieraz, lituanieraz, malteraz, nederlandera, polonieraz, portugesez eta suedieraz. Testu horiek guztiak kautoak dira, eta Italiako Errepublikako Gobernuaren artxiboetan jasoko dira. Gobernu horrek kopia kautotu bana igorriko die gainerako estatuetakoko gobernu sinatzaileei.
2. Tratatu hau estatu kideek zehaztuko dituzten beste hizkuntzetara itzuli ahal izango da, baldin eta estatu horietako konstituzio-ordenamenduaren arabera maila ofiziala badute lurralde osoan edo zati batean. Kasuan kasuko estatu kideak itzulpen horien kopia ziurtatua bidaliko du, Kontseiluaren artxiboetan gordetzeko.

5.2.9. Lisboako Tratatua, 2007ko abenduaren 13koa, Europar Batasunaren Tratatua eta Europako Erkidegoa Eratzeko Tratatua aldatu dituen²⁷

I. TITULUA **Xedapen erkideak**

3. artikulua **(Europar Batasunaren Tratatuaren lehengo 2. artikulua)**

3. [...]
[...]
[...]

Batasunak bere kultura- eta hizkuntza-aniztasunaren aberastasuna errespetatuko du, eta Europaren kultura-ondarea zaintzeko eta garatzeko ardura izango du.

VI. TITULUA **Azken xedapenak**

55. artikulua **(Europar Batasunaren Tratatuaren lehengo 53. artikulua)**

1. Tratatua hau ale bakar batean idatzi da hurrengo hizkuntzetan: alemanez, bulgarieraz, txekieraz, kroazieraz, danieraz, eslovakieraz, eslovenieraz, espainieraz, estonieraz, finlandieraz, frantsesez, grezieraz, hungarieraz, ingelesez, irlandieraz, italieraz, letonieraz, lituanieraz, malteraz, nederlandieraz, polonieraz, portugesez, errumanieraz eta suedieraz. Testu horiek guztiak kautoak dira, eta Italiako Errepublikako Gobernuaren artxiboetan jasoko dira. Gobernu horrek kopia kautotu bana igorriko die gainerako estatuetakoko gobernu sinatzaileei.

2. 2. Tratatua hau estatu kideek zehaztuko dituzten beste hizkuntzetara ere itzuli ahal izango da, baldin eta hizkuntza horiek estatu horietako konstituzio-ordenamenduaren arabera maila ofiziala badute lurralde osoan edo zati batean. Kasuan kasuko estatu kideak itzulpen horien kopia ziurtatua bidaliko du, Kontseiluaren artxiboetan gordetzeko.

²⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=ES>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FR/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=ES>
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2007:306:FULL&from=ES>

BIGARREN ZATIA

Diskriminaziorik eza eta Batasuneko herritartasuna

20. artikulua

(Europar Erkidegoa Eratzeko Tratatuen lehengo 17. artikulua)

[...]

2. Batasuneko herritarrak tratatuetan ezarritako eskubideen titular eta eginbeharren mendeko dira. Besteak beste, eskubide hauek dituzte:

[...]

d) Tratatuen hizkuntzetako bat erabiltzeko eta erantzuna hizkuntza horrexetan jasotzeko eskubidea dute, Europako Parlamentuari eskaerak egin, Europako Arartekoarengana jo eta Batasuneko instituzio eta organo aholku-emaileei zuzentzean.

24. artikulua

(Europar Erkidegoa Eratzeko Tratatuen lehengo 21. artikulua)

[...]

[...]

[...]

Batasuneko herritar orok idatziz jo ahal izango du artikulua honetan edo Europar Batasunaren Tratatuen 13. artikuluan aipatutako instituzio edo organismoetatik edozeinetara tratatu horren 55. artikuluko 1. apartatuan aipatutako hizkuntzetako batean, eta erantzuna hizkuntza horretan jaso ahal izango du.

VII. TITULUA

Lehiari, fiskalitateari, eta legeriak hurbiltzeari buruzko arau erkideak

3. KAPITULUA

Legeriak elkarri hurbiltzea

118. artikulua

[...]

Kontseiluak, legegintza-prozedura berezi baten arabera, erregelamenduen bidez ezarriko ditu Europako tituluen hizkuntza-araubideak. Kontseiluak, Europako Parlamentuari aurretiaz kontsulta eginda, aho batez erabakiko du.

XII. TITULUA

Hezkuntza, lanbide-heziketa, gazteria eta kirola

165. artikulua

(Europar Erkidegoa Eratzeko Tratatuen lehengo 149. artikulua)

1. Batasunak kalitatezko hezkuntza garatzen lagunduko du, estatu kideen arteko lankidetzak sustatuz, eta, beharrezkoa izanez gero, estatuon ekintza bultzatuz eta osatuz, betiere estatuon erantzukizunak errespetatuz irakaskuntzaren edukiei eta hezkuntza-sistemaren antolaketari dagokienez, eta kultura- eta hizkuntza-aniztasuna errespetatuz.

[...]

2. Batasunaren ekintzak puntu hauek ditu jomuga:

— irakaskuntzan europartasuna garatzea, batez ere estatu kideetako hizkuntzak ikasiz eta zabalduz;

[...]

XIII. TITULUA

Kultura

167. artikulua

(Europar Erkidegoa Eratzeko Tratatuen lehengo 151. artikulua)

1. Estatu kideetako kulturak suspertzen lagunduko du Batasunak, barruko nazio eta eskualdeen aniztasuna errespetatuz, eta, aldi berean, kultura-ondare erkidea nabarmenduz.

2. Batasunaren ekintzak estatu kideen arteko lankidetzak suspertuko du, eta, beharrezkoa izanez gero, estatuon ekintza bultzatu eta osatuko du eremu hauetan:

— Europako herrien kultura eta historia hobeto ezagutu eta zabaltzen;

— Europarako garrantzizkoa den kultura-ondarea zaindu eta babesten;

— merkataritzakoak ez diren kultura-trukeak egiten;

— arte eta literaturako sorkuntzan, ikus-entzunezko sektorea barnean hartuta.

3. Batasunak eta estatu kideek lankidetzak sustatuko dute, batetik, hirugarren herrialdeekin, bestetik, kultura-gaietan eskumenak dituzten nazioarteko erakundeekin, eta batez ere Europako Kontseiluarekin.

4. Tratatua honetako beste xedapenen indarrez jardun behar duenean, Batasunak kultura-ikuspegiak hartuko ditu kontuan, bereziki bertako kultura-aniztasuna errespetatu eta sustatzeko.

5. Errazagoa izan dadin artikulua honetako helburuak lortzea:

— Europako Parlamentuak eta Kontseiluak, legegintza-prozedura arruntaren arabera, eta Eskualdeetako Lantaldeari kontsulta egin ondoren, sustapen-neurriak hartuko dituzte, estatu kideetako legezko eta erregelamenduzko xedapenak harmonizatzeko ahaleginak albo batera utzita.

— Batzordeak proposaturik, Kontseiluak gomendioak emango ditu.

II. TITULUA

Merkataritza-politika bateratua

207. artikulua

(Europar Erkidegoa Eratzeko Tratatuaren lehengo 133. artikulua)

[...]

[...]

3. Hirugarren herrialde edo nazioarteko erakunde batekin edo batzuekin akordioak negoziatu edo egin behar badira, 218. artikulua aplikatu beharko da, artikulua honetako berariazko xedapenei kalterik egin gabe.

[...]

4. Hirugarren apartatuan aipaturiko akordioak negoziatzeko eta egiteko, Kontseiluak gehiengo kalifikatu bidez erabakiko du.

[...]

Honako akordio hauek negoziatzeko eta egiteko ere, Kontseiluak aho batez hartuko ditu erabakiak:

a) kulturako eta ikus-entzunezko zerbitzu-merkataritzaren eremuko akordioak, baldin eta akordio horiek Batasuneko kulturen eta hizkuntzen aniztasunari kalte egin badiezaiokete;

[...]

SEIGARREN ZATIA

Xedapen instituzional eta finantzarioak

I. TITULUA

Xedapen instituzionalak

3. KAPITULUA

Batasunaren organo aholku-emaileak

300. artikulua

[...]

2. Ekonomia eta Gizarte Lantaldea osatzeko, enpresaburuen eta langileen erakundeetatik eta gizarte zibilaren ordezkaritza duten beste sektore batzuetatik hartuko dira ordezkariak, batez ere, eremu sozioekonomikotik zein herritar-, lanbide- eta kultura-eremuetatik.

[...]

ZAZPIGARREN ZATIA

Xedapen orokorrak eta azken xedapenak

342. artikulua

(Europar Erkidegoa Eratzeko Tratatuen lehengo 290. artikulua)

Kontseiluak erregelamenduen bitartez finkatuko du Batasuneko instituzioen hizkuntza-araubidea, aho batez, Europar Batasuneko Justizia Auzitegiaren Estatutuan aurreikusitako xedapenei kalterik egin gabe.

1. protokoloa, estatuetako parlamentuek Europar Batasunean duten egitekoari buruzkoa

4. artikulua

Legegintzako egintza baten proiektua Batasuneko hizkuntza ofizialetan idatzirik estatuetako parlamentuen esku uzten den unetik, proiektu hori Kontseiluaren behin-behineko gai-zerrendan sartzen den arte —onartua izan dadin edo legegintza-prozedura batean horri buruzko jarrera bat har dadin—, zortzi asteko tarte bat utzi beharko da. Presako kasuetan, salbuespenak egin ahal izango dira, eta Kontseiluaren egintzan edo jarreran aipatuko dira salbuespen horien arrazoiak. Behar bezala arrazoitutako presako kasuetan izan ezik, ezin izango da inolako akordiorik egin legegintzako egintza proiektu baten gainean. Legegintzako egintza proiektu bat Kontseiluaren behin-behineko gai-zerrendan sartu eta proiektu horri buruzko jarrera bat hartu arte, hamar eguneko tarte igaro beharko da, behar bezala arrazoitutako presako kasuetan izan ezik.

2. protokoloa, subsidiaritasun- eta proportzionaltasun-printzipioen aplikazioari buruzkoa

6. artikulua

Estatuetako parlamentu orok eta parlamentu horietako ganbera orok, legegintzako egintza baten proiektua igortzen denetik kontatzen hasita zortzi asteko epean, irizpen arrazoitu bat igorri ahal du Europako Parlamentuko lehendakariari, Kontseiluko lehendakariari eta Batzordeko lehendakariari, Batasuneko hizkuntza ofizialetan idatzita; bertan, proiektua subsidiaritasun-printzipioari zergatik ez zaion egokitzen azaldu beharko du. Estatuko parlamentu bakoitzaren edo estatuko parlamentuetako ganbera bakoitzaren egitekoa da, hala dagokionean, legegintza-eskumenak dituzten eskualdeetako parlamentuei kontsultatzea.

3. protokoloa, Europar Batasuneko Justizia Auzitegiaren Estatutuari buruzkoa

V. TITULUA Azken xedapenak

64. artikulua

Europar Batasuneko Justizia Auzitegiari aplikatu beharreko hizkuntza-araubideari buruzko arauak Kontseiluaren erregelamendu baten bidez ezarriko dira; Kontseiluak aho batez erabakiko du. Erregelamendu hori onartuko da, dela Justizia Auzitegiak eskatuta eta Batzordeari eta Europako Parlamentuari aurretiaz kontsulta eginda, dela Batzordeak proposatuta eta Justizia Auzitegiari eta Europako Parlamentuari aurretiaz kontsulta eginda.

Arau horiek onartzen diren arte, Justizia Auzitegiaren Prozedura Erregelamenduan eta Auzitegi Orokorren Prozedura Erregelamenduan hizkuntza-araubideari buruz ezarritako xedapenak izango dira aplikagarri. Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatuen 253. eta 254. artikuluetan xedatutakoa gorabehera, xedapen horiek aldatzeko edo indargabetzeko, Kontseiluaren ahobatezko onespena beharko da.

I. eranskina Europar Batasuneko Funtzio Publikoko Auzitegia

7. artikulua

2. Auzitegi Orokorren hizkuntza-araubideari buruzko xedapenak Funtzio Publikoko Auzitegiari ere aplikatuko zaizkio.

26. protokoloa, interes orokorreko zerbitzuei buruzkoa

1. artikulua

Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatuen 14. artikuluari jarraituz, Batasunaren balio erkideek, ekonomia-interes orokorreko zerbitzuei dagozkienez, zehazki honako printzipio hauek hartzen dituzte barne:

[...]

— ekonomia-interes orokorreko zerbitzuak askotarikoak dira, eta geografia-, gizarte- eta kultura-egoera desberdinen ondorioz erabiltzaileek izan ditzaketen beharrak eta lehentasunak ere oso desberdinak dira;

[...]

29. protokoloa, estatu kideetako irratidifusio publikoaren sistemari buruzkoa

TRATATUGILE GORENEK,

AINTZATETSIZ estatu kideetako irratidifusio publikoaren sistema zuzenean lotzen dela gizarte bakoitzak demokrazia, gizarte eta kulturako gaietan dituen beharrekin eta komunikabideen pluraltasuna zaindu beharrarekin,

BAT ETORRI DIRA honako xedapen hauetan, eta Europar Batasunaren Tratatuari eta Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatuari erantsiko zaizkio:

Tratatuetakoa xedapenak estatu kideek irratidifusioaren zerbitzu publikoa finantzatzeko duten ahalmenari kalterik egin gabe izango dira, betiere, finantzaketa hori irratidifusioko organismoei ematen bazaie estatu kide bakoitzak zerbitzu publiko horren eginkizunak izendatu, zehaztu eta antolatuta dauzkan moduan bete ditzan, eta, bestetik, finantzaketa horrek Batasuneko merkataritza-baldintzei eta lehiari interes komunaren kontrakoa litzatekeen neurri batean erasaten ez badie, betiere, zerbitzu publiko horren eginkizuna gauzatzen dela kontuan hartuta.

A. Tratatuetakoa xedapenei buruzko adierazpenak

16. Europar Batasunaren Tratatuaren 53. artikuluko 2. apartatuari buruzko adierazpena

Konferentziak hau uste du: Tratatuak 53. artikuluko 2. apartatuan aipatzen diren hizkuntzetara itzultzeko aukera emanez, Batasuneko kultura- eta hizkuntza-aniztasunaren aberastasuna errespetatzeko xedea betetzen laguntzen dela, alegia, 2. artikuluko 3. apartatuaren laugarren paragrafoan adierazitako xedea. Hala, Konferentziak baieztatu egiten du Batasunak Europaren kultura-aniztasunaren alde eta aipatutako hizkuntza horiei eta beste batzuei arreta berezia jartzen jarraitzearen alde hartzen duen konpromisoa.

Konferentziak gomendio hau egiten du: 53. artikuluko 2. apartatuan aitortzen den aukera erabili nahi duten estatu kideek, Lisboako Tratatua sinatutako egunean hasitako sei hilabeteko epearen barruan, jakinarazi diezaiotela Kontseiluari tratatuak zein hizkuntzatara itzuliko diren.

5.2.10. Europako Parlamentuaren 2013ko irailaren 11ko ebazpena, desagertzeko arriskuan dauden Europako hizkuntzei eta Europar Batasuneko hizkuntza-aniztasunari buruzkoa²⁸

Europako Parlamentuak,

- Ikusirik Europar Batasunaren Tratatuaren 2. artikulua eta 3. artikulua, 3. apartatua,
- Ikusirik Oinarrizko Eskubideen Gutunaren 21. artikulua, 1. apartatua, eta 22. artikulua,
- Ikusirik Europako Batzordearen Euromosaic azterlana, Europako hizkuntzen desagertpenaren berri ematen duena gaur egun indarrean diren lanabesek ez dituztelako babesten,
- Ikusirik Kultura-ondare ez-materiala babesteko Unescoren 2003ko urriaren 17ko Konbentzioa, ahozko tradizio eta adierazpideak kontuan hartzen dituen, hizkuntza barne, kultura-ondare ez-materialaren bideratzaile den aldetik,
- Ikusirik Kultura-adierazpideen aniztasuna babestu eta sustatzeko Unescoren 2005eko urriaren 20ko Konbentzioa,
- Ikusirik Unescok argitaratutako Arriskuan dauden Munduko Hizkuntzen Atlasak,
- Ikusirik Europako Kontseiluko Europako Toki eta Eskualdeetako Botereen Lantaldearen 2010eko martxoaren 18ko ebazpena, «Les langues minoritaires : un atout pour le développement régional» (Hizkuntza gutxiak: eskualde-garapenerako aukera) izenburupean (301/2010)²⁹,
- Ikusirik Europako Kontseiluaren 12423/2010 txostena, 1769/2010 ebazpena eta 1944/2010 gomendia,
- Ikusirik Batzordearen 2008ko irailaren 18ko Adierazpena, «Eleaniztasuna: Europarentzat abantaila eta konpromiso partekatua» izenburupean (COM(2008)0566),
- Ikusirik Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2006ko abenduaren 18ko gomendia, bizitza osoko ikaskuntzarako gaitasun giltzarriei buruzkoa³⁰,
- Ikusirik Eskualdeetako Lantaldearen iritzia, Lisboako Tratatuaren arabera Hizkuntza-gutxiengo historikoen babesari eta garapenari buruzkoa³¹,

²⁸ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0350+0+DOC+XML+V0//EN>

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0350+0+DOC+XML+V0//FR>

<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0350+0+DOC+XML+V0//ES>

²⁹ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1671947&Site=DC>

³⁰ Aldizkari Ofiziala, L 394, 2006-12-30ekoa, 10. or.

³¹ Aldizkari Ofiziala, C 259, 2011-09-02koa, 31. or.

- Ikusirik Kontseiluaren 2008ko azaroaren 21eko ebazpena, eleaniztasunari buruzko estrategia europarrari buruzkoa³²,
 - Ikusirik Europako Kontseiluaren 1992ko azaroaren 5eko Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna,
 - Ikusirik Hizkuntza Eskubideen Adierazpen Unibertsala (1996),
 - Ikusirik Gutxiengo Nazionalak Babesteko Esparru-konbentzioa (1995),
 - Ikusirik haren 2004ko urtarrilaren 14ko ebazpena, kultura-aniztasuna babestu eta sustatzeari buruzkoa: Europako eskualdeen eta Unesco eta Europako Kontseilua bezalako nazioarteko erakundeen zeregina³³, eta haren 2003ko irailaren 4ko ebazpena, Europako eskualde-hizkuntzei eta eremu urrikoei buruzkoa —gutxiengo hizkuntzak Europar Batasunean hedapenaren eta kultura-aniztasunaren testuinguruan—³⁴,
 - Ikusirik haren 2003ko urtarrilaren 14ko ebazpena, toki- eta eskualde-aginteei Europaren eraikuntzan duten egitekoari buruzkoa³⁵, Europako hizkuntza-aniztasunari dagokiona,
 - Ikusirik haren 2009ko martxoaren 24ko ebazpena, eleaniztasunari buruzkoa: Eleaniztasuna: Europarentzat abantaila eta konpromiso partekatua³⁶,
 - Ikusirik Europako Parlamentuaren 2008ko irailaren 25eko ebazpena, Europako hirugarren sektoreko hedabideei buruzkoa³⁷,
 - Ikusirik haren Erregelamenduaren 48. artikulua,
 - Ikusirik Kultura eta Hezkuntza Batzordearen txostena (A7-0239/2013),
- A. Aintzat harturik Lisboako Tratatuak Europar Batasunaren kultura- eta hizkuntza-ondarea bere zabalean babesteko eta sustatzeko helburua indartzen duela;
- B. Aintzat harturik hizkuntzen eta kulturen aniztasuna Europar Batasunaren funtsezko sortarau dela, Oinarrizko Eskubideen Gutunaren 22. artikuluan finkatzen den bezala: «Batasunak kultura-, erlijio- eta hizkuntza-aniztasuna errespetatzen du»;
- C. Aintzat harturik hizkuntzen aniztasuna herritarren eskubide gisa aitortuta dagoela Oinarrizko Eskubideen Gutunaren 21. eta 22. artikuluetan eta, ondorioz, hizkuntza bakarria ezarri nahi izatea Batasunaren funtsezko balioak ahultzea eta urratzea dela;
- D. Aintzat harturik desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak Europako kultura-ondarearen osagaitzat hartu beharko liratekeela, eta ez helburu politiko, etniko nahiz lurraldetasunezkoak bultzatzeko bide gisa;
- E. Aintzat harturik Europako hizkuntza guztiek balio eta duintasun bera dutela, bertako kulturen eta zibilizazioen osagai direla eta gizadiaren aberasgarri;
- F. Aintzat harturik barne kohesio handiko gizarte eleaniztunek, eleaniztasuna modu demokratiko eta jasangarrian kudeatzen dutenek, pluraltasuna areagotzen

³² Aldizkari Ofiziala, C 320, 2008-12-16koa, 1. or.

³³ Aldizkari Ofiziala, C 92 E, 2004-04-16koa, 322. or.

³⁴ Aldizkari Ofiziala, C 76, 2004-03-25koa, 374. or.

³⁵ Aldizkari Ofiziala, C 38 E, 2004-02-12koa, 167. or.

³⁶ Aldizkari Ofiziala, C 117 E, 2010-05-06koa, 59. or.

³⁷ Aldizkari Ofiziala, C 8 E, 2010-01-14koa, 75. or.

dutela, irekiagoak direla eta hizkuntza-aniztasun orok dakarren aberastasuna handitzeko ere baliagarriagoak direla;

G. Aintzat harturik hizkuntza guztiek, baita desagertzeko arriskuan daudenek ere, Europar Batasunaren aberastasuna eta aniztasuna eta europar nortasunaren oinarriak indartzen dituzten historiaren, gizartearen eta kulturaren jakinbidea islatzen dutela eta, horregatik, herrialde bakoitzeko hizkuntza-aniztasuna eta desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak egotea aukera gisa ulertu behar dela, ez zama bat bezala, eta bere horretan bultzatu eta sustatu beharko liratekeela;

H. Aintzat harturik Unescok, Arriskuan dauden Munduko Hizkuntzen Atlasean zehazten duela hizkuntza bat desagertzeko arriskuan dela baldin eta honako irizpide zientifikoren bat edo batzuk betetzen ez baditu: hizkuntzaren belaunaldi arteko transmisioa, hiztun kopurua, hiztunen proportzioa biztanleria osoan, hizkuntzaren erabilera eremu publiko eta pribatuetan, hedabide berriekiko egoera, hizkuntza ikasteko eta irakasteko materialak egotea, gobernu eta instituzioen hizkuntzarekiko jarrerak eta politikak, ofizialtasuna eta erabilera ofiziala bereziki, hiztunen hizkuntzarekiko jarrera, dokumentazioaren mota eta kalitatea;

I. Aintzat harturik Kultura-adierazpideen aniztasuna babestu eta sustatzeko Unescoren 2005eko Konbentzioaren arabera estatu kideek kulturgintza, kultura-ondasunak eta -zerbitzuak babesteko neurri egokiak hartu ditzaketela, bereziki ekintza, ondasun eta zerbitzu horietan erabilitako hizkuntzei dagozkien neurriak, bai bakoitzaren lurraldean kultura-adierazpideen aniztasuna sustatze aldera, bai nazioarteko akordioen mailan;

J. Aintzat harturik Europako Kontseiluaren Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna, Batasunaren kide diren hamasei estatuk berronetsitakoa, desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen babeserako erreferentzia dela eta gutxiengoaren babeserako tresna, bi hauek izanik estatuek Batasunean sartzeko bete behar dituzten Kopenhageko irizpideetan finkatutako puntuetako bi;

K. Aintzat harturik Unescok dioenez Europako herrialde guztietan, itsasoz haraindiko Europaren mendeko lurraldeetan eta Batasuneko gizatalde nomaden baitan badirela belaunaldi artean ahoz baino transmititzen ez diren hizkuntzak eta, horrenbesterekin, desagertzeko arriskuan direla jo behar dela; desagertzeko arriskuan dauden Europako zenbait hizkuntza, mugez gaindiko gizatalde batzuetan mintzatzen direla eta babes-maila desberdinak dituztela hiztunak kokatutako estatu kidearen edota eskualdearen arabera;

L. Aintzat harturik, horrela, zenbait herrialde eta eskualdetan badirela desagertzeko arriskuan dauden edota desagertzen ari diren eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak, alboko herrialdeetan ofizialtasuna eta gehiengoa duten bitartean;

M. Aintzat harturik, naturaren aniztasun biologikoa bezalaxe, Europako kulturen eta hizkuntzen aniztasuna gure gizartearen garapen jasangarrirako beharrezko den ondare biziaren osagai direla eta, horregatik, desagertzeko arriskutik zaindu eta babestu beharra dagoela;

N. Aintzat harturik hizkuntza-aniztasunaren errespetuak gizarte-kohesioa indartzen duela, elkar-ulertzea, autoestimua eta irekitasuna areagotuz, eta hizkuntza-aniztasunak kulturarako irispidea errazten duela eta sormena eta kultura-artekotasuna pizten dituela, herrien eta herrialdeen arteko lankidetzara bultzatzeaz gain;

O. Aintzat harturik Lisboako Tratatuaren 167. artikulua argi eta garbi adierazten duela «Batasunak estatu kideetako kulturen loratzea bultzatuko du, beren nazio-eta eskualde-aniztasunarekiko errespetuaren barruan» eta, beraz, animatzen du ez bakarrik Batasuneko hizkuntza-ondarearen aberastasuna, aniztasun horren zati bat denez, zaindu eta babesteko ekitera, baizik eta baita ondare hori hobetzen eta loratzen ahalegintzera, estatu kideek garatutako politikez gain;

P. Aintzat harturik Europar Batasuneko hizkuntza-aniztasunak, hizkuntza ofizialez gain, estatu kideetako hizkuntza koofizialak, eskualdeetako hizkuntzak eta inongo ofizialtasun-mailarik ez duten hizkuntzak ere hartzen dituela;

Q. Aintzat harturik desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzei buruz ari garenean lurralde jakin batean bakarrik arriskupean dauden hizkuntzak sartzen direla, eremu batean hiztun-kopurua nabarmen behera doanean eta errolda batetik hurrengora egindako estatistikek hiztunen kopurua nabarmen jaitsi dela erakusten dutenean;

R. Aintzat harturik estatu kideetako hizkuntza ofizialak arriskuan izan daitezkeela Batasunaren beste eskualde batzuetan;

S. Aintzat harturik, zenbait hizkuntzaren egoeraren larriagatik, arreta berezia eskaini beharko litzaiekeela suntsitzeko arriskuan dauden hizkuntzei, kulturen eta hizkuntzen aniztasuna onartuz, jasaten dituzten aurreiritziak aurkaratzeko neurriak hartuz eta asimilazio-ikuspegia baztertuz, bai Europa mailan, bai estatuen mailan;

T. Aintzat harturik eraginkorrena ikasketak ama-hizkuntzan egitea dela;

U. Aintzat harturik haurrek ikasketak txiki-txikitatik ama-hizkuntzan eginez eta alboz albo hizkuntza ofiziala ikasiz, hizkuntza gehiago ikasteko ahalmena areagotuko dutela, eta eleaniztasuna europar gazteentzat abantailatsu dela;

V. Aintzat harturik Europar arriskuan dauden hizkuntzek jasaten duten mehatxua arindu daitekeela baldin eta bizitza publikoan eta justizia-administrazioan hizkuntza horiek modu proportzionalen tratatzen badira, betiere berdintasun-arauz eta aniztasunaren mesedetan;

W. Aintzat harturik hizkuntza baten irautean eta geroratzean garrantzi handia dutela sarritan eskolaz kanpoko heziketak eta heziketa ez-formalak, eta garrantzizkoa dela testuinguru horretan arte-elkarteek eta artistek betetzen duten lekua aitortzea;

X. Aintzat harturik desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen kontuei ez zaiela behar bezalako arreta berezia eskaini Europako Batzordearen eleaniztasunarekiko politiken esparruan; kontuan hartuz azken bi urte anitzeko finantza-esparruetan (2000-2007 eta 2007-2013) hizkuntza horientzako europar finantzaketak murrizketa nabarmenak jasan dituela, horren ondorioz hizkuntzon estualdiak areagotuz, eta hurrengo urte anitzeko finantza-esparruan (2014-2020) beste horrenbeste gertatu ez dadin kontu egin behar dela;

1. Eskatzen die Europar Batasunari eta estatu kideei arreta handiagoa eskaini diezaiotela desagertzeko arriskuan dauden Europako hainbat hizkuntzak jasaten duten egoera larriari eta konpromiso sendoa har dezatela Batasunaren hizkuntza-eta kultura-ondarearen aniztasun aparta zaintzeko eta sustatzeko, hizkuntzok suspertzeko politika ekintzaile eta handizaleak garatuz eta helburu horretarako arrazoizko aurrekontua bideratuz; gomendatzen du, halaber, politika horien xede izan dadila gizatalde horiek gorpuzten duten hizkuntza- eta kultura-aniztasunaz Europar Batasuneko herritarrak jabetzea; estatu kideak bultzatzen ditu

desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak sustatzeko ekintza-planak aurkeztera, Europako zenbait hiztun-erkidegotan eskuragarri dauden jarduera onenak partekatzean oinarrituta;

2. Eskatzen die estatu kideetako gobernuei gaitzetsi ditzatela desagertzeko arriskuan dauden hiztun-erkidegoen nortasunaren eta hizkuntzaren erabileraren zein horien kultura-instituzioen aurka bideratu diren edo bideratzen diren jarduera guztiak, dela diskriminazioaren bidez, dela behartutako zein zeharkako asimilazioaren bidez;

3. Dei egiten die oraindik egin ez duten estatu kideei Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna berronetsi eta indarrean jar dezaten; Gutuna, desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen babeserako erreferentziakoa dela adierazten du eta Kopenhageko irizpideetan zehaztutako gutxiengoaren babeserako tresnetako bat da, Europar Batasunera sartzeko estatuek bete beharrekoa;

4. Eskatzen die estatu kideei eta Batzordeari errespetatu ditzatela Kultura-adierazpideen aniztasuna babestu eta sustatzeko Unescok egindako 2005eko Konbentzioari atxiki zitzaizkionean hartu zituzten konpromisoak, bai beren lurraldeetan, bai nazioarteko akordioetan;

5. Eskatzen die Batasuneko agintariei gehitu dezatela hizkuntza-aniztasunaren benetako errespetua eta bereziki Europako hizkuntza ez-hegemonikoen babesa Batasunean estatu kide gisa sartzeko estatu guztiek bete beharreko baldintzen artean;

6. Eskatzen die Batzordeari eta estatu kideetako gobernuei eta eskualdeetako agintariei ezarri ditzatela programak desagertzeko arriskuan dauden hizkuntza-erkidegoenganako eta erkidego etnikoenganako tolerantzia, beren hizkuntza- eta kultura-balioekiko errespetua eta gizatalde horiekiko errespetua sustatzeko gizartean;

7. Ohartarazten ditu estatu kideetako gobernuek eta eskualdeetako agintariek kontuan izan dezatela desagertzeko arriskuan dagoen hizkuntza baten irauteak hizkuntza hori erabiltzen duen gizataldearen irautea eta garapena eskatzen dituela, eta, beraz, hizkuntza babesteko politikak abiaraztean, kultura eta hezkuntza kontuan hartzeaz gain, ikuspegi ekonomiko eta sozialak era kontuan izan behar direla;

8. Eskatzen dio Europako Batzordeari desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak babesteko neurri politiko zehatzak proposatu ditzala; eskatzen die, halaber, Europako Batzordeari eta Kontseiluari Tratatuak aitortzen dizkien eskumenen esparruan, desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak eta hizkuntza-aniztasuna babesteko Europar Batasunaren politikak finkatu eta programak planifikatu ditzatela, 2014-2020 epealdirako Batasunaren laguntza finantzariorako tresnak erabiliz, bereziki hizkuntza horiek dokumentatzeko programak eta baita hezkuntza- eta prestakuntza-programak, gizarteratze-programak, gazteria eta kirol arlokoak, ikerketa eta garapena, kultura eta komunikabideen programa, egitura-funtsak (Kohesio-funtsak, FEDER, Europako Gizarte-funtsa, Europako lurralde-lankidetzak, eta FEADER) eta teknologia berriak, gizarte-komunikabideak eta plataforma multimediak sustatzeko sortutako tresna eta plataforma guztiak, edukien eta aplikazioen sorkuntzarako laguntzak barne; uste du tresna hauek gizatalde eta eskualde horiez haratagoko ekintza eta programa zabalagoetan, kulturaren zein ekonomiaren arloan, erabili behar direla; eskatzen dio Europako Batzordeari abiarazi dezala hausnarketa bat desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzekin

lotutako proiektuek aurkitzen dituzten oztopo administratibo eta burokratikoak buruz, eragindako hiztun-erkidegoen txikitasunaren ondorioz;

9. Eskatzen du, atzerapenik egin ezin daitekeenez, babes-ekintzetarako finantzaketa erraz eskuratzekoa izan dadila eta ahalik eta argiena, erabili nahi luketen eragileek epe jakinean eskuragarri izan dezaten arriskuan dauden hizkuntzei modu eraginkorrean laguntzeko;

10. Uste du Europar Batasunak estatu kideei lagundu behar diela eta bultzatu behar dituela desagertzeko arriskuan dagoen hizkuntza ama-hizkuntza gisa haurtzarotik ikastea ahalbidetuko duen hizkuntza-politika bat ezartzera; adierazten du, zientifikoki frogatu den bezala, bi hizkuntza edo gehiago ikastea sustatzea onuragarri izango litzatekeela haurrentzat eta aurrerago hizkuntza gehiago ikasten lagunduko liekeela, hizkuntza belaunaldi artean geroratzea indartzeaz gain, eta desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen hiztunei laguntza konkretua emango liekeela ahulduta dagoen gunetan belaunaldi arteko hizkuntza-transmisioa indarberritzeko;

11. Babesten du arriskuan dauden hizkuntzen irakaskuntza adin guztietako ikasleentzako metodologia egokiak indartzea, urrutiko irakaskuntza barne, eleaniztasunean eta hizkuntza-pluraltasunean oinarritutako benetako europar herriartasuna garatu dadin;

12. Ezagutzen ditu Batzordearen eleaniztasun-programak; irizten dio proiektugileek programa horiek eskaintzen dituzten aukerak baliatu ahal izan beharko lituzketela eta, kontuan harturik desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak irautearen alde borrokatzen diren hiztun-erkidegoak maiz oso talde txikiak izan ohi direla, eskatzen dio Batzordeari ez ditzala gizatalde horien intereseko programak diru-laguntzetatik salbuetsi finantza-ekarpenaren urriagatik, onuradun-kopuru mugatuagatik edota eragindako eremuaren txikitasunagatik, eta, aitzitik, programa horietarako irismena erraztu dezala eta argitaratu ditzala finantzaketa lortzeko baldintzei buruzko orientabideak emanez; eskatzen die estatu kideei desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzetako talde eta erkidego txiki horien bitartekari eta eragile bihur daitezela Batasunaren funtsak baliatu ditzaten, aldi berean gogoraziz hizkuntza-aniztasunerako Europar Batasunaren finantzaketa ez dela aurreikusitako helburutik desbideratu behar, ez eta mehatxupeko hizkuntzak helburu politiko zabalagoak lortzeko erabiltzen dituzten ekintzak bultzatzeko erabili ere;

13. Uste du hizkuntza biziberritzeko politika arnasa luzeko ahalegina dela, alor desberdinetako askotariko ekintza koordinatuen plangintzan oinarritua, bereziki irakaskuntzan (haur- eta lehen-hezkuntza direlarik horretarako garrantzizkoenak, gurasoen hizkuntza-prestakuntzarekin batera), administrazioan, hedabideetako emanaldietan (irratia eta telebista-kateak sortzeko eta garatzeko aukera barne), artean eta bizitza publikoko alor guztietan. Horrek guztiak epe luzean eskuragarri izango diren baliabideak eskatzen ditu; uste du programa horiek lantzea, hiztun-erkidegoen arteko jarduera onenak partekatzea eta ebaluazio-prozedurak ezartzea sostengatu beharko liratekeela;

14. Gogorazten du gehienbat ahozkoak diren hizkuntzen normalizazioa lortzeko ahaleginei eutsi beharra;

15. Eskatzen die estatu kideei arreta handiagoa jarri diezaietela eta gehiago lagundu diezaietela desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzei buruzko goi-mailako irakaskuntzari eta ikerketari;

16. Uste du teknologia berriak baliagarri gertatu daitezkeela desagertzeko arriskuan dauden Europako hizkuntzen ezagutza, zabalkundea, irakaskuntza eta irautea bultzatzeko;
17. Azpimarratzen du desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak familiaren baitan belaunaldi artean geroratzeak duen garrantzia eta baita hizkuntza horien irakaskuntza sustatzearena ere, beharrezko balitz hezkuntza-sistema berezi baten baitan; horregatik, bultzatzen ditu estatu kideak eta eskualde-agintariak hezkuntza-politikak eta irakasmaterialak garatu ditzaten;
18. Uste du garrantzitsua dela, hizkuntzak indarberritzeko, baztertuta geratu diren hizkuntzak eta gehienbat familia girora mugatuta daudenak gizartean jendaurrean erabili ahal izatea;
19. Eskatzen dio Batzordeari lan egin dezala desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak babesteko eta sustatzeko programa eta ekimenak sortu dituzten nazioarteko erakundeekin, hala nola Unescorekin eta Europako Kontseiluarekin;
20. Gomendatzen die estatu kideei arriskuan dauden hizkuntzen bilakaeraren jarraipena egin dezatela, estatuko agintariak bezala hizkuntza propioak dituzten lurraldeetako agintariak, hizkuntza horiek ofizialak izan ala ez;
21. Irizten dio hedabideek, berriak bereziki, zeregin garrantzitsua bete dezaketela desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak babesteko orduan, etorkizuneko belaunaldiekiko bereziki; nabarmentzen du, gainera, teknologia berriak ere erabili zitezkeela helburu horiek lortzeko;
22. Eskatzen die bereziki toki-agintariei, hizkuntzak biziberritzeko neurriak hartu ditzatela egoera iraultzeko, azken hiztunaren heriotzak hizkuntza baten desagerpena baitakar eskuarki;
23. Uste du digitalizazioa hizkuntzen desagerpena saihesteko modu bat izan daitekeela; eskatzen die, beraz, toki-agintariei hizkuntza horietako liburuak eta grabazioak eta baita hizkuntza-ondarearen beste adierazpideak bildu ditzatela eta linean jarri ditzatela herritarren eskura;
24. Proposatzen du nazioarteko erkidegoak eta estatu kideek gaitu ditzatela desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen hiztun-erkidegoak jabetu daitezen beren hizkuntzak erabiltzea eta babestea balio bat dela bai gizataldearentzat berarentzat eta bai Europarentzat ere;
25. Eskatzen dio Batzordeari etengabe babestu dezala, hainbat programaren bitartez, desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak suspertzeko estatuez gaindiko sareak eta Europa mailako ekimen eta ekintzak, eta Unescok hasitako Arriskuan dauden Munduko Hizkuntzen Atlasa osatzen laguntzeko beharra azpimarratzen du, haren betikotasuna ziurtatuz, eta hizkuntza bakoitzaren egoeraren eta desagerpena saihesteko ezarritako politiken emaitzaren jarraipena egitea ahalbidetuko duen adierazle homogeen sorta bat garatzekoa;
26. Eskatzen dio Batzordeari Euromosaic azterlanarekin abiatutako ikerketari jarraitu diezaiola eta zerrendatu ditzala Europako hizkuntzaren baten desagerpen-arriskua nabarmen gutxitu duten prebentzio-neurrien adibideak; gomendatzen du, hizkuntza-erkidegoen artean ezagutza, trebetasun eta jarduera onenak elkar-trukatzea bultzatze aldera, Europako hizkuntza-sareek aztertu ditzatela, desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak zaintzeko, babesteko eta suspertzeko estatu kideek abian jarritako politikak, eta Batzordeak gomendioak egin ditzala horretan oinarrituta;

27. Eskatzen dio Batzordeari bultzatu dezala desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen ikaskuntzari eta indarberritzeari eta Europan herritar elebidun eta eleaniztunak izateak dakartzan onura kognitibo eta gizartekoiei buruzko ikerketa;
28. Eskatzen die estatu kideei, baldin eta oraindik egin ez badute, sinatu eta berronetsi ditzatela Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna eta 1995eko Gutxiengo Nazionalak Babesteko Esparru-konbentzioa;
29. Eskatzen dio Batzordeari Batasunean desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak babesteko neurri posibleak aztertu ditzala;
30. Eskatzen dio Batzordeari lagundu ditzala desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak sustatzen lagunduko duten proiektu pilotuak eta hiztun-erkidegoek eurek landutako ekintza-planak;
31. Uste du Batasunak hizkuntza-aniztasuna bultzatu behar duela hirugarren herrialdeekiko harremanetan eta, bereziki, Europar Batasunean sartu nahi dutenekikoetan;
32. Eskatzen dio Batzordeari gogoeta egin dezala desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak babestu, zaindu eta suspertzeko Europa mailako neurri berezituak hartzeko aukeraz;
33. Uste du eleaniztasuna sustatzearekin lotutako programak funtsezko direla auzo-herrialdeen estrategia politikoetarako edota Europar Batasunean sartzeko hautagai eta hautagai potentzial direnenetarako;
34. Uste du Batzordeak hizkuntzak indarberritzeari emandako laguntzak arreta berezia eman behar diela hedabide digitalen eremuko ekimenei, sare sozialak barne, belaunaldi gazteenak desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen alde konprometitu daitezen;
35. Uste du Batzordeak arreta jarri behar diola estatu kide eta eskualde batzuen politikak arriskuan jartzen ari direla beren lurraldeetako hizkuntzen irautea, Europa mailan arriskuan ez badaude ere;
36. Ohartarazten du badirela webgune baliagarriak desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak sustatzeko proiektuetarako finantzaketa eskaintzen duten Europar Batasunaren programei buruzko informazioa zabaltzeko, eta eskatzen dio Batzordeari deialdi berri bat zabaldu dezala webgune horiek 2014-2020 epealdirako programekin eguneratzeko eta informazioa areagotu dezala, bereziki, dagokien hiztun-erkidegoei bideratuta;
37. Agindua ematen dio lehendakariari ebazpen hau Kontseiluari eta Batzordeari helarazi diezaiela, eta baita estatu kideetako gobernu eta parlamentuei ere.

5.3. Europako Kontseilua

5.3.1. Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna, 1992ko azaroaren 5ekoa³⁸³⁹

HITZAURREA

Europako Kontseiluko kide diren eta gutun hau sinatzen duten estatuek,

Kontuan harturik Europako Kontseiluaren helburua kide guztien arteko batasun sendoagoa lortzea dela, batez ere kideen ondare erkidea osatzen duten idealak eta printzipioak babestu eta sustatzearren;

Kontuan harturik Europako eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza historikoen —horietako batzuk denborarekin galtzeko arriskuan daude— babesak Europako ohitura- eta kultura-aberastasuna mantendu eta garatzen laguntzen duela;

Kontuan harturik eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza bat bizitza pribatuan edo publikoan erabiltzea eskubide preskribaezina dela, Nazio Batuen Eskubide Zibilen eta Politikoen Nazioarteko Itunean jasotako printzipioekin bat, eta Gizakiaren Eskubideak eta Oinarrizko Askatasunak Babesteko Europako Kontseiluaren Konbentzioaren espirituarekin bat;

Aintzat harturik Europako Segurtasun eta Lankidetzako Batzordean egindako lana, eta, bereziki, Helsinkiko 1975eko Azken Akta eta Kopenhageko 1990eko bilera-agiria;

Kultura-artekotasunak eta eleaniztasunak duten balioa azpimarratuz, eta kontuan harturik eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak babestu eta sustatzea ez litzatekeela hizkuntza ofizialen eta horiek ikasteko beharrianaren kalterako egin beharko;

Jakitun izanda Europako eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak Europako eskualdeetan eta herrialdeetan babestu eta sustatzeak ekarpen garrantzitsua egiten diola demokraziaren eta kultura-aniztasunaren printzipioetan datzan Europa eraikitzeari, nazioen subiranotasunaren eta lurralde-osotasunaren esparruan;

Aintzat harturik Europako eskualde bakoitzak dituen berariazko baldintzak eta berezko ohitura historikoak,

³⁸ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680695175>
<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007c07e>
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d3510>
<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016806d355d>

³⁹ Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna zein estatu kidek berronetsi, onartu edo onetsi duen jakiteko, helbide elektroniko honetara jo daiteke:
<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/148/signatures>

ondokoa erabaki dute:

I. ZATIA

Xedapen orokorrak

1. artikulua.— Definizioak

Gutun honen ondorioetarako:

- a) “Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza” aipatzerakoan, hauek adierazi nahi dira:
 - i) Estatu bateko lurraldean bertako biztanleek, estatuko biztanleriaren barruan gutxiengoa izanik, tradizioz hitz egiten dituztenak; eta
 - ii) hizkuntzok ez dira estatu horretako hizkuntza ofizialak izango; eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen barruan ez dira sartuko estatuko hizkuntza ofizialaren dialektoak, ez etorkinen hizkuntzak;
- b) “eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza erabiltzen den lurraldea” da gutun honetan aurreikusitako babes- eta sustapen-neurriak hartzea justifikatzeko besteko hitzun-kopurua duen hizkuntzaren geografia-eremua;
- c) “lurralderik gabeko hizkuntzak” dira estatuko gainerako biztanleek hitz egiten dituzten hizkuntzak, baina estatuko lurraldean tradizioz hitz egiten diren arren, bertako geografia-eremu jakin bati lotu ezin dakizkiokeenak.

2. artikulua.— Konpromisoak

- 1. Alde guztiek hartu dute II. zatiko xedapenak bakoitzaren lurraldean hitz egiten diren eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza guztiei aplikatzeko konpromisoa, baldin eta hizkuntzok 1. artikuluko definizioak betetzen badituzte.
- 2. Berronetsi, onartu edo onesteko unean adierazitako hizkuntza guztiei dagokienez,
- 3. artikuluekin bat, alde bakoitzak gutun honen III. zatiko xedapenen artetik gutxienez hogeita hamabost paragrafo edo apartatu hautatu aplikatzeko konpromisoa hartu du; horietako hiru gutxienez 8. eta 12. artikuluetan hautatu behar dira, eta 9., 10., 11. eta 13. artikuluetan, berriz, bana.

3. artikulua.— Modalitateak

- 1. Gutuna sinatu duten estatuek berronetsi, onartu edo onesteko agirian zehaztu behar dute eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako bakoitza, edo bakoitzaren lurralde osoan edo horren zati batean eremu urriagoa duen hizkuntza ofizial bakoitza, eta horri 2. artikuluko 2. paragrafoarekin bat hautatutako paragrafoak ezarriko zaizkio.
- 2. Aldeek, geroagoko edozein unetan, berronetsi, onartu edo onesteko agirian zehaztu zituzten paragrafoez aparte Gutunaren beste edozein paragrafotako xedapenen ondoriozko betebeharrak onartzen dituztela jakinaraz diezaiokeke Idazkaritza Nagusiari, edo artikuluko 1. paragrafoa aplikatuko dietela beste eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza batzuei, edo lurralde osoan edo horren zati batean eremu urriagoa duten beste hizkuntza ofizial batzuei.

3. Aurreko paragrafoan aurreikusitako konpromisoak berronespen, onespen edo onarpenaren partetzat joko dira, eta ondorio berberak izango dituzte jakinarazten diren egunetik bertatik.

4. artikulua.— Dagoeneko badiren babes-estatusak

1. Ezin da interpretatu gutun honen ezein xedapenek Giza Eskubideen Europako Konbentzioak bermatutako eskubideak mugatu edo indargabetzen dituenik.

2. Gutun honen xedapenek ez dituzte murrizten eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen egoera arautzen duten xedapen mesedegarriagoak, ez eta gutxiengoetako kide diren pertsonen estatutu juridikoa ere; horiek aldeetako batean dagoeneko existitzen dira edo alde biko edo alde anitzeko berariazko akordioetan jasota daude.

5. artikulua.— Dauden betebeharrak

Gutun honen ezer ezin izango da interpretatu eskubidea ematen duenik Nazio Batuen Gutunaren helburuak edo nazioarteko zuzenbidearen beste betebeharrak batzuk, estatuen subiranotasunaren eta lurralde-osotasunaren printzipioa barne, urratzen dituen jardueraren bat hasi edo ekintzaren bati ekiteko.

6. artikulua.— Informazioa

Aldeek konpromisoa hartu dute dagozkien agintari, erakunde eta pertsonak gutun honek ezartzen dituen eskubideen eta eginbeharren informazioa jaso dezaten.

II. ZATIA

2. artikuluko 1. paragrafoarekin bat lortu nahi diren helburuak eta printzipioak

7. artikulua.— Helburuak eta printzipioak

1. Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzei dagokienez, hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeetan eta hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, ondoko helburuak eta printzipioak izango dira aldean politika, legeria eta jardunaren oinarri:

a) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak aitortzea, kultura-berastasunaren erakusle dira eta;

b) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako bakoitzak hartzen duen geografia-eremua errespetatzea; hala, beraz, administrazio-zatiketak, lehendik hor zeudenak nahiz berriak, ez dira oztopo izango eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza hori sustatzeko;

c) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak sustatzeko ekintza seguru baten beharra, hizkuntzok babestearren;

d) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak bizitza publikoan eta pribatuan ahoz eta idatziz erabiltzea erraztu edota sustatzea;

e) Gutun honek hartzen dituen eremuetan, harremanak sortu eta garatzea eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza erabiltzen duten taldeen eta estatu berean hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten beste talde batzuen artean, bai eta

kultura-harremanak sortzea beste hizkuntza batzuk erabiltzen dituzten estatuko beste talde batzuekin ere;

f) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak irakasteko eta ikasteko modu eta bitarteko egokiak jartzea maila egoki guztien esku;

g) bitartekoak jartzea eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza hitz egiten den eremu batean bizi baina hizkuntza hori hitz egiten ez dutenen esku, nahi izanez gero hizkuntza hori ikas dezaten;

h) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzei buruzko azterketak eta ikerketak sustatzea unibertsitateetan edo zentro baliokideetan;

i) Gutun honek biltzen dituen arloetan, nazioz gaindiko elkar-trukerako era egokiak sustatzea, estatu bitan edo gehiagotan modu berean edo antzekoan erabiltzen diren eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzentzat.

2. Aldeek konpromisoa hartu dute ezabatzeko, oraindik egin ez badute, eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza bat erabiltzeko egon daitezkeen bereizketa, bazterketa, murrizketa edo lehentasun justifikatu gabe oro, alegia, hizkuntza hori ahultzea edo hori mantendu edo garatzea arriskuan jartzea helburutzat izan dezaketenak.

Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen aldeko neurri bereziak hartzea ez da hartuko eremu zabalagoa duten hizkuntzetako hiltunen aurkako diskriminazio-ekintzatzat, neurrian helburua eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzok erabiltzen dituztenen eta gainerako herritarren arteko berdintasuna bultzatzea edo hiltun horien egoera partikularrak aintzat hartzea bada.

3. Aldeek konpromisoa hartu dute, neurri egokiak erabilita, herrialde guztiko hizkuntza-taldeen arteko elkar-ulertzea sustatzeko. Horretarako, batez ere, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen errespetua eta horienganako ulermena eta tolerantzia jasoko dute herrialdean eskaintzen den hezkuntzan eta prestakuntzaren helburuen artean, eta helburu bera lortzera animatuko dituzte masa-komunikabideak.

4. Aldeek konpromisoa hartu dute eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzei buruzko politikak definitzerakoan kontuan hartzeko hizkuntza horiek erabiltzen dituzten taldeek adierazitako beharrianak eta gurariak.

Aldeei eskatu zaie, beharrezkoa denean, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzekin zerikusia duten gaiei buruz agintariak aholkatzeko organoak sortzeko.

5. Aldeek konpromisoa hartu dute 1etik 4rako paragrafoetan zerrendatutako printzipioak *mutatis mutandis* aplikatzeko lurralderik gabeko hizkuntzei.

Alabaina, hizkuntza horien kasuan, gutun hau burutzeko hartu beharreko neurrien izaera eta irismena modu malguan ezarriko dira, hizkuntzok erabiltzen dituzten taldeen beharrianak eta gurariak kontuan hartuta, eta horien ohiturak eta ezaugarriak errespetatuz.

III. ZATIA

Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak bizitza publikoan erabiltzearen aldeko neurriak, 2. artikuluko 2. paragrafoa betez hartutako konpromisoekin hartu beharrekoak

8. artikulua.— Irakaskuntza

1. Irakaskuntzaren arloan, hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeari dagokionez, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera eta estatuko hizkuntza ofizialen irakaskuntzari kalterik egin gabe, ondoko konpromisoak hartu dituzte aldeek:

a) i) eskolaurreko hezkuntza kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo

ii) eskolaurreko hezkuntzaren zati handi bat kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo

iii) aurreko bi puntuetako neurrietako bat, gutxienez, aplikatzea horrela nahi duten familietako ikasleei, horien kopurua nahikotzat jotzen bada; edo

iv) botere publikoek ez badute zuzeneko eskumenik eskolaurreko hezkuntzan, lehenengo bi puntuetan jasotako neurriak aplikatzea erraztu edota sustatzea;

b) i) lehen mailako irakaskuntza kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo

ii) lehen mailako irakaskuntzaren zati handi bat kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean bermatuta dagoela ezartzea; edo

iii) lehen mailako irakaskuntzaren barruan, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen irakaskuntza curriculumaren parte izatea ezartzea; edo

iv) aurreko hiru puntuetako neurrietako bat, gutxienez, aplikatzea horrela nahi duten familietako ikasleei, horien kopurua nahikotzat jotzen bada;

c) i) bigarren mailako irakaskuntza kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo

ii) bigarren mailako irakaskuntzaren zati handi bat kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean bermatuta dagoela ezartzea; edo

iii) bigarren mailako irakaskuntzaren barruan, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen irakaskuntza curriculumaren parte izatea ezartzea; edo

iv) aurreko hiru puntuetako neurrietako bat, gutxienez, aplikatzea horrela nahi duten ikasleei —edo, horrela ez bada, horien familiek nahi badute—, horien kopurua nahikotzat jotzen bada;

d) i) irakaskuntza tekniko eta profesionala kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo

ii) irakaskuntza tekniko eta profesionalaren zati handi bat kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean bermatuta dagoela ezartzea; edo

iii) irakaskuntza tekniko eta profesionalaren barruan, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen irakaskuntza curriculumaren parte izatea ezartzea; edo

iv) aurreko hiru puntuetako neurrietako bat, gutxienez, aplikatzea horrela nahi duten ikasleei —edo, horrela ez bada, horien familiek nahi badute—, horien kopurua nahikotzat jotzen bada;

e) i) unibertsitate mailako irakaskuntza eta goi-mailako bestelako irakaskuntza-motak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ezartzea; edo

ii) hizkuntzok unibertsitateko eta goi-mailako irakaskuntzaren ikasgai gisa ikastea ezartzea; edo

iii) Estatuak goi-mailako irakaskuntzako zentroekiko duen zeregina dela eta, i) eta ii) apartatuak ezin izango balira aplikatu, ondokoak ezartzea suspertu edota baimentzea: eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan unibertsitate mailako edo goi-mailako bestelako irakaskuntza-motak, edo hizkuntzok unibertsitatean edo goi-mailako irakaskuntzako beste zentro batzuetan ikasi ahal izateko bitartekoak;

f) i) beharrezkoak diren xedapenak ematea, helduen hezkuntzako edo hezkuntza iraunkorreko ikastaroak hein handi batean edo osorik eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan eskaintzea bermatu dadin; edo

ii) hizkuntza horiek proposatzea helduen hezkuntzako edo hezkuntza iraunkorreko ikasgai gisa; edo

iii) botere publikoek ez badute zuzeneko eskumenik helduen hezkuntzan, hizkuntza horiek irakastea erraztu edota sustatzea helduen hezkuntzaren edo hezkuntza iraunkorraren barruan;

g) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzek adierazten duten historia eta kultura irakasten direla bermatzeko xedapenak ematea;

h) irakasleen beharrezko hasierako eta etengabeko prestakuntza bermatzea, Gutuna sinatzen duen alde bakoitzak a)-tik g)-rako paragrafoetatik onartutakoak aplikatzeko;

i) kontrolerako organo bat edo gehiago sortzea, eta horren ardura izango da eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen irakaskuntza ezartzeko edo garatzeko hartu diren neurrien eta egin diren aurrerapenen jarraipena egitea, eta puntu horiei buruz aldiari-aldiari txostenak egitea; txostenok jendaurrean jarriko dira.

2. Irakaskuntzaren arloan, eta eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak tradizioz erabiltzen diren eskualdeetatik kanpo dauden lurraldeei dagokienez, aldeek konpromisoa hartu dute, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako baten hiztun-kopuruak hori justifikatzen badu, eta irakaskuntzaren maila egokietan, irakaskuntza eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzan egitea edo hizkuntza bera irakastea baimendu, sustatu edo ezartzeko.

9. artikulua.— Justizia

1. Jarraian zehaztuko diren neurriak hartzea justifikatzeko besteko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztun-kopurua duten agintari judizialen barrutiei dagokienez, zenbait konpromiso hartu dituzte aldeek, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, eta baldintza batekin, alegia, paragrafo honek eskaintzen dituen

aukerez baliatzeak ez dezala epaileak hartu justizia ondo administratzeko oztopotzat.

Hauek dira konpromisoak:

a) prozesu penaletan:

i) jurisdikzio-organoek, aldeetako batek eskatuta, prozesua eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan gara dezatela ezartzea; edota

ii) eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan hitz egiteko eskubidea bermatzea akusatuari; edota

iii) errekerimenduak edo frogak, idatzizkoak zein ahozkoak, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean formulatuta egote hutsagatik onartezinak ez izatea ezartzea; edota

iv) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza horietan ematea, hala eskatuz gero, prozedura judizial bati lotutako egintzak, beharrezkoa bada interpreteak eta itzultzaileak erabilia, eta interesdunei inolako gastu gehigarrikerik eragin gabe.

b) prozesu zibiletan:

i) jurisdikzio-organoek, aldeetako batek eskatuta, prozesua eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan gara dezatela ezartzea; edota

ii) Alde bat auzitegi baten aurrean bertaratu behar denean, bere eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan hitz egitea baimentzea alde horri, hori dela-eta gastu osagarrikeri aurre egin behar izan gabe; edota

iii) dokumentuak eta frogak eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan aurkeztea baimentzea, beharrezkoa bada interpreteak eta itzultzaileak erabilia;

c) administrazio-arloan eskudunak diren jurisdikzioen aurreko prozesuetan:

i) jurisdikzioek, auzibidean parte hartzen duten aldeetako batek eskatuta, prozesua eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan gara dezatela ezartzea; edota

ii) alde bat auzitegi baten aurrean bertaratu behar denean, bere eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan hitz egitea baimentzea alde horri, hori dela-eta gastu osagarrikeri aurre egin behar izan gabe; edota

iii) dokumentuak eta frogak eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan sortzea baimentzea, beharrezkoa bada interpreteak eta itzultzaileak erabilia;

d) neurriak hartzea, b) eta c) paragrafoetako i) eta iii) apartatuen aplikazioak eta interpreteen eta itzulpenen balizko erabilerak ez diezaieten gastu osagarrikeri ekarri interesdunei.

2. Aldeek hartu dituzten konpromisoak:

a) Estatu batean ezarritako egintza juridikoen baliozkotasuna ez baztertzea, egintzok eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean idatzita egote hutsagatik; edo

b) Estatu batean ezarritako egintza juridikoek, aldean artean, duten baliozkotasuna ez baztertzea, egintzok eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean idatzita egote hutsagatik, eta egintzok hizkuntza hori hitz egiten ez duten hirugarren interesdunen aurka erabili ahal izango direla ezartzea, baldin eta egintzaren edukia erabiltzen duenak berak jakinarazten badie; edo

c) Estatu batean ezarritako egintza juridikoek, aldean artean, duten baliozkotasuna ez baztertzea, egintzok eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean idatzita egote hutsagatik.

3. Aldeek konpromisoa hartu dute eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan emateko estatuko lege-testurik garrantzitsuenak eta hizkuntza horien erabiltzaileei bereziki dagozkienak, testuok beste modu batean erabilgarri daudenean izan ezik.

10. artikulua.— Administrazio-ko agintariak eta zerbitzu publikoak

1. Jarraian zehaztuko diren neurriak hartzea justifikatzeko besteko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztun-kopurua duten Estatuaren administrazio-agintarien barrutiei dagokienez, eta hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, zenbait konpromiso hartu dituzte aldeek, posiblea den neurrian; hain zuzen ere hauek:

a) i) administrazio-agintariak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen dituztela zaintzea; edo

ii) jendearekin harremana duten agintari horien agenteek eurongana hizkuntza horietan jotzen duten pertsonekin eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen dituztela zaintzea; edo

iii) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunek eskaerak ahoz zein idatziz aurkez ditzaketela eta erantzuna hizkuntza horietan jaso dezaketela zaintzea; edo

iv) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunek eskaerak ahoz zein idatziz aurkez ditzaketela zaintzea; edo

v) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunek hizkuntza horietan idatzitako agiri bat balio osoz aurkez dezaketela zaintzea;

b) maiz erabiltzen diren formularioak eta administrazio-testuak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan, edo bertsio elebidunetan, jartzea jendearen eskueran;

c) dokumentuak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean idaztea baimentzea administrazio-agintariari.

2. Jarraian zehaztuko diren neurriak justifikatzeko besteko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztun-kopurua duten lurraldeetako toki eta eskualde mailako agintariari dagokienez, ondokoak baimendu edota sustatzeko konpromisoa hartu dute aldeek:

a) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera eskualde- edo toki-mailako administrazioan;

b) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunek eskaerak ahoz zein idatziz aurkezteko duten aukera;

c) eskualdeetako agintariak beren testu ofizialak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ere argitaratzea;

d) toki-agintariak beren testu ofizialak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ere argitaratzea;

e) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako eskualde-agintariak beren batzarretako eztabaidetan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzea, baina ez da baztertuko, hala ere, estatuko hizkuntza ofizialak erabiltzea;

f) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako toki-agintariak beren batzarretako eztabaidetan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzea, baina ez da baztertuko, hala ere, estatuko hizkuntza ofizialak erabiltzea;

g) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako toponimiako ohiko formak eta zuzenak erabili edo hartzea, beharrezkoa bada hizkuntza ofizialetako izendapenekin batera.

3. Administrazio-agintariak edo horien kontura jarduten duten beste pertsona batzuek bermatzen dituzten zerbitzu publikoei dagokienez, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen diren lurraldeetan, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera eta hori posiblea den neurrian, konpromiso hauek hartu dituzte Gutuna sinatu duten aldeek:

a) zerbitzua ematerakoan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen direla zaintzea; edo

b) eskaerak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean aurkeztu eta erantzuna hizkuntza horietan jasotzea baimentzea hizkuntzotako hiztunei; edo

c) eskaerak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean aurkeztea baimentzea hizkuntzotako hiztunei.

4. Aldeek onartu dituzten 1., 2. eta 3. paragrafoetako xedapenak martxan jartzearren, ondoko neurrietako bat edo batzuk hartzera konprometitu dira:

a) idatzizko edo ahozko itzulpena egitera, eskatuz gero;

b) funtzionarioak eta bestelako agente publikoak kopuru nahikoan errekrutatzeraz, edo, beharrezkoa bada, horiek prestatzera;

c) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza bat ezagutzen duten agente publikoek destinoa hizkuntza hori erabiltzen den lurraldeetan izateko egin ditzaketen eskariak asetzea, ahal den neurrian.

5. Aldeek konpromisoa hartu dute, interesdunek hala eskatuz gero, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako patronimikoak erabili edo hartzea baimentzeko.

11. artikulua.— Komunikabideak

1. Aldeek zenbait konpromiso hartu dituzte eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunei dagozkien, hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeetan, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, eta agintari publikoek, zuzenean edo zeharka, arlo horretan boterea edo eginkizunen bat duten neurrian, betiere komunikabideen independentzia eta autonomia printzipioak errespetatuz. Konpromisoak hauek dira:

a) irratia eta telebista zerbitzu publikoak diren neurrian:

i) gutxienez irrati-estazio eta telebista-kate bana sortzea eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan; edo

ii) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan gutxienez irrati-estazio eta telebista-kate bana sortzea sustatu edota erraztea; edo

iii) beharrezkoak diren xedapenak ematea difusioaren arduradunek eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan egindako emanaldiak programatu ditzaten;

b) i) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan gutxienez irrati-estazio bat sortzea sustatu edota erraztea; edo

ii) irrati-programak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan modu erregularrean jaulkitzea sustatu edota erraztea

c) i) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan gutxienez telebista-kate bat sortzea sustatu edota erraztea; edo

ii) telebista-programak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan modu erregularrean zabaltzea sustatu edota erraztea

d) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan egindako entzunezko eta ikus-entzunezko materialen ekoizpena eta zabalkundea sustatu edota erraztea;

e) i) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan gutxienez prentsa-organo bat sortu edota mantentzea sustatu edota erraztea; edo

ii) prentsa-artikuluak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan modu erregularrean argitaratzea sustatu edota erraztea

f) i) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen dituzten komunikabideen kostu osagarriak estaltzea, legeak komunikabideentzat, orokorrean, finantza-laguntzaren bat ezarrita duenean; edo

ii) dauden finantza-laguntzak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan sortutako ikus-entzunezko ekoizpenei ere ematea;

g) eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan lan egiten duten komunikabideentzako kazetarien eta beste langile batzuen prestakuntza bultzatzea.

2. Aldeek konpromisoa hartu dute eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza edo antzekoa hitz egiten duten hurbileko herrialdeetako biztanleek irrati- eta telebista-emanaldiak modu zuzenean jasotzeko askatasuna izango dutela bermatzeko, bai eta hurbileko herrialdeek hizkuntza horretan egin ditzaketen irrati- eta telebista-emanaldien aurka ez egiteko ere. Konpromisoa hartu dute, bestalde, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean edo antzekoan sortutako informazioaren adierazpen-askatasuna eta horren zirkulazio askea dela-eta idatzizko prentsari ez zaiola inolako murrizketarik ezarriko zaintzeko. Aipatutako askatasunak erabiltzeak eginbeharrak eta erantzukizunak dakartza, eta lege ezarritako zenbait formalitate, baldintza, murrizketa edo zehapenen mende egon daiteke. Horiek guztiak beharrezko neurriak dira, gizarte demokratiko batean, segurtasun nazionalerako, lurralde-osotasunerako edo segurtasun publikorako, ordenaren defentsarako eta krimenaren prebentziorako, osasunaren edo moralaren babeserako, hurkoaren ospearen eta eskubideen babeserako, isilpeko informazioak zabaltzea eragozteko, edo botere judizialaren agintea edo inpartzialtasuna bermatzeko.

3. Aldeek konpromisoa hartu dute eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hitzunen interesak ordezkaturik egon daitezen edo aintzat har daitezen komunikabideen askatasuna eta pluraltasuna bermatzeko egitekoa duen legearekin bat sor daitezkeen egituretan.

12. artikulua.— Kultura-jarduerak eta - ekipamenduak

1. Kultura-jarduerai eta - ekipamenduei dagokienez —bereziki, liburutegiak, bideotekak, kultura-zentroak, museoak, artxiboak, akademiak, antzokiak eta zinemak, literaturako eta zinema-ekoizpeneko lanak, kultura herrikoia adierazpenerako lanak, jaialdiak eta kultura-industriak, teknologia berrien erabilera barru, kontuan hartuta—, zenbait konpromiso hartu dituzte aldeek,

hizkuntza horiek erabiltzen diren lurraldeari dagozkionez, eta agintari publikoak arlo horretan eskumena, boterea edo egitekoa duten neurrian.

Konpromiso hauek hartu dituzte:

- a) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen adierazpidea eta berezko ekimenak sustatzea, eta hizkuntza horietan sortutako lanak eskuratzeko bitartekoak erraztea;
 - b) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan sortutako lanak beste hizkuntza batzuetan eskuratzeko bitartekoak erraztea, eta, horretarako, itzulpen-, bikoizketa-, postsinkronizazio- eta azpititulazio-lanak lagundu eta garatzea;
 - c) beste hizkuntza batzuetan sortutako lanak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan eskuratzeko bitartekoak erraztea, eta, horretarako, itzulpen-, bikoizketa-, postsinkronizazio- eta azpititulazio-lanak lagundu eta garatzea;
 - d) zenbait kultura-jarduera abiarazteko edo horiei laguntzeko ardura duten organismoek beren ekimenean edo beraiek laguntzen dituzten ekimenetan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen ezagutza eta erabilera neurri egokian integratzen dutela zaintzea.
 - e) eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza, bai eta beste biztanleen hizkuntzak ere, menderatzen dituen pertsonala zenbait kultura-jarduera abiarazteko edo horiei laguntzeko ardura duten organismoen eskueran jartzen laguntzea;
 - f) ekipamenduak hornitzerakoan eta kultura-jarduerak programatzerakoan, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunen ordezkariak zuzeneko parte-hartzea izan dezatela bultzatzea;
 - g) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan sortutako lanak bildu, gordailuan jaso eta aurkeztu edo argitaratzeko ardura duen organismo baten edo gehiagoren sorrera suspertu edota erraztea;
 - h) beharrezkoa bada, itzulpen-zerbitzuak eta terminologia-ikerketako zerbitzuak sortzea edota sustatu eta finantzatzea, batez ere, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza bakoitzean administrazio-, merkataritza-, ekonomia-, gizarte-, teknologia- edo lege-terminologia egokia mantendu eta garatzearren.
2. Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak tradizioz erabiltzen diren lurraldeak ez direnei dagokienez, aldeek konpromisoa hartu dute, eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzako hiztunen kopuruak horrelakoa justifikatzen badu, kultura-jarduera eta ekipamendu egokiak sustatu edota ezartzeko, aurreko paragrafoarekin bat.
3. Aldeek konpromisoa hartu dute leku egokia emateko, beren atzerriko kultura-politikan, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzei eta horiek islatzen duten kulturari.

13. artikulua.— Ekonomia- eta gizarte-bizitza

1. Ekonomia- eta gizarte-jarduerari dagokienez, aldeek ondoko konpromisoak hartu dituzte, herrialde osorako:
- a) beren legerietatik kanpo uztea ekonomia- eta gizarte-bizitzari buruzko dokumentuetan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzeko aukera, arrazoi justifikagarririk gabe, debekatzen edo mugatzen duen xedapen oro, batez ere lan-kontratuetan eta dokumentu teknikoetan, esaterako, produktuak edo ekipamenduak erabiltzeko jarraibideetan.

b) enpresen barne-araudietan eta egintza pribatuetan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera baztertu edo mugatzen duen edozein klausula sartzea debekatzea, gutxienez hizkuntza bera hitz egiten dutenen artean;

c) ekonomia- eta gizarte-jardueretan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera ahultzeko asmoa duten praktiken aurka egitea;

d) aurreko apartatuetan azaldutako bitartekoak baino beste batzuk erabilia, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera erraztu edota sustatzea.

2. Ekonomia- eta gizarte-jarduerari dagokienez, aldeek zenbait konpromiso hartu dituzte, agintari publikoek eskumena duten neurrian, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen diren lurralderako, eta hori posiblea den neurrian. Konpromisoak hauek dira:

a) finantza- eta banku-arloetako arautegien bidez definitzea, merkataritzako erabilerarekin bateragarriak diren baldintzetan, ordainketa-aginduak (txekek, kanbio-letrak, etab.) edo beste finantza-agiri batzuk idazterakoan eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzak erabiltzeko aukera ematen duten modalitateak, edo, horrelakorik ezean, prozesu hori martxan jarri dela zaintzea;

b) zuzenean beren kontrolaren mende dauden ekonomia- eta gizarte-sektoreetan (sektore publikoa), eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera sustatzeko ekintzak egitea;

c) ospitale, zaharren egoitza edo bestelako gizarte-ekipamenduetan, horietara osasuna, adina edo beste arrazoi batzuk direla-eta joan behar izan duten eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunei beren hizkuntzan hartu eta artatuak izateko aukera eskainiko dietela zaintzea;

d) modalitate egokiak erabilia, segurtasun-jarraibideak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ere idatzita egongo direla zaintzea;

e) agintari eskudunek kontsumitzaileen eskubideei buruz eskainitako informazioak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ere erabilgarri bilakatzea;

14. artikulua.— Mugaz haraindiko elkar-trukeak

Aldeek hartu dituzten konpromisoak:

a) hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten estatuak konprometitzen dira alde biko edo alde anitzeko akordioak aplikatzera, edo horiek amaitzen saiatzera, beharrezkoa bada, estatu horietan hizkuntza bereko hiztunen arteko harremanak erraztearren, kulturen, irakaskuntzan, lanbide-heziketan eta hezkuntza iraunkorrean;

b) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen alde, mugaz haraindiko lankidetzak erraztu edota sustatzea, batez ere hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten eskualde- edo toki-mailako taldeen artean;

IV. ZATIA

Gutunaren aplikazioa

15. artikulua.— Aldizkako txostenak

1. Jarraitutako politikari buruzko txostena aurkeztuko diote aldeek, aldian-aldian, Europako Kontseiluko idazkari nagusiari, Ministroen Batzordeak ezarriko duen eran, eta gutun honen II. zatiarekin bat. Aldeek III. zatiko xedapenetatik bere egin dituztenak aplikatzeko hartu dituzten neurriei buruzkoa izango da txosten hori. Alde bakoitzak Gutuna berarentzat indarrean jarri ondoko lehenengo urtean aurkeztu behar du, beste txostenak, berriz, lehenengoa aurkeztu ondoren, hiru urtean behin aurkeztu behar dira.

2. Aldeek jendaurrean jarriko dituzte beren txostenak.

16. artikulua.— Txostenen azterketa

1. 15. artikuluan xedatutakoa betez Europako Kontseiluko idazkari nagusiari aurkeztuko zaizkion txostenak 17. artikuluan xedatutakoari jarraiki osatutako adituen batzordeak aztertuko ditu.

2. Gutuna sinatu duten aldeetako baten lurraldean legez eratutako organismoek eta elkarteek alde horrek hartutako konpromisoen inguruko gaiez ohartarazi ahal izango diote adituen batzordeari, gutun honen III. zatia jarraiki. Alde interesdunari galdetu ondoren, adituen batzordeak aintzat har ditzake informazio horiek artikuluko honen 3. paragrafoan aipatzen den txostena prestatzerakoan. Organismo eta elkarte horiek, bestalde, alde batek egindako politikari buruzko adierazpenak egin ahal izango dituzte, II. zatiarekin bat.

3. 1. paragrafoan aipatutako txostenak eta 2. paragrafoan aipatutako informazioak oinarri hartuta, Ministroen Batzordearentzako txosten bat prestatuko du adituen batzordeak. Txosten horri aldeei eskatuko zaizkien oharrek gehituko zaizkio; horiek guztiak jendaurrean jarri ahal izango ditu Ministroen Batzordeak.

4. 3. paragrafoan aipatutako txostenak adituen batzordeak Ministroen Batzordeari egindako proposamenak jasoko ditu, bereziki, Kontseiluak, beharrezkoa bada, alde bati edo batzuei egingo dizkien gomendioak prestatzearren.

5. Europako Kontseiluko idazkari nagusiak bi urteko txosten xehatua, Gutunaren aplikazioari buruzkoa, egingo dio Batzar Parlamentarioari.

17. artikulua.— Adituen batzordea

1. Adituen batzordearen osieran alde bakoitzeko kide bat egongo da. Kide hori Ministroen Batzordeak aukeratuko du alde bakoitzak proposatutako zerrendako pertsonen artetik; zerrenda horretan egongo direnak zuzentasun osoko pertsonak izango dira eta Gutunak jorratzen dituen arloetan aintzatetsitako gaitasuna dutenak.

2. Adituen batzordeko kideak sei urterako aukeratuko dira eta horien agintaldia berritu ahal izango da. Kide batek ezin badu bere agintaldia bete, 1. paragrafoan aurreikusitako prozedurari jarraiki ordeztuko da, eta hori ordezteko izendatutako kideak lehengoaren agintaldia bukatuko du.

3. Adituen batzordeak onetsiko du bere barne-araudia. Batzorde horren idazkaritza Europako Kontseiluko idazkari nagusiak bermatuko du.

V. ZATIA

Azken xedapenak

18. artikulua

Gutun hau Europako Kontseiluko kide diren estatuek sina dezakete. Berronetsi, onartu edo onetsi egin beharko da. Berronetsi, onartu edo onesteko agiriak Europako Kontseiluko idazkari nagusiari utzi beharko zaizkio gordailuan.

19. artikulua

1. Gutun hau Europako Kontseiluko bost kidek, 18. artikuluan xedatutakoaren arabera, Gutunarekin konprometituta daudela onartzen duten egunetik zenbatzen hasita hiru hilabeteko epea amaitu osteko hileko lehenengo egunean jarriko da indarrean.

2. Gutunarekin konpromisoa hartzeko prest daudela geroago adierazten duten estatuen kasuan, berronetsi, onartu edo onesteko agiria gordailuan utzi den egunetik zenbatzen hasita hiru hilabeteko epea amaitu osteko hileko lehenengo egunean jarriko da indarrean gutun hau.

20. artikulua

1. Gutun hau indarrean jarri ondoren, Europako Kontseiluko Ministroen Batzordeak bere esku izango du Europako Kontseiluko kide ez den edozein estaturi Gutunari atxikitzeko gonbita egitea.

2. Gutunarekin bat egin duen edozein estaturen kasuan, atxikitze-agiria Europako Kontseiluko idazkari nagusiari gordailuan utzi zaion egunetik zenbatzen hasita hiru hilabeteko epea amaitu osteko hileko lehenengo egunean jarriko da indarrean gutun hau.

21. artikulua

1. Estatu guztiek, Gutuna sinatzerakoan edo Gutuna berronetsi, onartu, onetsi edo horri atxikitzeko agiria gordailuan uzterakoan, erreserba bat edo gehiago aurkez diezaiekete gutun honen 7. artikuluko 2tik 5erako paragrafoei. Ez da beste erreserbarik onartuko.

2. Aurreko paragrafoaren arabera erreserbaren bat aurkeztu duen edozein estatu sinatzailek erreserba hori osorik edo zati batean ken dezake; horretarako, jakinarazpen bat bidali behar dio Europako Kontseiluko idazkari nagusiari. Erreserba kentzeak idazkari nagusiak jakinarazpena jaso duen egunetik aurrera izango ditu ondorioak.

22. artikulua

1. Alde guztiek, edozein unetan, gutun hau sala dezakete; horretarako, jakinarazpen bat bidali behar diote Europako Kontseiluko idazkari nagusiari.

2. Salaketak idazkari nagusiak jakinarazpena jasotzen duen egunetik zenbatzen hasita sei hilabeteko epea amaitu osteko hileko lehenengo egunetik aurrera izango ditu ondorioak.

23. artikulua

Europako Kontseiluko idazkari nagusiak Kontseiluko kide diren estatuei eta Gutunari atxikitako estatu guztiei jakinaraziko dizkie:

- a) sinadura guztiak;
- b) Gutuna berronetsi, onartu, onetsi edo horri atxikitzeke agiri oro, gordailuan utzi direnak;
- c) Gutun hau, 19. eta 20. artikuluei jarraiki, indarrean jartzen den data oro;
- d) 3. artikuluko 2. paragrafoko xedapenak betez jasotako jakinarazpen oro;
- e) Gutun honekin zerikusia duen egintza, jakinarazpen edo komunikazio oro.

Horri guztiari jarraiki, behean sinatuko dutenek, horretarako behar bezala ahalmenduta, gutun hau sinatu dute.

Estrasburgon egina 1992ko azaroaren 5ean, frantsesez eta ingelesez, testu biak balio berekoak izanik, Europako Kontseiluko artxiboan jasoko den ale bakarrean. Europako Kontseiluko idazkari nagusiak Gutunaren kopia ziurtatuak bidaliko dizkie Europako Kontseiluko kide diren estatu guztiei eta gutun honi atxikitzeke gonbita egin zaien estatu guztiei.

5.3.2. Gutxiengo Nazionalak Babesteko Esparru-konbentzioa, 1994ko azaroaren 10ekoa⁴⁰: 5. eta 10. artikuluak

5. artikulua

1. Aldeek konpromisoa hartu dute, beharrezkoak diren baldintzak sustatzeko, baldintza horiek ahalbide dezaten gutxiengo nazionaletako gizakiek euren kultura iraunarazi eta garatzea, bai eta haien nortasunaren oinarritzko osagaiak babestea ere, hala nola euren erlijioa, hizkuntza, tradizioak eta kultura-ondarea.
2. Aldeek, euren integrazio-politika orokorraren barruan hartutako neurriei kalterik egin gabe, ez dute inolako politika edo praktikarik burutuko, horren helburua bada gutxiengo nazionaletako gizakiak euren borondatearen aurka berdinestea; aitzitik, gizaki horiek babestuko dituzte, berdineste hori helburu duten ekintza guztien aurka.

10. artikulua

1. Aldeek konpromisoa hartu dute, gutxiengo nazionaletako gizaki guztiei aitortzeko, askatasunez eta trabarik gabe, euren hizkuntza gutxiengoz erabiltzeko eskubidea, ahoz eta idatziz.
2. Gutxiengo nazionaletako gizakiak, tradizioz edo kopuru handietan, zein gune geografikotan bizi eta gune horietan, gizaki horiek hala eskatuta eta eskari hori benetako beharrezana denean, aldeek ahaleginak egingo dituzte, ahal den neurrian, zenbait baldintza ziurtatzeko, baldintza horiek ahalbide dezaten gizakien eta administrazio-agintarien arteko harremanetan eremu urriko hizkuntza erabiltzea.
3. Aldeek konpromisoa hartu dute, gutxiengo nazionaletako gizaki guztiei bermatzeko, eperik laburrenean eta eurek ulertzen duten hizkuntza horretan, informazioa jasotzeko eskubidea, atxilotetaren arrazoiei buruz, eta euren aurkako akusazioaren izaera eta arrazoiari buruz; bermatuko dute, orobat, hizkuntza horretan haiek euren burua defendatzeko duten eskubidea, beharrezkoa bada, interpretearen doako laguntzarekin.

⁴⁰

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c10cf>

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c10d0>

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016800c1304>

6. ESPAINIAKO ERRESUMA

6.1. Espainiako Konstituzioa, 1978ko abenduaren 6koa⁴¹: 3. artikulua

3. artikulua

1. Gaztelania da Espainiako estatuaren hizkuntza ofiziala. Espainiar guztiek dute gaztelania jakiteko eginbeharra eta erabiltzeko eskubidea.
2. Espainiako beste hizkuntzak ere ofizialak izango dira haiei dagozkien autonomia-erkidegoetan, beraietako estatutuekin bat etorritik.
3. Espainiako hizkuntza-moten aberastasuna kultura-ondarea da, eta ondare horrek errespetu eta babes berezia izango du.

⁴¹ <https://www.boe.es/buscar/pdf/1978/BOE-A-1978-31229-consolidado.pdf>

Hemen ageri den idazkera Espainiako Senatuak 2004. urtean egindako argitalpen eleaniztunetik hartuta dago: *Constitución española* / *Espainiako Konstituzioa* / *Constitució espanyola* / *Constitución española* / *Constitució espanyola*.

6.2. Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna, 1992ko azaroaren 5ekoa: Espainiako Erresumak berronetsitako zatiak (2001)⁴²

Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna, 1992ko azaroaren 5ekoa, Espainiako Erresuman berronesteko tresna⁴³

JUAN CARLOS I.ak,
ESPAINIAKO ERREGEAK

1992ko azaroaren 5ean, Espainiako Botereguztidunak, zeina horretarako modu onean eta behar zen eran izendatua izan baitzen, Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna sinatu zuen Estrasburgon; izan ere, gutun hori leku eta data berean egin zen.

Gutun horren hitzaurrea eta hogeita hiru artikulua ikusi eta aztertuta,

Konstituzioaren 94.1 artikuluan aurreikusitako baimena Gorte Nagusiek emanda,

Onetsi eta berronetsi egiten dut gutun horretan xedatzen dena, honako honen bidez onetsi eta berresten dudan legez, eta agintzen dut Gutuna bete, zaindu eta betearaziko dudala, bai eta haren zati guztietan zaindu dadila; horretarako, hura gehiago balidatu eta irmotzeko, berronespen-tresna hau luzatzea agintzen dut, zeina Nik sinatu, behar bezala zigilatu eta Kanpo Arazoetako ministroak, behean sinatuko duenak, kontrasinatu baitu, honako adierazpen hau eginaz:

«Espainiak adierazten du, artikulua horietan aurreikusten diren ondoreetarako, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza gisa hartzen direla Euskal Herriaren, Kataluniaren, Balear Uharteen, Galiziaren, Valentziaren eta Nafarroaren autonomia-erkidegoen autonomia-estatutuetan ofizial legez aitortutako hizkuntzak.

»Era berean, Espainiak adierazten du, ondore berberetarako, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza gisa hartzen direla tradizioz hitz egiten diren lurraldeetako hizkuntzak baldin eta autonomia-estatutuek horiek babestu eta itzalpetzen badituzte.

»Lehenengo paragrafoan aipatutako hizkuntzei Gutunaren III. zatitik adieraziko diren xedapen hauek aplikatuko zaizkie:

⁴² <https://www.boe.es/boe/dias/2001/09/15/pdfs/A34733-34749.pdf>

⁴³ Tresna hau Estatuko Aldizkari Ofizialaren 2001eko irailaren 5ean argitaratu zen.

»8. artikuluan:

»I. paragrafoa; apartatuak: a.i; b.i; c.i; d.i; e.iii; f.i; g; h; i.

»2. paragrafoa.

»9. artikuluan:

»1. paragrafoa; apartatuak: a.i; a.ii; a.iii; a.iv; b.i; b.ii; b.iii; c.i; c.ii; c.iii; d.

»2. paragrafoa; apartatua: a.

»3. paragrafoa.

»10. artikuluan:

»1. paragrafoa; apartatuak: a.i; b; c.

»2. paragrafoa; apartatuak: a; b; c; d; e; f; g.

»3. paragrafoa; apartatuak: a; b.

»4. paragrafoa; apartatuak: a; b; c.

»5. paragrafoa.

»11. artikuluan:

»I. paragrafoa; apartatuak: a.i; b.i; c.i; d; e.i; f.ii; g.

»2. paragrafoa.

»3. paragrafoa.

»12. artikuluan:

»I. paragrafoa; apartatuak: a; b; c; d; e; f; g; h.

»2. paragrafoa.

»3. paragrafoa.

»13. artikuluan:

»1. paragrafoa; apartatuak: a; b; c; d.

»2. paragrafoa; apartatuak: a; b; c; d; e.

»14. artikuluan:

»Apartatua: a.

»Apartatua: b.

»Bigarren lerroaldean aipatutako hizkuntzei zentzuz aplika dakizkiekeen Gutunaren III. zatiko xedapen guztiak aplikatuko zaizkie, betiere 7. artikuluan ezarritako helburu eta printzipioekin bat».

Madrilen emana, 2001eko otsailaren 2an.

JUAN CARLOS E.

Kanpo Arazoetako ministroa, JOSEP PIQUÉ Y CAMPS

HITZAURREA

Europako Kontseiluko kide diren eta gutun hau sinatzen duten estatuek,

Kontuan harturik Europako Kontseiluaren helburua kide guztien arteko batasun sendoagoa lortzea dela, batez ere kideen ondare erkideaosatzen duten idealak eta printzipioak babestu eta sustatzearren;

Kontuan harturik Europako eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza historikoen—horietako batzuk denborarekin galtzeko arriskuan daude—babesak Europako ohitura- eta kultura-aberastasuna mantendu eta garatzen laguntzen duela;

Kontuan harturik eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza bat bizitza pribatuan edo publikoan erabiltzea eskubide preskribaezina dela, Nazio Batuen Eskubide Zibilen eta Politikoen Nazioarteko Itunean jasotako printzipioekin bat, eta Gizakiaren Eskubideak eta Oinarrizko Askatasunak Babesteko Europako Kontseiluaren Konbentzioaren espirituarekin bat;

Aintzat harturik Europako Segurtasun eta Lankidetzako Batzordean egindako lana, eta, bereziki, Helsinkiko 1975eko Azken Akta eta Kopenhageko 1990eko bilera-agiria;

Kultura-artekotasunak eta eleaniztasunak duten balioa azpimarratuz, eta kontuan harturik eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak babestu eta sustatzea ez litzatekeela hizkuntza ofizialen eta horiek ikasteko beharrianaren kalterako egin beharko;

Jakitun izanda Europako eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak Europako eskualdeetan eta herrialdeetan babestu eta sustatzeak ekarpen garrantzitsua egiten diola demokraziaren eta kultura-aniztasunaren printzipioetan datzan Europa eraikitzeari, nazioen subiranotasunaren eta lurralde-osotasunaren esparruan;

Aintzat harturik Europako eskualde bakoitzak dituen berariazko baldintzak eta berezko ohitura historikoak,

ondokoa erabaki dute:

I. ZATIA

Xedapen orokorrak

1. artikulua.— Definizioak

Gutun honen ondorioetarako:

a) “Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza” aipatzerakoan, hauek adierazi nahi dira:

i) Estatu bateko lurraldean bertako biztanleek, estatuko biztanleriaren barruan gutxiengo izanik, tradizioz hitz egiten dituztenak; eta

ii) hizkuntzok ez dira estatu horretako hizkuntza ofizialak izango; eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen barruan ez dira sartuko estatuko hizkuntza ofizialaren dialektoak, ez etorkinen hizkuntzak;

- b) “eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza erabiltzen den lurraldea” da gutun honetan aurreikusitako babes- eta sustapen-neurriak hartzea justifikatzeko besteko hiztun-kopurua duen hizkuntzaren geografia-eremua;
- c) “lurralderik gabeko hizkuntzak” dira estatuko gainerako biztanleek hitz egiten dituzten hizkuntzak, baina estatuko lurraldean tradizioz hitz egiten diren arren, bertako geografia-eremu jakin bati lotu ezin dakizkikeenak.

2. artikulua.— Konpromisoak

1. Alde guztiek hartu dute II. zatiko xedapenak bakoitzaren lurraldean hitz egiten diren eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza guztiei aplikatzeko konpromisoa, baldin eta hizkuntzok 1. artikuluko definizioak betetzen badituzte.
2. Berronetsi, onartu edo onesteko unean adierazitako hizkuntza guztiei dagokienez,
3. artikuluaarekin bat, alde bakoitzak gutun honen III. zatiko xedapenen artetik gutxienez hogeita hamabost paragrafo edo apartatu hautatu aplikatzeko konpromisoa hartu du; horietako hiru gutxienez 8. eta 12. artikuluetan hautatu behar dira, eta 9., 10., 11. eta 13. artikuluetan, berriz, bana.

3. artikulua.— Modalitateak

1. Gutuna sinatu duten estatuek berronetsi, onartu edo onesteko agirian zehaztu behar dute eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako bakoitza, edo bakoitzaren lurralde osoan edo horren zati batean eremu urriagoa duen hizkuntza ofizial bakoitza, eta horri 2. artikuluko 2. paragrafoarekin bat hautatutako paragrafoak ezarriko zaizkio.
2. Aldeek, geroagoko edozein unetan, berronetsi, onartu edo onesteko agirian zehaztu zituzten paragrafoez aparte Gutunaren beste edozein paragrafotako xedapenen ondoriozko betebeharrak onartzen dituztela jakinaraz diezaizkete Idazkaritza Nagusiari, edo artikuluko 1. paragrafoa aplikatuko dietela beste eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza batzuei, edo lurralde osoan edo horren zati batean eremu urriagoa duten beste hizkuntza ofizial batzuei.
3. Aurreko paragrafoan aurreikusitako konpromisoak berronespen, onespen edo onarpenaren partetzat joko dira, eta ondorio berberak izango dituzte jakinarazten diren egunetik bertatik.

4. artikulua.— Dagoeneko badiren babes-estatusak

1. Ezin da interpretatu gutun honen ezein xedapenek Giza Eskubideen Europako Konbentzioak bermatutako eskubideak mugatu edo indargabetzen dituenik.
2. Gutun honen xedapenek ez dituzte murrizten eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen egoera arautzen duten xedapen mesedegarriagoak, ez eta gutxiengoetako kide diren pertsonen estatutu juridikoa ere; horiek aldeetako batean dagoeneko existitzen dira edo alde biko edo alde anitzeko berariazko akordioetan jasota daude.

5. artikulua.— Dauden betebeharrak

Gutun honen ezer ezin izango da interpretatu eskubidea ematen duenik Nazio Batuen Gutunaren helburuak edo nazioarteko zuzenbidearen beste betebeharrak batzuk, estatuen subiranotasunaren eta lurralde-osotasunaren printzipioa barne, urratzen dituen jardueraren bat hasi edo ekintzaren bati ekiteko.

6. artikulua.— Informazioa

Aldeek konpromisoa hartu dute dagozkien agintari, erakunde eta pertsonen gutun honek ezartzen dituen eskubideen eta eginbeharren informazioa jaso dezaten.

II. ZATIA

2. artikuluko 1. paragrafoarekin bat lortu nahi diren helburuak eta printzipioak

7. artikulua.— Helburuak eta printzipioak

1. Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzei dagokienez, hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeetan eta hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, ondoko helburuak eta printzipioak izango dira aldean politika, legeria eta jardunaren oinarri:

a) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak aitortzea, kultura-aherastasunaren erakusle dira eta;

b) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako bakoitzak hartzen duen geografia-eremua errespetatzea; hala, beraz, administrazio-zatiketak, lehendik hor zeudenak nahiz berriak, ez dira oztopo izango eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza hori sustatzeko;

c) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak sustatzeko ekintza seguru baten beharra, hizkuntzok babestearren;

d) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak bizitza publikoan eta pribatuan ahoz eta idatziz erabiltzea erraztu edota sustatzea;

e) Gutun honek hartzen dituen eremuetan, harremanak sortu eta garatzea eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza erabiltzen duten taldeen eta estatu berean hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten beste talde batzuen artean, bai eta kultura-harremanak sortzea beste hizkuntza batzuk erabiltzen dituzten estatuko beste talde batzuekin ere;

f) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak irakasteko eta ikasteko modu eta bitarteko egokiak jartzea maila egoki guztien esku;

g) bitartekoak jartzea eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza hitz egiten den eremu batean bizi baina hizkuntza hori hitz egiten ez dutenen esku, nahi izanez gero hizkuntza hori ikas dezaten;

h) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzei buruzko azterketak eta ikerketak sustatzea unibertsitateetan edo zentro baliokideetan;

i) Gutun honek biltzen dituen arloetan, nazioz gaindiko elkar-trukerako era egokiak sustatzea, estatu bitan edo gehiagotan modu berean edo antzekoan erabiltzen diren eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzentzat.

2. Aldeek konpromisoa hartu dute ezabatzeko, oraindik egin ez badute, eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza bat erabiltzeko egon daitezkeen bereizketa, bazterketa, murrizketa edo lehentasun justifikatu gabe oro, alegia, hizkuntza hori ahultzea edo hori mantendu edo garatzea arriskuan jartzea helburutzat izan dezaketenak.

Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen aldeko neurri bereziak hartzea ez da hartuko eremu zabalagoa duten hizkuntzetako hiztunen aurkako diskriminazio-

ekintzat, neurrian helburua eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzok erabiltzen dituztenen eta gainerako herritarren arteko berdintasuna bultzatzea edo hiztun horien egoera partikularrak aintzat hartzea bada.

3. Aldeek konpromisoa hartu dute, neurri egokiak erabilita, herrialde guztiko hizkuntza-taldeen arteko elkar-ulertzea sustatzeko. Horretarako, batez ere, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen errespetua eta horienganako ulermena eta tolerantzia jasoko dute herrialdean eskaintzen den hezkuntzan eta prestakuntzaren helburuen artean, eta helburu bera lortzera animatuko dituzte masa-komunikabideak.

4. Aldeek konpromisoa hartu dute eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzei buruzko politikak definitzerakoan kontuan hartzeko hizkuntza horiek erabiltzen dituzten taldeek adierazitako beharrianak eta gurariak.

Aldeei eskatu zaie, beharrezkoa denean, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzekin zerikusia duten gaiei buruz agintariak aholkatzeko organoak sortzeko.

5. Aldeek konpromisoa hartu dute 1etik 4rako paragrafoetan zerrendatutako printzipioak *mutatis mutandis* aplikatzeko lurralderik gabeko hizkuntzei.

Alabaina, hizkuntza horien kasuan, gutun hau burutzeko hartu beharreko neurrien izaera eta irismena modu malguan ezarriko dira, hizkuntzok erabiltzen dituzten taldeen beharrianak eta gurariak kontuan hartuta, eta horien ohiturak eta ezaugarriak errespetatuz.

III. ZATIA

Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak bizitza publikoan erabiltzearen aldeko neurriak, 2. artikuluko 2. paragrafoa betez hartutako konpromisoekin hartu beharrekoak⁴⁴

8. artikulua.— Irakaskuntza

1. Irakaskuntzaren arloan, hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeari dagokionez, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera eta estatuko hizkuntza ofizialen irakaskuntzari kalterik egin gabe, ondoko konpromisoak hartu dituzte aldeek:

a) i) eskolaurreko hezkuntza kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo

ii) eskolaurreko hezkuntzaren zati handi bat kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo

iii) aurreko bi puntuetako neurrietako bat, gutxienez, aplikatzea horrela nahi duten familietako ikasleei, horien kopurua nahikotzat jotzen bada; edo

⁴⁴ Euskal Herriaren, Kataluniaren, Balear Uharteen, Galiziaren, Valentziaren eta Nafarroaren autonomia-erkidegoen autonomia-estatutuetan ofizial legeztatuak hizkuntzei letra biribilez dauden xedapenak bakarrik aplikatzen zaizkie.

iv) botere publikoek ez badute zuzeneko eskumenik eskolaurreko hezkuntzan, lehenengo bi puntuetan jasotako neurriak aplikatzea erraztu edota sustatzea;

b) i) lehen mailako irakaskuntza kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo

ii) lehen mailako irakaskuntzaren zati handi bat kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean bermatuta dagoela ezartzea; edo

iii) lehen mailako irakaskuntzaren barruan, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen irakaskuntza curriculumaren parte izatea ezartzea; edo

iv) aurreko hiru puntuetako neurrietako bat, gutxienez, aplikatzea horrela nahi duten familietako ikasleei, horien kopurua nahikotzat jotzen bada;

c) i) bigarren mailako irakaskuntza kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo

ii) bigarren mailako irakaskuntzaren zati handi bat kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean bermatuta dagoela ezartzea; edo

iii) bigarren mailako irakaskuntzaren barruan, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen irakaskuntza curriculumaren parte izatea ezartzea; edo

iv) aurreko hiru puntuetako neurrietako bat, gutxienez, aplikatzea horrela nahi duten ikasleei —edo, horrela ez bada, horien familiekin nahi badute—, horien kopurua nahikotzat jotzen bada;

d) i) irakaskuntza tekniko eta profesionala kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea; edo

ii) irakaskuntza tekniko eta profesionalaren zati handi bat kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean bermatuta dagoela ezartzea; edo

iii) irakaskuntza tekniko eta profesionalaren barruan, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen irakaskuntza curriculumaren parte izatea ezartzea; edo

iv) aurreko hiru puntuetako neurrietako bat, gutxienez, aplikatzea horrela nahi duten ikasleei —edo, horrela ez bada, horien familiekin nahi badute—, horien kopurua nahikotzat jotzen bada;

e) i) unibertsitate mailako irakaskuntza eta goi-mailako bestelako irakaskuntza-motak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ezartzea; edo

ii) hizkuntzok unibertsitateko eta goi-mailako irakaskuntzaren ikasgai gisa ikastea ezartzea; edo

iii) Estatuak goi-mailako irakaskuntzako zentroekiko duen zeregina dela eta, i) eta ii) apartatuak ezin izango balira aplikatu, ondokoak ezartzea suspertu edota baimentzea: eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan unibertsitate mailako edo goi-mailako bestelako irakaskuntza-motak, edo hizkuntzok unibertsitatean edo goi-mailako irakaskuntzako beste zentro batzuetan ikasi ahal izateko bitartekoak;

f) i) beharrezkoak diren xedapenak ematea, helduen hezkuntzako edo hezkuntza iraunkorreko ikastaroak hein handi batean edo osorik eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan eskaintzea bermatu dadin; edo

ii) hizkuntza horiek proposatzea helduen hezkuntzako edo hezkuntza iraunkorreko ikasgai gisa; edo

iii) botere publikoek ez badute zuzeneko eskumenik helduen hezkuntzan, hizkuntza horiek irakastea erraztu edota sustatzea helduen hezkuntzaren edo hezkuntza iraunkorraren barruan;

g) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzek adierazten duten historia eta kultura irakasten direla bermatzeko xedapenak ematea;

h) irakasleen beharrezko hasierako eta etengabeko prestakuntza bermatzea, Gutuna sinatzen duen alde bakoitzak a)-tik g)-rako paragrafoetatik onartutakoak aplikatzeko;

i) kontrolerako organo bat edo gehiago sortzea, eta horren ardura izango da eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen irakaskuntza ezartzeko edo garatzeko hartu diren neurrien eta egin diren aurrerapenen jarraipena egitea, eta puntu horiei buruz aldiari-aldiari txostenak egitea; txostenok jendaurrean jarriko dira.

2. Irakaskuntzaren arloan, eta eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak tradizioz erabiltzen diren eskualdeetatik kanpo dauden lurraldeei dagokienez, aldeek konpromisoa hartu dute, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako baten hiztun-kopuruak hori justifikatzen badu, eta irakaskuntzaren maila egokietan, irakaskuntza eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzan egitea edo hizkuntza bera irakastea baimendu, sustatu edo ezartzeko.

9. artikulua.— Justizia

1. Jarraian zehaztuko diren neurriak hartzea justifikatzeko besteko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztun-kopurua duten agintari judizialen barrutiei dagokienez, zenbait konpromiso hartu dituzte aldeek, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, eta baldintza batekin, alegia, paragrafo honek eskaintzen dituen aukerez baliatzeak ez dezala epaileak hartu justizia ondo administratzeko oztopotzat.

Hauek dira konpromisoak:

a) prozesu penaletan:

i) jurisdikzio-organoek, aldeetako batek eskatuta, prozesua eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan gara dezatela ezartzea; edota

ii) eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan hitz egiteko eskubidea bermatzea akusatuari; edota

iii) errekerimenduak edo frogak, idatzizkoak zein ahozkoak, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean formulatuta egote hutsagatik onartezinak ez izatea ezartzea; edota

iv) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza horietan ematea, hala eskatuz gero, prozedura judizial bati lotutako egintzak, beharrezkoa bada interpreteak eta itzultzaileak erabilia, eta interesdunei inolako gastu gehigarrikeragin gabe.

b) prozesu zibiletan:

i) jurisdikzio-organoek, aldeetako batek eskatuta, prozesua eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan gara dezatela ezartzea; edota

ii) Alde bat auzitegi baten aurrean bertaratu behar denean, bere eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan hitz egitea baimentzea alde horri, hori dela-eta gastu osagarrikeragin egin behar izan gabe; edota

iii) dokumentuak eta frogak eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan aurkeztea baimentzea, beharrezkoa bada interpreteak eta itzultzaileak erabilia;

- c) administrazio-arloan eskudunak diren jurisdikzioen aurreko prozesuetan;
- i) jurisdikzioek, auzibidean parte hartzen duten aldeetako batek eskatuta, prozesua eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan gara dezatela ezartzea; edota
- ii) alde bat auzitegi baten aurrean bertaratu behar denean, bere eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan hitz egitea baimentzea alde horri, hori dela-eta gastu osagarriei aurre egin behar izan gabe; edota
- iii) dokumentuak eta frogak eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan sortzea baimentzea, beharrezkoa bada interpreteak eta itzultzaileak erabilita;
- d) neurriak hartzea, b) eta c) paragrafoetako i) eta iii) apartatuen aplikazioak eta interpreteen eta itzulpenen balizko erabilerak ez diezaieten gastu osagarriarik ekarri interesdunei.

2. Aldeek hartu dituzten konpromisoak:

a) Estatu batean ezarritako egintza juridikoen baliozkotasuna ez baztertzea, egintzok eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean idatzita egote hutsagatik; edo

b) Estatu batean ezarritako egintza juridikoek, aldean artean, duten baliozkotasuna ez baztertzea, egintzok eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean idatzita egote hutsagatik, eta egintzok hizkuntza hori hitz egiten ez duten hirugarren interesdunen aurka erabili ahal izango direla ezartzea, baldin eta egintzaren edukia erabiltzen duenak berak jakinarazten badie; edo

c) Estatu batean ezarritako egintza juridikoek, aldean artean, duten baliozkotasuna ez baztertzea, egintzok eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean idatzita egote hutsagatik.

3. Aldeek konpromisoa hartu dute eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan emateko estatuko lege-testurik garrantzitsuenak eta hizkuntza horien erabiltzaileei bereziki dagozkienak, testuok beste modu batean erabilgarri daudenean izan ezik.

10. artikulua.— Administrazio-ko agintariak eta zerbitzu publikoak

1. Jarraian zehaztuko diren neurriak hartzea justifikatzeko besteko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztun-kopurua duten Estatuaren administrazio-agintarien barrutiei dagokienez, eta hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, zenbait konpromiso hartu dituzte aldeek, posiblea den neurrian; hain zuzen ere hauek:

a) i) administrazio-agintariak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen dituztela zaintzea; edo

ii) jendearekin harremana duten agintari horien agenteek eurongana hizkuntza horietan jotzen duten pertsonekin eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen dituztela zaintzea; edo

iii) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunek eskaerak ahoz zein idatziz aurkez ditzaketela eta erantzuna hizkuntza horietan jaso dezaketela zaintzea; edo

iv) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunek eskaerak ahoz zein idatziz aurkez ditzaketela zaintzea; edo

v) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunek hizkuntza horietan idatzitako agiri bat balio osoz aurkez dezaketela zaintzea;

b) maiz erabiltzen diren formularioak eta administrazio-testuak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan, edo bertsio elebidunetan, jartzea jendearen eskueran;

c) dokumentuak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean idaztea baimentzea administrazio-agintariei.

2. Jarraian zehaztuko diren neurriak justifikatzeko besteko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztun-kopurua duten lurraldeetako toki eta eskualde mailako agintariei dagokienez, ondokoak baimendu edota sustatzeko konpromisoa hartu dute aldeek:

a) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera eskualde- edo toki-mailako administrazioan;

b) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunek eskaerak ahoz zein idatziz aurkezteko duten aukera;

c) eskualdeetako agintariek beren testu ofizialak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ere argitaratzea;

d) toki-agintariek beren testu ofizialak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ere argitaratzea;

e) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako eskualde-agintariek beren batzarretako eztabaidetan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzea, baina ez da baztertuko, hala ere, estatuko hizkuntza ofizialak erabiltzea;

f) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako toki-agintariek beren batzarretako eztabaidetan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzea, baina ez da baztertuko, hala ere, estatuko hizkuntza ofizialak erabiltzea;

g) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako toponimiako ohiko formak eta zuzenak erabili edo hartzea, beharrezkoa bada hizkuntza ofizialetako izendapenekin batera.

3. Administrazio-agintariek edo horien kontura jarduten duten beste pertsona batzuek bermatzen dituzten zerbitzu publikoei dagokienez, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen diren lurraldeetan, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera eta hori posiblea den neurrian, konpromiso hauek hartu dituzte Gutuna sinatu duten aldeek:

a) zerbitzua ematerakoan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen direla zaintzea; edo

b) eskaerak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean aurkeztu eta erantzuna hizkuntza horietan jasotzea baimentzea hizkuntzetako hiztunei; edo

c) eskaerak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean aurkezte baimentzea hizkuntzetako hiztunei.

4. Aldeek onartu dituzten 1., 2. eta 3. paragrafoetako xedapenak martxan jartzearren, ondoko neurrietako bat edo batzuk hartzera konprometitu dira:

a) idatzizko edo ahozko itzulpena egitera, eskatuz gero;

b) funtzionarioak eta bestelako agente publikoak kopuru nahikoan errekrutatzeraz, edo, beharrezkoa bada, horiek prestatzera;

c) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza bat ezagutzen duten agente publikoek destinoa hizkuntza hori erabiltzen den lurraldeetan izateko egin ditzaketen eskariak asetzea, ahal den neurrian.

5. Aldeek konpromisoa hartu dute, interesdunek hala eskatuz gero, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako patronimikoak erabili edo hartzea baimentzeko.

11. artikulua.— Komunikabideak

1. Aldeek zenbait konpromiso hartu dituzte eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunei dagozkienez, hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeetan, hizkuntza bakoitzaren egoeraren arabera, eta agintari publikoek, zuzenean edo zeharka, arlo horretan boterea edo eginkizunen bat duten neurrian, betiere komunikabideen independentzia eta autonomia printzipioak errespetatuz. Konpromisoak hauek dira:

a) irratia eta telebista zerbitzu publikoak diren neurrian:

i) gutxienez irradi-estazio eta telebista-kate bana sortzea eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan; edo

ii) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan gutxienez irradi-estazio eta telebista-kate bana sortzea sustatu edota erraztea; edo

iii) beharrezkoak diren xedapenak ematea difusioaren arduradunek eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan egindako emanaldiak programatu ditzaten;

b) i) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan gutxienez irradi-estazio bat sortzea sustatu edota erraztea; edo

ii) irradi-programak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan modu erregularrean jaulkitzea sustatu edota erraztea

c) i) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan gutxienez telebista-kate bat sortzea sustatu edota erraztea; edo

ii) telebista-programak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan modu erregularrean zabaltzea sustatu edota erraztea

d) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan egindako entzunezko eta ikus-entzunezko materialen ekoizpena eta zabalkundea sustatu edota erraztea;

e) i) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan gutxienez prentsa-organo bat sortu edota mantentzea sustatu edota erraztea; edo

ii) prentsa-artikuluak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan modu erregularrean argitaratzea sustatu edota erraztea

f) i) *eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen dituzten komunikabideen kostu osagarriak estaltzea, legeak komunikabideentzat, orokorrean, finantza-laguntzaren bat ezarrita duenean; edo*

ii) dauden finantza-laguntzak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan sortutako ikus-entzunezko ekoizpenei ere ematea;

g) eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan lan egiten duten komunikabideentzako kazetarien eta beste langile batzuen prestakuntza bultzatzea.

2. Aldeek konpromisoa hartu dute eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza edo antzekoa hitz egiten duten hurbileko herrialdeetako biztanleek irradi- eta telebista-emanaldiak modu zuzenean jasotzeko askatasuna izango dutela bermatzeko, bai eta hurbileko herrialdeek hizkuntza horretan egin ditzaketen irradi- eta telebista-emanaldien aurka ez egiteko ere. Konpromisoa hartu dute, bestalde, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean edo antzekoan sortutako informazioaren adierazpen-askatasuna eta horren zirkulazio askea dela-eta idatzizko prentsari ez

zaiola inolako murrizketarik ezarriko zaintzeko. Aipatutako askatasunak erabiltzeak eginbeharrak eta erantzukizunak dakartza, eta legez ezarritako zenbait formalitate, baldintza, murrizketa edo zehapenen mende egon daiteke. Horiek guztiak beharrezko neurriak dira, gizarte demokratiko batean, segurtasun nazionalerako, lurralde-osotasunerako edo segurtasun publikorako, ordenaren defentsarako eta krimenaren prebentziorako, osasunaren edo moralaren babeserako, hurkoaren ospearen eta eskubideen babeserako, isilpeko informazioak zabaltzea eragozteko, edo botere judizialaren agintea edo inpartzialtasuna bermatzeko.

3. Aldeek konpromisoa hartu dute eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunen interesak ordezkatzuta egon daitezen edo aintzat har daitezen komunikabideen askatasuna eta pluraltasuna bermatzeko egitekoa duen legearekin bat sor daitezkeen egituretan.

12. artikulua.— Kultura-jarduerak eta - ekipamenduak

1. Kultura-jarduerei eta - ekipamenduei dagokienez —bereziki, liburutegiak, bideotekak, kultura-zentroak, museoak, artxiboak, akademiak, antzokiak eta zinemak, literaturako eta zinema-ekoizpeneko lanak, kultura herrikoiaaren adierazpenerako lanak, jaialdiak eta kultura-industriak, teknologia berrien erabilera barru, kontuan hartuta—, zenbait konpromiso hartu dituzte aldeek, hizkuntza horiek erabiltzen diren lurraldeari dagozkionez, eta agintari publikoak arlo horretan eskumena, boterea edo egitekoa duten neurrian.

Konpromiso hauek hartu dituzte:

- a) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen adierazpidea eta berezko ekimenak sustatzea, eta hizkuntza horietan sortutako lanak eskuratzeko bitartekoak erraztea;
- b) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan sortutako lanak beste hizkuntza batzuetan eskuratzeko bitartekoak erraztea, eta, horretarako, itzulpen-, bikoizketa-, postsinkronizazio- eta azpтитulazio-lanak lagundu eta garatzea;
- c) beste hizkuntza batzuetan sortutako lanak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan eskuratzeko bitartekoak erraztea, eta, horretarako, itzulpen-, bikoizketa-, postsinkronizazio- eta azpтитulazio-lanak lagundu eta garatzea;
- d) zenbait kultura-jarduera abiarazteko edo horiei laguntzeko ardura duten organismoek beren ekimenean edo beraiek laguntzen dituzten ekimenetan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen ezagutza eta erabilera neurri egokian integratzen dutela zaintzea.
- e) eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza, bai eta beste biztanleen hizkuntzak ere, menderatzen dituen pertsonala zenbait kultura-jarduera abiarazteko edo horiei laguntzeko ardura duten organismoen eskueran jartzen laguntzea;
- f) ekipamenduak hornitzerakoan eta kultura-jarduerak programatzerakoan, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunen ordezkariak zuzeneko parte-hartzea izan dezatela bultzatzea;
- g) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan sortutako lanak bildu, gordailuan jaso eta aurkeztu edo argitaratzeko ardura duen organismo baten edo gehiagoren sorrera suspertu edota erraztea;
- h) beharrezkoa bada, itzulpen-zerbitzuak eta terminologia-ikerketako zerbitzuak sortzea edota sustatu eta finantzatzea, batez ere, eskualdeetako edo eremu urriko

hizkuntza bakoitzean administrazio-, merkataritza-, ekonomia-, gizarte-, teknologia- edo lege-terminologia egokia mantendu eta garatzearren.

2. Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak tradizioz erabiltzen diren lurraldeak ez direnei dagokienez, aldeek konpromisoa hartu dute, eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzako hiztunen kopuruak horrelakoa justifikatzen badu, kultura-jarduera eta ekipamendu egokiak sustatu edota ezartzeko, aurreko paragrafoarekin bat.

3. Aldeek konpromisoa hartu dute leku egokia emateko, beren atzerriko kultura-politikan, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzei eta horiek islatzen duten kulturari.

13. artikulua.— Ekonomia- eta gizarte-bizitza

1. Ekonomia- eta gizarte-jarduerari dagokienez, aldeek ondoko konpromisoak hartu dituzte, herrialde osorako:

a) beren legerietatik kanpo uztea ekonomia- eta gizarte-bizitzari buruzko dokumentuetan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzeko aukera, arrazoi justifikagarriarik gabe, debekatzen edo mugatzen duen xedapen oro, batez ere lan-kontratuetan eta dokumentu teknikoetan, esaterako, produktuak edo ekipamenduak erabiltzeko jarraibideetan.

b) enpresen barne-araudietan eta egintza pribatuetan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera baztertu edo mugatzen duen edozein klausula sartzea debekatzea, gutxienez hizkuntza bera hitz egiten dutenen artean;

c) ekonomia- eta gizarte-jardueretan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera ahultzeko asmoa duten praktiken aurka egitea;

d) aurreko apartatuetan azaldutako bitartekoak baino beste batzuk erabilita, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera erraztu edota sustatzea.

2. Ekonomia- eta gizarte-jarduerari dagokienez, aldeek zenbait konpromiso hartu dituzte, agintari publikoek eskumena duten neurrian, eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen diren lurralderako, eta hori posiblea den neurrian. Konpromisoak hauek dira:

a) finantza- eta banku-arloetako arautegien bidez definitzea, merkataritzako erabilerarekin bateragarriak diren baldintzetan, ordainketa-aginduak (txekeak, kanbio-letrak, etab.) edo beste finantza-agiri batzuk idazterakoan eskualde mailako edo gutxiengoan hizkuntzak erabiltzeko aukera ematen duten modalitateak, edo, horrelakorik ezean, prozesu hori martxan jarri dela zaintzea;

b) zuzenean beren kontrolaren mende dauden ekonomia- eta gizarte-sektoreetan (sektore publikoa), eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen erabilera sustatzeko ekintzak egitea;

c) ospitale, zaharren egoitza edo bestelako gizarte-ekipamenduetan, horietara osasuna, adina edo beste arrazoi batzuk direla-eta joan behar izan duten eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunei beren hizkuntzan hartu eta artatuak izateko aukera eskainiko dietela zaintzea;

d) modalitate egokiak erabilita, segurtasun-jarraibideak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ere idatzita egongo direla zaintzea;

e) agintari eskudunek kontsumitzaileen eskubideei buruz eskainitako informazioak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ere erabilgarri bilakatzea;

14. artikulua.— Mugaz haraindiko elkar-trukeak

Aldeek hartu dituzten konpromisoak:

a) hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten estatuak konprometitzen dira alde biko edo alde anitzeko akordioak aplikatzera, edo horiek amaitzen saiatzera, beharrezkoa bada, estatu horietan hizkuntza bereko hiztunen arteko harremanak erraztearren, kulturen, irakaskuntzan, lanbide-heziketan eta hezkuntza iraunkorrean;

b) eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzen alde, mugaz haraindiko lankidetzaz erraztu edota sustatzea, batez ere hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten eskualde- edo toki-mailako taldeen artean;

IV. ZATIA

Gutunaren aplikazioa

15. artikulua.— Aldizkako txostenak

1. Jarraitutako politikari buruzko txostena aurkeztuko diote aldeek, aldian-aldian, Europako Kontseiluko idazkari nagusiari, Ministroen Batzordeak ezarriko duen eran, eta gutun honen II. zatia-rekin bat. Aldeek III. zatiko xedapenetatik bere egin dituztenak aplikatzeko hartu dituzten neurriei buruzkoa izango da txosten hori. Alde bakoitzak Gutuna berarentzat indarrean jarri ondoko lehenengo urtean aurkeztu behar du, beste txostenak, berriz, lehenengoa aurkeztu ondoren, hiru urtean behin aurkeztu behar dira.

2. Aldeek jendaurrean jarriko dituzte beren txostenak.

16. artikulua.— Txostenen azterketa

1. 15. artikuluan xedatutakoa betez Europako Kontseiluko idazkari nagusiari aurkeztuko zaizkion txostenak 17. artikuluan xedatutakoari jarraiki osatutako adituen batzordeak aztertuko ditu.

2. Gutuna sinatu duten aldeetako baten lurraldean legez eratutako organismoek eta elkarteek alde horrek hartutako konpromisoen inguruko gaiez ohartarazi ahal izango diote adituen batzordeari, gutun honen III. zatia-ri jarraiki. Alde interesdunari galdetu ondoren, adituen batzordeak aintzat har ditzake informazio horiek artikuluko honen 3. paragrafoan aipatzen den txostena prestatzerakoan. Organismo eta elkarte horiek, bestalde, alde batek egindako politikari buruzko adierazpenak egin ahal izango dituzte, II. zatia-rekin bat.

3. 1. paragrafoan aipatutako txostenak eta 2. paragrafoan aipatutako informazioak oinarri hartuta, Ministroen Batzordearentzako txosten bat prestatuko du adituen batzordeak. Txosten horri aldeei eskatutako zaizkien oharra- gehituko zaizkio; horiek guztiak jendaurrean jarri ahal izango ditu Ministroen Batzordeak.

4. 3. paragrafoan aipatutako txostenak adituen batzordeak Ministroen Batzordeari egindako proposamenak jasoko ditu, bereziki, Kontseiluak, beharrezkoa bada, alde bati edo batzuei egingo dizkien gomendioak prestatzearren.

5. Europako Kontseiluko idazkari nagusiak bi urteko txosten xehatua, Gutunaren aplikazioari buruzkoa, egingo dio Batzar Parlamentarioari.

17. artikulua.— Adituen batzordea

1. Adituen batzordearen osakeran alde bakoitzeko kide bat egongo da. Kide hori Ministroen Batzordeak aukeratuko du alde bakoitzak proposatutako zerrendako pertsonen artetik; zerrenda horretan egongo direnak zuzentasun osoko pertsonak izango dira eta Gutunak jorratzen dituen arloetan aintzatetsitako gaitasuna dutenak.

2. Adituen batzordeko kideak sei urterako aukeratuko dira eta horien agintaldia berritu ahal izango da. Kide batek ezin badu bere agintaldia bete, 1. paragrafoan aurreikusitako prozedurari jarraiki ordeztuko da, eta hori ordezteko izendatutako kideak lehengoaren agintaldia bukatuko du.

3. Adituen batzordeak onetsiko du bere barne-araudia. Batzorde horren idazkaritza Europako Kontseiluko idazkari nagusiak bermatuko du.

V. ZATIA

Azken xedapenak

18. artikulua

Gutun hau Europako Kontseiluko kide diren estatuek sina dezakete. Berronetsi, onartu edo onetsi egin beharko da. Berronetsi, onartu edo onesteko agiriak Europako Kontseiluko idazkari nagusiari utzi beharko zaizkio gordailuan.

19. artikulua

1. Gutun hau Europako Kontseiluko bost kidek, 18. artikuluan xedatutakoaren arabera, Gutunarekin konprometituta daudela onartzen duten egunetik zenbatzen hasita hiru hilabeteko epea amaitu osteko hileko lehenengo egunean jarriko da indarrean.

2. Gutunarekin konpromisoa hartzeko prest daudela geroago adierazten duten estatuen kasuan, berronetsi, onartu edo onesteko agiria gordailuan utzi den egunetik zenbatzen hasita hiru hilabeteko epea amaitu osteko hileko lehenengo egunean jarriko da indarrean gutun hau.

20. artikulua

1. Gutun hau indarrean jarri ondoren, Europako Kontseiluko Ministroen Batzordeak bere esku izango du Europako Kontseiluko kide ez den edozein estatari Gutunari atxikitzeko gonbita egitea.

2. Gutunarekin bat egin duen edozein estaturen kasuan, atxikitze-agiria Europako Kontseiluko idazkari nagusiari gordailuan utzi zaion egunetik zenbatzen hasita hiru hilabeteko epea amaitu osteko hileko lehenengo egunean jarriko da indarrean gutun hau.

21. artikulua

1. Estatu guztiek, Gutuna sinatzerakoan edo Gutuna berronetsi, onartu, onetsi edo horri atxikitzeko agiria gordailuan uzterakoan, erreserba bat edo gehiago aurkez diezaiekete gutun honen 7. artikuluko 2tik 5erako paragrafoei. Ez da beste erreserbarik onartuko.

2. Aurreko paragrafoaren arabera erreserbaren bat aurkeztu duen edozein estatu sinatzailek erreserba hori osorik edo zati batean ken dezake; horretarako, jakinarazpen bat bidali behar dio Europako Kontseiluko idazkari nagusiari. Erreserba kentzeak idazkari nagusiak jakinarazpena jaso duen egunetik aurrera izango ditu ondorioak.

22. artikulua

1. Alde guztiek, edozein unetan, gutun hau sala dezakete; horretarako, jakinarazpen bat bidali behar diote Europako Kontseiluko idazkari nagusiari.

2. Salaketak idazkari nagusiak jakinarazpena jasotzen duen egunetik zenbatzen hasita sei hilabeteko epea amaitu osteko hileko lehenengo egunetik aurrera izango ditu ondorioak.

23. artikulua

Europako Kontseiluko idazkari nagusiak Kontseiluko kide diren estatuei eta Gutunari atxikitako estatu guztiei jakinaraziko dizkie:

- a) sinadura guztiak;
- b) Gutuna berronetsi, onartu, onetsi edo horri atxikitzeke agiri oro, gordailuan utzi direnak;
- c) Gutun hau, 19. eta 20. artikuluei jarraiki, indarrean jartzen den data oro;
- d) 3. artikuluko 2. paragrafoko xedapenak betez jasotako jakinarazpen oro;
- e) Gutun honekin zerikusia duen egintza, jakinarazpen edo komunikazio oro.

Horri guztiari jarraiki, behean sinatuko dutenek, horretarako behar bezala ahalmenduta, gutun hau sinatu dute.

Estrasburgon egina 1992ko azaroaren 5ean, frantsesez eta ingelesez, testu biak balio berekoak izanik, Europako Kontseiluko artxiboan jasoko den ale bakarrean. Europako Kontseiluko idazkari nagusiak Gutunaren kopia ziurtatuak bidaliko dizkie Europako Kontseiluko kide diren estatu guztiei eta gutun honi atxikitzeke gonbita egin zaien estatu guztiei.

6.3. Euskal Autonomia Erkidegoa

6.3.1. Euskal Herriko Autonomia Estatutua, 1979ko abenduaren 18ko Lege Organikoa⁴⁵: 6. artikulua

6. artikulua

1. Euskara, Euskal Herriaren hizkuntza propioa, hizkuntza ofiziala izango da Euskadin, gaztelania bezala, eta bertako biztanle guztiek dute bi hizkuntzok jakiteko eta erabiltzeko eskubidea.
2. Autonomia Erkidegoko instituzio komunek, Euskal Herriaren aniztasun soziolinguistikoa kontuan hartuz, hizkuntza bion erabilera bermatuko dute eta bion ofizialtasuna arautuko, eta haien ezagutza ziurtatzeko behar diren neurri eta baliabideak bideratu eta arautuko dituzte.
3. Inor ezin izango da hizkuntza dela-eta diskriminatu.
4. Euskarari dagozkionetan, Euskaltzaindia da instituzio aholku-emaile ofizial.
5. Euskara beste euskal lurralde eta erkidego batzuetako ondare den aldetik eta instituzio akademiko eta kulturazkoek beroriekin izan ditzaketen harreman eta loturez gain, Euskal Herriko Autonomia Erkidegoak eskatu ahal izango dio Espainiako Gobernuari lurralde eta gizatalde horiek kokaturik dauden edota bizi diren estatuekin kulturazko harremanak bideratzeko tratatu edo hitzarmenak sinatu eta, hala badagokio, Gorte Nagusien aurrean, baimentzeko, aurkeztu ditzala, euskara zaindu eta bultzatze aldera.

⁴⁵ <https://www.boe.es/boe/dias/1979/12/22/pdfs/A29357-29363.pdf>
<https://www.euskadi.eus/y22-bopv/eu/bopv2/datos/1980/01/8000296e.shtml>
http://www.euskadi.eus/gobierno-vasco/contenidos/informacion/izo/eu_3814/estatutua.html

6.3.2. 10/1982 Legea, azaroaren 24koa, Euskararen erabilera normalizatzeko oinarrizkoa⁴⁶

Konstituzioak eta Autonomia Estatutuak Euskal Autonomia Erkidegoko botere publikoen esku jartzen dute euskararen erabilera normalizatzera eta garatzera bideratutako neurriak hartzea, bere bi ikuspegiak kontuan hartuz: bai euskal herriaren kultura-ondarearen funtsezko osagai denez eta bai, gaztelaniarekin batera, Autonomia Erkidegoko lurraldean erabilera ofizialeko hizkuntza denez.

Horretaz, bada, euskara gure Erkidegoaren nortasunaren ezaugarri nabarmenena eta objektiboena dela ezagutzen dugu eta, euskara jakinez eta erabiliz, gizakiak erkidegoan bete-betean txertatzeko tresna dela.

Euskara Euskal Herriaren hizkuntza propioa izateak eta gaztelaniarekin batera hizkuntza ofizial izateak, arrazoi bat ala beste dela-eta euskara erabili ezin duten herritarren eskubideei inongo kalterik ez diete ekarri behar, inondik inora, Euskal Herriko Autonomia Estatutuaren 6. artikulua 3. zenbakian propio esaten denarekin bat.

Hizkuntza Euskal Herriko herritar guztien integrazio-tresna gisa aitortuz gero, euskal herritarrek hizkuntza arloan dituzten eskubideak lege-ordenamenduan jasotzeko ekin behar zaio eta, bereziki, hizkuntza ofizial bietako edozeinetan hitz egitekoa eta Euskal Herria gordailu duen kultura-ondarearen funtsezko zati den aldetik gure hizkuntzari zor zaion babesaren ziurtasuna.

Legearen oinarri diren printzipio orokorretatik abiatuta, atariko tituluak euskara Euskal Herriko Autonomia Erkidegoaren hizkuntza propio gisa aitortzen du, eta euskara eta gaztelania haren lurraldean hizkuntza ofizial gisa. Titulu berean hizkuntza-arrazoiengatik diskriminazioa galarazten da.

Lehen tituluak hizkuntzaren alorreko herritarren eskubideak eta botere publikoen betebeharrak ukitzen ditu.

Bigarren tituluak botere publikoen jardura arautzen du. Lehen kapituluak euskararen erabilera Administrazio Publikoan aipatzen du eta bertan Autonomia Erkidegoaren Administrazio Publikoarekiko harremanetan euskara nahiz gaztelania erabiltzeko eskubidea aitortzen da. Erregistro publikoetan dokumentuak inskribatzea ere arautzen da eta agintzen da arau-xedapen zein administrazio-ebazpen eta -egintza orok bi hizkuntzetan idatzita egon beharko duela argitaratzeko, jakinarazpen eta adierazpenak bezala. Justizia Administrazioarekiko harremanetan, herritar guztiei ahalmena ematen zaie beren aukerako hizkuntza ofizialaz baliatu ahal izateko. Autonomia Erkidegoko herrien eta, oro har, toponimo guztien izen ofizialak finkatzeko eskumena Jaurlaritzari, lurralde historikoetako foru-organoei edota toki-korporazioei aitortzen zaie. Bide-seinale eta mezuak nola idatzi arautzen da. Bi hizkuntza ofizialen arteko zinkeko itzultzaile titulua lortzeko eta emateko baldintzak arautzeko ahalmena Jaurlaritzari ematen zaio eta, halaber, Itzultzaile Zerbitzu Ofiziala sortzekoa. Botere publikoek erabili beharreko inprimaki edo idazki-eredu ofizial guztiek bi hizkuntzetan egon beharko dutela zehazten da, eta baita Euskal Herriatik abiatzen diren garraio publikoko zerbitzu guztietan ere.

⁴⁶ <https://www.euskadi.eus/y22-bopv/eu/bopv2/datos/1982/12/8201955a.pdf>
http://www.euskara.euskadi.eus/contenidos/informacion/argitalpenak/eu_6092/adjuntos/EUSKARAR_ENLEGEA_WEB.pdf

Administrazio Publikoari atxikitako langileria gero eta euskaldunagotzeko neurriak aurreikusten dira.

Bigarren kapituluak euskararen erabilera irakaskuntzan arautzen du. Ikasle guztiei aitortzen zaie irakaskuntza euskaraz zein gaztelaniaz jasotzeko eskubidea eta aukeratu ez duen hizkuntza ofizialaren derrigortasuna arautzen da. Irakatsi beharreko hizkuntza-ereduak finkatzeko ardura Jaurlaritzari ematen zaio, eta baita ikasleek bi hizkuntza ofizialak benetan menderatzera bideratutako neurriak hartzea ere eta ikasketa-planen egokitzapena. Irakasleen prestakuntzari dagokionez, irakasleek euskara eta gaztelania erabat menderatu ditzaten beren ikasketa-planak egokituko dira. Euskararen irakaskuntzan salbuespen posibleak ere aurreikusten dira.

Hirugarren kapituluak euskararen erabilera hedabideetan arautzen du, informazioa euskaraz jasotzeko eskubidea aitortuz. Jaurlaritzari egozten dio euskara Autonomia Erkidegoko hedabideetan sustatzeko ardura eta Espainiako Irrati-Telebistan bultzatzekoa eta euskararen erabilera bultzatu eta babesteko neurriak hartzea irratian, egunkari eta aldizkarietan, irudiaren eta soinuaren grabazioetan eta abarretan.

Laugarren kapituluak euskararen gizarte-erabilera eta beste zenbait alderdi instituzional ukitzen ditu; helduen euskalduntzea eta alfabetatzea eta hainbat alorretan euskararen erabilera bultzatzeko ardura Jaurlaritzari egozten dio eta lege honen aplikazioa eta garapena bateratzeko Jaurlaritzak topagune bat sortuko duela aurreikusten du.

Bosgarren kapituluak Jaurlaritzari egozten zaio euskararen batasuna eta normalizazioa begiratzea, hizkuntza ofizial komun denez.

Xedapen gehigarriak Jaurlaritzari egozten dio Autonomia Erkidegoko lurraldetik kanpo jardunik, euskararekin loturiko lana egiten duten instituzio edo botereekiko harremanak bideratzea.

Xedapen iragankorrek gaur egungo egoeratik lege hau bete-betean aplikatu eta garatu ahal izan daitezen egoerara zubi egiten du, legearen espiritua beste lege eta araudietan gatzatu artean arau-hutsunerik egon ez dadin.

Legeak xedapen indargabetzailea eta azken xedapen bat ere baditu, non eta esku ematen zaion Jaurlaritzari legea erregelamendu-mailan garatzeko.

ATARIKO TITULUA

1. artikulua

Euskararen eta gaztelaniaren erabilera lege honetan xedatutakoari eta lege hau garatzeko Legebiltzarrak eta Jaurlaritzak ematen dituzten gainerako xedapenei lotuko zaie Euskal Herriko Autonomia Erkidegoko lurraldean.

2. artikulua

Euskara da Euskal Herriko hizkuntza propioa.

3. artikulua

Euskara eta gaztelania dira hizkuntza ofizialak Euskal Herriko Autonomia Erkidegoan.

4. artikulua

Botere publikoek Euskal Autonomia Erkidegoan hizkuntza dela-eta inor diskriminatu ez dadin zainduko dute eta neurri egokiak hartuko dituzte.

LEHEN TITULUA

KAPITULU BAKARRA

Herritarren eskubideak eta botere publikoen betebeharrak hizkuntzaren alorrean

5. artikulua

1. Euskal Herriko herritar guztiek dute hizkuntza ofizialak jakiteko eta erabiltzeko eskubidea, bai ahoz eta bai idatziz.

2. Euskal Herriko herritarrei honako funtsezko hizkuntza-eskubide hauek aitortzen zaizkie:

a) Administrazioarekin edota Autonomia Erkidegoan kokatutako edozein organismo edo erakunderekin harremanak euskaraz zein gaztelaniaz izateko eskubidea, ahoz nahiz idatziz.

b) Irakaskuntza hizkuntza ofizial biotan izateko eskubidea.

c) Aldizkariak eta irratitelerbistetak eta beste hedabideetako emanaldiak euskaraz jasotzeko eskubidea.

d) Lanbide-jarduerak, langintza, politikagintza eta sindikatu-jarduera euskaraz egiteko eskubidea.

e) Edozein bilkuratan euskaraz mintzatzeko eskubidea.

3. Botere publikoek eskubide hauen erabilera ziurtatuko dute Autonomia Erkidegoko lurraldean, eraginkorrak eta benetakoak izan daitezen.

BIGARREN TITULUA

Botere publikoen jarduera

LEHEN KAPITULUA

Euskararen erabilera Administrazio Publikoan Euskal Herriko Autonomia Erkidegoko lurralde- eremuan

6. artikulua

1. Herritar guztiei aitortzen zaie, Autonomia Erkidegoko lurraldean, Administrazio Publikoarekiko harremanetan euskara nahiz gaztelania erabiltzeko eskubidea, eta beren aukerako hizkuntza ofizialean hartuak izatekoa.

Horretarako, neurri egokiak hartuko dira eta beharrezko biartekoak bideratuko eskubide hori arian-arian gauzatu dadin bermatzeko.

2. Pertsona batek baino gehiagok esku hartzen duen espediente edo prozeduretan, alde biek adostasunez erabakitzen duten hizkuntza erabiliko dute botere publikoek. *Adostasunik ez badago, espedienteari edo prozedurari hasiera eman dion pertsonak aukeratutakoa erabiliko da, betiere, bakoitzak nahi duen hizkuntzan informazioa jasotzeko duen eskubidea gorabehera*⁴⁷.

7. artikulua

1. Autonomia Erkidegoaren mendeko erregistro publikoetan, direla Jaurlaritzarenak, beraren ente autonomoenak, foru-administrazioenak, toki-administrazioenak edota besterenak, dokumentuak inskribatzea dokumentuok idatzita dauden hizkuntza ofizialean egingo da.

2. Autonomia Erkidegoaren mendeko ez diren erregistro publikoetan, Eusko Jaurlaritzak euskararen erabileraren normalizazioa bultzatuko du, eskumena duten organoekin elkar hartuta.

3. Inskripziook erakusteko nahiz ziurtagiriak luzatzeko, Euskal Herriko Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizialetatik edozeinetarako itzulpena ziurtatuko da.

8. artikulua

1. Euskal Herriko Autonomia Erkidegoan kokatutako botere publikoek emandako arau-xedapen zein ebazpen ofizial orok bi hizkuntzetan idatzita egon beharko du zabalkunde ofiziala egiteko.

2. Euskal Herriko Autonomia Erkidegoan kokatutako botere publikoek esku hartzen duten egintza guztiek eta baita Administrazioaren jakinarazpen eta adierazpenek ere bi hizkuntzetan idatzita egon beharko dute, salbu eta interesdun partikularrek Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizialetako bat berariaz erabiltzea aukeratzen badute.

*3. Aurrekoan agindutakoa gorabehera, botere publikoek euskara bakarrik erabili ahal izango dute toki-administrazioaren eremuan baldin eta, udalerriaren ezaugarri soziolinguistikoak direla-eta, herritarren eskubideak kaltetzen ez badira.*⁴⁸

9. artikulua

1. Justizia Administrazioarekiko harremanetan, herritar guztiek beren aukerako hizkuntza ofizialaz baliatu ahal izango dute, inolako itzulpenik ezin eska dakiekeela.

2. Euskaraz aurkeztutako idazki eta agiriak, eta baita epaile-jardunak, balio eta eragin-indar osokoak izango dira.

3. Eusko Jaurlaritzak, dagokien organoekin elkar hartuta, Euskal Herriko Justizia Administrazioan euskararen erabileraren normalizazioa bultzatuko du.

⁴⁷ *Letra etzanez* ageri den tartekia Konstituzio Auzitegiak konstituziokontrakoa eta deuseza zela adierazi zuen ekainaren 26ko 169/1983 epaiaren bidez.

⁴⁸ *Letra etzanez* ageri den paragrafoa Konstituzio Auzitegiak konstituziokontrakoa eta deuseza zela adierazi zuen ekainaren 26ko 169/1983 epaiaren bidez.

10. artikulua

1. Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde, udalerri, biztanlegune, geografia-gorabehera, hiri-bide eta, oro har, toponimo guztien izen ofizialak Jaurlaritzak, lurralde historikoetako foru-organoek edota toki-korporazioek finkatuko dituzte, zeinak bere eskumenen eremuan eta, betiere, jatorrizko izen euskaldun, erromantze ala gaztelaniazkoa errespetatuz, hizkuntza bakoitzari dagokion idazkera akademikoarekin.

Aurreko paragrafoan aipatutako izen ofizialei buruzko gatazka pizten bada toki-korporazioen eta Eusko Jaurlaritzaren artean, Eusko Jaurlaritzak ebatziko du Euskaltzaindiari iritzia eskatu ondoren.

2. Kale-bideetan jarritako bide-seinale eta mezuak bi hizkuntzetan idatzita egongo dira, betiere nazioarteko arauak errespetatuz eta erabiltzaileentzako ulergarritasun- eta segurtasun-eskakizunak betez.

3. Bi izenok zeharo desberdinak badira, biak izango dira ofizial, besteak beste, bide-seinaleetarako.

11. artikulua

Euskal Herritik abiatzen diren garraio publikoko zerbitzu guztietan inprimakiak, iragarkiak eta herritarrentzako mezuak euskaraz eta gaztelaniaz egingo dira.

12. artikulua

*1. Jaurlaritzak bi hizkuntza ofizialen arteko zinpeko itzultzaile titulua lortzeko eta emateko baldintzak arautuko ditu.*⁴⁹

2. Halaber, Itzultzaile Zerbitzu Ofiziala sortuko du, Autonomia Erkidegoko herritarrentzat eta erakunde publikoentzat lan egingo duena, itzulpenen zehaztasuna eta baliokidetzat juridikoa ziurtatzeko.

13. artikulua

Euskal Herriko Autonomia Erkidegoan botere publikoek erabili beharreko inprimaki edo idazki-eredu ofizial guztiek bi hizkuntzetan egon beharko dute.

14. artikulua

1. Lege honen 6. artikuluan aitortutako eskubideak gauzatzeko, botere publikoek Euskal Herriko Autonomia Erkidegoan Administrazio Publikoari atxikitako langileria gero eta euskaldunagotzeko neurriak hartuko dituzte.

2. Botere publikoek finkatuko dute zein lanpostutarako izango den nahitaezko bi hizkuntzak jakitea.

3. Euskal Herriko Autonomia Erkidegoko lurralde-eremuko Administrazio gainerako lanpostuetara sartzeko egiten diren hautaprobetan hizkuntza ofizialen ezagutza-maila hartuko da kontuan merezimendu gisa, besteak beste. Administrazioak finkatuko du lanpostu-maila bakoitzerako zein pisu izango duen.

⁴⁹ *Letra etzanez* ageri den paragrafoa Konstituzio Auzitegiak konstituziokontraa eta deuseza zela adierazi zuen ekainaren 26ko 169/1983 epaiaren bidez.

BIGARREN KAPITULUA

Euskararen erabilera irakaskuntzan

15. artikulua

Ikasle guztiei aitortzen zaie irakaskuntza euskaraz zein gaztelaniaz jasotzeko eskubidea irakasmaila guztietan.

Horretarako, Legebiltzarrak eta Jaurlaritzak neurri aproposak hartuko dituzte Euskal Herriko Autonomia Erkidegoko irakaskuntzan elebitasuna gero eta orokorragoa izan dadin.

16. artikulua

1. Unibertsitate-hezkuntza hasteraino egiten diren ikasketetan nahitaezkoa izango da ikasketok hartzeko guraso edo kuradoreak edota, hala denean, ikasleak berak, aukeratu ez duen hizkuntza ofiziala irakastea.

2. Dena den, Jaurlaritzak ikastetxe bakoitzean irakatsi beharreko hizkuntza-ereduak finkatuko ditu, guraso-kuradoreen nahia eta tokian tokiko egoera soziolinguistikoa kontuan.

3. Ikasketa arautuak Erkidegoan ofiziala ez den hizkuntza batean irakasten duten diru publikoz lagundutako ikastetxe pribatuek euskara eta gaztelania irakatsiko dituzte nahitaezko ikasgai gisa.

17. artikulua

Jaurlaritzak, nahitaezko ikastaldia bukatzerakoan ikasleek, aukera berdinetan, bi hizkuntza ofizialak benetan erabiltzeko adina menderatuko dituztela ziurtatzera bideratutako neurri guztiak hartuko ditu; halaber, euskal giroa ziurtatuko du, euskara ikastetxeetako barne- nahiz kanpo-jardueretan eta administrazio-jardun eta -dokumentuetan ohiko tresna bihurtuz.

18. artikulua

Ikasketa-planak 15., 16. eta 17. artikuluetan finkatutako helburuei egokituko zaizkie.

19. artikulua

Irakasleen prestakuntzarako unibertsitate-eskolek beren ikasketa-planak egokituko dituzte, irakasleek euskara eta gaztelania erabat menderatu ditzaten, nork bere espezialitatearen eskakizunen arabera.

20. artikulua

1. Jaurlaritzak, euskarazko irakaskuntzarako eskubidea gauzatzeko, irakasleria gero eta euskaldunagoa lortzeko bitartekoak jarriko ditu.

2. Halaber, lege honen 15. eta 16. artikuluetan aurreikusitakoa betetze aldera, euskara jakitea zein irakaspostu edo ikasgelatarako izango den nahitaezko zehaztuko du.

21. artikulua

OHOk ikasketak Euskal Herriko Autonomia Erkidegotik kanpo hasita dituzten ikasleak edota beren ohiko bizilekua Autonomia Erkidegoan ez dutela behar bezala egiaztatzen dutenak, euskara ikastetik salbuetsita gera daitezke, horretarako finkatuko den prozedurari jarraituz.

HIRUGARREN KAPITULUA

Euskararen erabilera hedabideetan

22. artikulua

Herritar guztiei aitortzen zaie gizarte-hedabideen aldetik euskaraz zein gaztelaniaz informatuak izateko eskubidea.

Horretarako, hedabideetan euskararen presentzia areagotzera bideratutako neurriak hartuko ditu Jaurlaritzak, hizkuntza ofizial bien erabilera arian-arian berdintzeraino.

23. artikulua

Jaurlaritzak, aurreko artikuluan ezarritako bi hizkuntzen arteko berdintasuna ziurtatze aldera, Autonomia Erkidegoko hedabideetan euskara lehentasunez erabili dadin bultzatuko du.

24. artikulua

Jaurlaritzak hizkuntza-normalizazioa bultzatuko du Espainiako Irrati-Telebistaren emanaldi-zentroetan, euskarak, Euskal Herriko hizkuntza propioa denez, behar duen presentzia izan dezan.

25. artikulua

Jaurlaritzak, 22. artikuluan aitortutako eskubidea arian-arian bermatzeko, euskararen erabilera bultzatu eta babesteko neurriak hartuko ditu eta, nolanahi ere, honako hauetan hedatu eta benetan erabiltzea ahalbidetuz:

- irratian,
- egunkari eta aldizkarietan,
- zineman,
- antzerki eta ikuskizunetan,
- irudiaren eta soinuaren grabazioetan.

Horretarako, gaiok ukitu eta arautzen dituzten legeetan titulu apropos bana garatuko da.

LAUGARREN KAPITULUA

Euskararen gizarte-erabilera eta beste zenbait alderdi instituzional

26. artikulua

Euskal botere publikoek neurri egokiak hartuko dituzte eta beharrezko bitartekoak jarriko gizarte-bizitzako alor guztietan euskararen erabilera sustatzeko, herritarrek salerosketako, kulturako, elkarteetako, kiroleko, erlijiozko edota beste edozein motatako jarduera guztiak euskaraz garatu ahal izan ditzaten.

27. artikulua

1. Euskal botere publikoek euskararen erabilera sustatuko dute publizitatean.
2. Halaber, euskal giroa eta euskara errotulazioan erabiltzea bultzatuko dute, era guztietako erakunde komertzial, atsedenerako, kulturarako zein ofizialtasunik gabeko elkarteetan.

28. artikulua

Jaurlaritzak helduen euskalduntzea eta euskaldunen alfabetatzea bultzatuko ditu, horretarako ente publiko bat sortuz. Eusko Legebiltzarraren lege batek finkatuko du horretarako araubidea.

29. artikulua

Jaurlaritzak, euskararen erabilaren normalizazioa ahalbidetzeko, lege hau gauzatu eta garatze aldera instituzio guztien lanak eta ahaleginak aztertu, bideratu eta bateratzea helburu izango duen topagune bat sortuko du.

BOSGARREN KAPITULUA

Euskararen erabilera hizkuntza idatzi ofizial gisa

30. artikulua

Jaurlaritzak euskararen batasuna eta normalizazioa begiratuko ditu, Euskal Herriko Autonomia Erkidegoko lurralde osoan idatzizko hizkuntza ofizial komunenez, Euskal Herriaren kultura-ondarearen funtsezko zati diren euskalkiei bizirik diren tokietan zor zaien errespetua gorabehera.

XEDAPEN GEHIGARRIAK

Lehenengoa.– Jaurlaritzak, bere eskumenen eremuan, Autonomia Erkidegoko lurraldetik kanpo jardunik, euskararen ikerketan, babesean eta sustapenean lan egiten duten instituzio edo botereekiko kultura harremanak bideratuko ditu.

Bigarrena.– Jaurlaritzak, Euskal Herriko plangintza soziolinguistikorako mapa egingo du eta aldian-aldian berraztertuko, Eusko Legebiltzarrari jakinarazi ondoren.

Hirugarrena.– Eusko Jaurlaritzak, horretarako eskumena duten organoekin elkar hartuta, euskararen erabilera Euskal Herriko Autonomia Erkidegoko Estatuaren

Administrazioan arian-arian normalizatzeko neurriak hartzea bultzatuko du, lege honen 6., 8., 11., 13. eta 14. artikuluetan araututakoetan.

XEDAPEN IRAGANKORRAK

Lehenengoa.– Lege hau indarrean jarri aurretik administrazio publikoetan hasita dauden prozedura eta espediente guztiek hasi ziren hizkuntzan jarraituko dute amaitu arte.

Bigarrena.– Jaurlaritzak, tokian tokiko botere publikoek eskaturik eta tokian tokiko egoera soziolinguistikoa bereziki kontuan hartuz, aldi baterako salbuetsi ahal izango du, bere eskumenen eremuan, lege honen artikuluen aplikazioa, betiere Konstituzioaren edo Estatutuaren aginduz nahitaezkoak ez badira.

XEDAPEN INDARGABETZAILEA

Indargabetuta geratzen dira lege honetan xedatutakoaren aurkako maila bereko nahiz beheragoko xedapen guztiak.

AZKEN XEDAPENA

Lege hau garatu eta gauzatzeko beharrezko diren erregelamendu-mailako xedapenak emateko esku ematen zaio Jaurlaritzari. Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian argitaratu eta biharamunean jarriko da indarrean lege hau.

6.3.3. 5/1990 Legea, ekainaren 15ekoa, Eusko Legebiltzarrerako Hauteskundeei buruzkoa⁵⁰: 36.3, 38.3, 44.1, 91.2 artikulua

36. artikulua⁵¹

3. Nolanahi ere, Autonomia Erkidegoko Hauteskunde-batzordearen erabakiak, euskaraz zein gaztelaniaz idatzita, web-orri batean sartuko dira, ondorio hauetarako gaituko dena.

38. artikulua⁵²

3. Hauteskundeetarako atal, mahai eta lekuen behin betiko zerrenda, euskaraz eta gaztelaniaz, Hauteskundeen Araubide Orokorrari buruzko Lege Organikoaren 24.4 artikuluan aurreikusitakoa jarraituz argitaratuko da.

44. artikulua⁵³

1. Izendapena egin eta hurrengo hiru egun igaro baino lehen, horren berri eman beharko zaie interesdunei. Jakinarazpenarekin batera, mahaietako kideei jarraibide-liburu bat emango zaie beren eginkizunei buruz euskaraz eta gaztelaniaz. Hauteskunde-mahaietako lehendakari eta bokal izendatu dituztenek zazpi eguneko epea izango dute eskualdeko hauteskunde-batzordean adierazteko zergatik ezin duten kargua onartu, arrazoiak justifikatua eta dokumentatua izan beharko duelarik. Batzordeak gaiari buruzko erabakia hartzeko bost eguneko epea izango du, eta ezingo da errekurtsorik jarri erabakitakoaren aurka. Dena delako pertsona ordeztu beharra dagoela erabakitzen badu, horren berri emango dio lehen ordezkari. Eskualdeetako hauteskunde-batzordeek, labur bada ere, azaldu egin beharko dute zergatik ez dituzten onartu dena delako pertsonak mahaiko kide ez izateko emandako arrazoiak.

91. artikulua

2. Boto-paper, gutun-azal eta hauteskundeei buruzko gainerako agirietako idazkiak Autonomia Erkidegoan ofizial diren bi hizkuntzetan inprimatuko dira.

132 bis artikulua⁵⁴

Euskal Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialetan azalduko dira hauteskunde-mahai bakoitzeko hautetsontzi elektronikoko softwarean eta botoa emateko pantailetan dauden mezuak, eta bai hauteskunde-agirietako testua ere.

⁵⁰ <https://www.euskadi.eus/bopv2/datos/1990/07/9002097a.pdf>

Testu kontsolidatua: http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leyes/ley19900005_f_eus.html

⁵¹ 11/2015 Legeak, abenduaren 23koak, Eusko Legebiltzarrerako Hauteskundeei buruzko Legea bosgarren aldiz aldatzekoak, gehitutako paragrafoa.

⁵² 11/2015 Legeak, abenduaren 23koak, Eusko Legebiltzarrerako Hauteskundeei buruzko Legea bosgarren aldiz aldatzekoak, emandako idazkera.

⁵³ 11/2015 Legeak, abenduaren 23koak, Eusko Legebiltzarrerako Hauteskundeei buruzko Legea bosgarren aldiz aldatzekoak, emandako idazkera.

⁵⁴ 15/1998 Legeak, ekainaren 19koak, Eusko Legebiltzarrerako Hauteskundeei buruzko ekainaren 15eko 5/1990 Legeari aldagetak egiten dizkionak, gehitutako paragrafoa.

6.3.4. 7/1990 Legea, uztailaren 3koa, Euskal Kultura Ondareari buruzkoa⁵⁵: 66. artikulua

66. artikulua

«Bibliografia-ekoizpen hauek joko dira euskal bibliografia-ondareztat: Euskadin eta euskararen lurraldeetan argitaratu edo ekoitzitako lanak eta euskararekin edo euskal kulturarekin erlazionatutakoak, bereziki euskal autoreek egindakoak eta euskaraz egindakoak, horien euskarria dena dela.

»Euskadiko bibliografia-ondarea, aurreko paragrafoan aipatutakoez gain, Euskadin dauden eta historia- edo kultura-balio nabarmenak dituzten bibliografia-lanek osatzen dute, horien euskarria dena dela».

⁵⁵ Euskadiko Liburutegiei buruzko urriaren 26ko 11/2007 Legearen azken xedapenetako lehenengoak emandako idazkera.

Testu kontsolidatua: http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leyes/ley19900007_f_eus.html

6.3.5. 4/1993 Legea, ekainaren 24koa, Euskadiko Kooperatibena⁵⁶: 68.bis-c) artikulua

68 bis artikulua.– Heziketarako eta kooperatiba-sustapenerako eta interes publikoa duten beste helburu batzuetarako kontribuzioa⁵⁷

c) Kooperatibak diharduen gizarte-ingurunean eta gizartean orokorrean, hezkuntza, kultura, lanbidea, laguntza-bideak eta euskararen erabilera bultzatzea eta kooperatiben ezaugarriak zabaltzea.

⁵⁶ <https://www.euskadi.eus/bopv2/datos/1993/07/9302365a.pdf>

Testu kontsolidatua: http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leves/ley19930004_f_eus.html

⁵⁷ Euskadiko Kooperatiba Sozietate Txikiei buruzko ekainaren 25eko 6/2008 Legearen 4. xedapen gehigarriak gehitutakoa da artikulua hau, eta xedapen berberak 4/1993 Legearen 68. artikuluko 3., 4. eta 5. paragrafoak indargabetu zituen.

6.3.6. Abenduaren 22ko 6/2003 Legea, Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen Estatutuarena⁵⁸: 4.f) artikulua, II. tituluko VII. kapitulua eta 2. xedapen gehigarria

4. artikulua.— Kontsumitzaileen eta erabiltzaileen eskubideak

f) Bi hizkuntza ofizialak erabiltzea lege honek eta ordenamendu juridikoaren gainerako legeek ezartzen dutenari jarraiki.

II. TITULUA

Kontsumitzaileen eta erabiltzaileen eskubideak

VII. KAPITULUA

Kontsumitzaileen eta erabiltzaileen hizkuntza- eskubideak

37. artikulua.— Kontsumitzaileen eta erabiltzaileen hizkuntza-eskubideak

Kapitulu honetan ezarritakoarekin eta bertan biltzen diren progresibotasun-baldintzekin bat etorritik, kontsumitzaile eta erabiltzaileek honako hizkuntza-eskubideak dituzte:

- a) Ondasun eta zerbitzuei buruzko informazioa euskaraz nahiz gaztelaniaz jasotzekoa, lege honen 14. artikuluan ezarritakoaren arabera.
- b) Autonomia Erkidegoko lurralde-eremuan kokatzen diren enpresa edo establezimenduekin dituzten harremanetan, ofizialak diren bi hizkuntzetako edozein erabiltzekoa; enpresa eta establezimendu hauek, bi hizkuntza ofizialetako edozein erabiltzen dutela ere, zerbitzu egokia eman beharko diete.

38. artikulua.— Erakunde publikoak

1. Lege honetan xedatutakoaren ondorioetarako, honakoak izango dira erakunde publikoak:

- a) Euskal Autonomia Erkidegoko administrazioak eta Estatuko Administrazioa, eta baita horien mende dauden edo horietako administrazio instituzionala osatzen duten zuzenbide pribatu edo publikoko erakundeak ere.
- b) Titulartzat aurreko apartatuan aipatutako administrazioek dituzten zerbitzuak kudeatzeaz arduratzen diren edozein izaeratako erakundeak, baldin eta horiek mota honetako zerbitzuak eskaintzen badihardute.

⁵⁸ http://www.legebiltzarra.eus/pdfsdocs/leyes/ley20030006_f_eus.html

Testu kontsolidatua: http://www.legebiltzarra.eus/pdfsdocs/leyes/ley20030006_f_eus.html

c) Batik bat a) apartatua aipatutako administrazio eta enteen partaidetza duten edo horien kontrolpeko diren erakundeak, hauen izaera edozein dela ere. Ondorio hauetarako, kontrol-harremana honako kasuetan dagoela ulertuko da: erakundearen boto-eskubide gehienak dituztenean edo gobernu-organoko kide gehienak izendatu edo kargutik kentzeko eskubidea dutenean.

2. Erakunde publikoek kontsumitzaile eta erabiltzeekiko harremanetan bi hizkuntza ofizialak agertzea bermatuko dute. Hau guztia honela egingo da:

a) Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde-eremuko establezimenduetan, errotuluak, oharra eta, oro har, jendeari zuzendutako jakinarazpenak euskaraz eta gaztelaniaz emango dira.

b) Kontsumitzaile eta erabiltzaileek betetzeko egiten diren inprimaki edo eredu ofizialak bi hizkuntzatan emango dira.

c) Kontsumitzaileak edo erabiltzaileak berak hizkuntza ofizialetako bakarra erabiltzea nahi duela adierazi ezean, bi hizkuntzatan idatziko dira atxikipen-kontratuak, klausula-ereduak dituzten kontratuak, araupeko kontratuak, baldintza orokorrak eta kontratu horiei buruzko edo horiek egitearen ondoriozko agiriak.

d) Zehazki kontsumitzaileei zuzendutako jakinarazpenak bi hizkuntzatan eman beharko dira, eta baita fakturak, aurrekontuak eta antzeko agiriak ere, kontsumitzaile eta erabiltzaileak berak bi hizkuntza ofizialetako bat bakarrik erabiltzea aukeratu ezean.

e) Bi hizkuntzatan idatziko dira, halaber, produktu eta zerbitzuak erabili eta mantentzeko jarraibideen liburuxkak, berme-agiriak eta etiketetan eta ontzietan adierazi beharrekoak.

f) Kontsumitzaile eta erabiltzaileei zuzendutako produktu, ondasun eta zerbitzuen eskaintza, sustapena eta publizitatea, erabilitako euskarria edozein dela ere, bi hizkuntzatan egingo da.

3. Erakunde publikoekin dituzten harremanetan, kontsumitzaile eta erabiltzaileek arreta eurek hautatzen duten hizkuntza ofizialean jasotzeko eskubidea dute. Administrazio publikoei dagokienez, Euskararen Erabilera Normalizatzeko azaroaren 24ko 10/1982 Oinarrizko Legearen 6. artikuluan xedatutakoari kalterik egin gabe, Jaurilaritzak egoki ikusten dituen neurriak hartuko ditu eta eskubide hori erabiltzen dela arian-arian bermatzeko beharrezko bitartekoak jarriko dira eskura.

4. Estatuko Administrazioari aplikatzen zaizkion lege honen xedapenek ez diote kalterik egingo Estatuaren eskumenari bere zerbitzuak antolatu behar dituztenean.

39. artikulua.— Diruz lagundutako erakundeak eta interes orokorreko sektoreak

1. Lege honen ondorioetarako, honakoak izango dira diruz lagundutako erakundeak eta interes orokorreko sektoreak:

a) Legez unibertsalak, interes orokorrekoak edo beste kategoria batekoak diren zerbitzuak egiten dituzten erakunde edo pertsona juridikoak, edo unibertsaltasun eta berdintasuneko araubide juridikoaren pean dauden zerbitzuak ematen dituztenak, hala nola garraioak, telekomunikazioak eta energia-zerbitzuak.

b) Euskal administrazio publikoek ematen dituzten laguntzen edo diru-laguntzen onuradunak diren erakunde edo pertsona juridikoak, edo horietako edozeinekin lankidetzat-hitzarmena sinatu dutenak. Kasu honetan, kontsumitzaile eta

erabiltzaileen hizkuntza-eskubideei dagokien bermeak diru-laguntza edo hitzarmenaren xedearekin erlazionatutako harremanen eremua ere hartuko du.

2. Erakunde hauek, publikoak direnean izan ezik, lege honen 38. artikuluko 2. paragrafoan, a), b), c) eta d) apartatuetan, ezarritako betebeharrak bete beharko dituzte. Erregelamendu bidez finkatuko da horiek arian-arian nola bete.

40. artikulua.— Jendearentzako arreta⁵⁹

1. Jendeari produktuak saldu eta zerbitzuak egiteaz arduratzen diren establezimenduek, lege honen 38. artikuluko 2. paragrafoan, a), b) eta c) apartatuetan, ezarritako betebeharrak bete beharko dituzte. Era berean, kontsumitzaile eta erabiltzaileei arreta emateko gertu egon behar dute, horien hizkuntza ofiziala edozein dela ere.

2. Aurreko paragrafoan adierazitako betebeharez gain, indarreko legeriak establezimendu komertzial handi gisa kalifikatzen dituen establezimenduek, baita jendeari ondasun eta produktuak eskaintzen dizkioten eta, hala ez diren arren, erakunde handi gisa kalifikatzen diren establezimenduek ere, 38. artikuluko 2. paragrafoan, d) apartatuan, jasotako betebeharra ere bete beharko dute. Erregelamenduz finkatuko dira erakunde handi kontsideratzeko betekizunak, alegia, negozio-bolumenari, langile-kopuruari edota Euskal Autonomia Erkidegoan duten presentziari dagozkienak.

3. Erakunde publikoei atxikita eta jendearentzat irekita dauden establezimenduei lege honen 38. artikuluan aurreikusitako araubidea aplikatuko zaie.

4. Jendearentzat irekita dauden saltokien kasuan, baldin badira lan-harremanen eta jendearen arretaren alorrean euskara integratzera berariaz zuzendutako diru-laguntzak jasotzen dituzten erakundeen saltokiak, edo interes orokorreko sektoreetako saltokiak, kasu horietan, 39. artikuluan jasotako betebeharrak betetzeaz gain, ahalmena eduki beharko dute kontsumitzaileei eta erabiltzaileei beraiek erabilitako hizkuntza ofizialean arreta eskaintzeko, zein ere den hizkuntza ofizial hori.⁶⁰

5. Jaurlaritzak erregelamendu bidez finkatuko du artikuluko honetako betebeharrak arian-arian nola bete.

41. artikulua.— Ondasun eta zerbitzuei buruzko informazioa emateko hizkuntza⁶¹

1. Euskadiko Autonomia Erkidegoko lurralde-eremuan banatutako ondasun eta zerbitzuei dagokienez kontsumitzaile eta erabiltzaileei ematen zaien informazioa, barruan sartuta etiketetan, ontzietan eta erabilera-jarraibideen inprimaketan jasotzen den informazioa ere, euskaraz, gaztelaniaz edo, aldi berean, euskaraz eta gaztelaniaz adieraziko da, eskaintzailearen nahiaren arabera, salbu eta kapitulu honetan berariazko araubide bat aurreikusten den kasuetan. Hori guztia kalterik

⁵⁹ Artikuluaren izenburua idatzi da otsailaren 9ko 2/2012 Legeak, Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen Estatutuaren 6/2003 Legea aldatzekoak, emandako idazkeraren arabera (2012ko otsailaren 7ko EHAA, 35. zk.).

⁶⁰ Paragrafo hau idatzi da otsailaren 9ko 2/2012 Legeak, Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen Estatutuaren 6/2003 Legea aldatzekoak, emandako idazkeraren arabera (2012ko otsailaren 7ko EHAA, 35. zk.).

⁶¹ Artikulu hau idatzi da otsailaren 9ko 2/2012 Legeak, Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen Estatutuaren 6/2003 Legea aldatzekoak, emandako idazkeraren arabera (2012ko otsailaren 7ko EHAA, 35. zk.).

egin gabe aplikagarria den legeriak, osasuna eta segurtasuna babesteko arrazoiengatik, kasu berezietarako ezar dezakeenari.

2. Gobernuak sustapen-neurriak hartuko ditu euskara eta gaztelania batera erabil daitezen, 1. paragrafoan aipatutako ondasun eta zerbitzuei buruzko informazioan. Jatorri-deitura edo kalitatezko izendapena duten euskal ondasunen kasuan, bai eta artisautza-produktuen kasuan ere, euskararen erabilera sustatuko da etiketatzeko orduan, baldin eta Euskal Autonomia Erkidegoaren eremuan araututako produktuak badira.

42. artikulua.— Sustapen-jarduketa publikoa⁶²

1. Gobernuak egoki diren neurriak bultzatuko ditu eta beharrezko diren erabakiak hartuko ditu, euskararen erabilera sustatze aldera kontsumitzaileei eta erabiltzaileei ondasunak eta zerbitzuak eskaintzen dizkieten erakundeen jarduketaren alorrean.

2. Sektoreko planei dagokienez, planen jardun-eremuak eragina baldin badu herritarrei ondasunak eta zerbitzuak eskaintzeko jardueretan, plan bereziak bultzatuko dituzte kapitulu honetan jasotako eskubideak sustatzeko. Nolanahi ere, Gobernuak laguntza-ildoak abiaraziko ditu herritarrei ondasunak eta zerbitzuak eskaintzen dizkieten subjektuentzat, bi hizkuntza ofizialen presentzia erraztu dezaten beren jarduera gauzatzeko orduan, eta hizkera espezializatuko materialen zabalkundea bultzatuko du, eremu horretan euskararen erabilera errazteko.

XEDAPEN GEHIGARRIAK

Bigarrena.— Lege honen IV. tituluak aurreikusitako zehapen-araubidea ez zaio aplikatuko legearen II. tituluko VII. kapituluan kontsumitzaileen eta erabiltzaileen hizkuntza-eskubideei dagokienez egiten den erregulazioari, ez eta hura garatzen duten araei eta xedapen gehigarriei ere.

⁶² Artikulu hau idatzi da otsailaren 9ko 2/2012 Legeak, Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen Estatutuaren 6/2003 Legea aldatzekoak, emandako idazkeraren arabera (2012ko otsailaren 7ko EHAA, 35. zk.).

6.3.7. 5/2004 Legea, maiatzaren 7koa, Mahastizaintza eta Ardogintza antolatzekoa⁶³: 30.2.e) artikulua eta 3. xedapen gehigarria

30. artikulua.— Aitorpena

2. [...]

Eusko Jaurlaritzako Nekazaritza eta Arrantza Sailak homologatuko ditu aipatutako txostena egiteko eskaintzen diren erakundeak, eskabidea egin eta baldintza hauek betetzen badituzte:

[...]

e) Ondo bermatzea erakundearekin harremanen bat izango duten guztiek, pertsona fisiko nahiz juridikoa izan, bermatuta izango dutela harreman hori nahi duten hizkuntza ofizialean izateko eskubidea.⁶⁴

[...]

XEDAPEN GEHIGARRIAK

Hirugarrena.— Hizkuntza-eskubideak⁶⁵

Legea betetzeko neurriak hartzen direnean, euskal administrazio publikoek euskararen eta gaztelaniaren erabilera bermatuko dute kanpoko harremanetan. Halaber, pertsona fisikoek eta pertsona juridikoen ordezkariak haiekin dituzten harremanetan euskara eta gaztelania, ahoz zein idatziz, erabiltzeko eta arreta hizkuntza berean jasotzeko duten eskubidea bermatuko da.

⁶³ http://www.legebiltzarra.eus/pdffdocs/leyes/ley20040005_f_eus.html

Testu kontsolidatua: http://www.legebiltzarra.eus/pdffdocs/leyes/ley20040005_f_eus.html

⁶⁴ 7/2012 Legeak, apirilaren 23koak, barne-merkatuko zerbitzuei buruz Europako Parlamentuak eta Kontseiluak abenduaren 12an emandako 2006/123/EE Zuzentaraura egokitze aldera zenbait lege aldatzekoak, 64. artikuluan emandako idazkera.

⁶⁵ 9/2012 Legeak, maiatzaren 24koak, Nekazaritza eta Elikagaigintza Politikako Legea aldatzekoak, 21. artikuluan emandako idazkera.

6.3.8. 7/2006 Legea, abenduaren 1ekoa, Euskadiko Museoei buruzkoa⁶⁶: 10.h) eta 15.1.e) artikulua

10. artikulua.— Euskadiko museo eta bildumen betebeharrak

h) Instalazioetan, erakusketetan, seinalizazioan, museo-jardueretan eta erabiltzaileen harreran Euskadiko Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizial biak erabiltzen direla bermatzea eta, ahal dela, beste hizkuntza batzuk ere erabiltzea, Europar Batasuneko beste herritarrek eta munduko beste herrialdeetakoek ere erabili eta ulertu ahal izan ditzaten.

15. artikulua.— Euskadiko Museoen Sistema Nazionaleko museo eta bildumen betebeharrak eta ondorioak

1. Inskribatzearen ondorio direnez gain, Euskadiko Museoen Sistema Nazionaleko museo eta bildumek baldintza hauek bete behar dituzte:

e) Museo edo bildumako bisitariei harrera egitean eta informazioa ematean, baita, espezialitateak edo jakintzagaiak hala eskatzen badu, funtsen kudeaketan eta dokumentazioan ere, Euskadiko Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialen erabilera bermatzea.

⁶⁶ http://www.legebiltzarra.eus/pdfsdocs/leyes/ley20060007_f_eus.html

Testu kontsolidatua: http://www.legebiltzarra.eus/pdfsdocs/leyes/ley20060007_f_eus.html

6.3.9. 3/2007 Legea, apirilaren 20koa, Etxepare Euskal Institutua / Basque Institute Sortzeko eta Arautzekoa⁶⁷

ZIOEN AZALPENA

Elkarren mendekotasuna gero eta handiagoa duen mundu globalizatu honetan, Euskadi ezin da izan bere baitan itxita dagoen herrialde bakartu bat; aitzitik, mundura irekita egon behar du eta, kulturen arteko harremanak bultzatu eta haien alde egiteaz gain, bere berezitasuna erakutsi behar du.

Gure kanpoko presentzia iraunkor eta aktiboak Euskadiren irudi positiboa islatu behar du munduan, hartara, ezagutza soiletik haratago joanez, nortasun eta identitate propioak dituen etorkizuneko herrialde gisa nazioartean onartua izan dadin.

Alderdi horretatik, euskarak eta euskal kulturak, bere hizkuntza ofizialetako edozeinetan eta zeinahi adierazpen, euskarri, bide eta adierazmoldetan, gure identitatearen ezaugarriarik sakonenak biltzen dituzte eta hizkuntza- eta kultura-ondarea gordetzen dute. Ondare hori gure mugetatik kanpoko beste erkidego eta herrialde batzuekin partekatzen dugu.

Euskara, euskal kulturaren ondare den aldetik, Euskal Herriaren identitatearen funtsezko elementua da, eta belaunaldiz belaunaldi gugana iritsitako milaka urteko legatua osatzen du. Hori dela eta, euskal gizarteari eta, bereziki, botere publikoei dagokie ondare horri bizirik eusteko erantzukizuna, komunikazio- eta harreman-tresna bezala erabilita, gaur egungo hizkuntza modernoa izan dadin eta etorkizuneko mundu eleaniztunean ateak zabalik izan ditzan. Orain arte ezezagunak zituen hainbat erabilera-gunetara iritsi denez gero, euskarak azken urteetan ospea eta presentzia lortu du gure gizartean; aurrerantzean, berriz, ospe eta presentzia hori Euskal Autonomia Erkidegotik kanpora eramanez behar da eta, horrela, sustapen unibertsalaren bidez, euskal hizkuntzaren onespenera bide eta bultzada emango zaio nazioartean ere.

Illo horretatik, kanpoko kultura-aniztasunari eta unibertsaltasunari irekita agertzeaz gain, euskal erkidegoa bere identitate kulturalari eutsita proiektatuko da kanpora, bere adierazpen eta agerbide guztietan.

Asmo horiek kontuan hartuz, lege honen xedea Etxepare Euskal Institutua / Basque Institute sortzea eta arautzea da. Helburu nagusi hau izango du: gure inguruko instituzio ospetsuen antzera, euskara eta euskal kultura sustatzea, hedatzea eta kanpora proiektatzea. Zuzenbide pribatuko ente publikoa izateak bere helburuak betetzeko behar adinako autonomiaz baliatzeko aukera emango dio.

Bestalde, Etxepare Euskal Institutuak Euskal Autonomia Erkidegoaren kanpoko ekintzaren eta hizkuntza- eta kultura-politikaren esparru orokorrean gauzatuko ditu bere jarduerak, eta jarduera horiek beren lana kanpora proiektatzen duten organoek eta administrazio publikoek egindakoekin koordinatuko ditu, bai eta ente

⁶⁷ http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leyes/ley20070003_f_eus.html

publikoaren helburuetara zuzendutako edozein instituziok egindakoekin ere, bereziki, euskal erkidego linguistikoa dagoen lurraldeetako instituzioenekin.

Azkenik, bere helburuak betetzeko, batik bat ildo hauek jorratuko ditu: euskara ikertzea eta irakastea, bereziki unibertsitateetan eta goi-mailako ikasketetako zentroetan; kultura zabaltzeko jarduerak gauzatzea, Estatuko eta nazioarteko organismoekin eta herrialde anfitrioieta erakundeekin elkarlanean; eta informazioaren eta komunikazioaren teknologia berriek eskaintzen diguten ahalmen handiaz baliatzea, bai euskara eta euskal kultura hedatzeko, bai horren guztiaren gastua murrizteko.

Laburbilduz, euskara eta euskal kulturarekiko interesa zabaltzea da Etxepare Euskal Institutuaren asmoa, eta, oro har, gure herrialdeko errealitatea euskaraz hitz egiten duten mundu osoko kolektibitateetara eta hainbat herritarrengana hurbiltzea, herritar horiek euskal erkidegoak dituzten herrialdeetan bizi direlako edo haien herrialdeekiko harreman historiko, kultural edo komertzialen garrantziak hala aholkatzen duelako.

1. artikulua.— Legearen xedea

Lege honek Etxepare Euskal Institutua / Basque Institute sortzea eta arautzea du helburu, euskara eta euskal kultura, bere hizkuntza ofizialetako edozeinetan eta zeinahi adierazpen, euskarri, bide eta adierazmoldetan, Euskal Autonomia Erkidegotik kanpo sustatzeko, hedatzeko eta proiektatzeko.

2. artikulua.— Izaera eta araubide juridikoa

1. Etxepare Euskal Institutua nortasun juridiko propioa duen zuzenbide pribatuko ente publikoa da, bere helburuak betetzeko jarduteko gaitasuna du eta kultura arloan eskuduna den Jaurlaritzako sailari atxikita dago.

2. Lege honek, antolaketa- eta jarduera-araudiak eta garapen-xedapenak arautuko dute Etxepare Euskal Institutua. Bere jarduerak gauzatzean zuzenbide pribatuari jarraituko dio, baina Administrazioaren ahalak baliatzen dituenean —zuzeneko esleipenaren bidez edo eskuordetzaren bidez— zuzenbide publikoari lotuko zaio. Euskal Autonomia Erkidegoko Ogasun Orokorraren gaiei dagokienez, espresuki aplikatzekoak zaizkion xedapenei jarraituko die eta, xedapen horiekiko kontraesanik ez dagoenean, zuzenbide pribatuari.

3. Etxepare Euskal Institutuaren mendeko zentroak ez dira administrazio-organotzat hartuko; hala ere, Administrazioaren ahalak baliatzean, administrazio-organoen araubide juridikoaren arabera jardungo dute egintzak eratzeari eta kanporatzeari dagokien guztian.

3. artikulua.— Helburuak

Etxepare Euskal Institutuaren helburuak hauek dira:

- a) Euskararen irakaskuntza, ikasketa eta erabilera mundu osoan sustatzea, hura partekatzen duten erkidego guztien ekarpenak errespetatuz.
- b) Euskal kultura, haren hizkuntza ofizialetako edozeinetan eta zeinahi adierazpen, euskarri, bide eta adierazmoldetan, kanpoan ezagutarazten eta hedatzen laguntzea, bereziki euskaraz sortutako kultura-eskaintza sustatuz eta bermatuz.
- c) Gure herrialdeko errealitatea euskaraz hitz egiten duten mundu osoko kolektibitateetara eta hainbat herritara hurbiltzea, herri horietan euskal

erkidegoak dituztelako edo herri horiekiko harreman historiko, kultural edo komertzialen garrantziak hala aholkatzen duelako.

d) Euskarak nazioartean onespena lor dezan bultzatu eta sustatzea.

e) Bere jarduerak hedatzen eta haien kalitatea hobetzen lagunduko duten behar adina neurri eta ekintza sustatzea.

f) Halaber, euskal kulturari buruzko ikerketa sustatzea, bereziki unibertsitate eta goi-mailako ikerketarako organismoetan.

4. artikulua.— Jarduerak

1. Bere helburuak betetzeko, Etxepare Euskal Institutuak jarduera hauek egin ahal izango ditu, bere ekimenez edo hirugarrenekin elkarlanean:

a) Euskara irakasteko ikastaroak sortu, sustatu eta antolatzea.

b) Euskararen ezagutza egiaztatzeko Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioak onartuta dituen probak antolatzea, indarrean dagoen araudi erregulatzailerak ezartzen duenarekin bat etorritik.

c) Hainbat ekintza sustatzea eta aurrera eramatea, hala nola euskara hedatzea helburu dutenak, bereziki sare telematikoa nahiz informazioaren teknologia berriei eta hedabide eta ikus-entzunezkoen baliatuta; irakasleak prestatzera zuzendutakoak, eta euskararen irakaskuntzan laguntzeko materiala argitaratzera bideratutakoak.

d) Irakurletzak ezar daitezkeen laguntzea eta euskalariei eta atzerriko ikerketazentzuei laguntzeko eta haiekin lankidetzan aritzeko organo gisa jardutea.

e) Euskal kulturaren sortze-lana kanpoan sustatzeko ekintzak eta estrategiak gauzatzea, artisten eta artelaren kanpoko zirkulazioa bultzatzea eta euskal ondare artistikoaren ezagutza zabaltzea, bereziki euskaraz sortutako kultura-eskaintza sustatuz eta bermatuz.

f) Erakunde publiko eta pribatuei, institutuaren helburuak betetzera zuzendutako jarduerak aurrera eramaten dituztenean, diru-laguntzak ematea.

g) Kultura zabaltzeko jarduerak estatuko nahiz nazioarteko beste organismo batzuekin eta herrialde anfitrioi-tako erakundeekin elkarlanean egitea.

h) Hizkuntza, hezkuntza eta kultura jendarteratzeko azoka eta erakusketetan parte hartzea.

i) Unibertsitate eta beste erakunde batzuekin —publikoak nahiz pribatuak, estatukoak nahiz atzerrikoak— hitzarmenak eta, hala dagokionean, lankidetzako protokoloak sinatzea.

j) Hizkuntza eta kultura zabaltzeko jarduerak organismo hauekin gauzatzea eta koordinatzea: gaztelania, euskara bezala Euskadiko hizkuntza ofiziala, katalana eta galegoa sustatu eta kanpoan zabaltzea helburu duten organismoekin, bai eta euskal hizkuntza eta kultura sustatzen jarduten duten euskararen gainerako lurralde-tako organismoekin ere.

k) Institutuaren helburuak betetzera zuzendutako beste eginkizun eta jarduera batzuk gauzatzea.

2. Etxepare Euskal Institutuak arreta berezia jarriko dio, bere jardueretan, euskal erkidego linguistikoaren herrialde eta herrietako hizkuntza eta kultura-ondare erkideari.

3. Etxepare Euskal Institutuak Euskal Autonomia Erkidegoaren kanpoko ekintzaren eta hizkuntza- eta kultura-politikaren esparru orokorrean gauzatuko ditu bere jarduerak, euskararen normalizazioan aritzen diren erakundeekin lankidetzako eta elkarlanerako harreman egonkorrak izaten saiatuko da, eta jarduera horiek administrazio publikoek egindakoekin koordinatuko ditu, bai eta ente publikoaren helburuetara zuzendutako edozein instituziok egindakoekin ere, bereziki euskal erkidego linguistikoa dagoen lurraldeetako instituzioenekin.

5. artikulua.— Egoitza eta beste zentro batzuk.

1. Etxepare Euskal Institutuaren egoitza Donostian egongo da.
2. Etxepare Euskal Institutuak zentro-sare bat eduki ahal izango du bere helburuak betetzeko. Horretarako, beharrezkoa denean, merkataritza-sozietateak, fundazioak edo irabazi-asmorik gabeko erakundeak sortu ahal izango ditu eta haietan parte hartu, Gobernu Kontseiluak alde aurretik horretarako baimena emanda.

6. artikulua.— Organo artezkariak

1. Etxepare Euskal Institutuaren organo artezkariak Patronatua, Zuzendaritza Kontseilua eta zuzendaria dira.
2. Organo horiek esleiturik dituzten eginkizunak betetzeko ematen dituzten administrazio-egintzetan amaituko da administrazio-bidea.

7. artikulua.— Patronatua

1. Patronatuaren ohorezko lehendakaritza lehendakariari dagokio.
2. Patronatuaren lehendakaritza exekutiboa institutua atxikita dagoen sailaren titularrari dagokio. Patronatuak beste kide hauek ere izango ditu:
 - a) Kanpoko ekintza, kultura, hezkuntza, hizkuntza-politika eta ogasun eta administrazio publikoaren arloetan eskudunak diren sailak ordezkatzeko dituzten bost kide.
 - b) Foru-aldundietatik kide bana, Euskal Autonomia Erkidegoa osatzen duten lurralde historikoetako foru-aldundietako bakoitzaren ordezkari gisa.
 - c) Euskal letrak, filologia eta kultura, bereziki Euskaltzaindia, Eusko Ikaskuntza, euskal unibertsitateak eta beste gizarte-instituzio batzuk, ordezkatzeko dituzten hamabost kide. Kide horiek Euskal Autonomia Erkidegoko Gobernu Kontseiluak izendatuko ditu, euskal erkidego linguistikoa osatzen duten lurralde guztien euskal kulturari egindako ekarpenak kontuan hartuta.
 - d) Kulturaren sektore profesionalak ordezkatzeko dituzten bost kide. Kide horiek Eusko Legebiltzarrak proposatuta izendatuko dira.
 - e) Institutuko zuzendaria. Idazkari gisa arituko da, eta hitza izango du baina botorik ez.
3. Etxepare Euskal Institutuaren antolaketa- eta jardura-araudiak zehaztuko du nor izango den berezko kide karguaren arabera. Gainerako kideak lau urterako izendatuko dira, eta, epe hori igarotakoan, beste lau urterako ere izendatu ahal izango dira berriz, baina beste behin bakarrik.
4. Patronatua, gutxienez, urtean behin bilduko da, eta eginkizun hauek izango ditu:
 - a) Institutuak egin beharreko jardunen artean lehentasunak proposatzea.

- b) Urteko aurrekontua, aurreko aurrekontuaren betetzea, institutuaren jardueraren plan orokorrak eta urteko memoria ezagutzea eta, onetsi aurretik, horiei buruzko iritzia ematea.
- c) Institutuaren funtzionamendua hobetzen eta haren helburuak betetzen lagun dezaketen ekimenak proposatzea.
- d) Antolaketa- eta jardueraren araudiari buruz Zuzendaritza Kontseiluak proposatutako aldaketak ezagutzea eta horiei buruzko iritzia ematea.
- e) Antolaketa- eta jardueraren araudiak esleitzen dizkion gainerako eginkizunak betetzea.

8. artikulua.— Zuzendaritza Kontseilua

1. Zuzendaritza Kontseiluko kideak hauek dira:

- a) Kontseiluko lehendakaria. Institutua atxikita dagoen sailaren ordezkari batek beteko du kargu hori eta, gutxienez, sailburuorde-maila izango du.
- b) Kanpoko ekintza, hizkuntza-politika eta ogasun eta administrazio publikoaren arloetan eskudunak diren sailak ordezkatzeko dituzten hiru kide; gutxienez, zuzendari-maila izango dute.
- c) Gobernu Kontseiluak izendatutako bi kide, Patronatuak proposatuta Patronatuaren beraren ordezkari gisa. Kargu hori lau urterako izango da, eta beste behin bakarrik berritu ahal izango da epe hori igarotakoan.
- d) Etxepare Euskal Institutuaren zuzendaria. Idazkari gisa arituko da, eta hitza izango du baina botorik ez.

2. Zuzendaritza Kontseilua, gutxienez, urtean bitan bilduko da, eta eginkizun hauek izango ditu:

- a) Etxepare Euskal Institutuaren jardueraren plan orokorrak onestea.
- b) Laguntzen eta diru-laguntzen programak onestea, baita horiek emateko oinarritzko irizpideak ere.
- c) Urteko aurrekontuaren aurreproiektua onestea.
- d) Urteko memoria onestea.
- e) Plantillak eta langileen ordainsari-araubidea onestea, aplikatzekoak diren lege-baldintzen arabera.
- f) Gobernu Kontseiluari Etxepare Euskal Institutuaren antolaketa- eta jardueraren araudiaren aldaketa proposatzea.
- g) Hitzarmenak eta protokoloak sinatzeko oinarritzko irizpideak zehaztea.
- h) Etxepare Euskal Institutuaren jardueren prezioak finkatzea.
- i) Helburuak hobeto betetzeko beharrezkoa denean, merkataritza-sozietateak, fundazioak edo irabazi-asmorik gabeko erakundeak sortzea edo haietan parte hartzea onestea, Gobernu Kontseiluak alde aurretik baimenduta.
- j) Institutuaren mendeko zentroak sortzea edo kentzea onestea, Gobernu Kontseiluak alde aurretik horretarako baimena emanda.
- k) Etxepare Euskal Institutuko zuzendaria izendatzeko proposamena ezagutzea eta horri buruzko iritzia ematea.

l) Antolaketa- eta jarduera-araudiak esleitzen dizkion gainerako eginkizunak betetzea.

9. artikulua.— Zuzendaria

1. Etxepare Euskal Institutuko zuzendaria Gobernu Kontseiluak izendatuko du, institutua atxikita dagoen sailaren titularrak halaxe proposatuta.

2. Zuzendariari dagokio:

a) Institutua eta institutuko langileak zuzentzea.

b) Institutuaren plan estrategikoa eta kudeaketa-planak eta Patronatuaren eta Zuzendaritza Kontseiluaren erabakiak proposatu eta gauzatzea.

c) Etxepare Euskal Institutuaren ohiko ordezkaria izatea.

d) Etxepare Euskal Institutuaren jardueren urteko memoria egitea eta institutuaren aurrekontuaren aurreproiektu-proposamena eta likidazioa Zuzendaritza Kontseiluari aurkeztea.

e) Hitzarmenak eta protokoloak formalizatzea.

f) Institutuaren izenean kontratazioak egitea, bai eta gastuen erabilera baimentzea eta ordainketak agintzea ere, indarrean dagoen legerian ezarritakoaren arabera.

g) Etxepare Euskal Institutuak eman beharreko laguntzak eta diru-laguntzak esleitzea.

h) Antolaketa- eta jarduera-araudiak esleitzen dizkion gainerako eginkizunak betetzea.

10. artikulua.— Egitura

Etxepare Euskal Institutuaren antolaketa- eta jarduera-araudiak zehaztuko du haren jarduerak zein ekintza-arlotan antolatuko diren.

11. artikulua.— Araubide ekonomikoa

1. Etxepare Euskal Institutuaren ondasunak eta baliabide ekonomikoak honako hauek izango dira:

a) Institutuaren ondarea osatzen duten ondasunak eta balioak, bai eta ondare horretatik eratorritako produktuak eta errentak ere.

b) Euskal Autonomia Erkidegoaren Aurrekontu Orokorretan urtero esleitzen zaizkion diru-izendapenak eta transferentziak.

c) Zerbitzuak emategatik izaten dituen diru-sarrerak, bai eta, indarrean dagoen legerian ezarritakoaren arabera, jaso behar dituenak eta beraren jardueren ondorioz sortzen direnak ere.

d) Pertsona publikoek edo pribatuek institutuari ematen dizkioten diru-laguntzak, borondatezko ekarpenak, dohaintzak, jaraunspenak eta legatuak.

e) Lege- edo erregelamendu-xedapenen arabera dagokion beste edozein baliabide.

2. Etxepare Euskal Institutuaren kontrol ekonomikoa iraunkorra izango da eta arlo ekonomiko-finantzarioan nahiz kudeaketan egingo da, Euskal Autonomia Erkidegoko Ekonomia Kontrolari eta Kontabilitateari buruzko ekainaren 30eko 14/1994 Legean ezarritakoaren arabera, eta Herri Kontuen Euskal Epaitegiari dagokion kontrola alde batera utzi gabe.

3. Institutuaren kontratu-jarduera Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioari dagozkion lege-xedapenetara egokituko da, eta ekintza-arlo horretako egitekoak eta eskumenak antolaketa- eta jarduera-araudian zehaztuko dira.

12. artikulua.— Langileen araubidea

1. Etxepare Euskal Institutuko langileak lan-zuzenbidearen araupean arituko dira, eta, hala dagokionean, kontratazioa egiten den herrialdeetan indarrean dagoen araudipean.

2. Langileak merezimendu-, gaitasun- eta publizitate-printzipioen arabera hautatu beharko dira.

3. Etxepare Euskal Institutuaren mendeko irakasleek euskara irakasteko titulazio eta prestakuntza didaktiko egokia izan beharko dute.

13. artikulua.— Institutuaren urteko txostena

Etxepare Euskal Institutuak txosten bat bidaliko dio urtero Eusko Legebiltzarrari bere jardueraren emaitzak, jarduera-plan orokorrak eta horien egikaritzea azaltzeko, bai eta ente publiko horren urteko memoria ere.

XEDAPEN GEHIGARRIAK

Lehenengoa.— Etxepare Euskal Institutuaren jardueren hasiera

1. Etxepare Euskal Institutuaren antolaketa- eta jarduera-araudia onetsi eta gero, Jaurlaritzari dagokio institutua abian jartzea eta jardueren hasiera zehaztea.

2. Etxepare Euskal Institutuko organo artezkarietako kideen izendapena nahiz organo horien eraketa jardueren hasiera baino lehen egingo dira.

Jardueren hasiera eta dagokion aurrekontuen legea indarrean jartzea batera gertatzen ez badira, Gobernu Kontseiluak onetsiko ditu institutuaren ustiapen- eta kapital-aurrekontuak, baita institutuaren jarduerak hasten diren ekonomia-ekitaldiari dagozkion finantza arloko behin-behineko egoera-orriak ere, eta horren berri emango dio Eusko Legebiltzarreko Ekonomia, Ogasun eta Aurrekontu Batzordeari, 15 eguneko epean. Horretarako, aurrekontuen arloan eskuduna den Jaurlaritzako sailari baimena ematen zaio aurrekontuok osatzeko beharrezkoak diren aurrekontu-aldaketak egiteko, baina aldaketa horiek ezin dute handitu institutuaren jardueren hasieran indarrean zeuden aurrekontu orokorretako partidetan izendatutako zenbateko globala.

Bigarrena.— Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorrari edo haren organismo autonomoei atxikitako langileak sartzea

1. Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorrean edo haren mendeko erakunde batean zerbitzuak ematen dituzten lan-kontratuko langileek, Etxepare Euskal Institutuak —lege honi, institutuaren antolaketa- eta jarduera-araudiari eta ezartzen diren arauei jarraituta— bere gain hartutako eginkizun batzuk betetzen badituzte, ente publiko horretan sartuko dira aplikagarri den lan-legeriarekin bat etorritik.

2. Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorrean edo haren mendeko erakunde batean zerbitzuak ematen dituzten funtzionarioek, Etxepare Euskal Institutuak —lege honi, institutuaren antolaketa- eta jarduera-araudiari eta

ezartzen diren arauei jarraituta— bere gain hartutako eginkizun batzuk betetzen badituzte, honako aukera hauek izango dituzte:

a) Etxepare Euskal Institutuan lan-kontratuko langile gisa sartzea, betiere Euskal Autonomia Erkidegoaren Administraziooko antzinatasunak dituen ondorio guztiak onartuta, eta administrazio horretan borondatezko eszedentzia-egoeran gelditzea.

b) Etxepare Euskal Institutuan funtzionario-egoerari eustea eta ente publiko horretan desagertuko den lanpostu bat betetzea. Lanpostu hori desagertuko da funtzionarioak behin betiko beste plaza bat lortzen duenean edo lanpostua gordetzera behartzen ez duten arrazoiengatik hutsik gelditzen denean.

Hirugarrena.— Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorren eta haren organismo autonomoen eginkizunak esleitzea eta baliabide eta ondasunak atxikitzea

Gobernu Kontseiluak, dekretu bidez, Administrazio Orokorreko sailen eta organismo autonomoen egitura organikoak egokituko ditu, Etxepare Euskal Institutuari lege honetan eta antolaketa- eta jarduera-araudian zehaztutako helburuak betetzeko ezarritako eginkizunak eta behar diren giza baliabideak esleitzeko eta egoki iritzitako ondasun eta baliabide materialak atxikitzeko.

AZKEN XEDAPENAK

Lehenengoa.— Lege hau indarrean jarri eta urtebeteko epean Etxepare Euskal Institutuaren antolaketa- eta jarduera-araudia onetsiko du Eusko Jaurlaritzak dekretu baten bidez.

Bigarrena.— Euskal Herriko Agintaritzaren Aldizkarian argitaratu eta biharamunean jarriko da indarrean lege hau.

6.3.10. 11/2007 Legea, urriaren 26koa, Euskadiko Liburutegiei buruzkoa⁶⁸: 4., 9., 14., 18., 27., 29. eta 34. artikulua, eta 3. xedapen gehigarria eta azken xedapenetako lehena

4. artikulua.— Lankidetzaren printzipioa

Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorrak lankidetzan jardungo du toki-administrazioekin eta lurralde historikoetako, estatuko, beste autonomia-erkidegoetako eta euskararen hizkuntza-eremuko liburutegi-instituzioekin, liburutegi-zerbitzuak sustatu eta hobetzeko.

9. artikulua.— Bibliografia-informaziorako irispidea

Eusko Jaurlaritzan kulturaren alorreko eskumenak dituen sailak bibliografia-informaziorako irispidea bermatuko die Euskadiko Liburutegi Sistemako liburutegiei, katalogo kolektibo bat sortuz.— Euskadiko Liburutegi Sistemako liburutegiek, berriz, Euskal Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizial bien erabilera bermatuko dute, ematen diren erregelamenduzko xedapenak beteko dituzte eta informazio-trukea ahalbidetzeko neurri teknikoak hartuko dituzte.— Bereziki, lan teknikoak, katalogoak eta baliabide teknikoak bi hizkuntzatan izatea bermatuko dute.

14. artikulua.— Euskadiko irakurketa publikoko sareko liburutegien betekizunak

4. Halaber, sareko liburutegiek kontuan izango dute Euskal Autonomia Erkidegoko egoera soziolinguistikoa, eta zerbitzuak euskaraz eta gaztelaniaz emango dituzte, indarrean dagoen legerian ezarritakoaren arabera.

18. artikulua.— Euskadiko irakurketa publikoko sareko liburutegien erabiltzaileen eskubideak eta eginbeharrak

1. Erabiltzaileen eskubide orokorrak.

d) Euskal Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizial bien erabilera.

27. artikulua.— Definizioa

1. Euskadiko Liburutegia sistemaren buru izango da eta bera arduratuko da Euskadin eta euskararen hizkuntza-eremuan argitaratu edo ekoiztutako lanak eta euskararekin edo euskal kulturarekin erlazionatutakoak —bereziki euskal autoreek egindakoak eta euskaraz egindakoak— bildu, kontserbatu eta zabaltzeaz, euskarria dena dela.— Horretarako, Euskal Autonomia Erkidegoan alor honetan diharduten gainerako instituzio publikoekin koordinatuko da, horiek osagarri izango dituelarik.

⁶⁸ http://www.legebiltzarra.eus/pdfsdocs/leves/lev20070011_f_eus.html

29. artikulua.– Eginkizunak

1. Euskadiko Liburutegiak eginkizun hauek izango ditu Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde osoan:

a) Euskadin eta euskararen hizkuntza-eremuan argitaratu edo ekoitzitako lan guztiak eta euskararekin edo euskal kulturarekin erlazionatutakoak bildu, kontserbatu eta zabaltzea.– Helburu hori lortzeko, Euskadiko bibliografia-gordailuaren jasotzaile izango da, eta bide horretatik heltzen ez zaizkion bibliografia-lanak, berriz, berak eskuratuko ditu.

34. artikulua.– Euskadiko Bibliografia Gordailua

1. Lege honen ondorioetarako, Euskadiko Bibliografia Gordailua Euskadiko eta euskararen hizkuntza-eremuko bibliografia-ekoizpen osoaren aleak eta euskararekin edo euskal kulturarekin erlazionatuarenak jaso eta kontserbatzeko eratutakoa da.– Gordailua Euskadiko Liburutegian edo lege hau garatzeko arauetan zehaztutako gordailu-zentroetan eratuko da.

XEDAPEN GEHIGARRIAK

Hirugarrena.– Eusko Jaurlaritzak liburutegien arteko koordinazio eta informaziorako balioko duten sareak sor daitezen bultzatuko du, Euskal Autonomia Erkidegotik kanpo dauden liburutegiei dagokienez, euskal etxeetakoei dagokienez bereziki, baldin eta liburutegi horiek euskararekin edo euskal kulturarekin erlazionatutako funts garrantzitsuak badituzte.

AZKEN XEDAPENAK

Lehenengoa.– Aldatu egiten da Euskal Kultura Ondarearen 7/1990 Legearen 66. artikulua.– Honela geldituko da:⁶⁹.

⁶⁹ Lege honen azken xedapenetako lehenengoak Euskal Kultura Ondareari buruzko uztailaren 3ko 7/1990 Legearen 66. artikulua idatzera aldatu zuen. Jo bedi 6.3.4 atalera.

6.3.11. 12/2008 Legea, abenduaren 5koa, Gizarte Zerbitzuei buruzkoa⁷⁰: 7.c) eta 60.4 artikulua

7. artikulua.— Printzipioak

Hauek dira Gizarte Zerbitzuetako Euskal Sistema arautuko duten printzipioak:
[...]

c) Berdintasuna eta ekitatea. Euskal Autonomia Erkidegoko administrazio publikoek prestazio eta zerbitzu jakin batzuk bermatu behar dituzte gutxienez, hain zuzen ere, Euskal Autonomia Erkidegoko Gizarte Zerbitzuen Mapak zehazten dituenak, baliabideak Autonomia Erkidegoko lurraldean berdin banatuko direla ziurtatzearen. Halaber, prestazio eta zerbitzu horiez ekitatearen irizpidearen arabera baliatzea bermatuko dute, baldintza sozial edo pertsonalengatik diskriminaziorik eragin gabe, ekintza positiborako edo aukera- eta tratu-berdintasunerako neurriak aplikatzearen kalterik gabe, eta beren jardunean gizon eta emakumeen berdintasunaren eta dibertsitate sexualaren ikuspegiak integratuz, bai eta belaunaldi ezberdinak eta kultura ezberdinak aintzat hartzeko ikuspegia ere. **Era berean, Euskal Autonomia Erkidegoko administrazio publikoek, hizkuntza-araudia betetze aldera, pertsonak euskara edo gaztelania erabiltzeko duten askatasuna bermatuko dute.**

60. artikulua.— Ekimen pribatuaren parte-hartzea Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemako Prestazio eta Zerbitzuen Katalogoko zerbitzuen eskaintzan

4. Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemako Prestazio eta Zerbitzuen Katalogoko zerbitzuen kudeaketan, edo gizarte-zerbitzuen eremuan erantzukizun publikokoak diren beste jarduera batzuen kudeaketan, esku hartzen duten erakunde pribatuei dagokienez, 7. artikuluan aurreikusitako jokaera-printzipioak errespetatu beharko dituzte beren jardunean, arreta berezia eskainiz c) apartatuan araututako berdintasun- eta ekitate-printzipioari. **Bereziki, Euskararen Erabilera Normalizatzeko azaroaren 24ko 10/1982 Oinarrizko Legean eta Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen Estatutuaren abenduaren 22ko 6/2003 Legean ezarritakoa betetze aldera, erakunde pribatu horiek beharrezko diren bitarteko guztiak jarriko dituzte erabiltzaileek euskara edo gaztelania erabili aukeratzeko duten eskubidea gauzatu ahal izatea bermatzeko.**

⁷⁰ http://www.legebiltzarra.eus/pdfsdocs/leyes/ley20080012_f_eus.html

Testu kontsolidatua: http://www.legebiltzarra.eus/pdfsdocs/leyes/ley20080012_f_eus.html

6.3.12. 17/2008 Legea, abenduaren 23koa, Nekazaritza eta Elikagaigintza Politikakoa⁷¹: 50.5 artikulua

50. artikulua.— Nekazaritzako eta elikagaigintzako produktuen identifikazioa

5. Euskararen erabilera sustatuko da Euskal Autonomia Erkidegoan merkaturatutako nekazaritzako eta elikagaigintzako produktuen identifikazioan. Jatorri- eta kalitate-ikurra duten produktuei dagokienez, lege honen 58.5 artikuluan xedatutakoa beteko da.

⁷¹ http://www.legebiltzarra.eus/pdfiles/leyes/ley20080017_f_eus.html

6.3.13. 6/2010 Legea, abenduaren 23koa, Euskadiko Publizitate eta Komunikazio Instituzionalari buruzkoa⁷²: 4. eta 10. artikuluak

4. artikulua.— Kanpaina instituzionalen betekizunak

1. Publizitateko eta komunikazioko kanpaina instituzionalak egin ahal izango dira honako helburu hauetako bat dutenean:

h) Euskal Herriko hizkuntzen eta ondare historiko, kultural eta naturalaren zabalkundea egitea.

10. artikulua.— Hizkuntzak

1. Euskal Autonomia Erkidegoko lurraldean zabalkundea duten edo egiten diren publizitateko eta komunikazioko kanpaina instituzionaletan, euskara eta gaztelania erabiliko dira.

2. Era berean, beste hizkuntza batzuk ere erabili ahal izango dira, jardueren xedearengatik edo horien zabalkunde-eremuarengatik beharrezkoa izanez gero.

⁷² http://www.legebiltzarra.eus/pdftdocs/leyes/ley20100006_f_eus.html

6.3.14. 3/2011 Legea, urriaren 13koa, Lanbide — Euskal Enplegu Zerbitzuari buruzkoa⁷³: 3.w) artikulua

3. artikulua.— Eginkizunak

w) Herritarrek, Lanbide — Euskal Enplegu Zerbitzuaren zerbitzuak erabiltzen dituztenean, erkidego honetako hizkuntza ofizialetatik gurago dutena aukeratzea izango dutela segurtatzea.

⁷³ http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leyes/ley20110003_f_eus.html

6.3.15. 4/2012 Legea, otsailaren 23koa, Lan Harremanen Kontseiluari buruzkoa⁷⁴: 9.5 artikulua

9. artikulua.— Funtzionamendua

5. Kontseiluko kideek euskaraz nahiz gaztelaniaz hitz egin dezakete bileretan. Era berean, Euskal Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialen erabilera bermatuko da deialdietan, gai-zerrendetan, aktetan eta bestelako dokumentuetan.

⁷⁴ http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leyes/ley20120004_f_eus.html

6.3.16. 12/2012 Legea, ekainaren 21ekoa, Kiroleko Dopinaren aurkakoa⁷⁵: 13.8 eta 41.1.a) artikulua

13. artikulua.— Kontrolen bermeak eta legezko ondorioak

8. Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Publikoak informazio-eredu normalizatu bat ezarriko du euskaraz, gaztelaniaz eta ingelesez, kontrolak jakinarazteko, dopin-kontroletan laginak hartzeko eta hartutako laginak dagozkion laborategira bidaltzeko.

41. artikulua.— Prebentzio-neurriak⁷⁶

1. Euskal Autonomia Erkidegoan, dopinaren aurkako borroka eraginkorra bermatzeko, Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Publikoak, gaian inplikazioa duten beste organo batzuen laguntzarekin, prebentzio-neurri batzuk hartuko eta sustatuko ditu, besteak beste:

a) Informazioko eta prestakuntzako programak kirol federatuaren, eskola-kirolaren eta unibertsitate-kirolaren eta beste kirol-adierazpen ez-lehiakor batzuen eremuan. Programen eskaintza hizkuntza ofizial bietan izango da, eta euskara lehenetsiko da 18 urtetik beheragokoentzako programetan.

⁷⁵ http://www.legebiltzarra.eus/pdfsdocs/leves/ley20120012_f_eus.html

Testu kontsolidatua: http://www.legebiltzarra.eus/pdfsdocs/leves/ley20120012_f_eus.html

⁷⁶ 1/2018 Legeak, ekainaren 7koak, Kiroleko Dopinaren aurkako ekainaren 21eko 12/2012 Legea aldatzekoak, emandako idazkera.

6.3.17. 13/2012 Legea, ekainaren 28koa, Unibasq — Euskal Unibertsitate Sistemaren Kalitate Agentziari buruzkoa⁷⁷: 4.7 eta 11.3 artikuluak

4. artikulua.— Ebaluazioaren printzipioak

7. Agentziak hartu beharreko neurriak hartuko ditu, aurkezten diren eskaerak behar bezala ebaluatuko direla bermatzeko, eskaeren hizkuntza ofiziala edozein izanik ere.

11. artikulua.— Agentziako langileak

3. Agentziak Euskal Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialen erabilera bermatuko du kanpoko harremanetan. Agentziarekiko harremanak, idatziz zein ahoz, euskaraz eta gaztelaniaz izateko eskubidea bermatuko zaie pertsona fisiko zein juridikoei.

⁷⁷ http://www.legebiltzarra.eus/pdfsdocs/leyes/ley20120013_f_eus.html

**6.3.18. 16/2012 Legea, ekainaren 28koa,
Euskadiko Ekintzaileei eta Enpresa Txikiari
Laguntzekoa⁷⁸: IV. kapituluko 10.2 artikulua**

**IV. KAPITULUA
Ekintzailletza jarduerari laguntzea**

10. artikulua.— Leihatila bakarra

2. Leihatila bakarrera irispidea izateko, euskararen eta gaztelaniaren erabilera bermatu beharko da, bai eta, posible balitz, Europar Batasuneko beste zenbait hizkuntzarena ere.

⁷⁸ http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leyes/ley20120016_f_eus.html

6.3.19. 1/2013 Legea, Bizialdi Osoko Ikaskuntzari buruzkoa⁷⁹: 5., 10.1, 11.6, 12.2.g), 14.3, 16.1 eta 17.1.a) eta c) artikulua

5. artikulua.— Plan eta programen ezaugarriak

Bizialdi osoko ikaskuntzako sistemaren plan eta programek bermatuko dute jardueren eskaintza, ahal den neurrian, bi hizkuntza ofizialetan izatea, prestakuntza-eskaintza behar bezala emateko herritarrek aukeratutako hizkuntzan. Gainera, jarduera horiek ezaugarriok izango dituzte:

10. artikulua.— Bizialdi osoko ikaskuntzako euskal sistemaren eragileak

1. Bizialdi osoko ikaskuntzako euskal sistemaren eragileak hauek dira: garatzen diren plan eta programen esparruan diharduten erakundeak, direla publikoak edo pribatuak. HABE, helduak euskalduntzeko eta alfabetatzeko Eusko Jaurlaritzaren organismo autonomoa dena, izango da organo eskuduna bete beharreko baldintzak ezarriko dituen euskarako ezagutzak eskuratzeko eremuan garatu beharreko jardueri dagokienez, kaltetu gabe horregatik gaia dela eta Eusko Jaurlaritzako beste sail batzuei esleitzen zaizkien eskumenak.

11. artikulua.— Eremuak

6. Euskadiko hizkuntza ofizialetan eta beste batzuetan gaitasunak eskuratzeari.

12. artikulua.— Programak

2. Finantzaketa publikoa eskuratzeko, honako programa hauek daukate lehentasuna:

g) EAEko hizkuntza ofizialetan eta beste hizkuntza batzuetan gaitasuna izatea sustatzeko programak; bereziki, helduentzako alfabetatze- eta euskalduntze-programak.

14. artikulua.— Prestakuntzako programak eta ekintzak lantzeko baldintzak

3. Erkidegoko hizkuntza ofizialen gaitzea bultzatzeko programak hartarako baimendutako eta homologatutako instituzio, zentro edo organismoek emango dituzte.

16. artikulua.— Urrutiko ikaskuntza

1. Eusko Jaurlaritzak, batez ere informazioaren eta komunikazioaren teknologien bidez, urrutiko hezkuntzako eskaintza zabala, eguneratua eta kalitatezkoa bultzatuko du, bai euskaraz bai gaztelaniaz.

⁷⁹ http://www.legebiltzarra.eus/pdfsdocs/leyes/ley20130001_f_eus.html

17. artikulua.– Urrutiko Hezkuntzako Euskal Institutua sortzea

1.⁸⁰ Urrutiko Hezkuntzako Euskal Institutua (UHEI) sortzen da, Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde-eremuan unibertsitateaz kanpoko urrutiko hezkuntzaz arduratuko den zentro publiko bakarra izateko, lanbide-heziketaz izan ezik.

UHEIk arlo hauetan egingo du irakaskuntza-lana:

- a) Oinarrizko hezkuntzan eta batxilergoan, hezkuntza-gaietan eskumena duen sailak ezartzen dituen baldintzen arabera.
- b) Erkidegoko hizkuntza ofizialetan eta beste hizkuntza batzuetan gaitzeko ikasketetan, euskarari dagokionez gaian eskuduna den HABE organismoak ezarritako baldintzetan.
- c) Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako eta Batxilergoko graduatu-tituluak lortzeko probetarako pertsona nagusiak prestatzeko ikastaroetan.
- d) Helduak prestakuntza-zikloetara edo unibertsitatera iristeko prestaketa-ikastaroetan.
- e) Aurreko 12. artikuluan jasotako prestakuntza-programetatik, Eusko Jaurlaritzaren iritziz UHEI bidez emateko modukoak direnetan.

⁸⁰ 4/2018 Legeak, ekainaren 28koak, Euskal Autonomia Erkidegoko Lanbide Heziketari buruzkoak, emaniko idazkera.

6.3.20. 1/2014 Legea, ekainaren 26koa, Kargu Publikodunen Jokabide Kodea eta Haien Interes Gatazkak arautzen dituena⁸¹: 8.4 artikulua

8. artikulua.— Herritarrekiko harremanetarako printzipioak

4. Herritarren hizkuntza-eskubideak baliatzea bermatuko dute, euskararen normalizazioa bultzatzea bereziki aintzat hartuta eta haren erabilera sustatuta.

⁸¹ http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leyes/ley20140001_f_eus.html

6.3.21. 5/2015 Legea, ekainaren 25ekoa, Euskal Zuzenbide Zibilar buruzkoa⁸²: 7. artikulua

7. artikulua.— Hizkuntza koofizialak eta Euskal Zuzenbide Zibila

1. Euskal Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizialetatik edozeinetan formalizatu ahal izango dira lege honek araututako egintzak eta kontratuak.
2. Egilesleek egilespen-tokiko hizkuntza ofizialetatik zein hitzartu eta hizkuntza horretan idatziko dira agiri publikoak; eta hizkuntza ofizialak bat baino gehiago izanez gero, aldeek aukeratutakoa erabiliko da. Aldeen artean desadostasuna gertatuz gero, agerkai publikoa bertako hizkuntza ofizial guztietan idatzi beharko da. Tokian tokiko hizkuntza ofizialetatik eskatzaileak zein aukeratu eta hizkuntza horretan luzatuko dira kopiak.

⁸² http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leves/ley20150005_f_eus.html

2015eko uztailaren 3ko EHAA, 124. zk.; 2016ko maiatzaren 5eko EHAA, 84.zk.: hutsen zuzenketa.

6.3.22. 1/2016 Legea, apirilaren 7koa, Adikzioen eta Droga Mendekotasunen gaineko Arreta Integralari buruzkoa⁸³: 39.6 artikulua eta lehenengo xedapen gehigarria

39. artikulua.– Tabako produktuak tabako-makina bidez saldu eta banatzeko mugak

6. Osasun-ohartarazpena: makinaren aurrealdean, argi eta ikusteko moduan, ohar bat agertuko da, euskaraz eta gaztelaniaz, tabakoaren erabilerak osasunean eragiten dituen kalteez ohartarazteko, adingabeei dagokienez bereziki.

Lehenengo xedapen gehigarria.– Hizkuntza ofizialak erabiltzea

1. Lege honek xedatutakoa betetzean, euskal administrazio publikoek euskara eta gaztelania erabiliko dituzte, herritarrek Administrazioarekin harremanetan jartzerakoan haiek nahi duten hizkuntza erabili ahal izateko, bai idatziz bai ahoz, horrela bermatuko baita arreta hizkuntza horretan jasotzea.
2. Adikzioen Erakundearteko Koordinazio Batzordearen eta Adikzioen Euskal Batzordeko kideek euskara eta gaztelania erabili ahalko dituzte beren eginkizunak betetzean. Era berean, Euskal Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialen erabilera bermatuko da bilera-deietan, gai-zerrendetan eta oro har pertsona horien artean banatzen diren dokumentu guztietan.
3. Lege honek xedatutakoa betetzeko erabiltzen diren kartel, dokumentu eta errotulazio guztiak euskaraz eta gaztelaniaz idatziko dira.

⁸³ http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leyes/ley20160001_f_eus.html

6.3.23. 2/2016 Legea, apirilaren 7koa, Euskadiko Toki Erakundeei buruzkoa⁸⁴: 6., 7., 17.26, 25-9, 43-1.h) eta 50.9 artikulua

I. TITULUA

Legearen xedea eta printzipioak

6. artikulua.— Euskal Autonomia Erkidegoko toki-erakundeen hizkuntza ofiziala

1. Euskara Euskal Herriko berezko hizkuntza da eta, gaztelania bezala, Euskal Autonomia Erkidegoko toki-erakundeen hizkuntza ofiziala, eta, alde horretatik, erakundeon jardueretan erabilera normal eta orokorreko zerbitzu-hizkuntza eta lan-hizkuntza izango da. Edonola ere, bermatu beharko da herritarrek benetan egikaritu ahal izatea toki-erakundeei harremanak izateko orduan hizkuntza ofiziala hautatzeko duten eskubidea eta, hortaz toki-erakundeei hizkuntza horretan artatzeko duten betebeharra, hartarako behar diren neurriak harturik.

Euskarari eta gaztelaniari aitortutako ofizialtasunaren arabera, bai euskara toki-erakundeen ekintzetan erabiltzea, bai gaztelania ekintza horietan erabiltzea, balio juridiko osokoak izango dira, betiere eragotzi gabe toki-erakundeei bermatu beharra daukatela, partikularrekiko harremanetan, horiek hautatu duten hizkuntza ofiziala erabiltzea.

2. Toki-erakundeetako organoen deialdiak, gai-zerrendak, mozioak, boto partikularrak, erabaki-proposamenak, informazio-batzordeen irizpenak, erabakiak eta aktak euskaraz idatzi ahal izango dira. Ahalmen hori baliatu ahal izango da –aipatu berri diren kasuetan–, baldin eta, toki-erakundearen barruan, euskaraz ez dakiela behar bezala alegatzen duen edozein kideren eskubideak urratzen ez badira, Euskararen Erabilera Normalizatzeko azaroaren 24ko 10/1982 Oinarrizko Legean aurreikusitakoa ezertan galarazi gabe. Ebazpenak, aktak eta erabakiak euskaraz idazten direnean, euskaraz bidaliko zaizkie kopiak edo laburpenak Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioari eta Estatukoari, toki-araubideari buruzko oinarrizko legeriari jarraituz.

3. Toki-erakundeei, Euskal Autonomia Erkidegoaren barruan, –erakunde barruko, beste edozein administrazio publikorekiko edo, are, partikularrekiko harremanetan– bi hizkuntza ofizialak erabiltzeko aukera gorabehera, behar diren mekanismoak sortu beharko dituzte, herritarrek karga edo betebeharrak eragingo dizkien inolako formaltasun eta baldintzarik gabe baliatu ahal izan dezaten komunikazioak beste hizkuntzan jasotzeko daukaten eskubidea.

7. artikulua.— Toki-erakundeen eta udalen eskumenak euskararen erabilerari dagokionez

1. Udalei izendatzen zaie, eskumen propio gisa, izendatuta dauzkaten arloetako zerbitzu eta jardueretan euskararen erabilera sustatzeko eta euskararen

⁸⁴ http://www.legebiltzarra.eus/pdfsdocs/leyes/lev20160002_f_eus.html

2016ko apirilaren 14ko EHAA, 70. zk.; 2016ko ekainaren 29ko EHAA, 123. zk.: hutsen zuzenketa.

normalizazioa planifikatzeko eskumena. Eskumen hori egikaritu ahal izateko, udal bakoitzak beharrezkoak diren neurriak hartuko ditu eta euskararen erabilera normalizatzeko beharrezkoak diren planak onetsi eta garatuko ditu, kontuan izanik instituzio komunetatik eta indarrean dagoen legeriatik euskararen erabilerari dagokionez eratorritako plangintza- eta erregulazio-irizpideak.

2. Era berean, udalei izendatzen zaie, eskumen propio gisa, hartatik eratortzen diren ahalmen eta eginkizunekin, beren lurralde-eremuan euskararen ezagutza sustatzeko eta erabilera dinamizatzeko eskumena, horretarako zerbitzuak eta jarduerak zuzenean antolatuz, edo beste pertsona edo erakunde batzuek euskara sustatu eta dinamizatzeko aldera burutzen dituzten jardueren finantzaketan lagunduz.

3. Udalerriei dagokie, halaber, beren lurralde- eta eskumen-eremuko izen ofizialak finkatzea eta, oro har, toponimoen eta leku geografikoen gaineko prozedura arautu eta haiek onestea, horrek ezertan galarazi gabe Euskararen Erabilera Normalizatzeko azaroaren 24ko 10/1982 Oinarrizko Legearen 10. artikuluan eta aplikatu beharrekoa den gainerako legerian ezarritakoa. Izen horien idazkeraz den bezainbatean, dagokion hizkuntzaren arau akademikoak errespetatuko dira, eta, euskararen kasuan, Euskaltzaindiak ezarritako indarrean dauden hizkuntza-arauak.

4. Udalerriek euskararen erabileraren eremuan aitortuak dituzten eskumenak baliatu ahal izango dituzte ordenantzak, erregelamenduak eta jarduera-planak onetsiz.

5. Toki-erakundeek euskararen arloan aitortuak dituzten eskumenak baliatzeko, hitzarmenak sinatu ahal izango dituzte; mankomunitate, partzuergo, elkarte eta udalerriz gaindiko bestelako erakundeak sortu edo halakoetan esku hartu ahal izango dute, eta elkarlanerako beste modu batzuetara jo ahal izango dute, erakunde publiko eta pribatuekin.

6. Toki-erakundeek beraien arteko harremanetan eta Euskal Autonomia Erkidegoko gainerako administrazio publikoekiko harremanetan euskara gero eta gehiago erabil dadin sustatuko dute; horretarako, adostasuna bilatuko dute, eta, edonola ere, hizkuntza ofizial bat nahiz bestea erabili ahal izango dute, beste hizkuntza ofizialerako itzulpenik aurkeztu beharrik izan gabe.

7. Udal euskaldunetako egoera soziolinguistikoan eragina izan dezaketen proiektu edo plangintzak onesteko prozeduran, ekimen horiek euskararen erabileraren normalizazioari dagokionez izan lezaketen inpaktua ebaluatuko da, eta ebaluazio horren emaitzen arabera egoki irizten zaien neurriak proposatuko dira.

8. Herritarren hizkuntza-eskubideei eta euskararen eta gaztelaniaren hizkuntza-ofizialtasunaren erregulazioa betetzeari dagokienez trabarik gertatu ez dadin indarreko legeriak onartzen dituen zehar-kudeaketa moduetako baten bitartez zerbitzua emateagatik, toki-erakundeek egiten dituzten kontratuetan kasu bakoitzean beharrezkoak diren klausulak sartuko dira, hirugarren batzuek egikaritzen dituzten zerbitzu publikoetan helburu hauek bermatzeko aldera:

a) Kontratuaren xedeak bete dezala haren izaeragatik eta zerbitzuaren titularra den toki-erakundearen ezaugarriengatik aplikagarria zaion hizkuntza-legeria.

b) Herritarrak artatuak izan daitezela beraiek hautatzen duten hizkuntza ofizialean.

c) Zerbitzua eman dadila, hizkuntza-baldintzei dagokienez, zerbitzuaren administrazio titularrari eskatu ahal zaizkion baldintza beretan.

III. TITULUA

Udal-eskumenak

17. artikulua.— Udalerrien eskumen propioak

[...]

26) Euskararen erabilera sustatzeko udal-planak idatzi, onetsi eta kudeatzea, lege honen 7. artikuluan xedatutakoa gorabehera.

IV. TITULUA

Udalerriaren antolaketa eta funtzionamendua. Udal-ordezkarien estatutua. Zuzendaritza-kide publiko profesionalak

I. KAPITULUA

Udalerriaren antolaketa eta funtzionamendua

25. artikulua.— Printzipio orokorrak

9. Lege honen 6.2 artikuluan jasotako aurreikuspenez gain, toki-erakundeek beren jarduerak euskaraz egitea ahalbidetze aldera, hautetsiek hizkuntza ofizialetan behar besteko gaitasuna (mintzatuaren eta idatziaren ulermena) izatea sustatuko da. Lege honen 17.26 artikuluan xedatutakoa aintzat hartuta, sustapen hori, autoantolaketa-printzipioari jarraiki, toki-erakunde bakoitzak ezartzen dituen neurriekin gauzatuko da.

Hartarako, euskararen ezagutza hobetzeko eta optimizatzeko ekimenak garatuko dira eta toki-erakundeek euskaraz funtzionatzea lortzen joateko neurriak hartuko dira, bereziki euskararen arnagune diren lurraldeetan.

V. TITULUA

Udalerriko auzotarren eginbeharrak eta eskubideak. Zerbitzu-kartak

I. KAPITULUA

Udalerriko auzotarren eskubideak, eginbeharrak eta erantzukizunak

43. artikulua.— Udalerriko auzotarren eskubideak

1. Auzotarren eskubideak dira honako hauek:

h) Toki Administrazioarekiko harremanetan, hizkuntza ofizial bietatik edozein erabiltzeko eta aukeratutako horretan artatua izateko eskubidea, herritarren hizkuntza-eskubideak arautzen dituen autonomia-erkidegoko legeriaren arabera.

VI. TITULUA

Gobernu irekia. Gardentasuna, datu irekiak eta herritarren parte hartzea

II. KAPITULUA

Euskal Autonomia Erkidegoko toki-erakundeek publizitate aktiboaren arloan dituzten betebeharrak

50. artikulua.— Publizitate aktiboa. Printzipio orokorrak

9. Halaber, euskararen erabileraren normalizazioari buruzko legeria betetzea bermatuko da, eta bereziki toki-erakundeen publizitate aktiboan euskararen erabilera sustatzean arreta jartzea.

6.3.24. 13/2016 Legea, uztailaren 28koa, Turismoarena⁸⁵: 4.j) eta 26.3 artikulak

4. artikulua.— Turismo-politika

j) Turismo-kudeaketa jasangarriko eredu bat lortzea Euskadirako; horretarako, batik bat zaintzea eta kontserbatzea baliabide turistikoak, baita zaintzea ere ingurumena eta paisaia, gure kultura eta euskara.

26. artikulua.— Zerbitzu turistikoen prezioak

3. Kontzeptuen arabera banakatu beharko dira prezio-tarifak eta benetan emandako edo kontratatutako zerbitzu turistikoen fakturak, eta gutxienez gaztelaniaz eta euskaraz idatzita egon beharko dute; horrez gain, zerga-araudian ezarritako fakturazio-betekizunak bete beharko dira, bereziki fakturak ematen dituen enpresa edo pertsona identifikatzen duten datuei buruzkoak.

⁸⁵ http://www.legebiltzarra.eus/pdftdocs/leyes/ley20160013_f_eus.html

6.3.25. 1/2018 Legea, ekainaren 7koa, Kiroleko Dopinaren aurkako ekainaren 21eko 12/2012 Legea aldatzekoa⁸⁶: xedapen gehigarria

XEDAPEN GEHIGARRIA

Lege honetan xedatutakoa betetzean, administrazio publikoek euskara eta gaztelania erabiliko dituzte herritarrek administrazio publiko horiekin dituzten harremanak haiek nahi duten hizkuntza ofizialean izan daitezen, ahoz zein idatziz, horrela bermatuko baita arreta hizkuntza horretan berean jasotzeko herritarrek duten eskubidea.

⁸⁶ http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leyes/ley20180001_f_eus.html

6.3.26. 4/2018 Legea, ekainaren 28koa, Euskal Autonomia Erkidegoko Lanbide Heziketari buruzkoa⁸⁷: zioen azalpena, VI. kapituluko 24.5 artikulua eta VII. kapitulua

ZIOEN AZALPENA

[...]

Euskal Autonomia Erkidegoko lanbide-heziketan, hizkuntzen auziak erronka bikoitz bat dakar. Batetik, Euskal Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizialek lanbide-heziketan izango duten presentzia lanbide-heziketako sistemara egokitu beharra dago, eta konpondu egin behar dira urte hauetan guztietan nabarmendu diren arazoak. Euskarak lanbide-heziketako sisteman duen presentzia normalizatua dela bermatu behar da; hartara, hizkuntzaren arloko xedapen orokorrak aplikatuko dira, eta bermatu egingo da bi hizkuntza ofizialak behar bezala menderatzen dituztela prestakuntza-jarduerak egiten dituztenek (bereziki, hasierako lanbide-heziketan). Era berean, hizkuntza-eredu bat edo bestea ezarriko da lanbide-heziketaren eta enpresa-munduari berezitasunak eta eskakizunak kontuan hartuta. Ildo horretatik, lege honek euskara eta gaztelaniaren eredu elebidunaren alde egiten du.

Bigarrenik, lanbide-heziketak aurre egin behar dio atzerriko hizkuntzen ezagutza lan-mundura zabaltzeko erronkari. Ildo horretatik, ezinbestekoa da ingelesaren ezagutza oro har zabaltzea; baina zenbait eremutan edo zenbait kasutan, ezinbestekoa da beste hizkuntza batzuk ere ikastea (bereziki, etengabeko lanbide-heziketaren eremuan).

[...]

SEIGARREN KAPITULUA

Lanbide-heziketako euskal sistema nazioartekotzea

24. artikulua.– Lanbide-heziketako euskal sistema nazioartekotzea

5. Horretarako, lanbide-heziketako jardueretan beste hizkuntza batzuen ikaskuntza sartzea bultzatuko da, bai hasierako lanbide-heziketan bai, hala badagokio, enplegurako heziketan.

⁸⁷ http://www.legebiltzarra.eus/pdfdocs/leyes/ley20180004_f_eus.html

ZAZPIGARREN KAPITULUA

Hizkuntza ofizialak eta atzerriko hizkuntzak

Euskal Autonomia Erkidegoko lanbide-heziketan

27. artikulua.— Prestakuntza-prozesuetako hizkuntza ofizialak

1. Egokiro bete dadin hezkuntza Euskal Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialetan jasotzeko eskubidea bai, halaber, lanbide- eta lan-jarduerak euskaraz egiteko eskubidea ere —biak ala biak berariaz aintzatetsiak indarrean dagoen legerian—, bai euskara eta bai gaztelania ezinbestean jasoko dira lanbide-heziketa guztiko prestakuntza-programetan, ikasleek trebezia nahikoa garatu dezaten ahozko zein idatzizko ulermenean eta adierazpenean, betiere, arreta berezia jarrita dagokion arlo profesionalean. Halaber, bai Euskal Autonomia Erkidegoko hezkuntza-sistemako lanbide-heziketaren arloan eskumena duen sailak, bai Lanbide — Euskal Enplegu Zerbitzuak lanbide-heziketako ikastetxeetan euskara erabiltzea sustatuko dute, hots, euskara ohiko komunikazio-hizkuntza izatea, barneko zein kanpoko jardunean eta administrazio-jarduera eta -dokumentuetan.

2. Lanbide-heziketako prestakuntza-programek bermatu egingo dute jarraipen egokia ematen zaiola bigarren hezkuntzan finkatutako hizkuntza-trataerari; hala, behar diren neurriak hartuko dira lanbide-heziketara igarotzean etenik gerta ez dadin aurreko etapetan egindako hizkuntza-aukerekiko. Ildo horretatik, Euskal Autonomia Erkidegoko hezkuntza-sistemako lanbide-heziketaren arloan eskumena duen sailak bultzatuko du euskarazko hezkuntza-eskaintza lanbide-heziketan zabaltzea; hala, batetik, D eredua zabaltzea bultzatuko du, eta, bestetik, euskarazko ikaskuntza eta profesionalizazioa indartuko duen B eredua (elebiduna) ezarriko du arian-arian, plangintza bati jarraituta. Era berean, A ereduaren ere euskarazko ikasgaiak txertatzea bultzatuko du.

3. Hizkuntza-plangintza orokorrarekin koordinatuta egingo da lanbide-heziketako hizkuntza-plangintza, eta, haren barruan, euskarazko lanbide-heziketa bermatuko da, kontuan hartuta, lehentasunez, honako hauek: zer-nolako eskaera eta errealitate linguistikoa dagoen dena delako ikastetxearen inguruko hezkuntza-etapa bakoitzean, zein den eremu horretako egoera linguistikoa eta, zehazki, zein diren ikastetxe horretan eskaintzen den lanbide-heziketaren berezitasunak eta helburuak.

4. Lanbide-heziketaren hizkuntza-plangintzaren esparruan, Euskal Autonomia Erkidegoko hezkuntza-sistemako lanbide-heziketaren arloan eskumena duen sailak behar diren neurriak hartuko ditu eskaintzen diren titulazio guztiak euskaraz irakasteko behar den eskola-materiala era dadin; era berean, behar diren neurriak hartuko ditu irakasleek, arian-arian, euskarazko irakaskuntza-eskariari erantzuteko euskara-gaitasun egokia eta nahikoa izan dezaten.

5. Aurreko paragrafoan zehaztutako plangintzaren barruan, ikastetxe bakoitzak bere hizkuntza-ereduaren egitura zehaztuko du, plangintza orokorrera egokituta, eta kontuan hartuko du zer hizkuntza-proiektu duen, zer ingurutan dagoen kokatuta eta zer-nolako inguruabarrak dituen prestakuntza-prozesuaren xede den arlo profesional bakoitzak; era berean, aintzakotzat hartuko du hizkuntza biak komunikazio-hizkuntzat erabiltzea bide aproposa dela kasu bakoitzean egokiro bateratzeko elebitasunaren helburua eta kasuan kasuko prestakuntza-edukiak irakasteko helburua.

6. Bai praktika-programetan bai lanbide-heziketa dualeko programetan, enpresetan edo antzeko zentroetan egiten diren praktikei eta prestakuntzari dagokienez (bai hasierako lanbide-heziketan bai enplegurako lanbide-heziketan), enpresaren hizkuntza-errealitatea hartuko da bereziki kontuan, programa horiek egokiro bateratu ahal izateko ikasleen hizkuntza-ereduarekin eta -eskariarekin.

7. Enplegurako heziketako jardueren eta programen barruan, euskara ikasteko programak emango dira, HABErekin egindako akordioen bitartez, ikasleek ahozko eta idatzizko komunikazio-gaitasunak garatu ditzaten dena delako arlo profesionalean, eta, hartara, lanbide-zereginak hobeto bete daitezen edo lanbide-aukerak hobetu daitezen.

8. Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorrak beharrezkoak diren neurriak bultzatuko ditu lanbide-heziketako irakasleen euskara-gaitasuna hobetzeko.

28. artikulua.— Prestakuntza-prozesuetako eleaniztasuna

1. Bai hasierako lanbide-heziketan bai enplegurako heziketan atzerriko hizkuntzak sartzeari lehentasunezko helburua da Euskadiko lanbide-heziketako sistema bateratua garatzeko.

2. Atzerriko hizkuntzen ikaskuntza sartzeari lehentasunezko helburua da profesionalak gaitzea, prestakuntza-prozesua amaitutakoan, komunikazio-prozesuak, ahozkoak eta idatzizkoak, normaltasunez garatzeko haien lanbide-eremuan.

3. Euskal Autonomia Erkidegoaren eremuan, eredu hirueledun baten bidez zehaztuko da lanbide-heziketako eleaniztasuna. Eredu horren barruan, bi hizkuntza ofizialetan eta atzerriko hizkuntza batean (lehentasunez, ingelesa) emango dira lanbide-heziketako heziketa-zikloak, eta horren helburua izango da oinarritzat eta nahikoa izango den komunikazio-gaitasuna lortzea, ahoz zein idatziz, dagokion lanbide-arloan. Ikastetxe bakoitzean zehaztuko dira hizkuntza-eredu horren egitura eta hiru hizkuntzen ordu-banaketa, kontuan izanik hizkuntza-proiektua, ingurua eta prestakuntza-prozesuaren xede den lanbide-arlo bakoitzaren ezaugarriak.

4. Hezkuntza-sistemako lanbide-heziketaren arloan eskumena duen sailak erregelamenduz ezarriko du zein irizpideri jarraitu behar dioten ingelesak edo atzerriko beste hizkuntza batzuek komunikazio-hizkuntza gisa sartzeko lanbide-heziketako zenbait gaitan, betiere, kontuan izanik eskaintzaren plangintza eta ikastetxeek beren hizkuntza-proiektuan erakusten duten eskaria. Irakasleen hizkuntza-gaitasuna ere ezarriko du, zeinak modulua atzerriko hizkuntza batean emateko egokia eta nahikoa izan beharko baitu.

5. Enplegurako heziketan ingelesa ikasteko programak sustatuko dira, hizkuntza horretan ahoz zein idatziz komunikatzeko gaitasuna hobetzeko dena delako arlo profesionalean.

6. Atzerriko beste hizkuntza batzuk ikasteko programak sustatuko dira, hala badagokio, enplegurako heziketako jardueretan, dena delako arlo profesionalean edo enpresarialean komenigarritzat jotzen bada ingelesaz bestelako atzerriko hizkuntza bat ezagutzea lanbide arlo horretako zereginak hobeto betetzeko edo lan-aukerak hobetzeko.

7. Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorrak beharrezkoak diren neurriak bultzatuko ditu lanbide-heziketako eredu konbinatuan espezializatutako ikastetxeetako irakasleek ingelesean eta, hala badagokio, atzerriko beste hizkuntza batzuetan duten gaitasuna hobetzeko.

6.4. Nafarroako Foru Komunitatea

6.4.1. Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzko abuztuaren 10eko 13/1982 Lege Organikoa⁸⁸: 9. artikulua

9. artikulua

1. Gaztelania da Nafarroako hizkuntza ofiziala.
2. Euskarak ere hizkuntza ofizialaren maila izanen du Nafarroako eskualde euskaldunetan.

Foru-lege batek eskualde horiek zehaztu, euskararen erabilera ofiziala arautu eta, estatuko legeria orokorra abiapuntutzat harturik, hizkuntza horren irakaskuntza antolatuko du.

⁸⁸ <http://www.parlamentodenavarra.es/sites/default/files/misc/Hobetzea%202011.pdf>

6.4.2. 3/1985 Foru Legea, martxoaren 25ekoa, Herriaren Legegintza-ekimena arautzen duena⁸⁹

3. artikulua

2. Proposamena aurkezten den idazkiarekin batera, zeina gaztelaniaz nahiz euskaraz egon baitaiteke idatzita, honakoak aurkeztu beharko dira:⁹⁰.

⁸⁹ Nafarroako Aldizkari Ofiziala: 39. zk., 1985eko martxoaren 29koa.

⁹⁰ 14/2012 Foru Legeak, uztailaren 5ekoak, Herriaren Legegintza-ekimena arautzen duen martxoaren 25eko 3/1985 Foru Legea eta Nafarroako Udalen Legegintza-ekimena arautzen duen martxoaren 25eko 4/1985 Foru Legea aldatzen dituenak, emaniko idazkera.

6.4.3. 18/1986 Foru Legea, abenduaren 15koa, Euskarari buruzkoa⁹¹

Erkidegoen ondare kulturalaren barruan, hizkuntzek toki nagusia dute. Hizkuntzak gizakiek komunikatzeko duten tresnarik onena eta bizitza sozialaren ezinbesteko euskarri dira, identifikazio kolektiborako osagai eta gizarteko kideen artean bizikidetzarako eta ulermenerako faktore. Aldi berean, hizkuntzak berezko historiaren ikur eta lekuko dira, belaunaldiz belaunaldi hizkuntza horiek erabiltzen diren herrietako esperientzia kolektiboa bildu, begiratu eta transmititzen duten heinean.

Hizkuntza-fenomenoaren izaera dinamikoak eta bertan parte hartzen duten faktoreen konplexutasun eta aniztasunak historikoki etengabeko gorabeherak sortu dituzte hizkuntzak erkidegoetan ezartzeari dagozkionez: batzuk hedatu egin dira eta beste batzuek atzera egin dute, inoiz hizkuntzaz kanpoko arrazoiek eraginik. Horiexek dira, ezbairik gabe, gorabeherarik adierazgarrienak. Aldaketa hauetan, maiz komunikazioaren oinarri diren kontrako jarrerak esku hartu dute, hizkuntzek banatu egiten dutela oker uste dutenek edo hizkuntzen pluraltasunak barne-barnean gordetzen duen aberastasuna ikusten ez dutenek bultzaturik.

Nafarroaren moduan, beren ondarean hizkuntza bat baino gehiago edukitzeaz harro diren erkidegoak beharturik daude altxor hori begiratu eta babestera eta haren hondatzea eta galera eragoztera. Baina ondare hori ezin da babestu eta ez da babestu behar ere hizkuntzen arteko borroka edo aurkaritzaren bidez. Aitzitik, Konstituzioaren 3.3 artikulua ezartzen duenari jarraikiz, hizkuntza horiek errespetu eta babes berezia behar duen kultura-ondarea direla aitortu behar da.

Printzipio hauetan oinarritzen da foru-lege hau, zeinak aipatutako konstituzio-agindua bete eta Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organikoaren 9. artikuluko aurreikuspenak garatzen dituen.

ATARIKO TITULUA

Xedapen orokorrak

1. artikulua

1. Foru-lege honen xedea euskararen erabilera arrunta eta ofiziala arautzea da, gizarte-bizikidetzaren eta irakaskuntzaren eremuetan.

2. Hauek dira lege honen ezinbesteko helburuak:

a) Herritarrek euskara jakin eta erabiltzeko duten eskubidea babestea eta hori betetzeko tresnak zehaztea.

b) Euskararen berreskurapena eta garapena begiratzea Nafarroan, euskararen erabilera sustatzeko neurriak adieraziz.

⁹¹

http://www.navarra.es/home_eu/Navarra/Derecho+navarro/lexnavarra/IndicesPorDepartamentos/Relaciones+Ciudadanas+e+Institucionales/Vascuence/FD_1986_018.htm

Otsailaren 23ko 2/2010 Foru Legeak emandako idazkerarekin (iturria: www.unavarra.es) eta ekainaren 27ko 9/2017 Foru Legeak emandako idazkerarekin (Iturria: www.unavarra.es).

c) Euskararen erabilera eta irakaskuntza bermatzea, borondatezkotasun, mailakatze eta errespetu irizpideei jarraikiz, Nafarroako errealitate soziolinguistikoaren arabera.

3. Nafarroako euskalkiek errespetu eta babes berezia izanen dute.

2. artikulua

1. Gaztelania eta euskara Nafarroako berezko hizkuntzak dira eta, horren ondorioz, herritar guztiek dute hizkuntza horiek jakiteko eta erabiltzeko eskubidea.

2. Gaztelania da Nafarroako hizkuntza ofiziala. Euskara ere ofiziala da Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organikoaren 9. artikuluan eta foru-lege honetan aurrez ikusitako eran.

3. artikulua

1. Botere publikoek beharrezko diren neurriak hartuko dituzte hizkuntza dela-eta herritarrek diskriminaturik izan ez daitezen.

2. Botere publikoek hizkuntza-araua errespetatuko dute, foru-lege honetan eta hura garatzen duten xedapenetan ezarritakoaren ondorio diren jarduera guztietan.

3. Hizkuntza-arauak ezartzeko, Euskaltzaindia izanen da instituzio aholku-emaile ofiziala, eta botere publikoek berari eskatuko dizkiote aurreko apartatuan ezarritakoa betetzeko beharrezko zaizkien txosten edo irizpenak.

4. artikulua

Indarreko legeriaren arabera, eta foru-lege honetan ezartzen diren hizkuntza-eskubideetan babestuak izateko, herritarrek epaile eta auzitegietara jo dezakete.

5. artikulua

1. Foru-lege honen ondorioetarako, Nafarroak ondoko eremu hauek ditu:

a) Eremu euskalduna, ondoko udalerriek osatua: Abaurregaina, Abaurrepea, Altsasu, Anue, Araitx, Arakil, Arano, Arantza, Arbizu, Areso, Aria, Aribere, Arruazu, Atetz, Auritz, Bakaiku, Basaburua, Baztan, Beintza-Labaien, Bera, Bertizarana, Betelu, Donamaria, Doneztebe, Elgorriaga, Eratsun, Ergoiena, Erro, Esteribar, Etxalar, Etxarri Aranatz, Ezkurra, Garaioa, Garralda, Goizueta, Hiriberri, Igantzi, Imotz, Irañeta, Irurtzun, Ituren, Iturmendi, Lakuntza, Lantz, Larraun, Leitza, Lekunberri, Lesaka, Luzaide, Oiz, Olazti, Orbaizeta, Orbara, Orreaga, Saldias, Sunbilla, Uharte Arakil, Ultzama, Urdazubi, Urdiain, Urroz, Ziordia, Zubieta eta Zugarramurdi.

b) Eremu mistoa, ondoko udalerriek osatua: Abaigar, Abartzuza, Adios, Agoitz, Allin, Ameskoabarrena, Antsoain, Antzin, Añorbe, Aranaratxe, Aranguren, Arellano, Artazu, Artzibar, Atarrabia, Barañain, Bargota, Beraskoain, Beriain, Berribeiti, Berriozar, Bidankoze, Bidaurreta, Biurrun-Olkotz, Burgi, Burlata, Cabredo, Deierri, Deikaztelu, Eguesibar, Eneritz, Erriberri, Erronkari, Espartza Zaraitzu, Etxarri, Etxauri, Eulate, Ezkabarte, Ezkaroze, Galar Zendea, Galoze, Garde, Gares, Garinoain, Gesalatz, Goñerri, Gorza, Iruña, Itza Zendea, Itzagaondoa, Itzaltzu, Izaba, Jaitz, Jaurrieta, Larragoa, Leotz, Lerga, Lezaun, Lizarra, Lizoain-Arriasoiti, Longida, Mendigorria, Metauten, Mirafuentes, Murieta, Nazar, Obanos, Odieta, Oibar, Olabar, Ollaran, Oltza Zendea, Orkoien, Orontze, Orotz Betelu, Oteitza, Otsagabia, Puiu, Sartze, Tafalla, Tebas-Muru Artederreta, Tirapu, Txulapain, Uharte, Untzue, Urraulbeiti, Urrotz-Hiria, Urzainki, Uxue, Uztarroze,

Villatuerta, Zabaltza, Zangoza, Zirauki, Ziritza, Zizur Zendea, Zizur Nagusia eta Zuñiga.

Noain Elortzibarko udalerria automatikoki sartzen ahalko da eremu mistora, baldin eta toki-korporazio horretako udalak aurretiaz eta gehiengo osoz osoko bilkuran hartzen badu horretarako erabakia. Erabaki horrek eraginkortasun osoa izan dezan, Nafarroako Aldizkari Ofizialean argitaratu beharko da.

c) Eremu ez-euskalduna, gainerako udalerriek osatua.

2. Aurreko apartatuan zehaztutakoa berrikus daiteke, Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzko Lege Organikoaren 9. eta 20.2 artikuluetan ezarritako prozedurari jarraikiz.

3. Nafarroako Gobernuak aldian-aldian euskararen errealitate soziolinguistikoari buruzko azterlanak egiteko aginduko du, eta horien berri emanen dio Parlamentuari.

I. TITULUA

Erabilera arrunt eta ofiziala

I. KAPITULUA

Xedapen orokorrak

6. artikulua

Aitortu egiten da herritar guztiek administrazio publikoekiko harremanetan euskara nahiz gaztelania erabiltzeko eskubidea dutela, ondoko kapituluetan ezarritako eran.

7. artikulua

“Nafarroako Aldizkari Ofiziala” eta “Nafarroako Parlamentuko Aldizkari Ofiziala” gaztelaniaz eta euskaraz argitaratuko dira, aldibereko edizio bananduetan.

8. artikulua

1. Foru Komunitateko toponimoek gaztelaniaz eta euskaraz izanen dute izendapen ofiziala, honako arau hauen arabera:

a) Eremu euskaldunean, izendapen ofiziala euskarazkoa izanen da, non ez den beste izen bat gaztelaniaz; hala bada, biak erabiliko dira.

b) Eremu mistoan eta eremu ez-euskaldunean, izendapen ofiziala gaur egungoa izanen da. Hala ere, gaztelaniaz adierazitakoek euskarazko izendapen desberdin, jatorrizko eta tradizionala baldin badute, biak erabiliko dira.

2. Nafarroako Gobernuak, Euskaltzaindiaren alde aurreko txostena kontuan izanik eta artikulua honen lehendabiziko apartatuan aurrez ikusitakoaren arabera, Foru Komunitateko toponimoak eta lurralde, herri eta herriarteko bideen izen ofizialak erabakiko ditu eta, orobat, horren berri eman beharko dio Parlamentuari. Herri barruko bideen izena jartzea udal bakoitzari dagokio.

3. Gobernuak erabakitako izenak, aurreko apartatuetan xedatutakoaren arabera, legezkoak izanen dira ondorio guztietarako Nafarroa osoan, eta errotulazioa haiekin

bat etorriko da. Nafarroako Gobernuak errotulazio publikoaren normalizazioa arautuko du, betiere estatuak bere egin dituen nazioarteko arauak errespetatuz.

9. artikulua

Nafarroako Gobernuak Iruñean euskara-gaztelania itzulpen ofizialeko administrazio-unitatea sortuko du.

II. KAPITULUA

Erabilera ofiziala eremu euskaldunean

10. artikulua

1. Herritar guztiek, administrazio publikoekiko harremanetan, euskara nahiz gaztelania erabiltzeko eta beraiek hautatutako hizkuntza ofizialean harrera izateko eskubidea dute.

Horretarako, neurri egokiak hartuko dira eta beharrezko gerta daitezkeen bitartekoak erabakiko, progresiboki eskubide honen erabilera bermatzeko.

2. Pertsona batek baino gehiagok parte hartzen duten espediente edo prozeduretan, biltzen diren aldeek elkarrekin adostutako hizkuntza erabiliko dute botere publikoek.

11. artikulua

Erabilitako hizkuntza edozein izanik ere, administrazio-jarduera guztiak baliozkoak izanen dira eta legezko eraginkortasun osoa izanen dute. Horren ondorioz, administrazio publikoen organoek parte hartzen duten egintza guztiak, baita administrazio-jakinazpen eta komunikazioak ere, bi hizkuntzetan idatzi beharko dira, interesdun guztiek espresuki bakar bat erabiltzea aukeratzen badute izan ezik.

12. artikulua

Agiri publikoak emaileak aukeratutako hizkuntza ofizialean idatzi beharko dira, edo, emaile bat baino gehiago balitz, hauek adostutako horretan.

Fede-emaile publikoek, interesdunak eskatutakoaren arabera, gaztelaniaz edo euskaraz luzatu beharko dituzte kopiak edo lekukotasunak, eta, behar denean, matrize eta agiriak beren erantzukizunpean itzuli beharko dituzte.

Nolanahi ere, gaztelaniaz luzatu beharko dituzte eremu euskaldunetik at indarra izan behar duten kopiak.

13. artikulua

1. Erregistro publikoetan, idazpenak dokumentua dagoen hizkuntza ofizialean luzatuko dira eta, betiere, gaztelaniaz ere bai.

2. Kopia eta ziurtagiriak hizkuntza ofizialetatik edozeinetan luzatuko dira.

14. artikulua

Justizia Administrazioarekiko harremanetan, herritar guztiek berek hautatutako hizkuntza ofiziala erabiltzen ahalko dute, indarreko legerian xedatutakoaren arabera.

15. artikulua

1. Administrazio publikoek eta izaera publikoko enpresek gaikuntza progresiboa sustatuko dute, eremu euskaldunean zerbitzua ematen duten langileak progresiboki euskararen erabileran gaitu daitezen.

2. Administrazio bakoitzak, berari dagozkion eskumenen eremuan, zehaztuko du zein lanpostutarako izanen den nahitaezkoa euskaraz jakitea, eta gainerakoentzat, merezimendu kalifikatutzat hartuko da besteren artean.

16. artikulua

Eremu euskalduneko toki-erakundeek gaztelania eta euskara erabiliko dute beren xedapen, argitalpen, herriko bideetako kaleen errotulu eta tokien izen berezietan eta, betiere, izen tradizionalak errespetatuko dituzte.

III. KAPITULUA

Erabilera eremu mistoan

17. artikulua

Herritar guztiek euskara nahiz gaztelania erabiltzeko eskubidea dute Nafarroako administrazio publikoei zuzentzeko.

Eskubide honen erabilera bermatzeko, aipatutako administrazioek honako hau egin dezakete:

- a) Urteroko lanpostuen eskaintza publikoan zehaztea zein lanpostutarako izanen den nahitaezkoa euskaraz jakitea.
- b) Gainerako lanpostuetara iristeko deialdietan euskara jakitea merezimendu moduan balioestea.

IV. KAPITULUA

Erabilera eremu ez-euskaldunean

18. artikulua

Nafarroako administrazio publikoetara euskaraz zuzentzeko eskubidea aitortzen zaie herritarrei. Administrazio horiek interesdunei gaztelaniara itzultzeko eska diezaiekete edo 9. artikuluan aurrez ikusitako itzulpen zerbitzuak erabili.

II. TITULUA

Irakaskuntza

I. KAPITULUA

Xedapen orokorrak

19. artikulua

Herritar guztiek dute hezkuntza maila desberdinetan irakaskuntza euskaraz eta gaztelaniaz izateko eskubidea, ondoko kapituluetan ezarritako eran.

20. artikulua

Nafarroako Gobernuak arautuko du euskara nola sartuko den irakaskuntza-planetan eta zehaztuko du ikastetxe bakoitzean nola aplikatuko den, lege honek eremu desberdinetarako xedatutakoaren esparruan.

21. artikulua

Nafarroako Gobernuak, bere eskumenen eremuan, behar diren ekintzak aurrera eramanez ditu, irakasleen prestakuntzarako goi-mailako ikastetxeetako ikasketak planek euskarazko irakaskuntzarako beharrezkoak diren irakasleen gaikuntza egokia berma dezaten.

22. artikulua

Administrazio publikoek beharrezko diren bitarteko pertsonalak, teknikoak eta materialak paratuko dituzte, aurreko artikuluetan xedatutakoa betetzeko.

23. artikulua

Ikasketak plan ofizialek euskara Nafarroako kultura ondaretzat hartuko dute eta foru-lege honen xedeei egokituko zaizkie.

II. KAPITULUA

Irakaskuntza eremu euskaldunean

24. artikulua

1. Ikasle guztiek irakaskuntza hartuko dute, guraso-ahala edo tutoretza daukan pertsonak, edo, hala badagokio, ikasleak berak aukeratutako hizkuntza ofizialean.
2. Hezkuntza-maila ez-unibertsitarioetan euskara eta gaztelania nahitaez irakatsiko dira, ikasle guztiek oinarritzko eskolatzearen bukaeran bi hizkuntzetan gaitasun-maila nahikoa egiaztatu ahal izan dezaten.
3. Oinarritzko Hezkuntza Orokorreko ikasketak eremu euskaldunetik at hasi dituzten ikasleak edo eremu honetan ohikoa ez den bizilekua dutela behar bezala justifikatzen dutenak euskara ikastetik salbuetsiak izan daitezke.

III. KAPITULUA

Irakaskuntza eremu mistoan

25. artikulua

1. Euskara irakaskuntzan sartuko da pixkana-pixkana, progresiboki eta behar adina, ikastetxeetan euskarazko irakaskuntza duten lerroak sortuz, hala eskatzen dutenendako.
2. Hezkuntza maila ez-unibertsitarioetan euskara ikasketak emanen zaizkie hala nahi duten ikasleei, oinarrizko eskolatzearen bukaeran euskararen jakintza nahikoa izan dezaten.

IV. KAPITULUA

Irakaskuntza eremu ez-euskaldunean

26. artikulua

Botere publikoek euskararen irakaskuntza lagunduko dute, eta, behar denean, osoki edo zati batean finantzatuko dute, sustapen- eta promozio-irizpideei jarraikiz eta eskariaren arabera.

III. TITULUA

Komunikabide sozialak

27. artikulua

1. Administrazio publikoek komunikabide sozial publiko eta pribatuetan euskarak gero eta presentzia handiagoa izan dezan sustatuko dute.

Horretarako, Nafarroako Gobernuak diruz eta materialez laguntzeko planak gauzatuko ditu, komunikabideek euskara progresiboki eta ohiko moduan erabil dezaten.

2. Foru Komunitateak kudeatzen dituen telebista- eta irrati-emisora eta gainerako komunikabideetan, Nafarroako Gobernuak euskararen presentzia egokia begiratuko du.

28. artikulua

Nafarroako administrazio publikoek babestu egingen dituzte euskaraz egiten diren agerkari kultural eta artistikoak, liburu argitalpenak, ikus-entzunezko ekoizpena eta bestelako edozein jarduera.

LEHEN XEDAPEN GEHIGARRIA

Nafarroako Gobernuak, “Vianako Printzea Erakundea” Kultura Zerbitzuaren bidez, foru-lege honen 1.3 artikuluan ezarritakoa bete dadin, behar diren jarduerak aurrera eramanen ditu.

BIGARREN XEDAPEN GEHIGARRIA

Nafarroako toki-erakundeek, beren eskumenen eremuan, ordenantzak onesten ahalko dituzte, beren mugartean euskararen erabilera arautu edo sustatzeko, betiere foru-lege honetan adierazitakoaren aurkako xedapenik ezarri gabe

XEDAPEN IRAGANKOR BAKARRA

Hiru hilabeteko epean, Nafarroako Gobernuak 9. artikuluan aipatutako euskara-gaztelania itzulpen ofizialeko administrazio-unitatea sortuko du.

AZKEN XEDAPENETAN LEHENA

Ahalmena ematen zaio Nafarroako Gobernuari foru-lege hau garatu eta aplikatzeko beharrezko diren xedapenak emateko.

AZKEN XEDAPENETAN BIGARRENA

Foru-lege honek indarra hartuko du “Nafarroako Aldizkari Ofizialean” argitaratu eta biharamunean.

7. FRANTZIAKO ERREPUBLIKA

7.1. Gizakiaren eta Herritarraren Eskubideei buruzko Adierazpena (1789)⁹²: 11. artikulua

11. artikulua

Pentsamenduak eta iritziak askatasunez komunikatzea gizakiak dituen eskubideetatik baliotsuenetako bat da: herritar orok askatasunez hitz egin, idatz eta inprima dezake; baina, askatasun horretaz abusatuz gero, erantzukizuna izango du, legeak ezarritako kasuetan.

⁹² <https://www.conseil-constitutionnel.fr/le-bloc-de-constitutionnalite/declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen-de-1789>

7.2. 51-46 Legea, 1951ko urtarrilaren 11koa, Tokian Tokiko Hizkuntzei eta Dialektoei buruzkoa (Deixonne legea)⁹³

1. artikulua

Hezkuntza Nazionalaren Kontseilu Nagusia arduratuko da, lege honen eremuan eta aldarrikatua izango delarik, baliabide hoberenak bilatzen, tokian tokiko hizkuntzak eta dialektoak laguntzeko, erabiltzen diren eskualdeetan.

2. artikulua

Argibide pedagogikoak errektoreei igorriko zaizkie, irakasleei baimena emateko tokian tokiko hizkuntzak erabil ditzaten lehen mailan eta ama-eskoletan, baliagarriak izango diren neurrian beren irakaskuntzan, bereziki hizkuntza frantsesaren ikaskuntzan.

3. artikulua

Eskaera egingo duen irakasle orok baimena erdiets dezake, astero oren bat erabiltzeko ekintza norabideratuentzat, tokian tokiko hizkuntzen irakurketaren eta idazketaren oinarrizko kontzeptuak irakasteko eta arabera literaturaaren atal hautatu batzuk lantzeko.

Ikaskuntza hau aukerakoa da ikasleentzat.

4. artikulua

Irakasleei baimena emango zaie liburuak hautatzeko, beren akademiako errektoreak urtero antolatuko duen zerrenda batean, eskoletako liburutegietan ezartzeko, baliatu ahal izango dituztenak ikasleei ezagutarazteko tokiko kulturaren eta folklореaren aberastasunak.

5. artikulua

Heziketa-eskoletan, aukerako ikastaldiak eta egonaldiak antolatuko dira, ahal den neurrian, beren lanbide-heziketaren denboran, irakaslegaiarentzat, irakastera joateko xedea badute tokiko hizkuntza bizkor den eskualde batera.

6. artikulua

Lizeo eta kolegioetan, tokian tokiko hizkuntza eta dialekto guztien aukerako ikaskuntza antolatuko da, bai eta tokiko folklорez, literaturaz, herri arteez ekintza norabideratuen bidez ere.

7. artikulua

Fakultate-kontseiluen eta unibertsitate-kontseiluen abisuak hartu ondoren, eta Hezkuntza Nazionalaren Kontseilu Nagusiaren proposamenez, sortzen ahal izango

⁹³ Deixonne Legea ez dago indarrean, 1975eko Haby Legeak artikulua batera laburbildu baitzuen: Eskualdeetako hizkuntzen eta kulturen irakaskuntza eskola-garai osoan eman daiteke.
<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000886638>

dira, kreditu eskuragarrien neurrian, euskaldunei buruzko ikaskuntza-institutuak; horietan, katedrak izango dira, tokian tokiko hizkuntzentzat eta literaturentzat, bai eta ere folklore etnografiarentzat, besteak beste.

8. artikulua

Lizentzia-diploma berriek eta goi-mailako ikaskuntza-diplomek, doktore-tesiek onespena emango diote, ikastaldi horiei jarraituz diren ikasleen lanari.

9. artikulua

Epaimahaietan epaile aditu batek parte hartu ahal duen neurrian, unibertsitateek aukerako azterketa sar dezakete batxilergo-programetan.

10. artikulua

Lege hau, bigarren artikulutik bederatzigarrena arte, bi artikulua hauek barne, aplika daiteke aldarrikapenaren ondotik izango den lehen ikasturtean bretoiera, euskara, katalana eta okzitania erabiltzen diren eskualdeetan.

11. artikulua

Zazpigarren eta zortzigarren artikuluen aplikazioak hauexek izango dira, besteak beste:

- a) Roazhonen, Ikaskuntza Zeltikoen Institutuak antolatuko du hizkuntza eta literatura zeltikoen irakaskuntza.*
- b) Bordeleko Unibertsitatean eta Bordeleko Ikaskuntza Iberikoen Institutuan, euskararen eta euskal literaturaren irakaskuntza antolatuko da.*
- c) Katalan hizkuntza eta literaturaren irakaskuntza antolatuko da Montpellier eta Tolosako unibertsitateetan, Pariseko Ikaskuntza Hispanikoen Institutuan eta Bordeleko Ikaskuntza Iberikoen Institutuan.*
- d) Okzitaniako hizkuntza, literatura eta historiaren ikaskuntza antolatuko da Aix en Provence, Montpellier eta Tolosako unibertsitateetan.*

7.3. Frantziako Errepublikaren 1958ko urriaren 4ko Konstituzioa⁹⁴: 2. eta 75-1 artikulua

2. artikulua

Errepublikaren hizkuntza frantsesa da ⁹⁵

75-1 artikulua⁹⁶

Eskualdeetako hizkuntzak Frantziaren ondare dira.

⁹⁴ <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/la-constitution/la-constitution-du-4-octobre-1958/texte-integral-de-la-constitution-du-4-octobre-1958-en-vigueur.5074.html>

⁹⁵ Esaldi hau 1992. urteko zuzenketa da.

⁹⁶ 2008-74 Konstituzio Legeak, 2008ko uztailaren 23koak, V. Errepublikako instituzioen modernizazioari buruzkoak, 40. artikulua bidez, gehitutako artikulua.

7.4. Hezkuntzaren Kodea⁹⁷: L 312-10 eta L 312-11 artikulua⁹⁸

L 312-10 artikulua

Eskualdeetako hizkuntza eta kulturak Frantziaren ondare dira, haien irakaskuntza lehenetsunez lagunduko da non eta haiek erabiltzen diren eskualdeetan.

Haien irakaskuntza eskola-garai osoan eman daiteke Estatuaren eta hizkuntzak edo kulturak erabiltzen dituzten lurraldeetako kolektibitateen arteko hitzarmenean zehaztutako modalitateen arabera.

Eskualdeetako hizkuntza eta kulturei dagokienez, horien irakaskuntza eskola-garai osoan eman daiteke.

Hezkuntzaren Kontseilu Nagusiari kontsulta egingo zaio, L 231-1. artikulua ematen dizkion eskumenen arabera, eskualdeetako hizkuntzen eta kulturen ikaskuntza laguntzeko baliabideei buruz, hizkuntza horiek erabiltzen diren eskualde horietan.

Eskualdeetako hizkuntzen eta kulturen aukerako irakaskuntza ondoko modu biotako batean proposatuko da:

- 1) Eskualdeko hizkuntzaren eta kulturaren irakaskuntza;
- 2) Irakaskuntza elebiduna frantsesez eta eskualdeko hizkuntzan.

Familiei informazioa emango zaie eskualdeetako hizkuntzak eta kulturak ikasteko dauden eskaintzei buruz.

L 312-11 artikulua

L 121-3 artikuluko xedapenen kalterik gabe, irakasleek eskualdeen hizkuntzez baliatzeko baimena dute, lehen mailako eskoletan eta haur-eskoletan, euren irakaskuntzarako lagungarri diren aldi oroz. Halaber, haiek eskualdeko kulturaren elementuez baliatu ahal dira jakiteen, gaitasunen eta kulturaren eta eskola-programen oinarri komuna lortzen laguntzeko.

⁹⁷ <https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006071191>

⁹⁸ Kode honek laburbildu eta sailkatzen ditu hezkuntzari buruz egin ziren legeetatik zenbait; bereziki Deixonne Legea (1951), Haby Legea (1975) eta Savary Legea (1984). Geroztik, lege horiek ez dute euren indar juridikorik.

Hemen eskaintzen den idazkera 2013ko uztailaren 8ko 2013-595 Legeak emanikoa da. Bertsio kotsolidatua, berriz, 2018ko uztailaren 2koa da, 2013ko idazkera jasotzen duena.

**7.5. 86-1067 Legea, 1986ko irailaren 30ekoa,
Hedabideen Komunikazio Askatasunari
buruzkoa
(Leotard legea)⁹⁹:
18-8, 28, 33-5, 42, 43-11, 44. eta 48-1
artikuluak**

**I. TITULUA
Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusia**

18. artikulua¹⁰⁰

Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusiak ezarritako jardueren urteko balantzeak izan behar du:

[...]

8) Irratiko zerbitzuen editoreen balantzea; balantze horretan editoreek adierazi behar dute 28-2 bis artikulua eta 33-5 artikulua xedapenak bete dituztela frantsesezko edo Frantzian erabiltzen diren eskualdeetako hizkuntzetako batez egiten diren musika-lanak emateari buruz, bai eta publikoari proposatutako lanen aniztasunari buruz, eta Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusiak agerrarazitako hutsak konpontzeko hartutako neurriei buruz eta, neurriok hartu ez baditu, zergatik ez dituen horiek hartu.

[...]

⁹⁹ 2018ko uztailaren 15ekoa, bertsio kontsolidatua. Iturria:

<https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000006068930#LEGIARTI000033388223>

¹⁰⁰ 2017ko urtarrilaren 20ko 2017-55 Legearen 42. artikulua emaniko idazkera.

II. TITULUA

Ikus-entzunezko komunikabideen zerbitzuak

I. KAPITULUA

Bide hertziarra darabilten zerbitzuak

III. ATALA

Ikus-entzunezko hedabideen zerbitzuei aplikatu beharreko erregelak

28. artikulua¹⁰¹

Programa sozietate nazionalak ustiatzen dutenean izan ezik, lurreko bide hertziarrez hedatzen den zerbitzu bakoitzeko irratibaliabidea erabiltzeko baimenak emateko, aurretik hitzarmen bat egin beharko da Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusiaren (Estatuaren izenean) eta baimena eskatzen duenaren artean.

[...]

Hitzarmenak, batez ere, ondoko puntuetako bat edo batzuk izango ditu:

[...]

2 bis. Frantsesezko musika-lanen edo Frantzian erabiltzen diren eskualdeetako hizkuntzez interpretatzen diren musika-lanen proportzio esanguratsu bat; izan ere, proportzio horrek, gutxienez, % 40 izan behar du frantsesezko abestietan; hortik, erdiek, gutxienez, talentu berrienak edo ekoizpen berrienak izan behar dute, eta Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusiak baimendutako irratiz-zerbitzuetako bakoitzak entzute esanguratsuko orduetan hedatu behar ditu, betiere barietate-musikak osatzen dituzten programen zati bakoitzean.

Frantsesezko musika-lanen edo Frantzian erabiltzen diren eskualdeetako hizkuntzez interpretatzen diren musika-lanen erdiak baino gehiago badagozkie frantsesezko musika-lanei edo Frantzian erabiltzen diren eskualdeetako hizkuntzez interpretatzen diren musika-lanei, eta musika-lan horiek zerbitzu batek gehien programatzen dituenak badira, atalase horretatik gorako emankizunak edo entzute esanguratsuko orduetan ematen ez direnak ez dira kontuan hartuko hitzarmenak, 2 bis hau aplikatzeko, finkatutako proportzioei dagozkienez.

[...]

¹⁰¹ 2016ko azaroaren 14ko 2016-1524 Legearen 7. artikulua emaniko idazkera.

II. KAPITULUA

Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusiak esleitzen dituen maiztasunak erabiltzen ez dituzten sareek banatutako ikus-entzunezko komunikazio-zerbitzuei aplikatu beharreko xedapenak

I. ATALA

Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusiak esleitzen dituen maiztasunak erabiltzen ez dituzten sareek banatutako ikus-entzunezko komunikazio-zerbitzuen edizioa

33. artikulua¹⁰²

Estatu Kontseiluaren dekretu batek, behin Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusiaren iritzia jaso eta gero, hauek finkatuko ditu sareek banatutako irrati- edo telebista-zerbitzuen kategoria bakoitzeko, noiz eta sareek Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusiak esleitzen dituen maiztasunak erabiltzen ez dituztenean:

[...]

5) Zein diren xedapen egokiak frantsesaren errespetua eta frankofoniaren eragina, bai eta, irrati-zerbitzuentzat, zein diren xedapen egokiak frantsesezko musika-lanak edo Frantzian erabiltzen diren eskualdeetako hizkuntzez interpretatzen diren musika-lanak hedatzeari buruzkoak.

[...]

III. KAPITULUA

Baimenaren mendean dauden ikus-entzunezko komunikazio-zerbitzu guztiei aplikatu beharreko xedapenak

42. artikulua¹⁰³

Ikus-entzunezko komunikazioaren sektoreko antolakunde profesional eta sindikatu ordezkatzailerik, informazio-askatasunaren antolakunde defentsariek, hauek Frantzian onura publikokotzat aitortutakoak badira, eskualdeetako hizkuntzen bulego publikoek eta eskualdeetako hizkuntzak eta kulturak sustatzen dituzten elkarteek, familien elkarteek eta emakumezkoen eskubideen elkarre defentsariek, eta euren sozietate-xede ikus-entzuleen interesak defendatzea duten elkarteek Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusiari eskatu ahal diote jakinarazpen formala egiteko artikulua honen lehen apartatuan aurreikusitako prozedura has dezan.

III. TITULUA

¹⁰² 2009ko martxoaren 5eko 2009-258 Legearen 52. artikulua emaniko idazkera.

¹⁰³ 2017ko otsailaren 28ko 2017-256 Legearen 77. artikulua emaniko idazkera.

Ikus-entzunezko komunikazioaren sektore publikoa

43-11 artikulua¹⁰⁴

[...] Frantsesaren eta, honelakoak daudenean, eskualdeetako hizkuntzen sustapena bermatzen dute, eta Frantziako kultura- eta hizkuntza-ondarearen balioa nabarmentzen dute.

44. artikulua¹⁰⁵

I. [...]

*France Télévision*sek eskualdeetan programak diseinatu eta jaulkitzen ditu lurralde horien ezagutza eta eragina, eta, egoki denean, eskualdeetako hizkuntzak laguntzeko. Programa horiek deskonexio berezien bidez emango dira, bai eta ikus-entzule gehieneko ordutegian ere, eta maila nazionalean jaso ahal izango dira. Programok eskualdeko bizitza ekonomiko, sozial eta kulturalaren aniztasuna islatzen dute eta tokian tokiko informazioa eman.

[...]

48-1 artikulua¹⁰⁶

[...]

Ikus-entzunezko komunikazioaren sektoreko antolakunde profesional eta sindikatu ordezkatzailleek, informazio-askatasunaren antolakunde defentsariak, hauek Frantzian onura publikokotzat aitortutakoak badira, eskualdeetako hizkuntzen bulego publikoek eta eskualdeetako hizkuntzak eta kulturak sustatzen dituzten elkarteek, Familien Elkarteen Batasun Nazionalak aitortutako familien elkarteek eta emakumezkoen eskubideen elkarte defentsariak, eta euren sozietate-xede ikus-entzuleen interesak defendatzea duten elkarteek Ikus-entzunezkoen Kontseilu Nagusiari eskatu ahal diote artikulua honen lehen apartatuan aurreikusitako prozedura has dezan.

¹⁰⁴ 2017ko urtarrilaren 27ko 2017-86 Legearen 185. artikulua emaniko idazkera.

¹⁰⁵ 2016ko azaroaren 14ko 2016-1524 Legearen 16. artikulua emaniko idazkera.

¹⁰⁶ 2017ko otsailaren 28ko 2017-256 Legearen 77. artikulua emaniko idazkera.

7.6. 94-665 Legea, 1994ko abuztuaren 4koa, Frantsesaren Erabilerari buruzkoa (Toubon legea)¹⁰⁷:

1., 11-I eta 21. artikulak

1. artikulua

Frantsesa, Konstituzioaren aginduz Errepublikaren hizkuntza dena, Frantziaren nortasun eta ondarearen oinarritzko osagaia ere bada.

Horixe da hezkuntzaren, lanaren, trukeen eta zerbitzu publikoen hizkuntza.

Orobat, Frankofoniako erkidegoa osatzen duten estatuen arteko lotura nagusia da.

*11-I artikulua*¹⁰⁸

Irakaskuntzako zentro publiko nahiz pribatuetan, frantsesa da irakaskuntzaren, azterketen eta lehiaketen hizkuntza, bai eta tesiena eta memoriarena ere, salbu eta atzerriko nahiz eskualdeetako hizkuntzen eta kulturen irakaskuntzak salbuespenak egitea behar duenetan, edota irakasle bazkideak nahiz gonbidatuak atzerrikoak direnean.

21. artikulua

Lege honen xedapenak aplikagarriak dira, Frantziako eskualdeetako hizkuntzen legeriari eta araudiei kalterik egin gabe, eta ez dira haien erabileraren aurkakakoak.

¹⁰⁷ <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=LEGITEXT000005616341>

¹⁰⁸ 2000ko ekainaren 15eko 2000-549 Ordenantzaren 7 (V) artikulua indargabetua.

7.7. Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna, 1992ko azaroaren 5ekoa, Frantziako Errepublikak 1999an sinatua¹⁰⁹

Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren sinadura, Budapesten 1999ko maiatzaren 7an.

I. Frantziak sinatzerakoan egin adierazpena

Adierazpen hau idatzirik ezarria da erabaki osoan eta Europako Kontseiluko idazkari nagusiari eman zaio, txostena sinatu delarik 1999ko maiatzaren 7an.

Frantziako Errepublikaren xedea da Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren berronespen-txostenean adierazpen hau egitea:

1. Helburua gutxiengoan onarpena eta babesa ez den neurrian, baina bai Europako hizkuntza-ondarearen sustapena, eta bestalde hiztunen «taldea» hitzak eskualdeetako eta eremu urriko hiztunei eskubide kolektiborik ematen ez dien neurrian, Errepublikaren Gobernuak Gutuna ulertzen du adiera bateragarrian Konstituzioaren Hitzaurrearekin, zeinak segurtatzen baitu herritar guztien berdintasuna legearen aitzinean eta bakarrik onartzen frantses populua, herritar guztiak biltzen dituen bereizketarik gabe jatorri, arraza edo erlijioaren aldetik.

2. Errepublikaren Gobernuak ulertzen du 7-1 artikuluko d) paragrafoak eta 9. eta 10. artikuluek printzipio orokor bat adierazten dutela eta ez doazela Konstituzioaren 2. artikulua aurka, zeinak behartzen baititu zuzenbide publikoz diren legeko pertsonak, baita zuzenbide pribatuko pertsonak ere frantsesa erabiltzera, zerbitzu publiko kargua betetzen dutelarik, baita erabiltzaileak ere harremanetan direlarik administrazio eta zerbitzu publikoekin.

3. Errepublikaren Gobernuak ulertzen du 7-1 artikuluko f) paragrafoak eta 8. artikulua zaintzen dutela eskualdeetako eta eremu urriko hizkuntzen ikaskuntza eta irakaskuntzaren hautuzkotasuna, baita adierazten duten historia eta kulturarena ere, eta aipatu irakaskuntzak ez duela helburutzat lurraldeko ikastetxeetan dauden ikasleak baztertzea beren eskubide eta eginbideetatik, aplikagarri baitaie hezkuntza zerbitzu publikoa betetzen duten edo hauen partzuer diren ikastetxeetako erabiltzaile guztiei.

4. Errepublikaren Gobernuak ulertzen du 9-3. artikulua onartzen duela legeko idazkien frantsesezko bertsio ofizialak bakarrik duela indar juridikoa, eskualdeetako eta eremu urriko hizkuntzetan ere eskuragarri direlarik, eta frantsesezko bertsioa bakarrik erabiliko dutela zuzenbide publikoz diren legeko pertsonak, baita zuzenbide pribatuko pertsonak ere, zerbitzu publiko kargua betetzen dutelarik, baita erabiltzaileak ere harremanetan direlarik administrazio eta zerbitzu publikoekin.

Ukitutako artikulua: 1, 7, 8, 9, 10.

¹⁰⁹ Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutuna ez dago indarrean Frantziako Errepublikan, oraindik berronetsi barik dagoelako. Eguneratze-data: 2018-07-14.
<https://www.coe.int/fr/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/148/signatures>

II. Frantziak adierazitako 39 neurriak

Frantziako Errepublikak Eskualdeetako edo Eremu Urriko Hizkuntzen Europako Gutunaren berronespen-txostenean erakutsiko ditu, 3-1 artikuluari jarraikiz, zein hizkuntzari aplikatuko zaizkion 2-2. artikulua araberaren hautatu dituen neurriak. Frantziako Errepublikaren kontuan du, 2-2 artikuluari jarraikiz, Gutunaren III. zatiko apartatu edo paragrafo hauek, zatika edo osoki, aplikatzen ahaleginduko dela:

8. artikuluan:

Apartatuak: 1 a (iii); 1 b (iv); 1 c (iv); 1 d (iv); 1 e (i); 1 e (ii); 1 f (ii); 1 g; 1 h; 1 i.

2. paragrafoa.

9. artikuluan:

3. paragrafoa.

10. artikuluan:

Apartatuak: 2 c; 2 d; 2 g

11. artikuluan:

Apartatuak: 1 a (iii); 1 b (ii); 1 c (ii); 1 d; 1 e (ii); 1 f (ii); 1 g.

2. paragrafoa.

3. paragrafoa.

12. artikuluan:

Apartatuak: 1 a; 1 b; 1 c; 1 d; 1 e; 1 g.

2. paragrafoa.

3. paragrafoa.

13. artikuluan:

Apartatuak: 1 b; 1 c; 1 d.

Apartatuak: 2 b; 2 e.

14. artikuluan:

Paragrafoa: a.

Paragrafoa: b.

Ukitutako artikulak: 10, 11, 12, 13, 14, 2, 3, 8, 9.

7.8. 99-533 Legea, 1999ko ekainaren 25ekoa, Lurralde Antolaketa eta Garapen jasangarriari buruzkoa (Voynet legea)¹¹⁰: 14- 1 artikulua

14. artikulua

1)

[...]

Kultura-zerbitzu kolektiboen egiturak... “zehaztuko du zein ekintza jarri behar den abian, frantsesaren sustapena eta hedapena bermatzeko, eta, orobat, eskualdeen nahiz gutxiengoen kultura eta hizkuntzen babesa eta transmisioa ziurtatzeko”.

¹¹⁰ <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000000760911>

TESTUAN TXERTATUTAKO KONTZEPTUEN ETA ESALDIEN AURKIBIDEA

- 1. protokoloa, estatueta-ko
parlamentuek Europar
Batasunean duten egitekoari
buruzkoa, 67
12423/2010 txostena, 70
16:9 formatuan programa berriak
ekoitz, 55
1769/2010 ebazpena, 70
1944/2010 gomendia, 70
1995eko Gutxiengo Nazionalak
Babesteko Esparru-konbentzioa,
77
- 2. protokoloa, subsidiarotasun- eta
proportzionaltasun-printzipioen
aplikazioari buruzkoa, 67
2003ko irailaren 4ko ebazpena, 71
2003ko urtarrilaren 14ko ebazpena,
71
2004ko urtarrilaren 14ko ebazpena,
71
2009ko martxoaren 24ko ebazpena,
71
2014-2020 epealdirako programekin,
77
- 26. protokoloa, interes orokorreko
zerbitzuei buruzkoa, 68
- 29. protokoloa, estatu kideetako
irradi-difusio publikoaren sistemari
buruzkoa, 69
- 3. protokoloa, Europar Batasuneko
Justizia Auzitegiaren Estatutuari
buruzkoa, 68
47/135 ebazpena, 24
53. artikuluko 2. apartatuan
aipatzen diren hizkuntzetara
itzultzeko aukera emanez, 69
A ereduaren ere euskarazko ikasgaiak
txertatzea bultzatuko, 161
abiaburu, 26
abian jar, 47
abian jartzea, 55
abian jartzeaz, 40
abiapuntu, 39, 55
abiapuntutzat, 26, 163
abiarazi, 74
adieraziko, 36
adierazitako, 9, 79, 99, 127, 185
adierazle homogeneo sorta bat
garatzekoa, 76
adierazmoldeak, 54
adierazpen, 4, 5, 9, 26, 27, 28, 29, 30,
36, 96, 184
Adierazpen, 9, 26, 27, 28, 29, 30, 34,
36, 37, 184
adierazpen artistikoak eta jakite
zientifiko nahiz teknologikoak
eskuratze berdinatasuna, 21
adierazpen honen abiapuntua, 26
adierazpen materialak, 35
adierazpen pertsonalak, 41

- adierazpena, 42, 50, 184
- Adierazpena, 24
- adierazpenak, 21
- adierazpenaren zirriborroa, 25
- adierazpen-askatasuna, 21
- adierazpide eta hedabideetan lekua izateko, 21
- adierazteko, 122
- adierazten, 24, 73, 74, 75, 91, 96, 110, 184
- adierazten duten historia eta kulturarena, 184
- Adikzioen Erakundearteko Koordinazio Batzordearen, 153
- Adikzioen Euskal Batzordeko, 153
- adin guztietako ikasleentzako metodologia egokiekin indartzea, 75
- adina, 58
- adingabeei, 153
- adiskidetasunaren, 8
- Adituen batzordea, 90, 110
- adituen batzordeak, 90, 109
- Adituen batzordeak, 90, 110
- Adituen batzordearen osaeran, 90, 110
- adituen batzordeari, 90, 109
- Adituen batzordeko kideak, 90, 110
- administrazio, 138, 184
- Administrazio, 169
- administrazio eta enteen partaidetza duten edo horien kontrolpeko diren erakundeak, 126
- administrazio- eta epaiketa-arloan, 47
- Administrazio horiek interesdunei gaztelaniara itzultzeko eska diezaiekete, 169
- administrazio- nahiz kultura-jarduera jakin batzuen hizkuntza gisa erabiltzeko tradizioa edukitzea, 28
- Administrazio Orokorreko sailen eta organismo autonomoen egitura organikoak egokituko, 138
- Administrazio Publikoa, 30
- Administrazio Publikoarekiko harremanetan euskara nahiz gaztelania erabiltzeko eskubidea, 115
- administrazio publikoaren, 134, 135
- Administrazio Publikoaren, 54
- Administrazio Publikoari atxikitako langileria gero eta euskaldunagotzeko neurriak aurreikusten, 114
- Administrazio Publikoari atxikitako langileria gero eta euskaldunagotzeko neurriak hartuko, 117
- Administrazio publikoei, 126
- administrazio publikoek, 131, 134
- Administrazio publikoek, 170
- Administrazio publikoek eta izaera publikoko enpresek gaikuntza progresiboa sustatuko, 169
- administrazio publikoek euskara eta gaztelania erabiliko, 159
- Administrazio publikoek komunikabide sozial publiko eta pribatuetan euskarak gero eta presentzia handiagoa izan dezan sustatuko, 171
- administrazio publikoekiko harremanetan euskara nahiz gaztelania erabiltzeko eskubidea, 167
- administrazio publikoekiko harremanetan, euskara nahiz gaztelania erabiltzeko eta beraiek hautatutako hizkuntza ofizialean harrera izateko eskubidea, 168
- administrazio publikoen organoek, 168
- administrazio-agintariei, 85, 105
- administrazio-agintariek, 85, 104
- Administrazio-agintariek edo horien kontura jarduten duten beste pertsona batzuek bermatzen dituzten zerbitzu publikoei, 86, 105
- Administrazioak, 117
- administrazioan, 36, 75
- Administrazioarekin, 115
- Administrazioaren ahalak baliatzean, 132
- Administrazioaren ahalak baliatzen, 132
- Administrazioaren jakinarazpen eta adierazpenek, 116
- administrazio-arloan eskudunak diren jurisdikzioen aurreko prozesuetan, 84, 104
- administrazio-bidea, 134
- administrazio-ebazpen eta -egintza, 113
- administrazio-egitura, 40

- administrazioek, 169
- administrazioek dituzten zerbitzuak
 - kudeatzeaz arduratzen diren
 - edozein izaeratako erakundeak, 125
- administrazio-jakinarazpen eta -komunikazioak, 168
- administrazio-jarduera, 168
- administrazio-jarduera eta -dokumentuetan, 161
- Administrazioko agintariak, 85, 104
- administrazio-organotzat, 132
- administrazio-zatiketak, 80, 100
- administrazio-zatiketen, 51
- administrazio-zatiketetako zerbitzuen, 30
- adostasuna, 155
- adostutako horretan, 168
- Agentziak, 147
- Agentziarekiko harremanak, idatziz
 - zein ahoz, euskaraz eta
 - gaztelaniaz izateko eskubidea
 - bermatuko zaie pertsona fisiko
 - zein juridikoei, 147
- agerkai publikoa, 152
- agintaldia, 90, 110
- agintari, 36
- agintari eskudunak, 18
- Agintari eskudunak, 18
- agintari eskudunek, 18
- agintari eskudunek kontsumitzaileen
 - eskubideei buruz eskainitako
 - informazioak eskualdeetako edo
 - eremu urriko hizkuntzetan ere
 - erabilgarri bilakatzea, 89, 108
- agintari publikoak, 88, 107
- agintari publikoek, 86, 89, 106, 108
- agintari, erakunde eta pertsonak, 80, 100
- agintariak aholkatzeko organoak
 - sortzeko, 81, 101
- agintzea, 47
- agintzen, 43, 44, 47, 49, 56, 96, 113
- agiri publikoak, 152
- Agiri publikoak, 168
- agiria, 45, 46, 91, 110
- agiriak, 91, 110, 126
- agirian, 79, 99
- ahalbide, 32, 93
- ahalbide dezaten gizakien eta
 - administrazio-agintarien arteko
 - harremanetan eremu urriko
 - hizkuntza erabiltzea, 93
- ahalbidetu, 14, 42
- ahalbidetuko, 76
- ahalbidetuz, 119
- ahalbidetzeko, 25
- ahaleginak, 93
- Ahaleginak egitea, 47
- ahaleginei, 47
- Ahalmen, 154
- ahalmena, 127
- Ahalmena, 172
- ahalmenduta, 92, 111
- aho batez, 57
- ahobatezko iritziak, 57
- aholkatzen, 132, 133
- aholku-emailea, 37
- ahoz, 33, 36, 80, 100
- ahoz baino transmititzen ez diren
 - hizkuntzak, 72
- ahoz dialektoa erabiltzea, 39
- ahoz eta idatziz, justizia-auzitegietan
 - historian zehar hitz egindako
 - hizkuntza erabiltzeko, 31
- ahozko tradizio eta adierazpideak, 70
- ahozkoak, 84, 103
- ahulduta dagoen guneetan, 75
- ahulezia politiko, sozioekonomiko
 - edo kulturala, 27
- aintzakotzat, 22, 41, 42, 46, 161
- Aintzakotzat, 44
- aintzatetsiak, 161
- aisiarakoa, 8
- aitor, 41, 44
- aitortu, 14, 16, 18, 41
- Aitortu, 167
- aitortuta, 26, 71
- aitortutako, 11, 36
- aitortutako eskubidea arian-arian
 - bermatzeko, 119
- aitortutako eskubideak, 11
- aitortutako eskubideak gauzatzeko, 117
- aitortutako eskubideei, 37
- aitortutako eskubideen
 - eraginkortasun osoa, 11
- aitortzea, 49
- aitortzen, 5, 16, 49, 113, 114, 115, 118, 119, 169
- Aix en Provence, Montpellier eta Tolosako unibertsitateetan, 176
- akademiak, 87, 107
- akademiako errektoreak, 175
- akordio hauek negoziatzeko eta

- egiteko, 66
 akordio horiek Batasuneko kulturen
 eta hizkuntzen aniztasunari kalte
 egin badiezaioke, 66
 aktak, 154
 akulturatzea, 28
 alboko herrialdeetan, 72
 aldaketa, 137
 Aldaketa, 165
 aldaketak, 135
 aldaketarekin, 12
 aldarrikapenaren, 176
 aldarrikatu, 4
 aldarrikatua, 12, 175
 aldarrikatutako, 36
 aldarrikatuz, 53
 aldarrikatzeko, 53
 aldatu, 33
 alde, 61, 90, 109
 Alde, 79, 90, 91, 99, 109, 111
 alde bakoitzeko kide bat, 90, 110
 alde bat auzitegi baten aurrean
 bertaratu behar, 84, 104
 Alde bat auzitegi baten aurrean
 bertaratu behar, 84, 103
 alde batek egindako politikari
 buruzko adierazpenak egin ahal,
 90, 109
 alde bati edo batzuei egingo
 dizkien gomendioak
 prestatzearen, 90, 109
 alde biek adostasunez erabakitzen
 duten hizkuntza, 116
 alde biko edo alde anitzeko
 akordioak aplikatzera, edo horiek
 amaitzen saiatzera, 89, 109
 alde biko edo alde anitzeko
 berariazko akordioetan, 80, 99
 alde diren estatuek, 11
 Alde interesdunari, 90, 109
 aldeei, 90, 109
 Aldeei, 81, 101
 aldeek, 82, 83, 85, 87, 88, 89, 90, 93,
 101, 103, 104, 105, 107, 108, 109
 Aldeek, 22, 79, 80, 81, 84, 85, 86, 87,
 88, 89, 90, 93, 99, 100, 101, 104,
 105, 106, 107, 108, 109
 aldeek aukeratutakoa erabiliko, 152
 Aldeen artean desadostasuna
 gertatuz, 152
 Aldeen eskubideak, 22
 aldeen politika, legeria eta
 jardunaren oinarri, 80, 100
 aldeetako, 80, 84, 99, 103
 aldi baterako salbuetsi ahal izango,
 121
 aldian-aldian ordaindutako oporrak
 izatekoa, 8
 aldian-aldian txostenak egitea, 83,
 103
 aldebereko edizio bananduetan, 167
 Aldizkako txostenak, 90, 109
 Aldizkariak eta irati-telebistetako
 eta beste hedabideetako
 emanaldiak euskaraz jasotzeko
 eskubidea, 115
 aldizkarietan, 114
 alegatu, 30
 alemanez, 59, 62, 63
 alor desberdinetako askotariko
 ekintza koordinatuen plangintzan
 oinarritua, 75
 alor honetan diharduten gainerako
 instituzio publikoekin, 139
 alor publikoko jardura guztiak bere
 hizkuntzan egiteko, 29
 Alor sozioekonomikoa, 35
 alor sozioekonomikoan, 35
 ama-hizkuntza, 21, 44
 ama-hizkuntzan, 73
 Amek, 8
 Amerika arteko Batzordeak, 25
 aniztasun, 53, 73
 Aniztasun sortzailea, 21
 aniztasuna, 16
 aniztasuna murriztea, 25
 aniztasunaren, 73
 antolaera, 26
 antolaketa- eta finantza-laguntza,
 47
 antolaketa- eta jardura-araudiak,
 132
 Antolaketa- eta jardura-araudiak,
 135, 136
 antolaketa- eta jardura-araudian,
 137, 138
 Antolaketa- eta jardura-araudiari,
 135
 antolakunde horiek laguntzeari eta
 sustatzeari ekitea, 55
 antolatuko, 136, 175, 176
 antzeko irizpideetan oinarriturikoak,
 29
 antzerki eta ikuskizunetan, 119
 antzinako botere kolonizatzaile edo
 inperialaren hizkuntzaren, 25

- antzokiak, 87, 107
 aplika, 25, 97, 176
 aplikagarri, 6, 184
 aplikagarri den lan-legeriarekin, 137
 aplikagarria zaion hizkuntza-legeria, 155
 aplikagarriak, 183
 aplikatu, 18, 49, 83, 102
 aplikatu beharreko xedapenak, 181
 aplikatu beharrekoa den gainerako legerian, 155
 aplikatuko, 79, 96, 97, 99, 128, 160, 170, 185
 aplikatuta, 29
 aplikatzea, 56, 82, 83, 101, 102
 aplikatzeko, 36, 81, 83, 90, 101, 103, 109, 172, 180
 aplikatzekoak diren lege-baldintzen, 135
 aplikatzen, 58, 126, 185
 aplikazioa, 114, 121
 aplikazioak, 84, 104, 176
 arabera literatura-aren atal hautatu batzuk lantzeko, 175
 arau, 30
 Araubide ekonomikoa, 136
 araubide juridikoaren, 132
 araudi erregulatzaileak, 133
 arauari, 137, 138
 araupeko kontratuak, 126
 arautuko, 117, 132, 141
 arautzen, 113, 119, 157
 arazo, 12, 25
 arazoak, 49, 160
 arazoei, 46
 ardatz nagusi, 26
 ardura, 83, 103
 arduratuko, 139, 175
 areagotu, 77
 Argibide pedagogikoak, 175
 argitalpen, 169
 argitalpenari, 34
 argitaratu, 31, 121, 123, 138, 139, 140, 172
 argitaratu ditzala finantzaketa lortzeko baldintzei buruzko orientabideak emanaz, 75
 argitaratuko, 122
 argitaratutako, 70
 argitaratzeko, 113
 arlo, 150
 arlo ekonomiko-finantzarioan nahiz kudeaketan, 136
 arlo honetan bideratutako ekimenak aplika, 55
 Arlo honetan egindako ahaleginekin, 44
 arlo horretan beharrezkoak diren neurriak, 46
 arlo horretan boterea edo eginkizunen bat duten neurrian, 86, 106
 arlo horretan eskumena, boterea edo egitekoa duten neurrian, 88, 107
 arlo profesionalean, 161
 arlo profesionalean edo enpresarialean, 162
 arloetan, 81, 100
 arloetan eskudunak diren sailak ordezkatzeko dituzten bost kide, 134
 arloetan eskudunak diren sailak ordezkatzeko dituzten hiru kide, 135
 arnasa luzeko ahalegina, 75
 arraza, 5, 6, 8, 11, 12, 24, 58, 184
 arraza-, sexu-, hizkuntza- edo erlijio- arrazoiak, 3
 arrazoi, 25, 113
 arrazoi bakarra, 28, 35
 arrazoi justifikagarriak gabe, 88, 108
 arrazoiak, 122
 arrazoirik, 5, 6
 Arrazoirik, 6
 arreta, 42, 47, 73, 75, 77, 133, 141, 161
 arreta berezia, 77
 arriskuan, 77
 arriskuan dauden hizkuntzei modu eraginkorrean laguntzeko, 75
 arriskuan dauden hizkuntzen bilakaeraren jarraipena, 76
 arriskuan dauden hizkuntzen irakaskuntza, 75
 Arriskuan dauden Munduko Hizkuntzen Atlasak, 70
 Arriskuan dauden Munduko Hizkuntzen Atlasak osatzen laguntzeko beharra, 76
 Arriskuan dauden Munduko Hizkuntzen Atlasean, 72
 arriskuan izan, 73
 artatzeko, 154
 arte, 46
 arte- eta arkitektura-lanak, 35
 arte eta literatura-ko sorkuntza, 62

- arte eta literaturako sorkuntzan, ikus-
entzunezko sektorea barnean
hartuta, 65
- arte eta literatura sortzean, 57
- artean eta bizitza publikoko alor
guztietan, 75
- arte-elkarteek eta artistek betetzen
duten lekua aitortzea, 73
- artelanez gozatzeko, 8
- artisautza-produktuen, 128
- artisten eta artelanen kanpoko
zirkulazioa bultzatzea, 133
- artxiboak, 35, 87, 107
- aseguruetan, 35
- asimilazioa, 28
- Asimilazioa, 28
- asimilazio-ikuspegia baztertuz, bai
Europa mailan, bai estatuen
mailan, 73
- askatasun osoz, 16
- askatasun osoz egindako aukeraren
ondorioa, 28
- askatasuna, 4, 7, 26
- askatasunak, 87, 107
- askatasunaren ikuspegi, 4
- askatasunez, 41
- askatasunez eta trabarik gabe,
euren hizkuntza gutxiengoz
erabiltzeko eskubidea, ahoz eta
idatziz, 93
- aske, 4, 5, 24
- askiez, 53
- atalase, 180
- atsedenerako eskubidea, 8
- atxiki, 74
- atxikipen-kontratuak, 126
- atxikitako, 137
- atxikitzea, 138
- atxikitze-agiria, 91, 110
- atxiloketaren arrazoiei, 93
- atxilotu, 5
- atzerapenik, 75
- Atzerriko beste hizkuntza batzuk
ikasteko programak sustatuko, 162
- atzerriko hizkuntza, 162
- atzerriko hizkuntzak, 161
- atzerriko hizkuntzen ezagutza lan-
mundura zabaltzeko erronkari, 160
- Atzerriko hizkuntzen ikaskuntza
sartzearen helburua, 162
- atzerriko kultura-politikan, 88, 108
- atzerriko nahiz eskualdeetako
hizkuntzen eta kulturen
- irakaskuntzak, 183
- atzerrikoak, 133, 183
- atzeritarren hizkuntza-ikasketari, 34
- aukera, 18, 21, 22, 34, 53, 72, 118,
131, 138
- aukera ekonomikoei, 19
- aukerako azterketa, 176
- aukerakoa, 175
- aukerarik, 39, 40, 54
- aukeratu, 54, 152
- aukeratu ez duen hizkuntza
ofizialaren derrigortasuna
arautzen, 114
- aukeratuko, 90, 110
- aukeratzeko, 8
- aukerez baliatzeak, 84, 103
- aurkezpen elektronikoa, 21
- aurkeztea baimentzea, 84, 103
- aurkeztu, 52, 90, 109, 112, 164
- aurreikusitako, 80, 90, 96, 99, 110,
141, 181, 182
- aurreikusitako araubidea aplikatuko,
127
- aurreikusitako helburutik
desbideratu, 75
- aurreikusitako zehapen-araubidea,
128
- aurreikusitakoa, 118, 122, 154
- aurreikuspenak, 165
- aurreikusten, 96, 114
- aurreko aurrekontuaren betetzea,
135
- aurrekontuak, 126
- aurrekontu-aldaketak, 137
- aurrekontuaren esparruan, 49
- aurrekontuen arloan eskuduna den
Jaurlaritzako sailari baimena
ematen, 137
- Aurrekontuen esparruan, 49
- aurrekontuen legea, 137
- Aurrekontuetatik, 49
- aurrekontu-lerroa, 49
- aurrekontu-zuzkidurak bermatzea,
55
- aurrerabide zientifikoa eta teknikoa,
61
- aurrerapen, 12
- aurrerapena, 26
- autoadierazpenari, 34
- autoantolaketa-printzipioari, 156
- autogobernurik eza, 26
- autogobernurik eza eta euren
egitura politiko-administratiboa

- eta hizkuntza inposatzen duten
estatuak, 25
- autonomia, 41
- Autonomia Erkidegoan kokatutako
edozein organismo edo
erakunderekin, 115
- Autonomia Erkidegoan ofizial diren
bi hizkuntzetan inprimatuko, 122
- Autonomia Erkidegoaren
Administrazio Publikoarekiko
harremanetan euskara nahiz
gaztelania erabiltzeko eskubidea
aitortzen, 113
- Autonomia Erkidegoaren mendeko
erregistro publikoetan, 116
- Autonomia Erkidegoaren mendeko
ez diren erregistro publikoetan,
116
- Autonomia Erkidegoko
Administrazio Orokorrari, 137
- Autonomia Erkidegoko Gizarte
Zerbitzuen Mapak, 141
- Autonomia Erkidegoko
Hauteskunde-batzordearen
erabakiak, 122
- Autonomia Erkidegoko
hedabideetan euskara
lehentasunez erabili dadin
bultzatuko, 119
- Autonomia Erkidegoko herrien eta,
oro har, toponimo guztien izen
ofizialak finkatzeko eskumena, 113
- Autonomia Erkidegoko
herritarrentzat eta erakunde
publikoentzat lan egingo duena,
117
- Autonomia Erkidegoko instituzio
komunek, 112
- Autonomia Erkidegoko lurraldean,
113, 115, 141
- Autonomia Erkidegoko lurralde-
eremuan kokatzen diren enpresa
edo establezimenduekin dituzten
harremanetan, 125
- Autonomia Erkidegoko lurraldetik
kanpo jardunik, 120
- Autonomia Erkidegoko lurraldetik
kanpo jardunik, euskararekin
loturiko lana egiten duten
instituzio edo botereekiko
harremanak bideratzea, 114
- Autonomia Estatutuak, 113
- autonomia-erkidegoetako, 139
- autonomia-erkidegoetan, 95
- autonomia-erkidegoko legeriaren,
157
- autonomia-estatutuek, 96
- autonomiarik gabea, 5
- autonomiaz, 131
- auzibidean parte hartzen duten
aldeetako batek, 84, 104
- auzibideko egintza, 6
- auzitegi independente eta
inpartzialean, 5
- Auzitegi Orokorraren hizkuntza-
araubideari buruzko xedapenak,
68
- Auzitegiek, 31
- auzitegiok, 31
- auzo-herrialdeen estrategia
politikoetarako, 77
- Auzotarren eskubideak, 157
- azken adierazpena, 50
- azken hitzunaren heriotzak, 76
- azpikoz gora jarri ditu hizkuntza-
erkidego bakoitzaren barne-
kohesioa bermatzen duten
harreman-eremuak eta elkar-
eraginak, 26
- Azpimarraturik, 53
- azpitiitugintzari, 34
- azter, 39, 40, 54
- aztertu, 76
- aztertzea, 25
- aztertzeke, 6, 12
- babes berbera izateko eskubidea, 5
- babes berezia, 95
- babes juridikoa, 53
- babesak, 78, 98
- babes-ekintzetarako finantzaketa,
75
- babes-estatusak, 80, 99
- babes-maila desberdinak, 72
- babestea, 4, 61
- babesteko, 5, 73
- babesten, 70
- Babesten, 75
- babestu, 15, 22, 41, 76, 96, 165, 171
- babestuak, 166
- babestuko, 93
- Bai hasierako lanbide-heziketan bai
enplegurako heziketan atzerriko
hizkuntzak sartzea, 162
- Bai praktika-programetan bai
lanbide-heziketa dualeko
programetan, enpresetan edo

- antzeko zentroetan egiten diren
praktikei eta prestakuntzari, 162
- baieztatzen, 16, 24
- baimena, 96, 134, 135, 175, 178
- baimena eskatzen duenaren, 180
- Baimenaren, 181
- baimendu, 83, 85, 103, 105
- baimenduta, 135
- baimendutako, 180
- baimendutako eta homologatutako
instituzio, zentro edo organismoek,
149
- baimentzea, 47, 83, 85, 102, 105
- baita lanik eza, gaixotasuna,
elbarritasuna, alarguntasuna,
zahartzaroa edo bizibidea nahi
gabe galtzeko beste kasuren bat
gertatzen denerako aseguru
izateko eskubidea, 8
- bakarka, 6, 11
- bake, 12
- bakea, 4, 12
- Bakea, 61
- bakea, bere balioak eta bere
herrien ongizatea sustatzea, 61
- bakeak, 8
- bakean biltzeko eta elkartzeko
eskubidea, 7
- bakoitzak nahi duen hizkuntzan
informazioa jasotzeko duen
eskubidea, 116
- bakoitzaren iritzienatik inork ez
gogaitzeko eskubidea, 7
- bakoitzaren lurraldean kultura-
adierazpideen aniztasuna
sustatze, 72
- baldintza, 3, 83, 87, 93, 103, 107, 130
- Baldintza, 51
- baldintza egokiak, 24, 29, 41
- baldintza ez okerragoetan, 36
- baldintza orokorrak, 126
- baldintza sozial edo
pertsonalengatik diskriminaziorik
eragin gabe, 141
- baldintzak, 27, 93, 117
- baldintzarik, 154
- baldintzatu, 46
- baldintzen, 74
- baldintzetan, 89, 108
- baliabide, 11, 32, 41, 53, 136, 138
- baliabide hoberenak bilatzen, 175
- baliabide pertsonal eta material, 32
- baliabide propioak antolatu eta
kudeatzeko, 29
- baliabide teknikoak, 139
- baliabide turistikoak, 158
- baliabideak, 18, 49, 141
- baliabiderik egokienak, 39
- baliagarri, 76
- baliatu, 8, 24, 75, 154, 175, 178
- baliatuko, 11
- baliatuz, 41
- baliatzeko, 8, 131, 178
- balidatu, 96
- balio, 76
- balio eta duintasun bera, 71
- balio eta eragin-indar osokoak, 116
- balio juridiko osokoak izango, 154
- balioa, 16
- baliozkoak, 30, 168
- bana, 22
- banakako kulturek bizirik iraun, 42
- banakakoak eta kolektiboak, 26
- Bandrés Molet, 52
- banku-eragiketetan, 35, 48
- barietate-musikak osatzen dituzten
programen zati bakoitzean, 180
- barne-araudia, 90, 110
- barne-jardunetan, 31
- barne-mugarik gabeko askatasun-
segurtasun- eta justizia-esparrua,
61
- barne-talde ofizialaren maila, 49
- barruko nazio eta eskualdeen
aniztasuna errespetatuz, 62, 65
- Bartzelonakoak, 24
- Bartzelonan, 24, 37
- basakeriak, 4
- Batasunak, 58, 61, 62, 63, 71, 73, 77
- Batasunak bere balioak eta
interesak indartu eta sustatuko, 61
- Batasunak eta estatu kideek, 62
- Batasunak eta estatu kideek
lankidetzat sustatuko, 65
- Batasunak kalitatezko hezkuntza
garatzen lagunduko, 65
- Batasunak kultura-ikuspegiak
hartuko ditu kontuan, 65
- Batasunaren balio erkideek,
ekonomia-interes orokorreko
zerbitzuei dagozkienez, zehazki
honako printzipio hauek hartzen
dituzte barne, 68
- Batasunaren beste eskualde
batzuetan, 73
- Batasunaren ekintzak, 65

- Batasunaren ekintzak estatu kideen arteko lankidetzak suspertuko du, 65
- Batasunaren ekintzaren helburua, 62
- Batasunaren funtsak baliatu, 75
- Batasunaren funtsezko balioak ahultzea eta urratzea, 71
- Batasunaren hizkuntza- eta kultura-ondarearen aniztasun aparta zaintzeko eta sustatzeko, 73
- Batasunaren kide, 72
- Batasunaren laguntza finantzarioako tresnak erabiliz, 74
- Batasunaren organo aholku-emaileak, 66
- Batasunaren xedeak, 61
- Batasunean, 72, 74
- Batasunean desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak babesteko neurri posibleak aztertu, 77
- Batasuneko agintariei, 74
- Batasuneko gizatalde nomaden, 72
- Batasuneko herritar orok, 64
- Batasuneko herritarrak tratatuetan ezarritako eskubideen titular eta eginbeharren mendeko dira, 64
- Batasuneko hizkuntza-ondarearen aberastasuna, 73
- Batasuneko instituzio eta organo aholku-emaileei zuzentzean, 64
- Batasuneko kultura- eta hizkuntza-aniztasunaren aberastasuna errespetatzeko xedea betetzen laguntzen, 69
- bateragarri, 46
- bateragarri bihurtzea, 26
- bateragarriak, 89, 108
- baterako bilera, 44
- bateratu, 53, 162
- bateratzeko, 50, 114
- bateratze-prozeduraren emaitza, 50
- Batzilergoko, 150
- batxilergo-programetan, 176
- BATZAR OROKORRAK, 4
- Batzar Parlamentarioari, 90, 109
- batzarretako eztabaidetan, 85, 86, 105
- Batzorde eskudunaren ardurapean, 49
- Batzorde horren idazkaritza, 90, 110
- Batzorde Institutuzionalaren iritzia, 50
- Batzordea, 50
- Batzordeak, 46, 50, 55, 57, 62, 76, 77, 122
- Batzordeak proposaturik, 65
- Batzordeak proposatuta eta Justizia Auzitegiari eta Europako Parlamentuari aurretiaz kontsulta eginda, 68
- Batzordearen 2008ko irailaren 18ko Adierazpena, 70
- Batzordearen ardurapean, 48
- Batzordearen eleaniztasun-programak, 75
- Batzordeari, 43, 49, 75, 76, 77
- Batzordeari eta estatu kideetako gobernuari eta eskualdeetako agintariei, 74
- Batzordeari eta Europako Parlamentuari aurretiaz kontsulta eginda, 68
- bazterketa, 81, 100
- baztertu, 28, 35
- baztertuko, 85, 86, 105
- baztertuta geratu diren hizkuntzak eta gehienbat familia girora mugatuta daudenak gizartean jendaurrean erabili ahal izatea, 76
- baztertzeko, 25
- baztertzekoak, 33
- baztertzen, 32
- begiratu, 165
- begiratuko, 5
- behar adina neurri eta ekintza sustatzea, 133
- behar bezala ebaluatuko direla bermatzeko, 147
- Behar bezalako oreka soziolinguistikoa ezartzeko, 27
- behar den besteko aitorpena, 53
- behar den laguntza guztia, 36
- behar den moduko hedapena edo pare-pareko estatutua ez dutenak aldameneko estatu kidean edo beste estatu kide batean, 54
- behar diren bitarteko pertsonal eta material guztiak eskura izateko, 33
- behar diren ekintzak aurrera eramaneen, 170
- behar diren neurriak hartuko, 161
- behar diren neurriak harturik, 154
- beharrezko biartekoak, 116
- beharrezko bitartekoak, 120
- beharrezko diren bitarteko guztiak, 141

- beharrezko diren bitarteko
 - pertsonalak, teknikoak eta materialak paratuko, 170
- beharrezko diren erabakiak hartuko, 128
- beharrezko gerta daitezkeen bitartekoak erabakiko, 168
- beharrezko neurriak, 24
- beharrezko xedapenak onestea, 55
- beharrezko zaizkien txosten edo irizpenak, 166
- beharrezkoak diren baliabideak haiei helaraztea, 55
- beharrezkoak diren bitartekoak eskura izateko, 29
- beharrezkoak diren laguntza materialak eta finantza-laguntzak ematea, 48
- beharrezkoak diren neurriak, 29
- beharrezkoak diren neurriak bultzatuko, 162
- beharrezkoak diren neurriak hartuko, 155
- beharrezkoak diren xedapenak ematea, 83, 86, 102, 106
- beharrizan bereziei, 18
- beharrizan materialak, 41
- beharrizan psikologikoetatik, 41
- beharrizana, 93
- beharrizanaren, 78, 98
- behartu, 7
- behartua, 28
- beharturik daude altxor hori begiratu eta babestera eta haren hondatzea eta galera eragoztera, 165
- beharturiko edo eragindako interferentziarik, 29
- behartutako zein zeharkako asimilazioaren, 74
- belaunaldi, 72, 165
- belaunaldi arteko hizkuntza-transmisioa indarberritzeko, 75
- belaunaldi ezberdinak eta kultura ezberdinak aintzat hartzeko ikuspegia, 141
- belaunaldi gazteenak desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen alde konprometitu, 77
- belaunaldien arteko elkartasuna, 61
- belaunaldiz belaunaldi gugana iritsitako milaka urteko legatua osatzen, 131
- benetako hauteskundeetan, 7
- benetako partaidetza, 26
- benetako parte-hartzea, 14
- benetakoa, 29
- benetakoak, 115
- benetan erabiltzea, 119
- bera bizi den lurraldeko hizkuntza propioa, 29
- bera bizi den lurraldeko hizkuntza propioan hezkuntza jasotzeko, 32
- bera eta bai bere familia, giza duintasunari dagokion bezala bizitzeko bestekoa, 7
- berak hautatu duen kultura-bizitza horretan parte hartzeko, 21
- berak ulertzen duen eta hitz egin dezakeen hizkuntza batean epaitua izateko, 31
- beraren jardueren ondorioz sortzen direnak, 136
- berari dagozkion legeak eta gainerako xedapen juridikoak lurraldearen hizkuntza propioan argitara daitezen, 31
- berariaz, 161
- berariazko araubide bat aurreikusten, 127
- berdinak, 5, 28
- berdineste hori helburu duten ekintza guztien aurka, 93
- berdintasun, 5, 29
- berdintasun- eta ekitate-printzipioari, 141
- berdintasuna, 16
- Berdintasuna, 141
- berdintasun-arauz, 73
- berdintasun-egoera, 16
- berdintasun-egoeran, 18
- berdintasunez norbere herrialdeko funtzio publikoan sartzeko eskubidea, 7
- Berdintasun-printzipioa, 29
- bere adierazpen eta agerbide guztietan, 131
- bere antroponimia eremu guztietan berea duen hizkuntzan erabiltzeko, 33
- bere baitan itxita dagoen herrialde bakartu bat, 131
- bere burua, 6, 26
- bere burua hizkuntza propioan izendatzeko, 33
- bere ekimenez edo hirugarrenekin

- elkarlanean, 133
- bere eskualdeko edo eremu urriko
hizkuntzan hitz egitea baimentzea
alde horri, 84, 103, 104
- bere helburuak betetzeko, 132
- bere helburuak betetzeko jarduteko
gaitasuna, 132
- bere hizkuntza balio juridiko osoz
erabiltzeko era guztietako
transakzio ekonomikoetan, 35
- bere hizkuntza erabiltzeko duen
eskubidea, 39
- bere hizkuntza eta kultura
errespetatuak izan daitezen, 53
- bere hizkuntza- eta kultura-ondarea
zaintzeko, 35
- bere hizkuntza kultura-adierazpen
guztietan erabiltzeko, horri
eusteko eta bultzatzeko, 34
- bere hizkuntza ofizial gisa erabili
dadin bere lurraldearen barruan,
30
- bere hizkuntza ofizialetako
edozeinetan eta zeinahi
adierazpen, euskarri, bide eta
adierazmoldetan, 131
- bere hizkuntza-erkidegoaren
lurraldean eta bere hizkuntzan,
aipatu eragiketetan behar dituen
agiriak eskura izateko, 35
- bere hizkuntza-erkidegoaren
lurraldean, bere hizkuntza edozein
motatako erakunde
sozioekonomikoetan erabiltzeko,
35
- bere hizkuntzak bere lurraldeko
komunikabideetan zein mailatako
presentzia izan behar duen
erabakitzeke, 33
- bere hizkuntzan egindako lan
guztietan irispina izateko, 34
- bere hizkuntzan erremintak eta
produktuak lortzeko, 34
- bere hizkuntzan harremanak
izateko, 30
- bere hizkuntzan informazio osoa
izateko, 36
- bere hizkuntzan lanbide-jarduerako
bitarteko guztiak izateko, 35
- bere hizkuntzaren erabilera bere
lurraldearen barruko jarduera
sozioekonomiko guztietan
ezartzeko, 35
- bere hizkuntzaren eta kultura-
autoadierazpenaren presentzia
ziurtatu ahal izateko, 33
- bere hizkuntza-sistemari egokitutako
ekipamenduak izateko, 34
- bere kultura-eremu propioan erabat
garatzeko, 34
- bere kulturarekin bat datozen
praktikak burutzeko, 21
- berehalako argitalpena erraztea, 55
- bereizgarriak, 50
- bereiziko, 5
- bereizita, 27
- bereizketa, 81, 100
- bereizketarik, 184
- bereizketetatik bat ere egin gabe,
12
- bereizmen handiko telebistari, 55
- beren aukerako hizkuntza ofizialean
hartuak izatekoa, 115
- beren ekimenean edo beraiek
laguntzen dituzten ekimenetan
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen ezagutza eta erabilera
neurri egokian integratzen dutela
zaintzea, 88, 107
- beren hizkuntzan hartu eta artatuak
izateko aukera eskainiko dietela
zaintzea, 89, 108
- beren lurralde- eta eskumen-
eremuko izen ofizialak finkatzea,
155
- beren lurralde-eremuan euskararen
ezagutza sustatzeko eta erabilera
dinamizatzeko eskumena, 155
- beren mugartean euskararen
erabilera arautu edo sustatzeko,
172
- beren ohiko bizilekua Autonomia
Erkidegoan ez dutela behar
bezala egiaztatzen dutenak, 119
- beren ondarean hizkuntza bat
baino gehiago edukitzeaz harro
diren erkidegoak, 165
- bereziak, 49
- bereziki euskaraz sortutako kultura-
eskaintza sustatuz eta bermatuz,
133
- bereziki fakturak ematen dituen
enpresa edo pertsona
identifikatzen duten datuei
buruzkoak, 158
- bereziki sare telematiko nahiz

- informazioaren teknologia berriez
eta hedabide eta ikus-
entzunezkoen baliatuta, 133
- bereziki toki-erakundearen publizitate
aktiboan euskararen erabilera
sustatzeko arreta jartzea, 157
- berezko duintasunean, 4
- berezko historiaren ikur eta lekuko,
165
- berezko kide, 134
- bermatu, 16, 18, 36, 42, 56, 154, 160,
161
- bermatuko, 8, 11, 90, 93, 110, 139,
149
- bermatuko baita arreta hizkuntza
horretan berean jasotzeko
heritarrek duten eskubidea, 159
- bermatuko baita arreta hizkuntza
horretan jasotzea, 153
- bermatuta, 18, 21, 129
- bermatzea, 16, 47
- bermatzea erakundearekin
harremanen bat izango duten
guztiak, 129
- bermatzea Europako Erkidegoak ez
diela kalterik egiten garrantzi
handiagoko hizkuntza nazionalak,
56
- bermatzearekin, 21
- bermatzeko, 11, 16, 25, 30, 87, 106
- bermatzen, 7, 29
- berme, 6, 30
- bermeak, 36, 146
- berraztertuko, 120
- berresten, 96
- berrets, 54
- berriki etorria den hizkuntzak, 35
- berrikus, 43, 167
- berrikustea, 44, 47
- berronespen, 80, 99
- berronespen-tresna, 96
- berronespen-txostenean, 184, 185
- berronetsi, 74, 77, 79, 91, 92, 96, 99,
110, 111
- Berronetsi, 79, 91, 99, 110
- berronetsitakoa, 72
- bertako biztanle guztiak, 112
- bertako hizkuntza ofizial, 152
- bertako kultura-aniztasuna
errespetatu eta sustatzeko, 65
- bertako kulturen aniztasuna
errespetatu eta sustatzeko, 62
- bertako kulturen eta zibilizazioen
osagai, 71
- beste edozein hizkuntzarako
adierazpenak, 36
- beste edozein motarako iritziak, 58
- beste era bateko iritzi, 11
- beste estatu kide bateko egoiliar, 49
- beste euskal lurralde eta erkidego
batzuetako ondare, 112
- beste herrialde batzuekin eta
kulturen eremuan eskudun diren
nazioarteko erakundeekin
lankidetzan aritzea, 57
- beste hizkuntza batzuen ikaskuntza
sartzea bultzatuko, 160
- beste hizkuntza batzuetan sortutako
lanak eskualdeetako edo eremu
urriko hizkuntzetan eskuratzeko
bitartekoak erraztea, 88, 107
- beste hizkuntza batzuk erabiltzea, 36
- beste hizkuntza batzuk ere erabili
ahal izango, 143
- beste hizkuntza batzuk ere
erabiltzea, 130
- beste hizkuntza batzuk ere ikastea,
160
- beste hizkuntza-erkidego baten
lurralde-eremuan, 27
- beste hizkuntza-erkidego
batzuetako kideekin batera, 27
- beste hizkuntza-erkidegoetako
kideez inguraturik, 27
- beste hizkuntzen erabilera, 35
- beste hizkuntzetara egindako
itzulpena, 33
- beste hizkuntzetara itzuli, 62, 63
- beste kirol-adierazpen ez-lehiakor
batzuen, 146
- beste lege eta araudietan gatzatu
arteak arau-hutsunerik egon ez,
114
- beste sistema grafiko batera, behar
denean soilik, ahalik eta modu
fonetikorik fidelenean
transkribatzeko, 33
- beste zenbait alderdi instituzional,
120
- bestelako aldaketan, 33
- bestelako gizarte-izateak, 11
- besteren administrazio fiduzarioaren
mendeko lurraldea, 5
- bete beharreko baldintzak, 149
- betearazteko, 46
- betebehar solemnea, 12

- betebeharra, 53, 127, 154
 betebeharrak, 6, 79, 80, 99, 127
 betebeharrez, 127
 betebeharrak, 154
 bete-betea, 12, 34, 49
 bete-betea aplikatzea, 54
 bete-betea eta askatasunez, 16
 bete-betea eta berdintasun-egoeran, 19
 bete-betea eta eragingarritasunez, 16
 betetzea, 12, 135, 136, 138
 betetzeko, 4, 8, 126, 131, 138, 153, 166, 170
 betetzen, 14, 22, 27, 44, 72, 79, 99, 135, 137, 138, 184
 bezero, 36
 bi hizkuntza edo gehiago ikastea sustatzea, 75
 bi hizkuntza ofizialak agertzea bermatuko, 126
 Bi hizkuntza ofizialak erabiltzea, 125
 bi hizkuntza ofizialak erabiltzeko aukera, 154
 bi hizkuntza ofizialen arteko zinpeko itzultzaile titulua, 117
 Bi hizkuntza ofizialen arteko zinpeko itzultzaile titulua lortzeko eta emateko baldintzak arautzeko ahalmena, 113
 bi hizkuntza ofizialen presentzia erraztu dezaten beren jardura gauzatzeko, 128
 bi hizkuntza ofizialeko edozein erabiltzen, 125
 bi hizkuntzak jakitea, 117
 bi hizkuntzatik idatziko, 126
 Bi hizkuntzatik idatziko, 126
 bi hizkuntzatik izatea bermatuko, 139
 bi hizkuntzetan idatzi beharko, 168
 bi hizkuntzok jakiteko eta erabiltzeko eskubidea, 112
 Bi izenok zeharo desberdinak badira, 117
 bi urteko txosten xehatua, 90, 109
 Bibliografia-ekoizpena, 123
 bibliografia-informaziorako irispidea, 139
 Bibliografia-informaziorako irispidea, 139
 bibliografia-lanak, 140
 Bide hertziarra darabilten zerbitzuak, 180
 bideotekak, 35, 87, 107
 bideraezin, 18
 Bide-seinalea eta mezuak nola idatzi, 113
 bide-seinaleetarako, 117
 bidezko lansaria eta aski zaiona jasotzeko eskubidea, 7
 bigarren hezkuntza, 32, 161
 bigarren mailako irakaskuntza, 82, 102
 bigarren mailako irakaskuntzaren, 82, 102
 bigarren mailako irakaskuntzaren zati handi bat, 82, 102
 bikoizketa- eta azpititulazio-teknika bereziak garatzea, 48
 bikoizketari, 34
 bilakaera politikoak, 46
 bildu, 12, 40, 139, 140, 165
 bilera-deietan, 153
 bileretan, 145
 biltzen diren aldeek elkarrekin adostutako hizkuntza erabiliko dute botere publikoek, 168
 bitarteko, 29
 bitarteko egokiak, 61
 bitarteko teknologiko tradizionalak eta berritzaileak, 33
 bitarteko teknologiko tradizionalak eta berritzaileak, 32
 bitartekoak, 89, 108
 bitartekoak jartzea eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza hitz egiten den eremu batean bizi baina hizkuntza hori hitz egiten ez dutenen esku, 81, 100
 bizi den lurraldeko hizkuntza propioa ikasteko, 30
 Bizialdi osoko ikaskuntzako euskal sistemaren eragileak, 149
 Bizialdi osoko ikaskuntzako sistemaren plan eta programek, 149
 bizikidetzan eta elkarren arteko errespetuan nahiz onuran, 26
 bizilekua, 6
 bizimodu egokia izateko eskubidea, 8
 bizitokia, 8
 bizitza osoko ikaskuntzarako gaitasun giltzarrei buruzkoa, 70
 bizitza pribatuan, 6

- bizitza publikoan, 73
bizitza publikoan eta pribatuan, 80, 100
bizitza publikoaren eta gizarte-arazoen esparruan, 42
bizitza publikoaren eta kultura-bizitzaren gainerako sektoreetan, 54
bizitza-maila, 3, 4
bizitzea, 26
bizitzeko, aske izateko eta segurtasunerako eskubidea, 5
biztanleei, 54
Biztanleek adierazitako beharrian zehatzei, 42
biztanleok enplegua lortzea edo enpleguan irautea, 54
biztanle-talde zehatz batzuen ongizateari, 54
Bordeleko Ikaskuntza Iberikoen Institutuan, 176
Bordeleko Unibertsitatean, 176
Bordelen, 42
borondatezko ekarpenak, 136
borondatezko eszedentzia-egoeran, 138
borondatezko-tasun, mailakatze eta errespetu irizpideei jarraikiz, 166
botere judizialaren agintea edo inpartzialtasuna bermatzeko, 87, 107
botere publikoaren agintearen oinarria, 7
botere publikoei, 131
botere publikoek, 36, 116, 117, 166
Botere publikoek, 30, 31, 36, 115, 117
Botere publikoek beharrezko diren neurriak hartuko, 166
Botere publikoek erabili beharreko inprimaki edo idazki-eredu ofizial guztiek, 113
Botere publikoek eskubide hauen erabilera ziurtatuko, 115
Botere publikoek euskararen irakaskuntza lagunduko, 171
botere publikoek ez badute zuzeneko eskumenik eskolaurreko hezkuntzan, 82, 102
botere publikoek ez badute zuzeneko eskumenik helduen hezkuntzan, 83, 103
Botere publikoek hizkuntza-araua errespetatuko, 166
botere publikoen, 30
botere publikoen betebeharrak, 115
botere publikoen jarduera, 113
Botere publikoen jarduera, 115
Botere publikoetan eta harreman sozioekonomikoetan nork bere hizkuntzan artatua izateko eskubidea, 28
botigoak, 35
boto partikularrak, 154
Boto-paper, gutun-azal eta hauteskundeei buruzko gainerako agirietako idazkiak, 122
botorik, 134, 135
bozketa orokor eta berdinez eta isilpeko boto bidez, 7
Brasilgo Recifeko Adierazpenean, 24
bretoiera, 176
Budapesten, 184
bulgarieraz, 63
bultzatu, 72, 75, 77
bultzatuko, 8, 61, 62
bultzaturik, 53, 165
bultzatuta, 26
bultzatzea, 4, 12, 81, 88, 101, 107, 124
bultzatzeko, 12
bultzatzen, 73, 76
Colom i Naval, 46
Columbu, 45
CSCE, 52
curriculumaren parte izatea, 82, 83, 102
D eredua zabaltzea bultzatuko, 161
danieraz, 59, 62, 63
datu irekiak, 157
debekatuta, 5, 58
debekatzea, 89, 108
debekatzen edo mugatzen duen xedapen, 88, 108
definitzea, 36, 89, 108
deialdi, 77
deialdiak, 154
deialdietan, gai-zerrendetan, aktetan eta bestelako dokumentuetan, 145
delitu, 6
delitu arruntek, 6
Delituagatik salatutakoak, 6
demografia murritza, 26
demografiari, 39
demografikoak, 25
demokratizatze, 50

- demokrazia eskuratu berri duten heriek, 53
- demokraziaren eta kultura-aniztasunaren printzipioetan datzan Europa eraikitzeari, 78, 98
- deportatuak, 27
- Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzako, 150
- desagertzeko arriskuan, 72
- desagertzeko arriskuan dagoen hizkuntza ama-hizkuntza gisa haurtzarotik ikastea ahalbidetuko duen hizkuntza-politika bat ezartzera, 75
- desagertzeko arriskuan dagoen hizkuntza baten irauteak, 74
- desagertzeko arriskuan dauden edota desagertzen ari diren eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak, 72
- desagertzeko arriskuan dauden Europako hizkuntzen ezagutza, zabalkundea, irakaskuntza eta irautea bultzatzeko, 76
- desagertzeko arriskuan dauden Europako zenbait hizkuntza, 72
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntza-erkidegoenganako eta erkidego etnikoenganako tolerantzia, 74
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak, 71
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak babesteko, 76
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak babesteko eta sustatzeko programa eta ekimenak, 76
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak babesteko neurri politiko zehatzak proposatu, 74
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak babestu, zaindu eta suspertzeko Europa mailako neurri berezituak hartzeko aukeraz, 77
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak eta hizkuntza-aniztasuna babesteko Europar Batasunaren politikak finkatu eta programak planifikatu, 74
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak familiaren baitan belaunaldi artean geroratzeak duen garrantzia, 76
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak irautearen alde borrokatzen diren hiztun-erkidegoak, 75
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak suspertzeko estatuez gaindiko sareak eta Europa mailako ekimen eta ekintzak, 76
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak sustatzeko ekintza-planak, 74
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak sustatzeko proiektuetarako finantzaketa, 77
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak sustatzen lagunduko duten proiektu pilotuak, 77
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak zaintzeko, babesteko eta suspertzeko estatu kideek abian jarritako politikak, 76
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzei, 73
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzei buruzko goi-mailako irakaskuntzari eta ikerketari, 75
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzekin lotutako proiektuek aurkitzen dituzten oztopo administratibo eta burokratikoak, 75
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen, 73
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen babeserako erreferentzia, 72
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen babeserako erreferentziakoa, 74
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen hiztunei laguntza konkretua emango, 75
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen ikaskuntzari eta indarberritzeari, 77
- desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzetako talde eta erkidego txiki horien bitartekari eta eragile bihur, 75
- desagertzeko arriskuan daudenek, 72
- desagertzeko arriskuan direla, 72

- desagertzeko arriskutik zaindu eta
 babestu beharra, 72
- desarauketa, 26
- desberdinak, 42, 54
- desberdintasun, 26
- desberdintasun handiak, 39
- desberdintasunak, 41
- desgaitasuna, 58
- deskonexio berezien, 182
- destinoa hizkuntza hori erabiltzen
 den lurraldeetan izateko egin
 ditzaketen eskariak asetzea, 86,
 105
- diasporetako kideen, 27
- difusioaren arduradunek
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan egindako
 emanaldiak programatu, 86, 106
- digitalizazioa, 76
- dimentsio ofiziala, 47
- diru publikoz, 118
- diru-izendapenak eta
 transferentziak, 136
- diru-laguntza edo hitzarmenaren
 xedearekin erlazionatutako
 harremanen eremua, 127
- diru-laguntzak, 136
- diru-laguntzak ematea, 133
- diru-laguntzetatik, 75
- diruz lagundutako erakundeak, 126
- Diruz lagundutako erakundeak, 126
- diseinatu, 182
- diskriminatu, 112
- Diskriminazio, 58
- diskriminazio hori bukarazteko, 44
- diskriminazio horren eragilean, 5
- diskriminazioa, 44, 46, 47
- diskriminazioak, 43
- diskriminazioaren, 5, 74
- diskriminazioaren eragilea, 58
- diskriminaziorik, 3, 5, 7, 11, 16, 24, 54
- Diskriminaziorik ez, 58
- diskriminaziorik eza, 16
- diskriminaziozkoa ez den ekitatezko
 tratua, 34
- doakoa, 8
- dohaintzak, 136
- doktore-tesiek, 176
- dokumentatua, 122
- dokumentazio ofiziala bere
 hizkuntza propioan eskura izateko
 eta eskuratzeko, 30
- dokumentazioaren mota eta
 kalitatea, 72
- dokumentu, 153
- dokumentu publiko eta pribatuak,
 30
- dokumentuak, 31, 85, 105
- dokumentuak eta frogak, 84, 103,
 104
- dokumentuak eta kontsultarako
 liburuak, 35
- dokumentuak inskribatzea
 dokumentuak idatzita dauden
 hizkuntza ofizialean, 116
- dokumentu-funtsak, 35
- Donostian, 134
- dopinaren aurkako borroka
 eraginkorra bermatzeko, 146
- dopin-kontrolatan laginak hartzeko,
 146
- duintasun eta eskubide berberak, 5
- EAEko hizkuntza ofizialean eta
 beste hizkuntza batzuetan
 gaitasuna izatea sustatzeko
 programak, 149
- ebaluatuko, 155
- ebaluazio horren emaitzen, 155
- Ebaluazioaren printzipioak, 147
- ebaluazio-prozedurak, 75
- ebatziko, 117
- ebazpen, 43, 44, 49, 50, 56, 77
- ebazpen honetako xedapenak, 49
- ebazpena, 44, 50, 52
- ebazpenak, 12, 46
- Ebazpenak, aktak eta erabakiak
 euskaraz idazten, 154
- ebazpenaren, 44
- ebazpenaren printzipioak, 44
- ebazpenari, 41
- ebazpenetako mozioak, 42
- ebazpenetan, 46, 54
- ebazpen-proposamena, 45
- ebazpen-proposamenak, 52
- editoreek, 179
- Edozein bilkuratan euskaraz
 mintzatzeko eskubidea, 115
- edozein eskubide eta askatasun
 deuseztatzeko jarduerak edo
 egintzak burutzeko eskubidea, 9
- edozein herrialdeetan babesa bilatu
 eta izateko eskubidea, 6
- edozein herrialdeetatik alde egiteko
 eskubidea, 6
- edozein hizkuntza ahoz nahiz idatziz
 ezagutzeko eskubidea, 32

- edozein hizkuntza ikasteko, 32
edukien eta aplikazioen
 sorkuntzarako laguntzak, 74
egikaritu, 34, 155
egikaritzea, 137
egikaritzen, 16
Egilesleek, 152
egilespen-tokiko hizkuntza
 ofizialestatik, 152
eginbehar horri zor zaion osoko
 errespetuak, 54
eginbeharra, 28
eginbeharrak, 87, 107
eginbideetatik, 184
eginkizun, 29, 134, 135, 137, 138, 140
eginkizuna, 48
eginkizunak, 46, 135, 136, 138, 153
Eginkizunak, 140, 144
eginkizunei, 122
egintza, 168
Egintza pribatu horietako
 klausuletatik, 35
Egintzak edo ez-betetzeak, 6
egintzak eratzeari eta
 kanporatzeari, 132
egintzak eta kontratuak, 152
egintzaren edukia erabiltzen
 duenak, 84, 104
egintzetatik, 5
egintzok eskualdeetako edo eremu
 urriko hizkuntzetako batean
 idatzita egote hutsagatik, 84, 85,
 104
egintzok hizkuntza hori hitz egiten ez
 duten hirugarren interesdunen
 aurka erabili ahal izango direla
 ezartzea, 84, 104
egitura-funtsak, 74
egitura-funtsen eginkizunak eta
 eragingarritasuna, 50
egituretan, 87, 107
egoera, 49, 76
egoera ekonomikoan, 29
egoera soziologikoari, 39
egoerak, 42
egoitza, 31
egoitza non finkatu edo
 lekualdatzen diren lurraldeko
 komunikabideetan, beren
 hizkuntzek errepresentazio
 orekatua izan dezaten, 34
egoki diren neurriak bultzatuko, 128
egoki irizten zaien neurriak
 proposatuko, 155
egokiro bateratzeko elebitasunaren
 helburua eta kasuan kasuko
 prestakuntza-edukiak irakasteko
 helburua, 161
egokitu, 33, 160
egokituko, 118, 137, 170
egonkortasun- eta ongizate-
 baldintzak, 3
egozten, 114
egun hartuta dauden edo bihar-etzi
 hartzekoak diren neurriak, 44
eguneratzeko, 77
egungo barne mugetan, 53
Egungo egoeraren ezaugarri, 25
egunkari, 114
egunkari eta aldizkarietan, 119
ekarpen garrantzitsua, 78, 98
ekimen, 155
Ekimen pribatuaren parte-hartzea,
 141
ekimenak proposatzea, 135
ekintza, 56, 57, 74, 154, 186
ekintza norabideratuen, 175
ekintza norabideratuentzat, 175
ekintza positiborako edo aukera-
 eta tratu-berdintasunerako
 neurriak aplikatzearen kalterik
 gabe, 141
ekintza, ondasun eta zerbitzu
 horietan erabilitako hizkuntzei
 dagozkien neurriak, 72
ekintza-arlo horretako egitekoak eta
 eskumenak, 137
ekintza-arlotan, 136
Ekintzailetza jarduerari laguntzea,
 148
ekintza-programa koordinatuei, 41
ekintzaren, 80, 99
ekipamenduak, 32, 33
ekipamenduak hornitzerakoan, 88,
 107
Ekipamenduez eta kultura-
 jardueraz, 48
ekitate, 141
ekoitz, 22
ekoizitako, 123, 139, 140
ekoizpen berrienak, 180
ekonomia, 50
Ekonomia eta Gizarte Batzordeari,
 52
Ekonomia eta Gizarte Lantaldea
 osatzeko, 66

- ekonomia eta gizartea berrosatzeko helburuarekin, 56
- Ekonomia- eta gizarte-bizitza, 88, 108
- ekonomia- eta gizarte-bizitzari buruzko dokumentuetan, 88, 108
- Ekonomia- eta gizarte-jardueri, 88, 89, 108
- ekonomia- eta gizarte-jardueretan, 89, 108
- ekonomia- nahiz gizarte-aurrerapen eta garapenerako baldintzak, 3
- ekonomia-, gizarte- eta osasun-arloko nazioarteko arazoak konpontzea, 3
- ekonomia, gizarte, kultura eta hizkuntzaren eremuetan, 26
- ekonomia-hazkunde orekatua, 61
- ekonomia-interes orokorreko zerbitzuak askotarikoak dira, 68
- ekonomia-maila, 5, 24
- Ekonomiaren ikuspegitik, 26
- ekonomiarenak, 26
- ekonomikoak, 25
- ekonomikoak eta sozialak, 25
- eleaniztasuna, 21
- eleaniztasuna europar gazteentzat abantailatsu, 73
- eleaniztasuna modu demokratiko eta jasangarrian kudeatzen dutenek, 71
- eleaniztasuna sustatzearekin lotutako programak, 77
- Eleaniztasuna: Europarentzat abantaila eta konpromiso partekatua, 70, 71
- eleaniztasunari, 71
- eleaniztasunari buruzko estrategia europarrari buruzkoa, 71
- eleaniztasunean eta hizkuntza-pluraltasunean oinarritutako benetako europar herritartasuna garatu, 75
- eleaniztun izateko, 30
- elkarkide diren estatuetako herrien, 4
- elkarlanean, 4, 132, 133
- elkarlanerako, 155
- Elkarren mendekotasuna, 131
- elkarte, 47, 155
- elkarte bateko kide, 7
- elkarte espezializatuak susper eta bultza, 54
- elkarteek, 47
- elkarteetako, 120
- elkar-ulertze, 8
- emailak aukeratutako hizkuntza ofizialean idatzi beharko, 168
- emaitza, 46
- emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna, 61
- emakumezkoen eskubideen elkarte defentsariak, 181, 182
- emankizunak, 180
- emate-agiriak, 35
- energia-zerbitzuak, 126
- engaiamenduak, 53
- enplegu betea, 61
- Enplegurako heziketako jardueren eta programen, 162
- enplegurako heziketako jardueretan, 162
- enplegurako heziketan, 160
- Enplegurako heziketan ingelesa ikasteko programak sustatuko, 162
- enplegurako lanbide-heziketan, 162
- Enpresa publikoek, 48
- enpresaburuen eta langileen erakundeetatik eta gizarte zibilaren ordezkaritza duten beste sektore batzuetatik hartuko dira ordezkariak, batez ere, eremu sozioekonomikotik zein herritar-, lanbide- eta kultura-eremuetatik, 66
- enpresaren hizkuntza-errealitatea, 162
- enpresekin, 36
- enpresen barne-araudietan eta egintza pribatuetan, 89, 108
- ente autonomoenak, 116
- ente publiko, 137, 138
- ente publikoaren helburuetara zuzendutako edozein instituziok, 132, 134
- entzute esanguratsuko orduetan, 180
- epaile aditu, 176
- epaileak, 84, 103
- epaile-jardunak, 116
- Epaimahaietan, 176
- epe luzean eskuragarri izango diren baliabideak, 75
- era eraginkorrean, 4, 8
- era guztietako erakunde komertzial, atsedenerako, kulturarako zein

- ofizialtasunik gabeko elkarteetan, 120
- erabaki, 44, 79, 98, 184
- erabakia, 167
- erabakiak, 154
- erabaki-proposamenak, 154
- erabakitzeko, 6, 32
- erabakitzen, 122
- erabil, 55
- erabilera, 35, 40
- Erabilera arrunt eta ofiziala, 167
- Erabilera eremu ez-euskaldunean, 169
- Erabilera eremu mistoan, 169
- erabilera horrentzako laguntza publikoak ematea, 40
- erabilera normal eta orokorreko zerbitzu-hizkuntza eta lan-hizkuntza, 154
- erabilera ofiziala, 72
- Erabilera ofiziala eremu euskaldunean, 168
- erabilera ofizialeko hizkuntza, 113
- erabilera-gunetara, 131
- erabileraren aurkakoak, 183
- erabilgarri, 29, 85, 104
- erabili, 19, 22, 30, 74, 75, 76, 116
- erabiltzaile, 36
- erabiltzaileak, 184
- erabiltzaileek, 126, 141, 184
- Erabiltzaileen eskubide orokorrak, 139
- erabiltzaileentzako ulergarritasun-eta segurtasun-eskakizunak betez, 117
- erabiltzea, 80, 100, 154
- erabiltze-jarraibideak, 36
- erabiltzeko, 33, 36, 81, 100, 118, 175
- erabiltzen, 28, 33, 55, 85, 104, 144, 181
- erabiltzen diren eskualdeetan, 176
- erabiltzen diren kartel, dokumentu eta errotulazio guztiak euskaraz eta gaztelaniaz idatziko dira, 153
- erabiltzen ez dituzten sareek banatutako ikus-entzunezko komunikazio-zerbitzuei, 181
- erabiltzen ez dituzten sareek banatutako ikus-entzunezko komunikazio-zerbitzuen edizioa, 181
- eragile, 53
- eragilea, 50
- eragileek, 75
- eragina, 128
- eragindako eremuaren txikitasunagatik, 75
- eragindako hiztun-erkidegoen txikitasunaren, 75
- eragindakoa, 28
- eragingarritasunez, 46
- eragingo, 15, 154
- eraginkorrak, 30, 115
- eraginkorrena, 73
- eraginkortasun, 167
- eragiten, 25, 26, 54
- eragotzi, 154
- eragozpen, 46
- eraketa, 137
- erakunde, 36, 155
- Erakunde, 127
- erakunde barruko, beste edozein administrazio publikorekiko edo, are, partikularrekiko harremanetan, 154
- erakunde handi kontsideratzeko betekizunak, 127
- Erakunde publiko eta pribatuei, 133
- erakunde publiko eta pribatuekin, 155
- erakunde publikoak, 125
- Erakunde publikoak, 125
- Erakunde publikoei atxikita eta jendearentzat irekita dauden establezimenduei, 127
- Erakunde publikoek, 126
- Erakunde publikoekin dituzten harremanetan, 126
- Erakundeak, 3
- erakundearen boto-eskubide gehienak dituztenean, 126
- erakundeon jardueretan, 154
- erantzukizuna, 174
- erantzukizunak, 87, 107
- erantzuna, 42
- erantzuna hizkuntza horietan jaso dezaketela zaintzea, 85, 104
- erantzuna hizkuntza horietan jasotzea baimentzea hizkuntzotako hitzunei, 86, 105
- ERASMUS, 55
- eraso, 6
- eratutakoa, 140
- erbesteratu, 5
- Eredu, 26, 162
- eredu hirueledun, 162

- eredu ofizialak, 126
eredu-proiektuak, 42
eredu-proiektuak eta -azterketak, 44
eremu, 26, 55, 57, 62, 166
eremu batean hiztun-kopurua
 nabarmen behera doanean, 73
eremu desberdinetarako, 170
eremu eta egokiera guztietan, 33
Eremu euskalduna, 166
Eremu euskaldunean, 167
eremu euskaldunean zerbitzua
 ematen duten langileak
 progresiboki euskararen
 erabileran gaitu daitezen, 169
Eremu euskalduneko toki-
 erakundeek gaztelania eta
 euskara erabiliko, 169
eremu euskaldunetik at indarra izan
 behar duten kopiak, 168
Eremu ez-euskalduna, 167
eremu ez-euskaldunean, 167
eremu geografiko txiki batean, 27
eremu honetan gertatuko
 berrikuntzak, 40
eremu honetan ohikoa ez den
 bizilekua dutela behar bezala
 justifikatzen dutenak, 170
eremu honetan politika zehatza
 aplikatzea, 42
eremu horretako egoera
 linguistikoa, 161
eremu horretan euskararen
 erabilera errazteko, 128
eremu horretan historian zehar
 ezarritako erkidegoaren
 hizkuntzari, 26
Eremu mistoa, 166
Eremu mistoan, 167
eremu mistora, 167
eremu pertsonalean nahiz familia-
 eremuan bere hizkuntza
 erabiltzeko, 29
eremu pribatu, publiko eta
 ofizialetan, 33
Eremu Urriko Etnien Eskubideei
 buruzko Gutuna, 45, 52
eremu urriko hizkuntza bat bizitza
 pribatuan edo publikoan
 erabiltzea, 78, 98
eremu urriko hizkuntza eta kultura
 guztiek babestuta egon beharko,
 54
eremu urriko hizkuntza eta kulturak,
 53
eremu urriko hizkuntza eta kulturen
 aldeko neurriei, 52
eremu urriko hizkuntza eta kulturen
 aldeko neurriei buruz emandako
 ebazpena, 46
eremu urriko hizkuntza eta
 kulturetatik, 55
eremu urriko hizkuntza gehiago
 zabal, 55
eremu urriko hizkuntza horietatik
 asko arriskuan daudela, 53
eremu urriko hizkuntza
 normalizatuen toki-erabilerari
 errespetua izatea, 40
eremu urriko hizkuntzak babestu eta
 sustatzen, 54
eremu urriko hizkuntzak
 defendatzeko helburuarekin,
 hizkuntza-ikerketarako institutu
 edo elkarteentzako laguntzei
 buruz prestatutako ebazpen-
 proposamena, 45
eremu urriko hizkuntzak eta kulturak,
 54
Eremu urriko hizkuntzak eta kulturak"
 izeneko barne-taldeari, 49
eremu urriko hizkuntzak ordezkatzeko,
 55
Eremu urriko hizkuntzak sustatzeko,
 56
eremu urriko hizkuntzei, 54
eremu urriko hizkuntzei buruzko
 mapa zientifikoa, 55
eremu urriko hizkuntzei buruzkoa, 52
eremu urriko hizkuntzen, 43, 44, 47,
 55
Eremu urriko hizkuntzen, 56
eremu urriko hizkuntzen babesa, 53
Eremu urriko hizkuntzen erabilera
 sustatzea, 55
eremu urriko hizkuntzen
 erabiltzaileek izan ditzaketen
 premiei erantzuteko, 55
Eremu Urriko Hizkuntzen Europako
 Bulegoa, 48
Eremu Urriko Hizkuntzen Europako
 Bulegoa iraunaraz eta susta, 49
Eremu Urriko Hizkuntzen Europako
 Bulegoak, 55
Eremu Urriko Hizkuntzen Europako
 Bulegoari, 49
Eremu Urriko Hizkuntzen Europako

- Bulegoko estatu kideen
batzordeak, 54
- eremu urriko hizkuntzentzat, 55
- eremu urriko hizkuntzentzat
hizkuntza-ikerketarako institutuak
sortzeari buruz prestatutako
ebazpen-proposamena, 45
- eremu urriko hizkuntzetan argitara
daitezen bultzatzea, 55
- eremu zabalagoa duten
hizkuntzetako hitzunen aurkako
diskriminazio-ekintzat, 81, 101
- eremu zabaleko erabiltzaileenak, 55
- eremu zabaleko hizkuntza horien
irakaskuntzari, 56
- eremu zehatz horri buruzko legeria,
41
- Eremuak, 149
- eremuan, 58, 146, 175
- eremuaren, 53
- eremuetan, 80, 100
- eremutan, 160
- erkide duten kultura-ondarea
azpimarratuz, 57
- erkidego, 27, 29, 40
- erkidego eta talde guztiak elkarrekin
bizitzera bultzatu dituzten
migrazioen nahitaezotasuna, 27
- erkidego hartzaileen kidearenak,
28
- erkidego honetako hizkuntza
ofizialetatik gurago dutena
aukeratzea izango dutela
segurtatzea, 144
- erkidego horien literatura eta
historiari buruzko irakaskuntza
barnera dadin ahalbidetzea, 42
- erkidego horren ohiko hizkuntzak, 32
- erkidegoa, 8
- erkidegoa bizi den gune
geografikoa, 27
- Erkidegoak, 46, 49, 57
- Erkidegoak eta estatu kideek, 57
- Erkidegoan, 118
- erkidegoarekiko eginbeharrak, 8
- erkidegoaren, 42
- erkidegoaren bizitzan, 19
- Erkidegoaren ekintzak, 57
- erkidegoaren gune nagusitik, 27
- erkidegoaren kultura-ekitaldietan
aske parte hartzeko, 8
- erkidegoaren lurraldetik kanpo
dauden pertsonen eskubideekin,
- 27
- erkidegoek, 34
- erkidegoen hizkuntzak, 36
- Erkidegoen ondare kulturalaren, 165
- Erkidegoko hizkuntza ofizialen
gaitzea bultzatzeko programak,
149
- Erkidegoko hizkuntza ofizialetan eta
beste hizkuntza batzuetan
gaitzeko ikasketetan, 150
- Erkidegoko instituzioen hizkuntza-
arabidea, 59
- erkidegoren espazioa, 34
- erkidegotan, 40
- erlijio, 8, 11, 12
- erlijio edo sinesmena aldatzeko
askatasuna, 7
- erlijioa, 5, 24, 58, 93
- erlijioa edo sinesmena bakarka
nahiz taldean, jendaurrean edo
pribatuan irakaskuntzaz,
jardueraz, kultuz eta aginduak
gordez azaltzeko askatasuna, 7
- erlijioa eduki eta praktikatzeko, 10,
13, 16
- erlijioa eta sinesmena aldatzeko
askatasuna, 7
- erlijioagatiko, 6
- erlijio-aniztasuna, 61
- erlijioaren, 184
- erlijiozko, 120
- erraztu, 28, 57, 80, 82, 100, 102
- errealitate linguistikoa, 161
- erreferentzia, 26
- erreferentzia, balio eta portaerak
partekatuko, 28
- errefuxiatuak, 27
- erregelamendu, 127
- Erregelamendu, 127
- erregelamenduak, 155
- Erregelamenduaren, 52, 71
- erregelamenduen, 64
- erregelamenduz, 162
- Erregelamenduz, 127
- erregelamenduzko xedapenak, 139
- erregistro publikoetako idazpenak
lurraldeko hizkuntza propioan egin
daitezen, 31
- Erregistro publikoetan, 168
- Erregistro publikoetan dokumentuak
inskribatzea, 113
- erregistro publikoetan egindako
idazpenak, 30

- erregulazioari, ez eta hura garatzen duten arauak eta xedapen gehigarriak, 128
- errekerimenduak, 84, 103
- errektoreei, 175
- errekurtsorik, 122
- Errepideetako trafiko-seinaleetan, 48
- Errepublikaren Gobernuak, 184
- Errepublikaren hizkuntza, 177, 183
- erreserba, 91, 110
- erreserba hori osorik edo zati batean ken dezake, 91, 111
- Erreserba kentzeak, 91, 111
- erreserbaren bat aurkeztu duen edozein estatu sinatzailek, 91, 111
- erreserbarik, 91, 110
- errespetatu, 58, 74
- errespetatuko, 61
- errespetatuz, 3, 117
- errespetatzen, 61
- errespetu, 3, 95
- errespetua, 120
- errespetua izatea, 39
- errola, 73
- erromantze, 117
- erronka, 160
- errotulazio publikoaren normalizazioa arautuko, 168
- errotulazioa, 167
- errotulazioan, 36
- errotuluak, oharrak eta, oro har, jendeari zuzendutako jakinarazpenak, 126
- errudun, 6
- errugabetzat, 6
- errumanieraz, 63
- esamoldeak, 28
- eskabidea egin eta baldintza hauek betetzen, 129
- eskaera, 161
- Eskaera, 175
- eskaerak, 35, 147
- eskaerak ahoz zein idatziz aurkez, 85, 104
- eskaerak ahoz zein idatziz aurkez ditzaketela zaintzea, 85, 104
- eskaerak ahoz zein idatziz aurkezteko duten aukera, 85, 105
- eskaerak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean, 86, 105
- eskaerak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean aurkezte baimentzea hizkuntzetako hiztunei, 86, 105
- eskaeren hizkuntza ofiziala, 147
- eskaintzailearen nahiaren, 127
- eskaintzaren plangintza eta ikastetxeek beren hizkuntza-proiektuan erakusten duten eskaria, 162
- eskaintzen diren titulazio guztiak euskaraz irakasteko behar den eskola-materiala era dadin, 161
- eskari, 93
- eskaria, 42, 43, 44
- Eskaria, 54
- eskariaren, 171
- eskatzailak, 152
- esklabo, 5
- esklaboen salerosketa, 5
- esklabotza, 5
- eskola-garai, 178
- eskolak, 47
- eskola-kirolaren, 146
- eskolaurrean, 32, 39
- eskolaurreko hezkuntza, 82, 101
- eskolaurreko hezkuntzaren zati handi bat, 82, 101
- eskolaurretik, 47
- eskolaz kanpoko heziketak, 73
- eskoletako liburutegietan ezartzeko, 175
- eskualde, 74
- eskualde- edo toki-mailako administrazioan, 85, 105
- eskualde eta herri desberdinen kulturak sustatzeko helburuarekin, 49
- Eskualde- eta Toki-agintarien Kontseilu Aholku-emailea, 50
- eskualde horiek zehaztu, 163
- eskualde horretako biztanleak euren esparru geografikoan bizi eta lan egiteko gauza izatea, 43
- eskualde mailako edo gutxiengoaren hizkuntzak erabiltzeko aukera ematen duten modalitateak, 89, 108
- eskualde nahiz etnien kulturak eta hizkuntzak iraunarazi eta garatzeko baldintzak sortuko, 46
- eskualde nahiz herrietako kulturak iraunarazteko helburua duten proiektuei, 43

- eskualde zehatz baten kultura-nortasunak iraungo, 43
- eskualde-agintariak, 76
- eskualdearen garapen ekonomikoa susta eta antola, 51
- eskualde-berezitasunek, 50
- Eskualdeei behar den besteko eskumenak eratzikitzea, 51
- eskualdeek bat egitea Europako Erkidegoan erabakiak hartzeko dagoen prozesuarekin, 50
- eskualdeen egoera ekonomikoak, 46
- eskualdeen eta gutxiengoen berezko hizkuntzen aniztasuna, 53
- Eskualdeen Funtzak, 43, 44
- eskualdeen garapenerako proiektu integratuei laguntza ematea, 55
- eskualdeen hizkuntzak erabil daitezen ezartzea, 48
- eskualdeen hizkuntzez, 178
- eskualdeen interesak, gurariak, eta historia-, hizkuntza- nahiz kultura-ondarea errespetatuz, 51
- Eskualdeen Konferentziak, 50
- Eskualdeen lehenengo Konferentzian, 50
- Eskualdeen Politika eta Lurraldearen Antolaketa Batzordeak, 50
- Eskualdeen Politika eta Plangintzari buruzko Batzordeak, 42
- eskualdeetako agintariak, 85, 105
- eskualdeetako aurkezle espezializatuen heziketa sustatzea, 42
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza, 79, 84, 96, 99, 103
- Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza, 79, 98
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza bat ezagutzen duten agente publikoek, 86, 105
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza erabiltzen den lurraldea, 79, 99
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak, 80, 85, 100, 104
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak aitortzea, 80, 100
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak babestu eta sustatzea, 78, 98
- Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak bizitza publikoan erabiltzearen aldeko neurriak, 82, 101
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzea, 85, 86, 105
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzeko aukera, 88, 108
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzeko eskubidea, 47
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen diren lurraldeetan, 86, 105
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen diren lurralderako, 89, 108
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen dituzten komunikabideen kostu osagarriak estaltzea, 87, 106
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak irakasteko eta ikasteko modu eta bitarteko egokiak jartzea maila egoki guztien esku, 81, 100
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak sustatzeko ekintza seguru baten beharra, 80, 100
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak tradizioz erabiltzen diren eskualdeetatik kanpo dauden lurraldeei, 83, 103
- Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak tradizioz erabiltzen diren lurraldeak ez direnei, 88, 108
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzan, 83, 103
- Eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzei, 80, 100
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzei buruzko azterketak eta ikerketak sustatzea, 81, 100
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzei buruzko politikak, 81, 101
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzei eta horiek islatzen duten kulturari, 88, 108
- eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzek adierazten duten historia eta kultura irakasten direla bermatzeko xedapenak ematea,

- 83, 103
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzekin zerikusia duten gaiei,
81, 101
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen, 79, 98
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen adierazpidea eta
berezko ekimenak sustatzea, 88,
107
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen alde, mugaz
haraindiko lankidetzaz erraztu
edota sustatzea, 89, 109
Eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen aldeko neurri bereziak
hartzea, 81, 100
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen egoera arautzen duten
xedapen mesedegarriagoak, 80,
99
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen erabilera, 85, 105
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen erabilera ahultzeko
asmoa duten praktiken, 89, 108
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen erabilera baztertu edo
mugatzen duen edozein klausula,
89, 108
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen erabilera erraztu edota
sustatzea, 89, 108
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen erabilera sustatzeko
ekintzak egitea, 89, 108
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen errespetua eta
horienganako ulermena eta
tolerantzia, 81, 101
Eskualdeetako edo Eremu Urriko
Hizkuntzen Europako Gutuna, 24,
47, 52, 71, 72, 74, 77, 96
Eskualdeetako edo Eremu Urriko
Hizkuntzen Europako Gutuna
sinatzeari buruzkoa, 52
Eskualdeetako edo Eremu Urriko
Hizkuntzen Europako Gutunaren,
54, 184, 185
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen irakaskuntza, 82, 83,
102
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen irakaskuntza ezartzeko
edo garatzeko, 83, 103
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzen sustapenari eta
erabilerari buruzkoa, 52
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako bakoitza, 79, 99
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako bakoitzak hartzen
duen geografia-eremua
errespetatzea, 80, 100
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako batean edo
antzekoan sortutako
informazioaren adierazpen-
askatasuna eta horren zirkulazio
askea, 87, 106
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako batean formulatuta
egote hutsagatik, 84, 103
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako batean idaztea, 85,
105
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako baten hiztun-
kopuruak, 83, 103
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako eskualde-agintariak,
85, 105
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako hiztunei, 86, 106
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako hiztunek, 85, 104,
105
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako hiztunen interesak,
87, 107
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako hiztunen
ordezkariak, 88, 107
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako patronimikoak
erabili edo hartzea baimentzeko,
86, 106
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako toki-agintariak, 86,
105
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetako toponimiako ohiko
formak eta zuzenak erabili edo
hartzea, 86, 105
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntzetan, 47, 83, 85, 86, 87,

- 102, 104, 106
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan egindako
 emanaldien iraunkortasuna eta
 eragingarritasuna bermatuz, 47
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan egindako entzunezko
 eta ikus-entzunezko materialen
 ekoizpena eta zabalkundea
 sustatu edota erraztea, 87, 106
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan ere argitaratzea, 85,
 105
 Eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan ezarritako
 patronimikoak eta toki-izenak
 modu ofizialean aitortzea, 47
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan ezarritako toki-izenak
 eta bestelako adierazpenak jar,
 47
 Eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan irakasteko dauden
 aukera desberdinei, 47
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan modu erregularrean
 argitaratzea sustatu edota
 erraztea, 87, 106
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan modu erregularrean
 jaulkitzea sustatu edota erraztea,
 87, 106
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan modu erregularrean
 zabaltzea sustatu edota erraztea,
 87, 106
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan sortutako ikus-
 entzunezko ekoizpenei ere
 ematea, 87, 106
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan sortutako lanak beste
 hizkuntza batzuetan eskuratzeko
 bitartekoak erraztea, 88, 107
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan sortutako lanak bildu,
 gordailuan jaso eta aurkeztu edo
 argitaratzeko ardura duen
 organismo baten edo gehiagoren
 sorrera suspertu edota erraztea,
 88, 107
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan, edo bertsio
 elebidunetan, jartzea jendearen
 eskueran, 85, 105
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzok erabiltzen dituztenen
 eta gainerako herritarren arteko
 berdintasuna, 81, 101
 eskualdeetako eta eremu urriko
 hizkuntzak aztertzea, 48
 eskualdeetako eta eremu urriko
 hizkuntzak erabil daitezen
 ahaleginak egitea, 48
 eskualdeetako eta eremu urriko
 hizkuntzak erabil daitezen
 onartzea, 48
 eskualdeetako eta eremu urriko
 hizkuntzak erabil ditzaten
 ahalbidetzea, 48
 eskualdeetako eta eremu urriko
 hizkuntzak estatu kide batean
 baino gehiagotan hitz egiten, 48
 eskualdeetako eta eremu urriko
 hizkuntzak ikastetxeetan sar, 48
 Eskualdeetako eta eremu urriko
 hizkuntzen, 48
 eskualdeetako eta eremu urriko
 hizkuntzen ikaskuntza eta
 irakaskuntzaren hautuzkotasuna,
 184
 eskualdeetako eta eremu urriko
 hizkuntzetan, 184
 Eskualdeetako eta eremu urriko
 hizkuntzetan ikus-entzunezko
 ekoizpenak sustatzeko, 48
 eskualdeetako eta eremu urriko
 hiztunei, 184
 eskualdeetako gobernuei, 56
 Eskualdeetako hauteskunde-
 batzordeek, 122
 Eskualdeetako hizkuntza eta
 kulturak, 178
 Eskualdeetako hizkuntza- eta
 kultura-oinordetza behar bezala
 aitortzea, 55
 eskualdeetako hizkuntza eta
 kulturei, 42
 Eskualdeetako hizkuntza eta kulturei,
 178
 Eskualdeetako Hizkuntza eta
 Kulturen Europako Gutuna, 45, 52
 Eskualdeetako Hizkuntza eta
 Kulturen Europako Hitzarmenari
 buruz eta Eremu Urriko Etnien
 Eskubideen gaineko Hitzarmenari

- buruz emandako ebazpena, 46
- Eskualdeetako hizkuntza eta kulturen irakaskuntza ahalbidetu eta sustatzea, 42
- eskualdeetako hizkuntzak, 73, 182
- Eskualdeetako hizkuntzak, 177
- eskualdeetako hizkuntzak eta kulturak ikasteko dauden eskaintzei, 178
- eskualdeetako hizkuntzak eta kulturak indarberritu, 41
- eskualdeetako hizkuntzak eta kulturak sustatzeko, 55
- eskualdeetako hizkuntzak eta kulturak sustatzen dituzten elkarteek, 181, 182
- eskualdeetako hizkuntzen bulego publikoek, 181, 182
- Eskualdeetako hizkuntzen eta kulturen aukerako irakaskuntza, 178
- eskualdeetako hizkuntzen eta kulturen ikaskuntza laguntzeko baliabideei, 178
- Eskualdeetako Lantaldearen emaitzak, 46
- Eskualdeetako Lantaldearen iritzia, 70
- Eskualdeetako Lantaldeari, 57, 62
- Eskualdeetako Lantaldeari kontsulta egin, 65
- eskualdeetako nahiz eskualdeez gaindiko eremuetan, 53
- eskualdeetako nahiz tokian tokiko agintariei, 42
- eskualdeetako proiektu ekonomikoei, 43
- eskualdeetako proiektu ekonomikoei finantzaketa ematea, 44
- eskualdeetan, 182
- eskualde-hizkuntzetatik, 44
- eskualdekatzearen abiaburua, 51
- eskualdekatzearen alde egindako lana, 50
- eskualdekatzearen oinarri, 51
- eskualdeko bizitza ekonomiko, sozial eta kulturalaren aniztasuna, 182
- eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza, 81, 100
- eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza edo antzekoa hitz egiten duten hurbileko herrialdeetako biztanleek, 87, 106
- eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza erabiltzen duten taldeen eta estatu berean hizkuntza bera edo antzekoa erabiltzen duten beste talde batzuen, 80, 100
- eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza hori sustatzeko, 80, 100
- eskualdeko edo eremu urriko hizkuntza, bai eta beste biztanleen hizkuntzak ere, menderatzen dituen pertsonala, 88, 107
- eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzako hiztunen kopuruak, 88, 108
- eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan, 84, 103, 104
- eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan hitz egiteko eskubidea bermatzea akusatuari, 84, 103
- eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan lan egiten duten komunikabideentzako kazetarien eta beste langile batzuen prestakuntza bultzatzea, 87, 106
- eskualdeko edo eremu urriko hizkuntzan sortzea baimentzea, 84, 104
- eskualdeko eta eremu urriko hizkuntza irakasteari, 47
- eskualdeko hauteskunde-batzordean, 122
- Eskualdeko hizkuntza, 28
- eskualdeko hizkuntza edo gutxiengoan hizkuntza aitortua izateak, 28
- eskualdeko hizkuntzan, 178
- eskualdeko hizkuntzaren, 28
- Eskualdeko hizkuntzaren eta kulturaren irakaskuntza, 178
- eskualdeko kulturaren elementuez, 178
- eskualde-oinarrian abiaburua duena, 46
- eskualdetan, 72
- eskubide, 6, 7, 28, 56, 184
- Eskubide, 6, 7, 31, 32, 34
- eskubide berberak, 29
- eskubide berdin eta ukaezinetan, 4
- Eskubide Ekonomikoen, Sozialen eta Kulturalen Nazioarteko Ituna, 24
- Eskubide Ekonomikoen, Sozialen eta

- Kulturalen Nazioarteko Itunaren, 21
- Eskubide Ekonomikoen, Sozialen eta Kulturalen Nazioarteko Itunean, 28
- eskubide eta askatasun hauen errespetua, 4
- eskubide eta askatasun horien eraginkortasuna, 3
- eskubide eta askatasunak, 4, 5, 8, 24
- eskubide eta eginbeharrei, 36
- eskubide eta xedapen berberak izatea, 56
- eskubide hauek, 64
- Eskubide honen erabilera bermatzeko, 169
- eskubide hori arian-arian gauzatu dadin bermatzeko, 116
- eskubide hori bermatzea, 42
- eskubide hori erabiltzen dela arian-arian bermatzeko beharrezko bitartekoak jarriko dira eskura, 126
- eskubide horiek hala nahita ukatzen, 53
- Eskubide horren egikaritza, 34
- eskubide kolektiboak, 25
- eskubide kolektiborik, 184
- eskubide pertsonal besterenezinak eta edozein egoeratan egikaritzeko modukoak, 27
- eskubide preskribaezina, 78, 98
- eskubide zehatz batzuen egikaritza, 28
- eskubide zibilak, politikoak, ekonomikoak, gizarte- eta kultura-izaerakoak, 24
- Eskubide Zibilen eta Politikoen Nazioarteko Ituna, 24
- Eskubide Zibilen eta Politikoen Nazioarteko Itunean, 28
- eskubidea, 5, 6, 8, 10, 13, 16, 24, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 41, 53, 80, 99
- eskubideak, 36
- eskubideak sustatzeko, 128
- eskubideen egikaritza, 11, 27, 29
- eskubideen eta eginbeharren informazioa, 80, 100
- eskuetsitako, 31
- eskuliburuak, 32
- eskumen propio, 154, 155
- eskumena, 89, 108, 120
- eskumena duten organoekin elkar hartuta, 116
- eskumenak, 149
- eskumenen, 61, 178
- eskumenen eremuan, 55, 117, 120, 121, 169, 170
- eskumenen eremuaren, 49
- eskura izateko, 32
- eskura jarri, 36
- esku-sartze, 6, 16
- esku-sartzerik, 6
- esleitzea, 138
- esleitzeko, 138
- esleitzen, 135, 136, 149, 181
- eslovakieraz, 62, 63
- eslovenieraz, 62, 63
- Espainiak, 96
- Espainiako beste hizkuntzak, 95
- Espainiako Botereguztidunak, 96
- ESPAINIAKO ERREGEAK, 96
- Espainiako estatuaren hizkuntza ofiziala, 95
- Espainiako Gobernuari, 112
- Espainiako hizkuntza-moten aberastasuna, 95
- Espainiako Irrati-Telebistan bultzatzekoa, 114
- Espainiar guztiek dute gaztelania jakiteko eginbeharra eta erabiltzeko eskubidea, 95
- espainieraz, 59, 62, 63
- esparruetan, 54
- espedienteari edo prozedurari hasiera eman dion pertsonak aukeratutakoa erabiliko, 116
- espezialitateak edo jakintzagaiak hala eskatzen, 130
- espezialitatearen eskakizunen, 118
- espresuki aplikatzekoak zaizkion xedapenei, 132
- estatistikek, 73
- estatu, 79, 98
- Estatu, 91, 110
- estatu bakoitzaren antolaketa eta baliabideak, 7
- Estatu batean ezarritako egintza juridikoek, aldean artean, duten baliozkotasuna ez baztertzea, 84, 85, 104
- Estatu batean ezarritako egintza juridikoen baliozkotasuna ez baztertzea, 84, 104
- estatu bateko biztanle batzuen hizkuntza edo kultura, 54
- Estatu bateko lurraldean bertako

- biztanleek, estatuko biztanleriaren barruan gutxiengoak izanik, tradizioz hitz egiten dituztenak, 79, 98
- estatu baten lurraldean, 6
- estatu bitan edo gehiagotan modu berean edo antzekoan erabiltzen diren eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzentzat, 81, 100
- estatu elkartuetako nahiz hirugarren estatuetako gobernuekin harremanak, 53
- Estatu gehienek betidanik izan dute joera bateratzailea, 25
- estatu horien lana babestea etaosatzea, 62
- estatu horietako konstituzio-ordenamenduaren, 62, 63
- estatu horietan hizkuntza bereko hiztunen arteko harremanak erraztearren, 89, 109
- estatu horretan nagusia dena, 54
- estatu kide, 47, 54, 55, 74
- estatu kide bakoitzak zerbitzu publiko horren eginkizunak izendatu, zehaztu eta antolatuta, 69
- estatu kide eta eskualde batzuen politikak arriskuan jartzen ari direla, 77
- estatu kide horietako eskualde- eta nazio-aniztasuna errespetatuz, 53
- estatu kide horietako eskualdeei edo eremu urriko taldeei, 47
- estatu kide zehatz horretako lan-merkatuan sartzea, 47
- estatu kideak, 73, 76
- estatu kideei, 74, 75, 76, 77
- Estatu kideei, 46, 47, 48
- estatu kideei eta Batzordeari, 74
- estatu kideei laguntasuna ematea, 55
- Estatu kideei, bai eta eskualdeei eta tokian tokiko talde eskudunei, 54
- estatu kideei, euren ahaleginetan, laguntasuna ematea, 53
- estatu kideek, 4, 49, 62, 63, 73
- estatu kideek beren eremu urriko hizkuntza-gutxiengoak aitortzea, euren ordena juridikoaren esparruan, 46
- estatu kideek euren hizkuntza-gutxiengoak aitortzea, 54
- estatu kideek irratidifusioaren zerbitzu publikoa finantzatzeko duten ahalmenari kalterik egin gabe, 69
- estatu kideek kulturgintza, kultura-ondasunak eta -zerbitzuak babesteko neurri egokiak hartu ditzaketela, 72
- estatu kideen arteko ekonomia-, gizarte- eta lurralde-kohesioa eta elkartasuna, 61
- estatu kideen arteko lankidetzak, 57
- estatu kideen arteko lankidetzak sustatuz, 65
- estatu kideen arteko lankidetzak sustatzea, 62
- estatu kideen egoerak, 54
- estatu kideen ekintza, 53
- estatu kideen lege- eta erregelamendu-xedapenak harmonizatzeari kalterik egin gabe, 57
- estatu kideen lege- eta erregelamendu-xedapenak harmonizatzeko ahalegin, 62
- estatu kideen lurralde-osotasuna edota ordena publikoa arriskuan jartzeko, 49
- estatu kideen lurralde-osotasuna, ezta ordena publikoa, 56
- estatu kideetako biztanleek, 42
- estatu kideetako eskualde-gobernu eta -agintariei, 43
- estatu kideetako gobernu eta parlamentuei, 77
- estatu kideetako gobernu zentralai, 56
- estatu kideetako gobernuai, 44, 74
- Estatu kideetako gobernuai, 54
- Estatu kideetako gobernuai eta tokian tokiko nahiz eskualdeetako agintariei, 54
- estatu kideetako gobernuak, 39
- estatu kideetako gobernuak eta eskualdeetako agintariei, 74
- estatu kideetako gobernuen eginbeharra, 54
- estatu kideetako hizkuntza koofizialak, 73
- estatu kideetako hizkuntza ofizialak, 73
- estatu kideetako hizkuntzak ikasiz eta zabalduz, 65

- estatu kideetako irratidifusio publikoaren sistema, 69
- estatu kideetako kulturak gara, 53
- estatu kideetako kulturak loratu, 57
- Estatu kideetako kulturak suspertzen lagunduko, 62
- Estatu kideetako kulturak suspertzen lagunduko du Batasunak, 65
- estatu kideetako kulturen loratzea bultzatuko, 73
- estatu kideetako legezko eta erregelamenduzko xedapenak harmonizatzeko ahaleginak albo batera utzita, 65
- estatu kideetako lurralde jakin batzuetan hitz egiten, 56
- estatu kideetako nazio nahiz eskualdeetako agintariei, 49
- estatu kideetan, horretarako lege-estatutu egokia onetsiz, 54
- estatu kideetakoak, 49
- Estatu Kontseiluaren, 181
- estatu mugakidetan, 55
- estatu nazional, 50
- estatuak, 26
- estatuak bere egin dituen nazioarteko arauak errespetatuz, 168
- Estatuak goi-mailako irakaskuntzako zentroekiko duen zeregina, 83, 102
- Estatuaren, 180
- estatuaren adostasunarekin, 51
- estatuaren antolaketa judiziala, 31
- Estatuaren eskumenari, 126
- estatuaren eta gizartearen babesaz izateko eskubidea, 6
- Estatuaren eta hizkuntzak edo kulturak erabiltzen dituzten lurraldeetako kolektibitateen arteko hitzarmenean, 178
- estatuaren hizkuntza ofiziala, 28
- estatuari, 9
- estatuek, 16, 72, 78, 98
- Estatuek, 14, 15, 16
- estatuen, 91, 110
- estatuen betebeharra, 16
- estatuen erantzukizunak errespetatuz irakaskuntzaren edukiei eta hezkuntza-sistemaren antolaketari dagokienez, 65
- estatuen subiranotasunaren eta lurralde-osotasunaren printzipioa, 80, 99
- estatuetako gizarte- eta politika-egonkortasunari, 16
- Estatuetako parlamentu orok eta parlamentu horietako ganbera orok, 67
- Estatuetan, 10, 13
- estatuk, 72
- estatuko, 139
- Estatuko Administrazioa, 125
- Estatuko Administrazioari, 126
- estatuko agintariei, 76
- Estatuko eta nazioarteko organismoekin, 132
- estatuko gainerako biztanleek hitz egiten dituzten hizkuntzak, 79, 99
- estatuko hizkuntza ofiziala, 18
- estatuko hizkuntza ofizialak erabiltzea, 85, 86, 105
- estatuko hizkuntza ofizialaren dialektoak, 79, 98
- estatuko legeria orokorra, 163
- estatuko lege-testurik garrantzitsuenak, 85, 104
- estatuko lurraldean tradizioz hitz egiten diren arren, bertako geografia-eremu jakin bati lotu ezin dakizkiokeenak, 79, 99
- estatuko nahiz nazioarteko araubideko edozein arau edo praktikaren, 30
- estatuko nahiz nazioarteko beste organismo batzuekin, 133
- Estatuko parlamentu bakoitzaren edo estatuko parlamentuetako ganbera bakoitzaren egitekoa da, hala dagokionean, legegintza-eskumenak dituzten eskualdeetako parlamentuei kontsultatzea, 67
- estatuko zati edo eskualde horretan nagusia dena, 54
- Estatuko zerbitzu deszentralizatuei, 47
- estatukoak, 133
- Estatukoari, 154
- estatuon ekintza bultzatu eta osatuko, 65
- estatuon ekintza bultzatuz eta osatuz, 65
- estaturen, 40
- estatutu honetan aldaketak egiteko ezarritako prozeduraren arabera jokatu beharko, 60

- estatutuekin, 95
- estonieraz, 62, 63
- Estrasburgon, 92, 96, 111
- etapetan, 161
- etengabeko lanbide-heziketaren eremuan, 160
- etiketak, 36
- etiketetan eta ontzietan adierazi beharrekoak, 126
- etiketetan, ontzietan eta erabilera-jarraibideen inprimaketan jasotzen den informazioa, 127
- etnia- edo gizarte-jatorriak, 58
- etnia- eta hizkuntza-gutxiengo guztien gurariak eta igurikimenak kontuan hartzeko, 43
- etnia- eta hizkuntza-gutxiengoek, 41, 44
- etnia-, erlijio- edo hizkuntza-gutxiengoak, 10, 13
- etnia-, hizkuntza- eta kultura-gutxiengoen arazoak, 46
- etorkinen hizkuntzak, 79, 98
- etorkizuneko belaunaldiekiko, 76
- etorkizuneko mundu eleaniztunean, 131
- etorkizunerako egitaraua, 12
- etxean, 6
- Etxepare Euskal Institutua, 132
- Etxepare Euskal Institutua / Basque Institute sortzea eta arautzea, 131, 132
- Etxepare Euskal Institutuak, 131, 133, 134, 136, 137
- Etxepare Euskal Institutuan, 138
- Etxepare Euskal Institutuaren antolaketa- eta jarduera-araudia, 137, 138
- Etxepare Euskal Institutuaren antolaketa- eta jarduera-araudiak, 134, 136
- Etxepare Euskal Institutuaren asmoa, 132
- Etxepare Euskal Institutuaren egoitza, 134
- Etxepare Euskal Institutuaren helburuak, 132
- Etxepare Euskal Institutuaren jarduera-plan orokorrak onestea, 135
- Etxepare Euskal Institutuaren jardueren hasiera, 137
- Etxepare Euskal Institutuaren jardueren prezioak finkatzea, 135
- Etxepare Euskal Institutuaren jardueren urteko memoria egitea, 136
- Etxepare Euskal Institutuaren kontrol ekonomikoa, 136
- Etxepare Euskal Institutuaren mendeko irakasleek, 137
- Etxepare Euskal Institutuaren mendeko zentroak, 132
- Etxepare Euskal Institutuaren ohiko ordezkaria izatea, 136
- Etxepare Euskal Institutuaren ondasunak eta baliabide ekonomikoak, 136
- Etxepare Euskal Institutuaren organo artezkariak, 134
- Etxepare Euskal Institutuaren zuzendaria, 135
- Etxepare Euskal Institutuari, 138
- Etxepare Euskal Institutuko langileak, 137
- Etxepare Euskal Institutuko organo artezkarietako kideen izendapena, 137
- Etxepare Euskal Institutuko zuzendaria, 136
- Etxepare Euskal Institutuko zuzendaria izendatzeko proposamena ezagutzea, 135
- eurek ulertzen duten hizkuntza horretan, informazioa jasotzeko eskubidea, 93
- euren aurkako akusazioaren izaera eta arrazoiari, 93
- euren burua ezagutarazi ahal izatea, 21
- euren eskualde-politika garatzeko, 55
- euren gizarte-politika aplikatzeko, 55
- euren hizkuntza eta kultura propioak garatzeko duten eskubidea, 39
- euren hizkuntza ofiziala babestu eta sustatzea, 54
- euren hizkuntza-erkidegoek dituzten beharrian eta gurariei, 54
- euren hiltun-kopurua azkar gutxitu, 53
- euren instituzioak antola, 51
- euren instituzioak eta hezkuntza-bideak sortzeko duten eskubidea, 18
- euren kultura- eta hizkuntza-

- ondarea defenda, 51
- euren lurralde-esparru osoan
 - berezko hizkuntza propioa
 - osotasunez eta jendaurrean
 - erabiltzea, 28
- Euromosaic azterlanarekin
 - abiatutako ikerketari jarraitu, 76
- eurongana hizkuntza horietan jotzen duten pertsonekin, 85, 104
- Europa baketsu eta demokratikoa eraikitze, 53
- Europa berri baterako Parisko Gutuna, 52
- Europa demokratikoa eraikitze orduan eskualdeek duten zeregina, 50
- Europa demokratikoa eraikitze orduan eskualdeek duten zereginari buruz emandako ebazpenari, 46
- Europa egiteak, 53
- Europa eraikitze, 50
- Europa erdialde eta ekialdeko demokratizazio-prozesua, 53
- Europa mailan, 77
- Europa zentral nahiz ekialdeko herrietan, eremu urriko hizkuntzen erabiltzaileen beharizanak behar den moduan aintzakotzat hartzea, 56
- Europako antolakunde, 55
- Europako Arartekoarengana jo, 64
- Europako Batzordeak, 45, 50, 52
- Europako Batzordearen eleaniztasunarekiko politiken esparruan, 73
- Europako Batzordearen Euromosaic azterlana, 70
- Europako Batzordeari, 42, 43, 44, 55, 56, 74
- Europako Batzordeari eta Kontseiluari, 74
- Europako Dimentsioa, 55
- Europako Ekonomia Erkidegoa Eratzeko Tratatuaren, 50
- Europako Ekonomia Erkidegoan eremu urriko hizkuntzak sustatzeari buruz prestatutako ebazpen-proposamena, 46
- Europako eremuan, 40
- Europako Erkidegoak, 46, 53
- Europako Erkidegoan, 55
- Europako Erkidegoaren
 - betebeharra, 53
- Europako Erkidegoaren
 - erantzukizuna, 53
- Europako Erkidegoaren
 - Eskualdeetako Lantaldearen azken adierazpenari, 46
- Europako Erkidegoaren
 - eskualdekatzea, 50
- Europako Erkidegoaren ikus-entzunezko politikan, 55
- Europako Erkidegoaren informazio-gastuetan, eremu urriko hizkuntzen arazoentzat atalen bat erreserbatzea, 49
- Europako Erkidegoaren mailan izandako aurrerapenen gaineko berrikuspenari, 44
- Europako Erkidegoaren oinarrizko xedapenak nahiz informazioak, bai eta horien guztien jarduerak, 55
- Europako Erkidegoaren politika prestatzeko, 55
- Europako Erkidegoaren telebistari dagokion eremuan, 49
- Europako Erkidegoaren Tratatuaren, 53
- Europako Erkidegoaren tresna egokiak, 44
- Europako Erkidegoen tratatuak, 55
- Europako Erkidegoko eskualde- eta etnia-gutxiengoen hizkuntzak eta kulturak aintzakotzat hartzea, 49
- Europako Erkidegoko eskualde eta gutxiengo guztien hizkuntzek, 49
- Europako Erkidegoko eskualdeen autonomia indartzea, 46
- Europako Erkidegoko eskualdeetako eta eremu urriko etnien hizkuntza eta kulturei, 52
- Europako Erkidegoko eskualdeetako hizkuntzak eta kulturak defendatu eta sustatzeari buruz prestatutako ebazpen-proposamena, 45
- Europako Erkidegoko gobernu guztiek, 41
- Europako Erkidegoko herritarren, 44
- Europako Erkidegoko hizkuntzak, 56
- Europako Erkidegoko kultura-ekintzarako ikuspegi berriak, 52
- Europako Erkidegoko legeak eta praktikak, 43

- Europako Erkidegoko nahiz nazioetako legeak eta praktikak, 44
- Europako Erkidegoko politika desberdinak prestatzeko, 49
- Europako eskualde bakoitzak dituen berariazko baldintzak eta berezko ohitura historikoak, 78, 98
- Europako eskualdeen, 71
- Europako eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntza historikoen, 78, 98
- Europako eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak Europako eskualdeetan eta herrialdeetan babestu eta sustatzeak, 78, 98
- Europako eskualdeetako elkarteek, 50
- Europako Eskualdeetako Lantaldeak, 50
- Europako Eskualdeetako Udalerrien Kontseiluak, 50
- Europako eskualde-hizkuntzei eta eremu urrikoei, 71
- Europako eskualde-politika orekatu, 46
- Europako Gizarte-funtsa, 74
- Europako hainbat hizkuntzak jasaten duten egoera larriari, 73
- Europako herrialde, 72
- Europako herrien artean lotura estuagoak ezartzea, 41
- Europako herrien ezagutza hobetzean, 57
- Europako herrien kultura eta historia hobeto ezagutu eta zabaltzea, 62
- Europako herrien kultura eta historia hobeto ezagutu eta zabaltzen, 65
- Europako hirugarren sektoreko hedabideei, 71
- Europako hizkuntza ez-hegemonikoen babesa, 74
- Europako hizkuntza guztiek, 71
- Europako hizkuntza-aniztasunari, 71
- Europako hizkuntza-kulturaren beharra, 53
- Europako hizkuntza-ondarearen sustapena, 184
- Europako hizkuntzaren baten desagerpen-arriskua nabarmen gutxitu duten prebentzio-neurrien adibideak, 76
- Europako hizkuntza-sareek, 76
- Europako hizkuntzen desagerpenaren, 70
- Europako Inbertsio Bankuarenak, 50
- Europako integrazioa, 50
- Europako konbentzioaren lege-forma, 52
- Europako konbentzioarena, 54
- Europako Kontseilua, 71
- Europako Kontseiluak, 41, 46, 47, 50, 52, 57
- Europako Kontseiluarekin, 57, 62, 65, 76
- Europako Kontseiluaren, 42
- Europako Kontseiluaren adierazpenak eta hitzarmenak, 24
- Europako Kontseiluaren Gailurraren Adierazpena, 24
- Europako Kontseiluaren helburua, 78, 98
- Europako Kontseiluari, 43, 44, 49, 52, 55
- Europako Kontseiluko artxiboan, 92, 111
- Europako Kontseiluko Batzar Parlamentarioa, 39
- Europako Kontseiluko Batzar Parlamentarioari, 56
- Europako Kontseiluko bost kidek, 91, 110
- Europako Kontseiluko Europako Toki eta Eskualdeetako Botereen Lantaldearen 2010eko martxoaren 18ko ebazpena, 70
- Europako Kontseiluko idazkari nagusiak, 90, 92, 109, 110, 111
- Europako Kontseiluko idazkari nagusiari, 90, 91, 109, 110, 111, 184
- Europako Kontseiluko kide, 78, 98
- Europako Kontseiluko kide diren estatu, 92, 111
- Europako Kontseiluko kide diren estatuek, 91, 110
- Europako Kontseiluko kide ez den edozein estatuari, 91, 110
- Europako Kontseiluko Kontsulta Batzarrari, 49
- Europako Kontseiluko Ministroen Batzordeak, 91, 110
- Europako Kontseiluko Ministroen Kontseiluaren Konbentzioa, 24
- Europako Kontseiluko Toki eta Eskualdeetako Lantalde Iraunkorrak, 50

- Europako kultura eta ondarearen osagaiak, 53
- Europako kultura guztiekin, 39
- Europako kultura-nortasunarentzat, 50
- Europako kultura-ondarearen osagaitzat, 71
- Europako kultura-politika egokia sustatzeko, 43
- Europako kulturen eta hizkuntzen aniztasuna, 72
- Europako lurralde-lankidetzak, 74
- Europako ohitura- eta kultura- aberastasuna mantendu eta garatzen laguntzen, 78, 98
- Europako Parlamentuak, 47, 50, 70
- EUROPAKO PARLAMENTUAK, 41, 44, 45, 50, 52
- Europako Parlamentuak eta Kontseiluak, 65
- Europako Parlamentuak onetsitako ebazpenari bidea egiteko, 45
- Europako Parlamentuaren 2008ko irailaren 25eko ebazpena, 71
- Europako Parlamentuaren eta Kontseiluaren 2006ko abenduaren 18ko gomendioa, 70
- Europako Parlamentuari, 64
- Europako Parlamentuari eskaerak egin, 64
- Europako Plataforma, 55
- Europako programak garatzen, 56
- Europako Segurtasun eta Lankidetzako Batzarrari, 56
- Europako Segurtasun eta Lankidetzako Batzordean, 78, 98
- Europako tituluen hizkuntza- araubideak, 64
- Europako Toki eta Eskualdeetako Botereen Batzar Iraunkorrari, 56
- Europako Toki eta Eskualdeetako Botereen Lantalde Iraunkorrari, 49
- Europako zenbait hiztun- erkidegotan eskuragarri dauden jarduera onenak partekatzean oinarrituta, 74
- Europako zibilizazioarentzat aberastasun-iturri eta bizitasun- seinale, 41
- Europar arriskuan dauden hizkuntzek jasaten duten mehatxua arindu, 73
- Europar Faxismoa eta Arrazakeria Gehitzeari buruz emandako ebazpenak, 47
- Europar garrantzia duen kultura- ondarea iraunarazi eta babestean, 57
- Europar herritar elebidun eta eleaniztunak izateak dakartzan onura kognitibo eta gizartekoiei, 77
- Europar Batasunak estatu kideei lagundu, 75
- Europar Batasunaren aberastasuna eta aniztasuna, 72
- Europar Batasunaren funtsezko sortarau, 71
- Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatuaren, 68
- Europar Batasunaren kultura- eta hizkuntza-ondarea bere zabalean babesteko eta sustatzeko helburua indartzen, 71
- Europar Batasunaren programei buruzko informazioa zabaltzeko, 77
- Europar Batasunaren Tratatuaren, 70
- Europar Batasunaren Tratatuaren 13. artikuluan aipatutako instituzio edo organismoetatik, 64
- Europar Batasunaren Tratatuaren 53. artikuluko 2. apartatuari buruzko adierazpena, 69
- Europar Batasunaren Tratatuaren proiektua, 50
- Europar Batasunaren Tratatuari eta Europar Batasunaren Funtzionamenduari buruzko Tratatuari, 69
- Europar Batasunari eta estatu kideei, 73
- Europar Batasunean, 53, 54, 55, 71
- Europar Batasunean sartu nahi dutenekikoetan, 77
- Europar Batasunean sartzeko hautagai eta hautagai potentzial direnenetarako, 77
- Europar Batasuneko beste herritarrek eta munduko beste herrialdeetakoek ere erabili eta ulertu ahal izan ditzaten, 130
- Europar Batasuneko beste zenbait hizkuntzarena, 148

- Europar Batasuneko Funtzio Publikoko Auzitegia, 68
- Europar Batasuneko hizkuntza-aniztasuna, 53
- Europar Batasuneko hizkuntza-aniztasunak, 53, 73
- Europar Batasuneko Justizia Auzitegiaren Estatutuan aurreikusitako xedapenei kalterik egin gabe, 67
- Europar Batasuneko Justizia Auzitegiari aplikatu beharreko hizkuntza-araubideari buruzko arauak, 68
- Europar Batasunera sartzeko estatuek bete beharrekoa, 74
- europar finantzaketak, 73
- europar lege edo esparru-lege, 62
- Europar legeak edo esparru-legeak, 62
- europar nortasunaren oinarriak, 72
- Europarako garrantzizkoa den kultura-ondarea zaindu eta babestea, 62
- Europarako garrantzizkoa den kultura-ondarea zaindu eta babesten, 65
- Europaren bilakaerarentzat, 39
- Europaren garapen jasangarriaren, 61
- Europaren inguruko ideientzat, 39
- Europaren kultura-ondarea zaintzeko eta garatzeko ardura, 61
- Europaren kultura-ondarea zaintzeko eta garatzeko ardura izango, 63
- Europaren sortze-gaitasun osoa, 54
- Europarentzako Gazteria, 55
- Europarentzat, 76
- Europari, 43
- Euskadi, 131
- Euskadiko Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialen erabilera bermatzea, 130
- Euskadiko Autonomia Erkidegoko lurralde-eremuan banatutako ondasun eta zerbitzuei, 127
- Euskadiko Bibliografia Gordailua, 140
- Euskadiko bibliografia-gordailuaren jasotzaile, 140
- Euskadiko bibliografia-ondarea, 123
- Euskadiko eta euskararen hizkuntza-eremuko bibliografia-ekoizpen, 140
- Euskadiko hizkuntza ofiziala, 133
- Euskadiko hizkuntza ofizialetan eta beste batzuetan gaitasunak eskuratzea, 149
- Euskadiko irakurketa publikoko sareko liburutegien betekizunak, 139
- Euskadiko irakurketa publikoko sareko liburutegien erabiltzaileen eskubideak eta eginbeharrak, 139
- Euskadiko lanbide-heziketako sistema bateratua garatzeko, 162
- Euskadiko Liburutegi Sistemako liburutegiei, 139
- Euskadiko Liburutegia, 139
- Euskadiko Liburutegiak, 140
- Euskadiko Liburutegian, 140
- Euskadiko museo eta bildumen betebeharrak, 130
- Euskadiko Museoen Sistema Nazionaleko museo eta bildumek, 130
- Euskadiko Museoen Sistema Nazionaleko museo eta bildumen betebeharrak eta ondorioak, 130
- Euskadin, 112, 123, 139, 140
- Euskadirako, 158
- Euskadiren irudi positiboa islatu behar du munduan, 131
- euskal administrazio publikoek, 129, 153
- Euskal administrazio publikoek ematen dituzten laguntzen edo diru-laguntzen onuradunak diren erakunde edo pertsona juridikoak, 126
- Euskal Autonomia Erkidegoa osatzen duten lurralde historikoetako foru-aldundietako bakoitzaren ordezkari, 134
- Euskal Autonomia Erkidegoan, 115, 139, 146
- Euskal Autonomia Erkidegoan duten presentziari, 127
- Euskal Autonomia Erkidegoan merkaturatutako nekazaritzako eta elikagaigintzako produktuen identifikazioan, 142
- Euskal Autonomia Erkidegoaren, 154
- Euskal Autonomia Erkidegoaren

- Administrazioko antzintasunak, 138
- Euskal Autonomia Erkidegoaren Aurrekontu Orokorretan, 136
- Euskal Autonomia Erkidegoaren eremuan, 162
- Euskal Autonomia Erkidegoaren eremuan araututako produktuak, 128
- Euskal Autonomia Erkidegoaren kanpoko ekintzaren eta hizkuntza-eta kultura-politikaren esparru orokorrean gauzatuko, 131, 134
- Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorrak, 139, 162
- Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorraren, 138
- Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorrean edo haren mendeko erakunde batean zerbitzuak ematen dituzten funtzionarioek, 137
- Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Orokorrean edo haren mendeko erakunde batean zerbitzuak ematen dituzten lan-kontratuko langileek, 137
- Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazio Publikoak, 146
- Euskal Autonomia Erkidegoko administrazio publikoek, 141
- Euskal Autonomia Erkidegoko administrazio publikoek prestazio eta zerbitzu jakin batzuk bermatu behar, 141
- Euskal Autonomia Erkidegoko administrazioak, 125
- Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioari, 137, 154
- Euskal Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialen erabilera bermatuko, 145, 153
- Euskal Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialen erabilera bermatuko du kanpoko harremanetan, 147
- Euskal Autonomia Erkidegoko bi hizkuntza ofizialetan, 122
- Euskal Autonomia Erkidegoko botere publikoen esku jartzen, 113
- Euskal Autonomia Erkidegoko egoera soziolinguistikoa, 139
- Euskal Autonomia Erkidegoko Ekonomia Kontrolari eta Kontabilitateari buruzko ekainaren 30eko 14/1994 Legean, 136
- Euskal Autonomia Erkidegoko gainerako administrazio publikoekiko harremanetan, 155
- Euskal Autonomia Erkidegoko Gobernu Kontseiluak, 134
- Euskal Autonomia Erkidegoko hezkuntza-sistemako lanbide-heziketaren arloan eskumena duen sailak, 161
- Euskal Autonomia Erkidegoko hezkuntza-sistemako lanbide-heziketaren arloan eskumena duen sailak bultzatuko du euskarazko hezkuntza-eskaintza lanbide-heziketan zabaltzea, 161
- Euskal Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizial bien erabilera, 139
- Euskal Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizial bien erabilera bermatuko, 139
- Euskal Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizialek, 160
- Euskal Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizialetatik, 152
- Euskal Autonomia Erkidegoko lanbide-heziketan, 160, 161
- Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde, 140
- Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde, udalerri, biztanlegune, geografia-gorabehera, hiri-bide eta, oro har, toponimo guztien izen ofizialak, 117
- Euskal Autonomia Erkidegoko lurraldean zabalkundea duten edo egiten diren publizitateko eta komunikazioko kanpaina instituzionaletan, 143
- Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde-eremuan unibertsitateaz kanpoko urrutiko hezkuntzaz arduratuko den zentro publiko bakarra, 150
- Euskal Autonomia Erkidegoko lurralde-eremuko establezimenduetan, 126
- Euskal Autonomia Erkidegoko Ogasun Orokorraren gaiei, 132
- Euskal Autonomia Erkidegoko toki-

- erakundeek publizitate
aktiboaren arloan dituzten
betebeharrak, 157
- Euskal Autonomia Erkidegoko toki-
erakundeen hizkuntza ofiziala, 154
- Euskal Autonomia Erkidegotik kanpo
dauden liburutegiei, 140
- Euskal Autonomia Erkidegotik kanpo
sustatzeko, hedatzeko eta
proiektatzeko, 132
- euskal autoreek, 123, 139
- euskal bibliografia-ondareztat, 123
- Euskal botere publikoek, 120
- euskal erkidego linguistikoa dagoen
lurraldeetako instituzioenekin, 132,
134
- euskal erkidego linguistikoa osatzen
duten lurralde guztien euskal
kulturari egindako ekarpenak, 134
- euskal erkidego linguistikoaren
herrialde eta herrietako hizkuntza-
eta kultura-ondare erkideari, 133
- euskal erkidegoa, 131
- euskal erkidegoak, 133
- euskal erkidegoak dituzten
herrialdeetan, 132
- euskal etxeetakoei, 140
- euskal giroa eta euskara
errotulazioan erabiltzea
bultzatuko, 120
- euskal giroa ziurtatuko, 118
- euskal gizarteari, 131
- Euskal Herriaren aniztasun
soziolinguistikoa, 112
- Euskal Herriaren hizkuntza propioa,
113
- Euskal Herriaren identitatearen
funtsezko elementua, 131
- euskal herriaren kultura-ondarearen
funtsezko osagai denez, 113
- Euskal Herriaren kultura-ondarearen
funtsezko zati, 120
- Euskal Herriaren, Kataluniaren,
Balear Uharten, Galiziaren,
Valentziaren eta Nafarroaren
autonomia-erkidegoen
autonomia-estatutuetan ofizial
legez aitortutako hizkuntzak, 96
- Euskal Herriko Agintaritzaren
Aldizkarian, 121, 138
- Euskal Herriko Autonomia
Erkidegoak, 112
- Euskal Herriko Autonomia
Erkidegoan, 114, 117
- Euskal Herriko Autonomia
Erkidegoan botere publikoek
erabili beharreko inprimaki edo
idazki-eredu ofizial guztiek, 117
- Euskal Herriko Autonomia
Erkidegoan kokatutako botere
publikoek emandako arau-
xedapen zein ebazpen ofizial, 116
- Euskal Herriko Autonomia
Erkidegoan kokatutako botere
publikoek esku hartzen duten
egintza guztiek, 116
- Euskal Herriko Autonomia
Erkidegoko hizkuntza ofizialetatik
edozeinetarako itzulpena
ziurtatuko, 116
- Euskal Herriko Autonomia
Erkidegoko irakaskuntzan
elebitasuna gero eta orokorragoa
izan dadin, 118
- Euskal Herriko Autonomia
Erkidegoko lurralde osoan
idatzizko hizkuntza ofizial komun
denez, 120
- Euskal Herriko Autonomia
Erkidegoko lurraldean, 114
- Euskal Herriko Autonomia
Erkidegoko lurralde-eremuan, 115
- Euskal Herriko Autonomia
Erkidegoko lurralde-eremuko
Administrazioako gainerako
lanpostuetara sartzeko egiten
diren hautaprobetan, 117
- Euskal Herriko Autonomia
Estatutuaren, 113
- Euskal Herriko berezko hizkuntza da,
154
- Euskal Herriko herritar, 115
- Euskal Herriko herritarrei, 115
- Euskal Herriko hizkuntza propioa, 114
- Euskal Herriko hizkuntza propioa
denez, behar duen presentzia
izan dezan, 119
- Euskal Herriko hizkuntzen eta ondare
historiko, kultural eta naturalaren
zabalkundea egitea, 143
- Euskal Herriko Justizia
Administrazioan, 116
- Euskal Herriko plangintza
soziolinguistikorako mapa, 120
- euskal herritarrek hizkuntza arloan
dituzten eskubideak lege-

- ordenamenduan jasotzeari ekin, 113
- Euskal Herritik abiatzen diren garraio publikoko zerbitzu guztietan, 113, 117
- euskal hizkuntza eta kultura sustatzen jarduten duten euskararen gainerako lurraldeetako organismoekin, 133
- euskal hizkuntzaren onespenerari, 131
- Euskal kultura, haren hizkuntza ofizialetako edozeinetan eta zeinahi adierazpen, euskarri, bide eta adierazmoldetan, kanpoan ezagutarazten eta hedatzen laguntzea, 132
- euskal kulturarekin, 123, 139, 140
- euskal kulturaren ondare, 131
- Euskal kulturaren sortze-lana kanpoan sustatzeko ekintzak eta estrategiak gauzatzea, 133
- euskal kulturari buruzko ikerketa sustatzea, 133
- Euskal letrak, filologia eta kultura, 134
- euskal ondare artistikoaren ezagutza zabaltzea, 133
- euskal unibertsitateak, 134
- Euskal Zuzenbide Zibila, 152
- euskalariei eta atzerriko ikerketa-zentroei laguntzeko eta haiekin lankidetzan aritzeko organo gisa jardutea, 133
- euskaldun, 117
- euskaldunei buruzko ikaskuntza-institutuak, 176
- euskalkiei, 120
- Euskaltzaindia, 112, 134, 166
- Euskaltzaindiak, 155
- Euskaltzaindiaren alde zuzeneko txostena, 167
- Euskaltzaindiari, 117
- euskara, 113, 116, 118, 133, 154, 155, 161, 170, 176
- Euskara, 112, 113, 114, 131, 154, 166, 171
- euskara Autonomia Erkidegoko hedabideetan sustatzeko ardura, 114
- euskara edo gaztelania erabili aukeratzeko duten eskubidea gauzatu ahal izatea bermatzeko, 141
- euskara erabili ezin duten herritarren eskubideei inongo kalterik ez diete ekarri behar, 113
- euskara erabiltzea, 161
- euskara eta euskal kultura, 132
- euskara eta euskal kultura hedatzeko, 132
- euskara eta euskal kultura sustatzea, hedatzea eta kanpora proiektatzea, 131
- euskara eta euskal kulturarekiko interesa zabaltzea, 132
- Euskara eta gaztelania, 114
- euskara eta gaztelania batera erabil daitezkeen, 128
- euskara eta gaztelania erabili ahaliko, 153
- euskara eta gaztelania erabiliko, 143, 153
- euskara eta gaztelania haren lurraldean hizkuntza ofizial gisa, 113
- euskara eta gaztelania nahitaez irakatsiko, 170
- euskara eta gaztelaniaren eredu elebidunaren, 160
- euskara Euskal Herriko Autonomia Erkidegoaren hizkuntza propio gisa aitortzen, 113
- euskara gero eta gehiago erabil dadin sustatuko, 155
- euskara hedatzea helburu dutenak, 133
- euskara ikasketak, 171
- euskara ikasteko programak, 162
- euskara ikastetik salbuetsiak izan daitezke, 170
- euskara ikastetik salbuetsita gera daitezke, 119
- euskara ikastetxeetako barne- nahiz kanpo-jardueretan eta administrazio-jardun eta dokumentuetan, 118
- euskara ikertzea eta irakastea, 132
- Euskara irakasteko ikastaroak sortu, sustatu eta antolatzea, 133
- euskara irakasteko titulazio eta prestakuntza didaktiko egokia izan, 137
- euskara lehenetsiko da 18 urtetik beheragokoentzako programetan, 146
- euskara zaindu eta bultzatze aldera,

- 112
Euskara, Euskal Herriaren hizkuntza propioa, 112
euskara-gaztelania itzulpen ofizialeko administrazio-unitatea sortuko, 168, 172
euskarak, 119, 131
Euskarak, 163
euskarak eta euskal kulturak, 131
Euskarak lanbide-heziketako sisteman duen presentzia normalizatua dela bermatu behar, 160
Euskarak nazioartean onespina lor dezan bultzatu eta sustatzea, 133
euskarako ezagutzak eskuratzeko eremuan garatu beharreko jarduerai, 149
euskararekin, 123, 139, 140
euskararen, 155
euskararen arloan aitortuak dituzten eskumenak baliatzeko, hitzarmenak sinatu ahal, 155
euskararen arnasmune diren lurraldeetan, 156
euskararen batasuna eta normalizazioa begiratzeko, 120
euskararen batasuna eta normalizazioa begiratzea, 114
Euskararen berreskurapena eta garapena begiratzea Nafarroan, 165
euskararen erabilera, 124
euskararen erabilera Administrazio Publikoan, 113
Euskararen erabilera Administrazio Publikoan, 115
euskararen erabilera arrunta eta ofiziala, 165
euskararen erabilera bultzatu eta babesteko neurriak hartuko, 119
euskararen erabilera bultzatu eta babesteko neurriak hartzea, 114
Euskararen erabilera eta irakaskuntza bermatzea, 166
euskararen erabilera Euskal Herriko Autonomia Erkidegoko Estatuaren Administrazioan arian-arian normalizatzeko neurriak hartzea bultzatzeko, 121
Euskararen erabilera hedabideetan, 119
euskararen erabilera hedabideetan arautzen, 114
Euskararen erabilera hizkuntza idatzi ofizial gisa, 120
Euskararen erabilera irakaskuntzan, 118
euskararen erabilera irakaskuntzan arautzen, 114
Euskararen Erabilera Normalizatzeko azaroaren 24ko 10/1982 Oinarrizko Legean, 141, 154
Euskararen Erabilera Normalizatzeko azaroaren 24ko 10/1982 Oinarrizko Legearen, 126, 155
euskararen erabilera normalizatzeko beharrezkoak diren planak onetsi eta garatzeko, 155
euskararen erabilera normalizatzeri eta garatzera bideratutako neurriak hartzea, 113
euskararen erabilera ofiziala arautu, 163
Euskararen erabilera sustatzeko, 142
euskararen erabilera sustatzeko da etiketatzeko, 128
euskararen erabilera sustatzeko dute publizitatean, 120
euskararen erabilera sustatze aldera, 128
euskararen erabilera sustatzeko neurriak adieraziz, 165
Euskararen erabilera sustatzeko udal-planak idatzi, onetsi eta kudeatzea, 156
euskararen erabilera eremuan aitortuak dituzten eskumenak baliatu ahal, 155
euskararen erabilera eremuan normalizazioa ahalbideatzeko, 120
euskararen erabilera eremuan normalizazioa bultzatzeko, 116
euskararen erabilera eremuan normalizazioari, 155
euskararen erabilera eremuan normalizazioari buruzko legeria betetzea bermatzeko, 157
euskararen erabilera, 154
euskararen errealitate soziolinguistikoari buruzko azterlanak, 167
euskararen eta euskal literaturaren irakaskuntza, 176
Euskararen eta gaztelaniaren erabilera, 114

- euskararen eta gaztelaniaren erabilera bermatu beharko, 148
- euskararen eta gaztelaniaren erabilera bermatuko dute kanpoko harremanetan, 129
- euskararen eta gaztelaniaren hizkuntza-ofizialtasunaren erregulazioa betetzeari, 155
- Euskararen ezagutza egiaztatzeko Euskal Autonomia Erkidegoko Administrazioak onartuta dituen probak antolatzea, 133
- euskararen ezagutza hobetzeko eta optimizatzeko ekimenak garatuko, 156
- Euskararen gizarte-erabilera, 120
- euskararen gizarte-erabilera eta beste zenbait alderdi instituzional, 114
- euskararen hizkuntza-eremuan, 139, 140
- euskararen hizkuntza-eremuko liburutegi-instituzioekin, 139
- euskararen ikerketan, babesean eta sustapenean lan egiten duten instituzio edo botereekiko kultura harremanak bideratuko, 120
- Euskararen irakaskuntza, ikasketa eta erabilera mundu osoan sustatzea, 132
- euskararen irakaskuntzan laguntzeko materiala argitaratzera bideratutakoak, 133
- Euskararen irakaskuntzan salbuespen posibleak ere aurreikusten, 114
- euskararen lurraldeetan, 123
- euskararen normalizazioa bultzatzea, 151
- euskararen normalizazioan aritzen diren erakundeekin lankidetzako eta elkarlanerako harreman egonkorrak izaten saiatuko, 134
- euskarari, 150
- Euskarari, 112
- Euskarari eta gaztelaniari aitortutako ofizialtasunaren, 154
- euskaraz, 117, 120, 122, 123, 126, 139, 145, 149, 167
- Euskaraz aurkeztutako idazki eta agiriak, 116
- euskaraz egiten diren agerkari kultural eta artistikoak, liburu argitalpenak, ikus-entzunezko ekoizpena eta bestelako edozein jardueran, 171
- euskaraz eta gaztelaniaz, 153
- euskaraz ez dakiela behar bezala alegatzen duen edozein kideren eskubideak urratzen ez badira, 154
- euskaraz idatzi ahal izango, 154
- euskaraz jakitea, 169
- euskaraz sortutako kultura-eskaintza sustatuz eta bermatuz, 132
- euskaraz, gaztelaniaz edo, aldi berean, euskaraz eta gaztelaniaz adieraziko, 127
- euskaraz, gaztelaniaz eta ingelesez, 146
- euskarazko ikaskuntza eta profesionalizazioa indartuko duen B eredua (elebiduna) ezarriko, 161
- euskarazko irakaskuntza duten lerroak sortuz, 171
- euskarazko irakaskuntzarako beharrezkoak diren irakasleen gaikuntza egokia berma dezaten, 170
- euskarazko irakaskuntzarako eskubidea gauzatzeko, 118
- euskarazko izendapen desberdin, jatorrizko eta tradizionala, 167
- euskarazko lanbide-heziketa bermatuko, 161
- euskarazkoa, 167
- euskarri informatikoan, 30
- euskarria, 123, 126, 139
- euskarritan, 30
- Eusko Ikaskuntza, 134
- Eusko Jaurlaritzak, 116, 117, 120, 138, 140
- Eusko Jaurlaritzako beste sail batzuei, 149
- Eusko Jaurlaritzako Nekazaritza eta Arrantza Sailak, 129
- Eusko Jaurlaritzan, 139
- Eusko Jaurlaritzaren, 117, 150
- Eusko Legebiltzarrak, 134
- Eusko Legebiltzarraren lege batek finkatuko du horretarako araubidea, 120
- Eusko Legebiltzarrari, 120, 137
- Eusko Legebiltzarreko Ekonomia, Ogasun eta Aurrekontu Batzordeari, 137

- eustea, 138
 eusteko, 25
 euts, 31
 eutsi, 31, 44
 ez ezagutzearen, 4
 ezabatu, 33
 ezabatuz, 6
 ezabatzeko, 81, 100
 ezaguera, 5
 ezagutu, 34
 ezagutu nahi dituzten kulturetatik
 beste edozein ahalik eta gehien
 menderatzea, 32
 ezagutza soiletik haratago, 131
 ezagutzea, 32, 135
 ezagutzeko, 34
 ezartzeko, 83, 103
 ezaugarri eta neurri desberdinetako
 gertaerak, 54
 ezaugarri genetikoak, 58
 ezereza, 53
 ezin diete erkidego honi edo
 beraren kideei inolako mugarik
 jarri, 28
 ezinbesteko helburuak, 165
 ezinezkoa, 26
 ezin-ulertzea, 46
 ez-jakitea, 46
 ezkon-adinetik, 6
 Ezkongaien baimen aske eta osoz, 6
 ezkontza-lotura, 6
 ezkontzari, 6
 ezkontzatik kanpo jaiotakoek, 8
 ezkontzeko eta familia eratze
 eskubidea, 6
 ezkutatzea, 35
 faktore desberdin ugariren elkartze
 eta elkar-eraginen emaitza, 25
 faktoreak, 25, 27
 fakturak, 35, 126
 Fakultate-kontseiluen eta
 unibertsitate-kontseiluen abisuak,
 175
 Familia, 6
 familian, 6
 familiari, 8
 Familiei, 178
 familiek, 82, 83, 102
 familien elkaratek, 181
 Familien Elkarteen Batasun
 Nazionalak aitortutako familien
 elkaratek, 182
 familietako ikasleei, 82, 101, 102
 FEADER, 74
 fede publikoa duen funtzionarioak,
 31
 fede publikoa duten funtzionarioek,
 31
 fedea, 4, 24
 Fede-emaille publikoek, 168
 FEDER, 49, 74
 FEDERen baliabideak esleitzeko, 55
 filmei azpigituluak jar dakizkien,
 sustatzea, 56
 finantza- eta banku-arloetako
 arauegien, 89, 108
 finantza-agiri, 89, 108
 finantza-baliabide egokiak
 bermatzearekin, 53
 finantza-baliabideak, 50
 finantza-ekarpenaren urriagatik, 75
 finantza-esparruetan, 73
 finantzaketa, 32, 33, 43, 69
 finantzaketa horrek Batasuneko
 merkataritza-baldintzei eta lehiari
 interes komunaren kontrakoa
 litzatekeen neurri batean
 erasaten ez badie, 69
 Finantzaketa publikoa eskuratzeko,
 149
 finantza-laguntzak, 87, 106
 finantza-laguntzaren, 87, 106
 Finantza-transakzioetan, 48
 finantzatuko, 171
 finkatuko, 117, 118, 127, 181
 finkatutako, 72, 118, 161, 180
 finlandieraz, 59, 62, 63
 folklore etnografiarentzat, 176
 folklorea, 35
 formalitate, 87, 107
 formalizatu, 152
 formaltasun, 154
 formularioak, 35
 Foru Komunitateak kudeatzen
 dituen telebista- eta irrati-emisora
 eta gainerako komunikabideetan,
 171
 Foru Komunitateko toponimoak, 167
 Foru Komunitateko toponimoek, 167
 foru-administrazioenak, 116
 Foru-aldundietatik, 134
 foru-lege, 165, 166, 170, 171, 172
 Foru-lege, 163, 166, 172
 Foru-lege honen xedea, 165
 France Télévisionsek, 182
 Frankofoniako erkidegoa osatzen

- duten estatuen arteko lotura nagusia, 183
- frankofoniaren eragina, 181
- frantses populua, 184
- frantsesa, 177, 183, 184
- Frantsesa, 183
- frantsesaren errespetua, 181
- Frantsesaren eta, honelakoak
- daudenean, eskualdeetako
- hizkuntzen sustapena bermatzen, 182
- frantsesaren sustapena eta
- hedapena bermatzeko, 186
- frantsesez, 59, 62, 63, 92, 111, 178
- frantsesezko abestietan, 180
- frantsesezko bertsioa, 184
- frantsesezko edo Frantzian
- erabiltzen diren eskualdeetako
- hizkuntzetako batez egiten diren
- musika-lanak emateari, 179
- frantsesezko musika-lanak edo
- Frantzian erabiltzen diren
- eskualdeetako hizkuntzez
- interpretatzen diren musika-lanak
- hedatzeari, 181
- Frantsesezko musika-lanen edo
- Frantzian erabiltzen diren
- eskualdeetako hizkuntzez
- interpretatzen diren musika-lanen
- erdiak baino gehiago, 180
- Frantsesezko musika-lanen edo
- Frantzian erabiltzen diren
- eskualdeetako hizkuntzez
- interpretatzen diren musika-lanen
- proportzio esanguratsu bat, 180
- Frantziak, 184, 185
- Frantziako Errepublikak, 185
- Frantziako Errepublikaren, 185
- Frantziako Errepublikaren xedea, 184
- Frantziako eskualdeetako hizkuntzen
- legeriari eta araudiei, 183
- Frantziako kultura- eta hizkuntza-
- ondarearen balioa
- nabarmentzen, 182
- Frantzian onura publikokotzat
- aitortutakoak, 181, 182
- Frantziaren nortasun eta
- ondarearen oinarrizko osagaia, 183
- Frantziaren ondare, 177, 178
- Frisian frisierazko telebista izateari
- buruz prestatutako ebazpen-
- proposamena, 45
- frogak, 84, 103
- FSE, 49
- FSEren baliabideak esleitzeko, 55
- Fundazio edo institutu horien
- zeregina, 48
- Fundazioak edo institutuak sortzea, 48
- funtzen kudeaketan eta
- dokumentazioan, 130
- funtsetatik, 49
- funtsezko, 77
- funtsezko eginkizuna, 14
- funtsezko hizkuntza-eskubide hauek
- aitortzen, 115
- Funtzio Publikoko Auzitegiari, 68
- funtzionarioak, 138
- funtzionarioak eta bestelako agente
- publikoak kopuru nahikoan
- errekrutatzeraz, edo, beharrezkoa
- bada, horiek prestatzeraz, 86, 105
- funtzionario-egoerari, 138
- gai, 44
- gai honen gaineko zuzeneko
- erantzukizuna, 42
- gai nagusiari, 50
- gaia, 149
- gaian eskuduna den HABE
- organismoak ezarritako
- baldintzetan, 150
- gaian inplikazioa duten beste
- organo batzuen laguntzarekin, 146
- gaiari buruzko erabakia, 122
- gainerako estatuetako gobernu
- sinatzaileei, 59, 62, 63
- Gainerako lanpostuetara iristeko
- deialdietan euskara jakitea
- merezimendu moduan
- balioestea, 169
- gaitasun, 32
- gaitasunik, 45
- gaituko, 122
- gaitzetsi, 74
- gai-zerrendak, 154
- gai-zerrendetan, 153
- gakoa, 25
- gakoak, 53
- galarazi, 154, 155
- galdatzen, 42
- galegoa, 133
- galtzeko arriskuan, 78, 98
- Gangoiti Llaguno, 52

- gara, 31, 84, 103, 104
 garapen jasangarria bideratzea, 26
 garapen jasangarria lortzeko
 helburu, 14
 garapen jasangarriaren onurak, 16
 garapena, 39, 74, 114
 garapenari eta gizartearen
 aniztasunari egindako ekarpen
 paregabea, 16
 garapenerako, 30
 garapen-prozesuan, 26
 garapen-xedapenak, 132
 garatu, 18, 26, 29, 50, 120, 121, 172
 garatuko, 119
 garatze, 120
 Garatze bidean dauden herriek, 11
 garatzea, 8, 61, 80, 100
 garatzeko, 21, 27, 49, 114, 162
 garatzen, 165, 166
 garatzen diren plan eta programen
 esparruan diharduten
 erakundeak, 149
 Gardentasuna, 157
 garraioak, 126
 gastu gehigarriak, 84, 103
 gastu osagarriei, 84, 103, 104
 gastu osagarriak, 84, 104
 gastuen erabilera baimentzea, 136
 gaur egungo egoeratik lege hau
 bete-betea aplikatu eta garatu
 ahal izan daitezen egoerara zubi
 egiten, 114
 gaur egungo hizkuntza modernoa,
 131
 gauza, 26, 46, 48, 49
 gauzatu, 51, 120
 gauzatzea, 21, 133
 gauzatzean, 132
 gauzatzeko, 12, 44, 47, 121
 gauzatzen, 46
 gaztelania, 112, 118, 154, 161
 Gaztelania, 95, 163, 166
 Gaztelania eta euskara Nafarroako
 berezko hizkuntzak, 166
 gaztelaniarekin, 113
 gaztelaniaz, 117, 122, 126, 145, 149,
 167
 gaztelaniaz edo euskaraz luzatu
 beharko dituzte kopiak edo
 lekukotasunak, 168
 gaztelaniaz eta euskaraz
 argitaratuko, 167
 gaztelaniaz eta euskaraz idatzita
 egon beharko, 158
 gaztelaniaz luzatu beharko, 168
 gaztelaniaz nahiz euskaraz egon
 baitaiteke idatzita, 164
 gaztelaniazkoa, 117
 gazteria eta kirol arlokoak, 74
 Gazteria, Kultura, Hezkuntza,
 Informazio eta Kirol Batzordeak, 42
 Gazteria, Kultura, Hezkuntza,
 Informazio eta Kirol Batzordeak
 emandako txostena, 46
 gehienbat ahozkoak diren
 hizkuntzen normalizazioa lortzeko
 ahaleginei eutsi beharra, 75
 gehieneko berme demokratikoetan,
 27
 gehiengo osoz, 167
 gehiengoa, 72
 gehiengoa duten taldeek, 42
 gehiengoak, 47
 geografia, 32, 33
 geografia-, gizarte- eta kultura-
 egoera desberdinen ondorioz
 erabiltzaileek izan ditzaketen
 beharrak eta lehentasunak ere
 oso desberdinak dira, 68
 gero eta batuago dagoen Europa,
 46
 gertaera, 54
 giza baliabideak, 138
 Giza erkidegoak, 39
 giza eskubide eta oinarriko
 askatasun, 16
 giza eskubideak, 4, 11, 16, 25, 61
 giza eskubideak eta oinarriko
 askatasunak, 12
 Giza Eskubideak eta Oinarriko
 Askatasunak Babesteko Europako
 Konbentzioa, 24
 giza eskubideei eta oinarriko
 askatasunei zor zaien errespetua,
 12
 giza eskubideei eta oinarriko
 askatasunei zor zaien errespetuak,
 21
 GIZA ESKUBIDEEN ADIERAZPEN
 UNIBERTSAL, 4
 Giza Eskubideen Adierazpen
 Unibertsala, 12, 24
 Giza Eskubideen Adierazpen
 Unibertsalaren, 21
 giza eskubideen eta oinarriko
 askatasunen errespetua, 8

- Giza Eskubideen Europako Konbentzioak bermatutako eskubideak mugatu edo indargabetzen, 80, 99
- Giza Eskubideen Munduko Konferentziak, 16
- Giza Eskubideen Nazioarteko Konferentzia, 12
- Giza Eskubideen Nazioarteko Konferentziak, 12
- Giza Eskubideen Nazioarteko Urtea, 12
- giza eskubideen osagai, 21
- giza familiako kide, 4
- giza hedadurari, 52
- giza kontzientziari, 4
- giza nortasuna, 8
- giza tratamenduak, 39
- Gizabanako, 5, 7
- gizabanakoaren duintasunerako eta nortasuna garatzeko ezinbestekoak diren eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalak aseta, 7
- gizabanakoaren oinarritzko eskubideak, 24
- gizabanakoarentzat, 29
- gizabanakoek, 4
- gizabanakoen eskubideak, 25
- gizabanakoren, 9
- gizadiaren aberasgarri, 71
- gizaki, 21, 24, 31, 32, 36, 93
- Gizaki, 5, 21, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36
- gizaki guztientzat garapen jasangarri eta orekatua bermatzera, 26
- gizaki ororen eskubidea, 21
- gizakia, 24
- gizakiak dituen eskubideetatik baliotsuenetako bat, 174
- gizakiak erkidegoan bete-betean txertatzeko tresna, 113
- gizakiaren duintasun eta balioan, 4, 24
- Gizakiaren Eskubideak eta Oinarritzko Askatasunak Babesteko Europako Kontseiluaren Konbentzioaren espirituarekin, 78, 98
- gizakiaren helburu nagusi, 4
- gizakiaren oinarritzko eskubide eta askatasunen errespetu orokorra eta eraginkorra, 4
- gizakiaren oinarritzko eskubideak, 24
- gizakiaren oinarritzko eskubideetan, 4
- Gizakiaz, 39
- gizakiei, 10
- gizakien arteko elkartasuna eta interdependentzia, 12
- gizaki-tirania eta zapalkuntzaren, 4
- gizarte, 26
- gizarte aurrerakuntza, 4
- gizarte bakoitzak demokrazia, gizarte eta kulturako gaietan dituen beharrekin eta komunikabideen pluraltasuna zaindu beharrarekin, 69
- gizarte demokratiko, 87, 107
- gizarte demokratiko baten moral, ordena publiko eta ongizate orokorreko bidezko eskakizunak, 8
- gizarte eta ekonomiaren arloan, 48
- gizarte hartzailean, 28
- gizarte hartzailearen erreferentzia, balio eta portaera propioak hartuz, 28
- Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemako Prestazio eta Zerbitzuen Katalogoko zerbitzuen eskaintzan, 141
- Gizarte Zerbitzuen Euskal Sistemako Prestazio eta Zerbitzuen Katalogoko zerbitzuen kudeaketan, 141
- Gizarte Zerbitzuetako Euskal Sistema, 141
- gizartean, 74, 124, 131
- gizartearekin, 28
- gizartearen, 28, 72
- gizartearen alde guztietan, 16
- gizartearen aurrerabidea, 61
- gizartearen babes berbera izateko eskubidea, 8
- gizartearen oinarri jatorra eta berezkoa, 6
- gizarte-bazterketarik, 54
- gizarte-bizikidetzaren eta irakaskuntzaren eremuetan, 165
- gizarte-bizikidetzari, 25
- gizarte-bizitzako alor guztietan euskararen erabilera sustatzeko, 120
- Gizarte-bizitzaren eta gizarte-gaien eremuan, 42
- gizarte-eginkizun, 29

- gizarte-egoeran, 29
 gizarteen garapen jasangarriko
 beharrezko den ondare biziaren
 osagai, 72
 gizarteen oreka ekologikoari zor
 zaion errespetuan, 26
 gizarte-esparru funtzionala, 27
 gizarte-hedabideen aldetik
 euskaraz zein gaztelaniaz
 informatuak izateko eskubidea,
 119
 gizarte-ingurunean, 124
 gizarte-instituzio, 134
 gizarte-justizia eta -babesa, 61
 gizarteko bazterketaren eta
 diskriminazioaren, 61
 gizarteko jatorria, 5, 24
 gizarteko kide, 7
 gizarte-kohesioa, 72
 gizarte-komunikabideak eta
 plataforma multimediak
 sustatzeko sortutako tresna eta
 plataforma guztiak, 74
 gizarte-laguntzako beste baliabide
 batzuen bidez, 7
 gizarte-mugagarritasunerako, 30
 gizarteratze-programak, 74
 gizarte-segurantza izateko
 eskubidea, 7
 gizarte-zerbitzuak, 8
 gizarte-zerbitzuei, 19
 gizarte-zerbitzuen eremuan
 erantzukizun publikokoak diren
 beste jardura batzuen
 kudeaketan, esku hartzen duten
 erakunde pribatuei, 141
 gizatalde, 27, 74
 gizatalde horiek gorpuzten duten
 hizkuntza- eta kultura-aniztasunaz
 Europar Batasuneko herritarrak
 jabetzea, 73
 gizatalde horiekiko errespetua, 74
 gizatalde horien intereseko
 programak, 75
 gizataldearentzat, 76
 gizateriaren gurari unibertsala, 12
 gizon eta emakumeen
 berdintasunaren eta dibertsitate
 sexualaren ikuspegiak integratuz,
 141
 Gizonek eta emakumeek, 6
 Gizon-emakume, 5
 gizon-emakumeei, 5
 gizon-emakumeek, 4
 gizon-emakumek, 5
 gizonen eta emakumeen
 eskubideen arteko
 berdintasunean, 4, 24
 Gobernu, 59, 62, 63
 gobernu eta instituzioen
 hizkuntzarekiko jarrerak eta
 politikak, 72
 gobernu horiek eskubideok baliaraz,
 53
 Gobernu irekia, 157
 Gobernu Kontseiluak, 134, 135, 136,
 137, 138
 Gobernu Kontseiluari, 135
 Gobernuak, 128, 167
 gobernuari laguntasuna emateko,
 53
 gobernuak, 18
 Gobernuak, 19
 gobernu-organoei, 42
 gobernu-organoko kide gehienak
 izendatu edo kargutik kentzeko
 eskubidea dutenean, 126
 gobernu kanpoko erakunde, 24
 gobernu kanpoko erakundeen
 ordezkariak, 37
 gogoeta egin, 77
 goi-mailako hezkuntzan, 40
 goi-mailako ikasketak egiteko
 aukera, 8
 gomendatu, 37
 gomendatzen, 24, 73, 76
 gomendio, 69
 gomendioa, 39, 47, 48
 Gomendioa, 43
 gomendioak, 56, 57, 62, 76
 gomendioek, 56
 gonbita, 40, 46, 48, 49
 gorabehera politikoen, 33
 gorabeheragatik, 5, 24
 gorabeherarik adierazgarrienak, 165
 goratzea, 26
 gordailu, 113
 Gordailua, 140
 gordailuan, 91, 110
 gordetzeko, 62, 63
 gordetzera, 138
 Gorte Nagusiek, 96
 Gorte Nagusien, 112
 goza, 22
 graduatu-tituluak, 150
 grezierak, 48

- grezieraz, 59, 62, 63
gune geografikoa, 27
gune geografikotan, 93
Gurasoek, 8
gurasoen hizkuntza-
 prestakuntzarekin, 75
guraso-kuradoreen nahia, 118
gure Erkidegoaren nortasunaren
 ezaugarri nabarmenena eta
 objektiboena dela, 113
Gure herrialdeko errealitatea
 euskaraz hitz egiten duten mundu
 osoko kolektibitateetara eta
 hainbat herritara hurbiltzea, 132
gure herrialdeko errealitatea
 euskaraz hitz egiten duten mundu
 osoko kolektibitateetara eta
 hainbat herritarrengana
 hurbiltzea, 132
gure hizkuntzari zor zaion babesaren
 ziurtasuna, 113
gure identitatearen ezaugarririk
 sakonena, 131
gure inguruko instituzio ospetsuen,
 131
Gure kanpoko presentzia iraunkor
 eta aktiboak, 131
gutun, 52, 79, 80, 81, 90, 92, 96, 99,
 100, 101, 109, 111
Gutun, 79, 80, 81, 91, 92, 96, 98, 99,
 100, 110, 111
gutun hau sala dezakete, 91, 111
Gutun honekin zerikusia duen
 egintza, jakinarazpen edo
 komunikazio, 92, 111
gutun honetan aurreikusitako
 babes- eta sustapen-neurriak
 hartzea justifikatzeko besteko
 hiztun-kopurua duen hizkuntzaren
 geografia-eremua, 79, 99
gutun honi atxikitzeiko gonbita egin
 zaien estatu guztiei, 92, 111
Gutuna, 74, 90, 91, 92, 109, 110, 111,
 184
Gutuna bete, zaindu eta
 betearaziko, 96
Gutuna sinatu duten aldeek, 86, 105
Gutuna sinatu duten aldeetako
 baten lurraldean legez eratutako
 organismoek eta elkarteek, 90,
 109
Gutuna sinatu duten estatuek, 79,
 99
Gutuna sinatzen duen alde, 83, 103
Gutunak jorratzen dituen arloetan
 aintzatetsitako gaitasuna
 dutenak, 90, 110
Gutunarekin, 91, 110
Gutunarekin bat egin duen edozein
 estaturen, 91, 110
Gutunaren, 79, 97, 99
Gutunaren aplikazioa, 90, 109
Gutunaren aplikazioari, 90, 109
Gutunaren kopia ziurtatuak, 92, 111
Gutunari atxikitako estatu, 92, 111
Gutunari atxikitzeiko gonbita egitea,
 91, 110
gutxi hitz egiten diren horietatik, 44
gutxieneko arauak, 18
gutxieneko printzipio, 51
gutxienez hogeita hamabost
 paragrafo edo apartatu hautatu
 aplikatzeko konpromisoa, 79, 99
gutxienez irati-estazio bat sortzea
 sustatu edota erraztea, 86, 106
gutxienez irati-estazio eta telebista-
 kate bana sortzea eskualdeetako
 edo eremu urriko hizkuntzetan, 86,
 106
gutxienez irati-estazio eta telebista-
 kate bana sortzea sustatu edota
 erraztea, 86, 106
gutxienez prentsa-organo bat sortu
 edota mantentzea sustatu edota
 erraztea, 87, 106
gutxienez telebista-kate bat sortzea
 sustatu edota erraztea, 87, 106
gutxiengo, 10, 43, 46
gutxiengo horietako haurrei, 13
gutxiengo nazional bateko izatea,
 58
gutxiengo nazionalak, 24
Gutxiengo Nazionalak Babesteko
 Esparru-konbentzioa, 24, 71
gutxiengo nazional etako gizaki
 guztiei aitortzeko, 93
gutxiengo nazional etako gizaki
 guztiei bermatzeko, 93
Gutxiengo nazional etako gizakiak,
 93
gutxiengo nazional etako gizakiak
 euren borondatearen aurka
 berdinestea, 93
gutxiengo nazional etako gizakiek
 euren kultura iraunarazi eta
 garatzea, 93

- gutxiengoak babesteko printzipio orokorrak, 46
- gutxiengoaren hizkuntzaren, 28
- gutxiengoaren izatea errealitate bihurtu, 47
- gutxiengoek hobeto ezagut dezaten elkar, 49
- gutxiengoen babeserako tresna, 72
- gutxiengoen eskubideak aitortzeari buruz eta haien kultura balioesteari buruz prestatutako proposamena, 45
- gutxiengoen eskubideak azpimarratzea, 53
- gutxiengoen eskubideei buruz aldarrikatu eta onetsitako printzipioak, 46
- gutxiengoen existentzia eta nazio-nahiz etnia-, kultura-, erlijio- eta hizkuntza-identitatea, 15
- gutxiengoen hizkuntza, 28
- gutxiengoen hizkuntzak, 71
- Gutxiengoen kulturentzat beharrezkoa den antena-denbora erreserbatzea, 49
- gutxiengoen onarpena eta babesa, 184
- gutxiengoetako kide diren pertsonen estatutu juridikoa, 80, 99
- gutxiengo-taldeak, 47
- Gutxiengo-taldeak, 42
- gutxiengo-taldeetako pertsonak, 16
- Gutxiengo-taldeetako pertsonak, 16
- Gutxiengo-taldeetako pertsonen eskubideak sustatzeko eta babesteko jarduerak, 16
- gutxiestearen, 4
- gutzien artean, nazioko kultura-jarduera, -ondasun eta -zerbitzuei, 22
- gutzien gainerako printzipio, 25
- Guztiok eskuratzeko moduko kultura-aniztasunaren, 21
- gutziok arteko errespetuan, 27
- gutziok giza eskubideen eta oinarritzko askatasunen errespetu unibertsala, 3
- gutziok kultura-ondarea aberatsagoa eta askotarikoagoa izatea, 41
- gutziotzako lan iraunkorra, 3
- HABE, helduak euskalduntzeko eta alfabetatzeko Eusko Jaurlaritzaren organismo autonomoa, 149
- HABErekin egindako akordioak, 162
- haiekin dituzten harremanetan euskara eta gaztelania, ahoz zein idatziz, erabiltzeko eta arreta hizkuntza berean jasotzeko duten eskubidea bermatuko, 129
- haien eta hizkuntza-erkidego hartzailearen arteko harremanetarako eta integrazioarako, 28
- haien ezagutza ziurtatzeko behar diren neurri eta baliabideak bideratu eta arautuko, 112
- haien hizkuntza biziak iraunaraztea, 41
- Haien irakaskuntza, 178
- haien irakaskuntza lehentasunez lagunduko da non eta haiek erabiltzen diren eskualdeetan, 178
- haien kalitatea hobetzen, 133
- haien kultura eta historia zabaltzean, 57
- haien nazio- eta eskualde-aniztasuna errespetatuz, 57
- haien nortasunaren oinarritzko osagaiak babestea, 93
- Hainbat ekintza sustatzea eta aurrera eramatea, 133
- Hala jendaurrean nola maila pribatuan, hizkuntza erabiltzeko eskubidea, 27
- haren betikotasuna ziurtatuz, 76
- haren erabilera sustatuta, 151
- harmonizatu, 34
- harreman historiko, kultural edo komertzialen, 132
- harreman hori nahi duten hizkuntza ofizialean izateko eskubidea, 129
- harreman lagunkoiak, 4
- harremanak, 42, 80, 100
- harremanak euskaraz zein gaztelaniaz izateko eskubidea, ahoz nahiz idatziz, 115
- harremanetan, 36, 61, 155, 184
- Hartara, herritarrek eta euren antolakundeek euren hizkuntzak garatzeko orduan duten erantzukizuna baliatu, 54
- hartatik eratoritzen diren ahalmen eta eginkizunekin, 155
- hartu beharreko neurriak hartuko,

- 147
 hartu diren neurrien eta egin diren
 aurrerapenen jarraipena egitea,
 83, 103
 hartutako laginak dagozkion
 laborategira bidaltzeko, 146
 hasierako hizkuntzari, 31
 hasierako lanbide-heziketan, 160,
 162
 hasierako lurraldetik, 31
 haur- eta lehen-hezkuntza, 75
 haur horiei jakite orokorrak eta
 gaitasunak emateak, 19
 haur indigenei, 13
 haur-eskoletako irakaskuntzan, 42
 haur-eskoletan, 178
 haur-hezkuntzan ama-hizkuntza
 arian-arian barneratzea, 39
 haurra bere ama-hizkuntza hitz
 egiteko gauza dela ziurtatzeko, 42
 Haurrak, 39
 haurrek, 8, 73
 haurren eskubideak, 61
 haurren eskubideen babesak, 61
 haurrentzat, 75
 haurrok, 18, 19
 haurtzaindegitik, 42
 hautatu, 137, 185
 hautatutako, 79, 99
 hauteskunde-agirietako testua, 122
 Hauteskundearen Araubide Orokorrari
 buruzko Lege Organikoaren, 122
 Hauteskundeetako zerrendetan, 47
 Hauteskundeetarako atal, mahai
 eta lekuen behin betiko zerrenda,
 122
 hauteskunde-mahai bakoitzeko
 hautetsontzi elektronikoko
 softwarean eta botoa emateko
 pantailetan dauden mezuak, 122
 Hauteskunde-mahaietako
 lehendakari eta bokal, 122
 Hauteskundeok, 7
 hautetsiek hizkuntza ofizialetan
 behar besteko gaitasuna
 (mintzatuaren eta idatziaren
 ulermena) izatea sustatuko, 156
 hazkunde-eredu, 26
 Hazkunde-eredu ekonomizista, 26
 hebreerak, 48
 heda, 22
 hedabide berriekiko egoera, 72
 hedabide digitalen eremuko
 ekimenei, 77
 hedabideek, 76
 hedabideetako emanaldietan, 75
 hedabideetan euskararen
 presentzia areagotzera
 bideratutako neurriak hartuko, 119
 hedadura handiko hizkuntzak erabili
 ahal izango, 54
 hedadura handiko hizkuntzak
 komunikazioan erabiltzea, 53
 hedadura txikiko hizkuntzak babestu
 eta defendatzea, 53
 hedadura txikiko hizkuntzen aldeko
 ekintzaren, 49
 hedadura txikiko hizkuntzen
 sustatzea, 53
 hedapen- edo transmisio-sistemari,
 33
 hedapenaren eta kultura-
 aniztasunaren testuinguruan, 71
 hedatu, 119, 165, 180
 helburu, 15, 18, 42, 61, 81, 97, 101,
 124, 132, 143
 Helburu, 19
 helburu hauek bermatze, 155
 helburu hori erdiesteko neurriak, 18
 Helburu hori lortzeko, 140
 helburu horiek lortzeko, 76
 helburu horretarako arrazoizko
 aurrekontua bideratuz, 73
 Helburu nagusi, 131
 helburu politiko, etniko nahiz
 lurraldetasunezkoak bultzatzeko
 bide, 71
 Helburu sendoa, 41
 helburua, 48, 93, 162
 Helburua, 184
 helburuak, 57, 131, 135, 138
 Helburuak, 132
 helburuak betetzeko, 133, 134
 helburuak eta printzipioak, 80, 100
 Helburuak eta printzipioak, 80, 100
 Helburuak hobeto betetzeko, 135
 helburuak lortzea, 62, 65
 helburuak lortzeko, 61
 helburuei, 118
 helburutzat, 26, 184
 Helduak, 150
 helduen euskalduntzea eta
 alfabetatzea eta hainbat
 alorretan euskararen erabilera
 bultzatzeko ardura, 114
 helduen euskalduntzea eta

- euskaldunen alfabetatzea
- bultzatuko, 120
- helduen hezkuntzako edo
 - hezkuntza iraunkorreko ikastaroak
 - hein handi batean edo osorik
 - eskualdeetako edo eremu urriko
 - hizkuntzetan eskaintzea bermatu, 83, 102
- helduen hezkuntzan, 32
- helduentzako alfabetatze- eta euskalduntze-programak, 149
- Helsinki 1975eko Azken Akta, 78, 98
- Herbehereetako Aliantza Nagusiari emandako laguntza ezabatzea, 45
- Herbehereetako Ongizate, Osasun Publiko eta Kulturako ministroak duen asmoari buruz eta asmo horrek mugaz gaindiko kultura-lankidetzarentzat ekarriko dituen ondorio latzei buruz prestatutako ebazpen-proposamena, 45
- herri, 4, 5, 11, 18, 26, 42, 53
- herri arteez, 175
- Herri barruko bideen izena, 167
- herri horiekiko harreman historiko, kultural edo komertzialen garrantziak, 133
- herri horien gainerako gizarte-, ekonomia- eta kultura-gurariak, 18
- herri horien historia, haien jakiteak eta teknikak, balio-sistemak, 18
- herri horien hizkuntzetan, 19
- herri horietako kideen heziketa, 18
- herri ibiltarien hizkuntza eta kulturei, 49
- herri indigenei berez dagokien duintasuna, 16
- herri indigenek, 16
- Herri indigenek eta euren erkidegoek, 14
- herri indigenen ekonomia-, gizarte- eta kultura-ongizatea, 16
- herri indigenen eskubideak sustatzeko eta babesteko jarduerak, 16
- herri indigenen eskubideei, 25
- herri indigenen nortasun desberdinak, kultura desberdinak eta gizarte antolatze sistema desberdinak, 16
- herri interesdunen tradizioekin eta kulturekin, 19
- Herri interesdunentzako hezkuntza-programak eta -zerbitzuak, 18
- Herri interesdunetako haur-hezkuntzaren helburuetatik bat, 19
- herri interesdunetako haurrei, 18
- herri interesdunetako hizkuntza indigenak babesteko, 18
- herri interesdunetako kideek, 18
- Herri Kontuen Euskal Epaitegiari dagokion kontrola, 136
- herri nomadak, 27
- herrialde, 5, 8, 72, 88, 108
- herrialde anfitrioietako erakundeekin, 132, 133
- herrialde bakoitzeko hizkuntza-aniztasuna eta desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzak, 72
- herrialde guztiko hizkuntza-taldeen arteko elkar-ulertzea sustatzeko, 81, 101
- herrialde independenteetako herri indigena eta tribalei, 24
- herrialdean, 81, 101
- herrialdearen ahaleginaz, 7
- herrialdeen, 4
- herrialdeetan indarrean dagoen araudipean, 137
- herrialdeko edo nazioarteko legeriaren, 6
- herrialdeko gobernuan parte hartzeko eskubidea, 7
- Herriaren borondatea, 7
- herriei, 18
- herrien arteko elkartasuna eta errespetua, 61
- herrien determinazio askeari buruzko printzipioa, 3
- Herrien Eskubide Kolektiboari buruzko Adierazpen Unibertsalak, 24
- herrien eta herrialdeen arteko lankidetzaren bultzatzeaz, 72
- herrik, 24
- herriko bideetako kaleen errotulu, 169
- herrioi, 18
- herrioi dagozkien arazoetan, 16
- herrioi euren eskubideak eta betebeharrak ezagutarazteko, 19
- herrioi lankidetzarekin, 18
- herritar, 49, 132, 167, 174
- Herritar, 115, 119, 168

- herritar guztiei ahalmena ematen
zaie beren aukerako hizkuntza
ofizialaz baliatu ahal izateko, 113
- herritar guztiek berek hautatutako
hizkuntza ofiziala erabiltzen
ahalko, 168
- herritar guztiek beren aukerako
hizkuntza ofizialaz baliatu, 116
- Herritar guztiek dute hezkuntza
maila desberdinetan irakaskuntza
euskaraz eta gaztelaniaz izateko
eskubidea, 170
- herritar guztiek dute hizkuntza horiek
jakiteko eta erabiltzeko
eskubidea, 166
- Herritar guztiek euskara nahiz
gaztelania erabiltzeko eskubidea
dute Nafarroako administrazio
publikoei zuzentzeko, 169
- herritar guztien berdintasuna, 184
- herritarrak, 49
- Herritarrak artatuak izan daitezela
beraiek hautatzen duten
hizkuntza ofizialean, 155
- herritarrei, 61, 169
- herritarrei ondasunak eta zerbitzuak
eskaintzeko jardueretan, 128
- herritarrei ondasunak eta zerbitzuak
eskaintzen dizkieten
subjektuentzat, 128
- herritarrek, 120, 154
- Herritarrek, 144
- herritarrek administrazio publiko
horiekin dituzten harremanak
haiek nahi duten hizkuntza
ofizialean izan daitezen, ahoz zein
idatziz, 159
- herritarrek Administrazioarekin
harremanetan jartzerakoan haiek
nahi duten hizkuntza erabili ahal
izateko, bai idatziz bai ahoz, 153
- herritarrek aukeratutako hizkuntzan,
149
- herritarrek benetan egikaritu ahal
izatea toki-erakundeekin
harremanak izateko orduan
hizkuntza ofiziala hautatzeko
duten eskubidea, 154
- herritarrek epaile eta auzitegietara
jo dezakete, 166
- Herritarrek euskara jakin eta
erabiltzeko duten eskubidea
babestea, 165
- Herritarrekiko harremanetarako
printzipioak, 151
- Herritarren Arazo Juridiko eta
Eskubideen Batzordeak
emandako iritzia, 52
- herritarren eskubide, 71
- herritarren eskubide eta
askatasunen errespetua, 8
- Herritarren eskubideak, 115
- herritarren eskubideak kaltetzen ez
badira*, 116
- Herritarren Eskubideen Batzorde
juridikoak emandako iritzia, 46
- herritarren hizkuntza-eskubideak,
157
- Herritarren hizkuntza-eskubideak
baliatzea bermatuko, 151
- Herritarren hizkuntza-eskubideei, 155
- herritarren parte hartzea, 157
- herritzat, 26
- heziketa ez-formalak, 73
- heziketa tekniko, 8
- Heziketa-eskoletan, aukerako
ikastaldiak eta egonaldiak
antolatuko, 175
- Heziketarako, 124
- heziketarako hizkuntza nagusia
eskualdeko edo eremu urriko
hizkuntza dela, 47
- hezkuntza, 32, 124, 134
- Hezkuntza, 8, 31
- hezkuntza eleaniztunaren
metodoekin esperimentatu ahal,
42
- hezkuntza eta heziketa horiek haien
kultura-identitatea bete-betean
errespetatzea, 21
- hezkuntza- eta kultura-programa, 55
- hezkuntza- eta kultura-
programetan, 43
- hezkuntza- eta osasun-arazoei, 19
- hezkuntza- eta prestakuntza-
programak, 74
- hezkuntza Euskal Autonomia
Erkidegoko bi hizkuntza ofizialetan
jasotzeko eskubidea, 161
- hezkuntza iraunkorrean, 47
- hezkuntza lortzeko nahiz
komunikabideetan lekua izateko
aukerei, 39
- Hezkuntza maila ez-
unibertsitarioetan, 171
- hezkuntza mota, 8

- Hezkuntza Nazionalaren Kontseilu Nagusia, 175
- Hezkuntza Nazionalaren Kontseilu Nagusiaren proposamenez, 175
- hezkuntza teknikoan, 32
- hezkuntza zerbitzu publikoa, 184
- Hezkuntza, lanbide-heziketa, gazteria eta kirola, 65
- hezkuntza-eskubidea, 8
- hezkuntza-etapa, 161
- hezkuntza-gaietan eskumena duen sailak ezartzen dituen baldintzen, 150
- hezkuntzak, 22, 32
- Hezkuntzak, 31
- Hezkuntza-maila ez-unibertsitarioetan, 170
- hezkuntzan, 81, 101
- hezkuntza-politikak eta irakasmaterialak garatu, 76
- hezkuntzaren, 4, 54
- hezkuntzaren arloan, 47
- Hezkuntzaren eremuan, 42
- Hezkuntzaren helburua, 8
- hezkuntzaren hizkuntza, 32
- Hezkuntzaren Kontseilu Nagusiari, 178
- hezkuntzaren, lanaren, trukeen eta zerbitzu publikoen hizkuntza, 183
- hezkuntzari, 34
- hezkuntza-sistema berezi baten, 76
- Hezkuntza-sistemako lanbide-heziketaren arloan eskumena duen sailak, 162
- hiru hizkuntzen ordu-banaketa, 162
- Hirugarren apartatuan aipaturiko akordioak negoziatzeko eta egiteko, 66
- hirugarren batzuek egikaritzen dituzten zerbitzu publikoetan, 155
- Hirugarren herrialde edo nazioarteko erakunde batekin edo batzuekin akordioak negoziatu edo egin behar badira, 66
- hirugarren herrialdeekiko harremanetan, 77
- hirugarren herrialdeekin, 62, 65
- historia, 32, 33
- historia- edo kultura-balio nabarmenak dituzten bibliografia-lanek, 123
- historia-, hizkuntza- eta kultura-ondare erkideak, 51
- historian, 26, 27
- historiaren, 72
- historikoak, 25
- historikoki etengabeko gorabeherak sortu, 165
- historikotasun erlatiboa, 27
- historikotasuna, 27
- hitz, 4
- hitz egin, 5, 18, 40, 145, 174
- hitz egiteko askatasuna, 4
- hitz egiten, 31
- hitza, 4, 134, 135
- hitzak, 184
- hitzaren, 21
- hitzarmen, 54, 180
- hitzarmen honen ondoriozko eskubideei, 19
- hitzarmenak, 133, 180
- Hitzaarmenak, 180
- Hitzaarmenak eta protokoloak formalizatzea, 136
- Hitzaarmenak eta protokoloak sinatzeko oinarritzko irizpideak zehaztea, 135
- hitzartu, 152
- hitzaurrea, 96
- HITZAURREA, 25
- hitzaurrean, 24, 50
- hitzaurreetan, 24
- hizkera espezializatuko materialen zabalkundea bultzatuko, 128
- hizkuntza, 5, 11, 12, 18, 21, 22, 24, 26, 27, 28, 30, 31, 40, 49, 53, 56, 58, 70, 72, 73, 76, 79, 81, 99, 101, 112, 117, 168
- Hizkuntza, 29
- hizkuntza arrotza inposatzea, 25
- hizkuntza babesteko politikak abiaraztean, 74
- hizkuntza bakarra ezarri nahi izatea, 71
- Hizkuntza bakoitzaren egoera, 25
- hizkuntza bakoitzaren egoeraren, 76, 80, 82, 83, 85, 86, 100, 101, 103, 104, 105, 106
- hizkuntza bakoitzaren egoeraren eta desagerpena saihesteko ezarritako politiken emaitzaren jarraipena egitea, 76
- hizkuntza bakoitzaren tratamendu zientifikoak, 39
- hizkuntza bakoitzean administrazio-,

- merkataritza-, ekonomia-, gizarte-,
teknologia- edo lege-terminologia
egokia mantendu eta
garatzearen, 88, 108
- hizkuntza baten desagerpena, 76
- hizkuntza baten irautean eta
geroratzean, 73
- hizkuntza belaunaldi artean
geroratzea, 75
- hizkuntza bera edo antzekoa
erabiltzen duten eskualde- edo
toki-mailako taldeen artean, 89,
109
- hizkuntza bera edo antzekoa
erabiltzen duten estatuak, 89, 109
- hizkuntza bera hitz egiten dutenen
artean, 89, 108
- hizkuntza biak komunikazio-
hizkuntzatzat erabiltzea bide
aproposa, 161
- hizkuntza bion erabilera bermatuko
dute eta bion ofizialtasuna
arautuko, 112
- hizkuntza biziberritzeko politika, 75
- Hizkuntza Bizien Irakasleen
Nazioarteko Federazioaren Batzar
Orokorak, 24
- hizkuntza dela-eta herritarrak
diskriminaturik izan ez daitezzen,
166
- hizkuntza dela-eta inor diskriminatu
ez dadin zainduko, 115
- hizkuntza erabili ahal izatea, 42
- hizkuntza erabiltzeko, 10, 13
- hizkuntza erkidea, 26
- Hizkuntza Eskubideei buruzko
Munduko Konferentzia, 24
- Hizkuntza Eskubideen Adierazpen
Unibertsala, 25, 71
- Hizkuntza Eskubideen Adierazpen
Unibertsala onesteko eta
aplikatzeko, 24
- Hizkuntza Eskubideen Munduko
Batzordea sortzea, 37
- Hizkuntza- eta Erlijio-gutxiengo
Nazional edo Etnikoetako
Pertsonen Eskubideei buruz
emandako adierazpena, 16
- Hizkuntza- eta Erlijio-gutxiengo
Nazional edo Etnikoetako
Pertsonen Eskubideen
Adierazpena, 24
- hizkuntza eta kultura adierazteko
gaitasuna, 31
- hizkuntza eta kultura horiek babestu
eta sustatzeko, 53
- hizkuntza eta kultura horien
erabilera eta sustapena, 54
- hizkuntza eta kultura horien gaineko
babesa, 53
- hizkuntza eta kultura propioak, 53
- Hizkuntza eta kultura zabaltzeko
jarduerak, 133
- hizkuntza- eta kultura-aniztasunaren
kontzepzioak, 25
- hizkuntza- eta kultura-aniztasunaren
zerbitzupean, 31
- hizkuntza- eta kultura-balioekiko
errespetua, 74
- hizkuntza- eta kultura-ondarea, 41
- hizkuntza- eta kultura-ondarea
gordetzen, 131
- hizkuntza eta literatura zeltikoen
irakaskuntza, 176
- Hizkuntza Euskal Herriko herritar
guztien integrazio-tresna gisa
aitortuz, 113
- hizkuntza frantsesaren ikaskuntzan,
175
- hizkuntza gehiago ikasteko
ahalmena areagotuko, 73
- Hizkuntza gutxiak: eskualde-
garapenerako aukera, 70
- hizkuntza guztien errespetua eta
garapen, 25
- hizkuntza guztien sustapena,
errespetua eta gizarte-erabilera,
publiko zein pribatua, 25
- hizkuntza hori ahultzea edo hori
mantendu edo garatzea arriskuan
jartzea helburutzat izan
dezaketinak, 81, 100
- hizkuntza hori erabiltzen duen
gizataldearen irautea eta
garapena, 74
- hizkuntza hori hitz egiten den
lurraldean, 31
- hizkuntza hori ikas dezaten, 81, 100
- hizkuntza horiei buruzko xedapenak,
22
- hizkuntza horiek dokumentatzeko
programak, 74
- hizkuntza horiek erabiltzen diren
eskualde horietan, 178
- hizkuntza horiek erabiltzen diren
herrietako esperientzia kolektiboa,

- 165
hizkuntza horiek erabiltzen dituzten taldeek adierazitako beharrianak eta gurariak, 81, 101
hizkuntza horiek errespetu eta babes berezia behar duen kultura-ondarea direla aitortu behar, 165
hizkuntza horiek irakastea erraztu edota sustatzea helduen hezkuntzaren edo hezkuntza iraunkorraren, 83, 103
hizkuntza horiek iraunarazi eta garatzeko oinarrizko baldintzak sor, 54
hizkuntza horiek lortu duten kodetze-, eguneratze- edo modernizatze-mailan oinarritutakoak, 29
hizkuntza horiek proposatzea helduen hezkuntzako edo hezkuntza iraunkorreko ikasgai, 83, 102
hizkuntza horien "inbentario orokorra" egitea, 48
hizkuntza horien erabilera pribatu edo publikoari, 39
hizkuntza horien erabiltzaileei, 85, 104
hizkuntza horien garapena eta erabilera sustatzeko, 18
hizkuntza horien irakaskuntza sustatzearena, 76
hizkuntza horietako liburuak eta grabazioak eta baita hizkuntza-ondarearen beste adierazpideak bildu, 76
hizkuntza horietan idatzitako agiri bat balio osoz aurkez dezaketela zaintzea, 85, 104
hizkuntza horietan sortutako lanak eskuratzeko bitartekoak erraztea, 88, 107
hizkuntza horren irakaskuntza antolatuko, 163
hizkuntza horretan ahoz zein idatziz komunikatzeko gaitasuna hobetzeko dena delako arlo profesionalean, 162
hizkuntza horretan artatua izateko, 30
hizkuntza horretan artatua izateko eta erantzuna jasotzeko, 36
hizkuntza horretan haiek euren burua defendatzeko duten eskubidea, 93
hizkuntza ikasteko eta irakasteko materialak egotea, 72
hizkuntza indigena, 18
hizkuntza jendaurrean eta arlo pribatuan erabiltzeko, 16
Hizkuntza koofizialak, 152
hizkuntza mehatxatuen garapena eragotzi eta hizkuntza-ordeztea azkartzen duten eragile nagusiak, 25
hizkuntza nahiz kultura guztien arteko ekitatezko loturan, 26
hizkuntza nazionala, 18
hizkuntza ofizial, 113
hizkuntza ofizial bat nahiz bestea erabili ahal izango dute, beste hizkuntza ofizialerako itzulpenik aurkeztu beharrik izan gabe, 155
hizkuntza ofizial bien erabilera arian-arian berdintzeraino, 119
hizkuntza ofizial bietako edozeinetan hitz egitekoa, 113
hizkuntza ofizial bietan, 146
hizkuntza ofizial bietatik edozein erabiltzeko eta aukeratutako horretan artatua izateko eskubidea, 157
hizkuntza ofizial komun, 114
hizkuntza ofiziala, 73, 112, 127
hizkuntza ofizialak, 79, 98, 114, 118, 152, 160
Hizkuntza ofizialak, 161
Hizkuntza ofizialak erabiltzea, 153
hizkuntza ofizialak jakiteko eta erabiltzeko eskubidea, bai ahoz eta bai idatziz, 115
hizkuntza ofizialaren, 28
hizkuntza ofizialaren maila, 163
hizkuntza ofizialen, 78, 98
hizkuntza ofizialen ezagutza-maila, 117
hizkuntza ofizialen irakaskuntzari kalterik egin gabe, 82, 101
hizkuntza ofizialetako edozeinetan eta zeinahi adierazpen, euskarri, bide eta adierazmoldetan, 132
hizkuntza ofizialetako izendapenekin, 86, 105
hizkuntza ofizialetan, 149, 162
hizkuntza ofizialez, 73
hizkuntza ordeztzeko prozesuan, 25

- hizkuntza propio, 30
- hizkuntza propioa, 32, 40
- hizkuntza propioak dituzten
 - lurraldeetako agintariek, 76
- hizkuntza ugariren desagertzea,
 - bazterketa eta endekatzea
 - eragin, 25
- hizkuntza zuzenbidearen alorreko
 - erakundeek osatuko, 37
- Hizkuntza, hezkuntza eta kultura
 - jendarteratzeko azoka eta
 - erakusketetan parte hartzea, 133
- hizkuntza, tradizioak eta kultura-
 - ondarea, 93
- hizkuntza-aniztasun orok dakarren
 - aberastasuna handitzeko ere
 - baliagarriagoak direla, 72
- hizkuntza-aniztasuna, 22, 61
- hizkuntza-aniztasuna bultzatu, 77
- hizkuntza-aniztasunak, 72
- hizkuntza-aniztasunaren antolaketa
 - politikoaren eremu egokia
 - ezartzea, 26
- hizkuntza-aniztasunaren benetako
 - errespetua, 74
- hizkuntza-aniztasunaren
 - errespetuak, 72
- hizkuntza-aniztasunaren gaineko
 - babesa eta sustatzea, 53
- hizkuntza-aniztasunarentzat, 26
- hizkuntza-aniztasunerako Europar
 - Batasunaren finantzaketa, 75
- Hizkuntza-arauak ezartzeko, 166
- Hizkuntza-araubide orokorra, 30
- hizkuntza-araubideari buruz
 - ezarritako xedapenak, 60
- hizkuntza-araudia, 141
- hizkuntza-araudia betetze aldera,
 - pertsonek euskara edo gaztelania
 - erabiltzeko duten askatasuna
 - bermatuko, 141
- hizkuntza-arrazoiengatiko
 - diskriminazioa galarazten, 113
- hizkuntza-aukerekiko, 161
- hizkuntza-bake zuzen eta
 - ekitatezkoaren printzipioak, 25
- hizkuntza-baldintzei, 155
- hizkuntza-edukiarekin aitortutako
 - eskubide guztiak, 28
- hizkuntza-eredu, 160
- hizkuntza-eredu horren egitura, 162
- hizkuntza-ereduaren egitura, 161
- hizkuntza-erkidego, 28, 32
- Hizkuntza-erkidego, 29, 30, 31, 32,
 - 33, 34, 35, 36
- hizkuntza-erkidego bakoitzaren
 - hizkuntza eta kultura, 32
- hizkuntza-erkidego eta -talde
 - guztiak, 27
- hizkuntza-erkidego eta -talde horien
 - eskubideak behar bezala
 - eratzeko, 27
- hizkuntza-erkidego guztien
 - eskubideak, 28
- hizkuntza-erkidego historikoa, 26
- Hizkuntza-erkidego zehatz bateko
 - kide, 30
- hizkuntza-erkidegoa, 26
- hizkuntza-erkidegoak, 26, 27
- hizkuntza-erkidegoak babestuko
 - dituen nazioarteko zuzenbideko
 - organismoak sortzea, 37
- Hizkuntza-erkidegoaren beraren
 - lurraldean, 36
- hizkuntza-erkidegoaren hizkuntza, 36
- Hizkuntza-erkidegoaren kide, 35
- hizkuntza-erkidegoaren kideak, 27
- hizkuntza-erkidegoaren lurraldean,
 - 35
- hizkuntza-erkidegoek, 26
- hizkuntza-erkidegoen artean
 - ezagutza, trebetasun eta jarduera
 - onenak elkar-trukatzea bultzatze,
 - 76
- hizkuntza-erkidegoen arteko
 - bizikidetza baketsua, 25
- hizkuntza-erkidegoen aurkako
 - diskriminazio, 29
- hizkuntza-erkidegoen eskubideak
 - murizteko asmoarekin, 28
- Hizkuntza-erkidegoen hizkuntza eta
 - kultura guztiek, 34
- Hizkuntza-erkidegoko guztiek, 29
- hizkuntza-eskubideak, 24, 25, 36, 125
- Hizkuntza-eskubideak, 26, 129
- hizkuntza-eskubideak egikaritu, 36
- Hizkuntza-eskubideen adierazpen
 - unibertsal, 24
- Hizkuntza-eskubideen osotasunak,
 - 26
- hizkuntza-eskubideetan, 166
- Hizkuntza-fenomenoaren izaera
 - dinamikoak, 165
- hizkuntza-identitateekin, 39
- hizkuntza-irakasleak, 36
- hizkuntza-jarrera hierarkizatzaileak,

- 25
- hizkuntzak, 31, 32, 36, 54, 165
- Hizkuntzak, 143
- hizkuntzak biziberritzeko neurriak hartu, 76
- hizkuntzak erabiltzea eta babestea, 76
- hizkuntzak erkidegoetan ezartzeari, 165
- Hizkuntzak gizakiek komunikatzeko duten tresnarik onena eta bizitza sozialaren ezinbesteko euskarri, 165
- hizkuntzak indarberritzeari emandako laguntzak, 77
- hizkuntzak indarberritzeko, 76
- hizkuntza-mugen gainditzea, 53
- hizkuntzan, 33
- hizkuntza-normalizazioa bultzatuko du Espainiako Irrati-Telebistaren emanaldi-zentroetan, 119
- hizkuntza-ondarearen defentsa, 53
- Hizkuntza-plangintza orokorrarekin, 161
- hizkuntza-pluraltasunaren aurkako jarrerak sustatzea, 25
- hizkuntza-politika, 134, 135
- hizkuntza-proiektu, 161
- hizkuntza-proiektua, ingurua eta prestakuntza-prozesuaren xede den lanbide-arlo bakoitzaren ezaugarriak, 162
- hizkuntzaren agerpen epigrafikoak, 35
- hizkuntzaren alorrean, 115
- hizkuntzaren alorreko herritarren eskubideak eta botere publikoen betebeharrak, 113
- hizkuntzaren arau akademikoak errespetatuko, 155
- hizkuntzaren arloko xedapen orokorrak, 160
- hizkuntzaren belaunaldi arteko transmisioa, 72
- hizkuntzaren berezko lurraldea, 30
- hizkuntzaren egoeraren larriagatik, 73
- hizkuntzaren erabilera eremu publiko eta pribatuetan, 72
- hizkuntzaren erabilera ziurta, 29
- hizkuntzaren erabileraren, 74
- hizkuntzaren transmisioa eta jarraipena ziurta, 29
- hizkuntzari, 31, 185
- hizkuntza-sistema kodetzeko, estandarizatzeko, zaintzeko, garatzeko eta sustatzeko, 29
- hizkuntza-taldea, 27
- hizkuntza-taldeen eskubide kolektiboak, 28
- hizkuntza-taldeen eskubideak, 27
- hizkuntzatan, 126
- hizkuntza-trataerari, 161
- hizkuntzaz kanpoko arrazoiek, 165
- hizkuntzaz kanpoko hainbat faktorek, 25
- hizkuntzei, 96, 97
- hizkuntzek, 165
- hizkuntzek banatu egiten dutela oker uste dutenek, 165
- hizkuntzen aniztasuna, 71
- hizkuntzen aniztasuna onartuz, 73
- hizkuntzen arteko berdintasuna ziurtatze aldera, 119
- hizkuntzen arteko borroka edo aurkaritzaren, 165
- hizkuntzen arteko desorekak zuzentzeko, 25
- hizkuntzen artekoak, 25
- hizkuntzen auziak, 160
- hizkuntzen balioen pertzepzioaren endekatzea, 25
- hizkuntzen desagerpena saihesteko modu bat, 76
- hizkuntzen eta kulturen aniztasuna, 71
- hizkuntzen irakaskuntzaren arloan, 42
- Hizkuntzen Kontseilua, 36
- hizkuntzen normalizazioari, 39
- hizkuntzen pluraltasunak barne-barnean gordetzen duen aberastasuna ikusten ez dutenek, 165
- hizkuntzetan, 59, 62, 63, 113, 116, 117
- hizkuntzok, 79, 83, 98, 99, 102
- hizkuntzok babestearren, 80, 100
- hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeari, 82, 101
- hizkuntzok erabiltzen diren lurraldeetan, 80, 86, 100, 106
- hizkuntzok erabiltzen dituzten taldeen beharrianak eta gurariak, 81, 101
- hizkuntzok suspertzeko politika ekintzaile eta handizaleak

- garatuz, 73
hizkuntzok unibertsitateko eta goi-mailako irakaskuntzaren ikasgai gisa ikastea ezartzea, 83, 102
hizkuntzon estualdiak, 73
hiztun horien egoera partikularrak aintzat hartzea, 81, 101
hiztun kopurua, 72
hiztunak kokatutako estatu kidearen edota eskualdearen, 72
hiztunek, 31
hiztunen «taldea», 184
hiztunen hizkuntza-leialtasunari, 25
hiztunen hizkuntzarekiko jarrera, 72
hiztunen proportzioa biztanleria osoan, 72
hiztun-erkidegoei, 77
hiztun-erkidegoek eurek landutako ekintza-planak, 77
hiztun-erkidegoen arteko jarduera onenak partekatzea, 75
hiztun-erkidegoen nortasunaren, 74
hobetzen, 73, 135
homologatuko, 129
hori betetzeko tresnak zehaztea, 165
horiek hautatu duten hizkuntza ofiziala erabiltzea, 154
horien jurisdikzioaren mende dauden lurraldeetan, 4
horien kopurua, 82, 83, 101, 102
horien mende dauden edo horietako administrazio instituzionala osatzen duten zuzenbide pribatu edo publikoko erakundeak, 125
horien ohiturak eta ezaugarriak errespetatuz, 81, 101
horietako edozeinekin lankidetzahitzarmena sinatu dutenak, 126
horietara osasuna, adina edo beste arrazoi batzuk direla-eta joan behar izan duten eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako hiztunei, 89, 108
horren guztiaren gastua murrizteko, 132
horretarako ente publiko bat sortuz, 120
horretarako finkatuko den prozedurari, 119
horri atxikitzeke agiri, 92, 111
horri atxikitzeke agiria, 91, 110
Hume, 52
Hungariako, 24
hungarieraz, 62, 63
hura partekatzen duten erkidego guztien ekarpenak errespetatuz, 132
hurbileko herrialdeek hizkuntza horretan egin ditzaketen irati- eta telebista-emanaldien, 87, 106
hurkoaren ospearen eta eskubideen babeserako, 87, 107
hutsak konpontzeko, 179
idatz, 174
idatzi, 59, 62, 63, 152
idatzia zein ahozkoa, 36
idatziak, 31
idatziko, 152
idatzirik, 184
idatzita, 113, 116, 117, 122
idatziz, 33, 36, 64, 80, 100
idatziz jasotzeko, 36
idatzizko edo ahozko itzulpena egitera, 86, 105
idatzizko itzulpenak, 19
idatzizko prentsari, 87, 106
idatzizkoak, 84, 103
Idazkari, 134, 135
idazkari nagusiak, 91, 111
Idazkaritza Nagusiari, 79, 99
idazkera akademikoarekin, 117
idazketa bereziek, 48
idazkiarekin, 164
idazpenak dokumentua dagoen hizkuntza ofizialean luzatuko dira eta, betiere, gaztelaniaz ere bai, 168
idazten, 18
idazterakoan, 89, 108
Ideien zirkulazio askea, 21
identifikazio kolektiborako osagai eta gizarteko kideen artean bizikidetzarako eta ulermenerako faktore, 165
identitate historikoa, 41, 44
identitate hori sustatzeko baldintzak, 15
identitate kolektiboaren adierazpen, eta errealitatea beste modu batera atzemateko eta deskribatzeko tresna, 29
identitate kulturalari, 131
identitatea, 14
ideologikoak, 25
II. zatiko xedapenak bakoitzaren

- lurraldean hitz egiten diren
eskualdeetako edo eremu urriko
hizkuntza guztiei aplikatzeko
konpromisoa, 79, 99
- ijitoen hizkuntza, 56
- ikasgelatarako, 118
- ikasi nahi duten beste edozein
hizkuntza ahalik eta gehien
menderatzea, 32
- Ikasketa arautuak, 118
- ikasketa ofizialen programetan, 42
- ikasketak, 73
- ikasketak ama-hizkuntzan egitea, 73
- Ikasketa-plan ofizialek, 170
- Ikasketa-planak, 118
- ikasketa-planen egokitzapena, 114
- Ikasketa-programa, 42
- ikasketok hartzeko guraso edo
kuradoreak edota, hala denean,
ikasleak berak, aukeratu ez duen
hizkuntza ofiziala irakastea, 118
- Ikaskuntza, 175
- Ikaskuntza Zeltikoen Institutuak, 176
- Ikasle, 114, 118
- Ikasle guztiek irakaskuntza hartuko
dute, guraso-ahala edo tutoretza
daukan pertsonak, edo, hala
badagokio, ikasleak berak
aukeratutako hizkuntza ofizialean,
170
- ikasle guztiek oinarizko
eskolatzearen bukaeran bi
hizkuntzetan gaitasun-maila
nahikoa egiaztatu ahal izan
dezaten, 170
- ikasleei, 82, 83, 102, 171
- ikasleei ezagutarazteko tokiko*
kulturaren eta folkloreak
aberastasunak, 175
- ikasleek, 118
- ikasleek ahozko eta idatzizko
komunikazio-gaitasunak garatu
ditzaten dena delako arlo
profesionalean, 162
- ikasleek bi hizkuntza ofizialak
benetan menderatzera
bideratutako neurriak hartzea, 114
- ikasleen hizkuntza-ereduarekin eta -
eskariarekin, 162
- ikasleen lanari, 176
- ikasleentzat, 175
- ikastaldi, 176
- ikastaroak, 47
- ikastaroetan, 150
- ikasteko, 30, 78, 98
- ikastetxe, 161, 170
- Ikastetxe, 162
- ikastetxe bakoitzean irakatsi
beharreko hizkuntza-ereduak, 118
- ikastetxe pribatuek, 118
- ikastetxearen, 161
- ikastetxeetan, 171
- ikasturtean*, 176
- ikerketa, 74, 77
- ikerketak egitekoa, 7
- Ikerketarako bisita-sistema ezartzea,
49
- ikus-entzule gehieneko ordutegian,
182
- Ikus-entzunezko hedabideen
zerbitzuei aplikatu beharreko
erregelak, 180
- Ikus-entzunezko komunikabideen
zerbitzuak, 180
- Ikus-entzunezko komunikazioaren
sektore publikoa, 182
- Ikus-entzunezko komunikazioaren
sektoreko antolakunde
profesional eta sindikatu
ordezkatzailak, 181, 182
- ikus-entzunezko komunikazio-
zerbitzu, 181
- ikus-entzunezko sektorea, 57, 62
- Ikus-entzunezkoen Kontseilu
Nagusiak, 179, 180, 181
- Ikus-entzunezkoen Kontseilu
Nagusiaren, 180
- Ikus-entzunezkoen Kontseilu
Nagusiaren iritzia, 181
- Ikus-entzunezkoen Kontseilu
Nagusiari, 181, 182
- ikuspegi ekonomiko eta sozialak, 74
- immigratuak, 27
- inbasioak, 25
- indar, 31
- indarkeria, 12
- indarra, 172
- indarrean, 70, 133
- indarrean dagoen legerian, 136,
139, 161
- indarrean dauden hizkuntza-arauak,
155
- indarrean jar, 74
- indarrean jarri, 90, 91, 109, 110, 138
- indarrean jartzea, 137
- indarrean jartzen, 92, 111

- indarrean zeuden aurrekontu orokorretako partidetan izendatutako zenbateko globala, 137
- indarreko legeriak establezimendu komertzial handi gisa kalifikatzen dituen establezimenduek, 127
- indarreko legerian, 168
- Indarreko legeriaren, 166
- indarreko legerien, 36
- Indarreko xedapen nazionalen, 47
- indartzea, 8, 44
- indartzeaz, 75
- indartzen, 72
- independentea, 5
- independentzia-mailari, 42
- indibidualismo lehiakorra, 26
- indigenen askatasunei zor zaien errespetua, 16
- informatikako ekipamendu, tresna eta produktuak, 35
- informazio, 90, 109
- informazioa, 36, 40, 44, 77, 178
- informazioa eta iritziak mugarik gabe eta nolanahiko adierazpideez jaso eta zabaltzekoa, 7
- informazioa euskaraz jasotzeko eskubidea aitortuz, 114
- informazioa sustatzea, 47
- informazioak, 90, 109
- informazioaren eta komunikazioaren teknologia berriek eskaintzen diguten ahalmen handiaz baliatzea, 132
- informazioaren eta komunikazioaren teknologien, 149
- informazioaren tratamenduari, 34
- informazioaren, komunikazioaren eta kulturaren merkatuarenak, 26
- informazio-askatasunaren antolakunde defentsariak, 181, 182
- informazio-batzordeen irizpenak, 154
- informazio-eredu normalizatu, 146
- informazio-hedapenaren, 34
- Informazioko eta prestakuntzako programak, 146
- informazio-trukea ahalbidetzeko neurri teknikoak hartuko, 139
- ingeleza, 162
- ingelearen ezagutza oro har zabaltzea, 160
- ingelesaz bestelako atzerriko hizkuntza bat ezagutzea, 162
- ingelesez, 59, 62, 63, 92, 111
- inguruabar eta beharizan bereziak, 22
- inguruabarrak, 161
- ingurumena antolatu eta garatzeko, 14
- ingurumenaren babes-maila, 61
- inguruneak zentrorra ihes egitea oztopatzen, 46
- inongo ofizialtasun-mailarik ez duten hizkuntzak, 73
- inoren ohore edo izen onari, 6
- inprima, 174
- inprimaki, 126
- inprimakiak, iragarkiak eta herritarrentzako mezuak, 117
- Inskribatzearen ondorio direnez, 130
- Inskripziook erakusteko nahiz ziurtagiriak luzatzeko, 116
- Instalazioetan, erakusketetan, seinalizazioan, museo-jardueretan eta erabiltzaileen harreran Euskadiko Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizial biak erabiltzen direla bermatzea, 130
- institutua abian jartzea, 137
- Institutua atxikita dagoen sailaren ordezkari batek, 135
- institutua atxikita dagoen sailaren titularrak, 136
- institutua atxikita dagoen sailaren titularrari, 134
- Institutua eta institutuko langileak zuzentzea, 136
- Institutuak egin beharreko jardunen artean lehentasunak proposatzea, 134
- Institutuaren, 136
- Institutuaren antolaketa- eta jarduera-araudiaren aldaketa proposatzea, 135
- institutuaren antolaketa- eta jarduera-araudiari, 137
- institutuaren aurrekontuaren aurreproiektu-proposamena eta likidazioa Zuzendaritza Kontseiluari aurkeztea, 136
- Institutuaren funtzionamendua, 135
- Institutuaren helburuak betetzera zuzendutako beste eginkizun eta

- jarduera batzuk gauzatzea, 133
- institutuaren helburuak betetzera zuzendutako jarduerak aurrera eramaten dituztenean, 133
- institutuaren jarduerak hasten diren ekonomia-ekitaldiari dagozkion finantza arloko behin-behineko egoera-orriak, 137
- institutuaren jarduera-plan orokorrak eta urteko memoria, 135
- institutuaren jardueren hasieran, 137
- Institutuaren kontratu-jarduera, 137
- Institutuaren mendeko zentroak sortzea edo kentzea onestea, 135
- Institutuaren ondarea osatzen duten ondasunak eta balioak, 136
- Institutuaren plan estrategikoa eta kudeaketa-planak, 136
- Institutuaren urteko txostena, 137
- institutuaren ustiapen- eta kapital-aurrekontuak, 137
- institutuari, 136
- Institutuko zuzendaria, 134
- instituzio, 18, 24
- instituzio aholku-emaila ofizial, 112
- instituzio aholku-emaila ofiziala, 166
- instituzio akademiko eta kulturazkoak, 112
- instituzio guztien lanak eta ahaleginak aztertu, bideratu eta bateratzea helburu izango duen topagune bat sortuko, 120
- instituzio komunitatetik eta indarrean dagoen legeriatik euskararen erabilerari dagokionez eratorritako plangintza- eta erregulazio-irizpideak, 155
- instituzioei, 43
- instituzioek, 4
- Integrazioak, 28
- integrazio-harremanak, 28
- integrazio-politika orokorraren, 93
- interes orokorreko sektoreak, 126
- interes orokorreko sektoreetako saltokiak, 127
- interes publikoa, 124
- interesak, 14
- interesak eta materialak babes dakizkien eskubidea, 8
- interesdun guztiek espresuki bakar bat erabiltzea aukeratzen, 168
- interesdun partikularrek Autonomia Erkidegoko hizkuntza ofizialetako bat berariaz erabiltzea aukeratzen, 116
- interesdunak, 168
- interesdunei, 84, 103, 104, 122
- interesdunek, 86, 106
- interkomunikazioa gehitzeko beharrezkoa den prozesua, 41
- interpretatu, 30, 49, 56, 80, 99
- interpretea doan lortzeko, 31
- interpreteak, 84, 103
- interpreteak eta itzultzaileak, 84, 103, 104
- interpretearen doako laguntzarekin, 93
- interpreteen eta itzulpenen balizko erabilerak, 84, 104
- Ipar Kataluniako hizkuntza-eskubideei buruz prestatutako ebazpen-proposamena, 45
- irain, 4
- irakaskuntza, 47, 83, 103, 178
- Irakaskuntza, 82, 101, 170
- Irakaskuntza elebiduna, 178
- Irakaskuntza eremu euskaldunean, 170
- Irakaskuntza eremu ez-euskaldunean, 171
- Irakaskuntza eremu mistoan, 171
- irakaskuntza euskaraz zein gaztelaniaz jasotzeko eskubidea, 114
- irakaskuntza euskaraz zein gaztelaniaz jasotzeko eskubidea irakasmila guztietan, 118
- Irakaskuntza hizkuntza ofizial biotan izateko eskubidea, 115
- irakaskuntza tekniko eta profesionala, 82, 102
- irakaskuntza tekniko eta profesionalaren, 83, 102
- irakaskuntza tekniko eta profesionalaren zati handi bat, 83, 102
- Irakaskuntzako zentro publiko nahiz pribatuetan, 183
- irakaskuntza-lana, 150
- irakaskuntzan, 75, 171, 175
- irakaskuntzan europartasuna garatzea, 65
- irakaskuntza-planetan, 170
- irakaskuntzarako, 178
- irakaskuntzaren, 4
- Irakaskuntzaren arloan, 82, 83, 101,

- 103
 irakaskuntzaren gai, 32
 irakaskuntzaren maila egokietan, 83, 103
 irakaskuntzaren, azterketen eta lehiaketan hizkuntza, 183
 irakasle, 175
 irakasle bazkideak nahiz gonbidatuak, 183
 irakasleak, 47
 irakasleak prestatzera zuzendutakoak, 133
 irakasleei, 175
 irakasleei, 175
 irakasleek, 178
 irakasleek euskara eta gaztelania erabat menderatu ditzaten, 118
 irakasleek euskara eta gaztelania erabat menderatu ditzaten beren ikasketa-planak egokituko, 114
 irakasleek, arian-arian, euskarazko irakaskuntza-eskariari erantzuteko euskara-gaitasun egokia eta nahikoa izan dezaten, 161
 irakasleen beharrezko hasierako eta etengabeko prestakuntza bermatzea, 83, 103
 irakasleen hizkuntza-gaitasuna, 162
 irakasleen prestakuntzarako goimailako ikastetxeetako ikasketa-planek, 170
 irakasleen prestakuntzarako unibertsitate-eskolek beren ikasketa-planak egokituko, 118
 irakasleen prestakuntzari, 114
irakaslegaiantzat, 175
 irakasleria gero eta euskaldunagoa lortzeko bitartekoak jarriko, 118
 irakaspostu, 118
irakastea, 83, 103
 irakasteko, 36
 irakasteko gaikuntza, 47
 irakasten, 118
irakastera joateko xedea, 175
 irakatsi, 18
 irakatsi beharreko hizkuntza-ereduak finkatzeko ardura, 114
 irakatsiko, 118
 Irakurletzak ezar daitezzen laguntzea, 133
 irakurtzen, 18
 iraultzeko, 76
 iraunaraz, 48
 irismen handiagokoetan, 33
 iritzi- eta adierazpen-askatasuna, 7
 iritzi politiko, 11
 iritzi politikoak, 58
 iritzi politikoetan edo bestelako iritzietan, 12
 iritzia, 117, 135
 irizpen arrazoitu bat igorri ahalko die Europako Parlamentuko lehendakariari, Kontseiluko lehendakariari eta Batzordeko lehendakariari, Batasuneko hizkuntza ofizialetan idatzita, 67
 irizpen bananduak idaztea, 49
 irizpena, 42
 irizpide zientifikoren bat, 72
 irlandaraz, 59, 62, 63
 irmotasunez, 16
 irmotzeko, 96
 irrati askeen aitorpenari buruz prestatutako ebazpen-proposamena, 45
 irrati- eta telebista-emanaldiak modu zuzenean jasotzeko askatasuna, 87, 106
 irrati eta telebista, 86, 106
 irratia eta telebista-kateak sortzeko eta garatzeko aukera, 75
 irratiari, 114, 119
 irrati-difusioko organismoei, 69
 irratiek euskarazko saioak egiteko behar dituzten baimenei buruzkoa, 52
 Irratiko zerbitzuen editoreen balantzea, 179
 irrati-programak, 87, 106
 irrati-zerbitzuentzat, 181
 irrati-zerbitzuetako, 180
 irudiaren, 21
 irudiaren eta soinuaren grabazioetan, 114, 119
 Iruñean, 168
 isilpeko informazioak zabaltzea eragozteko, 87, 107
 isolamendu baztertzailerako joera, 25
 Italiako Errepublikako Gobernuaren artxiboetan, 59, 62, 63
 italieraz, 59, 62, 63
 itsasoz bestaldeko emigrante eta gutxiengoen hizkuntza eta kulturei, 49
 Itsasoz bestaldeko hizkuntzak, 56

- itsasoz haraindiko Europaren
mendeko lurraldeetan, 72
- itun, 11
- Itun, 11
- itxaropenarekin, 43
- itzalpetzen, 96
- itzulpen horien kopia ziurtatua, 62,
63
- itzulpen zerbitzuak erabili, 169
- itzulpen-, bikoizketa-,
postsinkronizazio- eta azpitolazio-
lanak lagundu eta garatzea, 88,
107
- itzulpenak, 62
- itzulpenari, 34
- itzulpenen zehaztasuna eta
baliokidetza juridikoa ziurtatzeko,
117
- itzulpenik, 116
- itzulpen-zerbitzuak eta terminologia-
ikerketako zerbitzuak sortzea
edota sustatu eta finantzatzea,
88, 107
- Itzultzaile Zerbitzu Ofiziala sortuko,
117
- Itzultzaile Zerbitzu Ofiziala sortzekoa,
113
- itzultzaileak, 36, 84, 103
- izaera, 47, 126
- Izaera eta araubide juridikoa, 132
- izaeragatik, 155
- izate juridiko nahiz politikoa, 28
- izen, 167
- Izen horien idazkeraz, 155
- izen ofizialei buruzko gatazka, 117
- izen tradizionalak errespetatuko, 169
- izenak, 167
- izendapen nahasgarri zein
erdeinuzkoak, 33
- izendapen ofiziala, 167
- Izendapena, 122
- izendapenak, 28
- izendatu, 122, 134
- izendatua, 96
- izendatuko, 134, 136
- izendatuta dauzkaten arloetako
zerbitzu eta jardueretan
euskararen erabilera sustatzeko
eta euskararen normalizazioa
planifikatzeko eskumena, 155
- izendatutako, 90, 110, 135
- izendatzea, 36
- izendatzen, 154, 155
- jabe izateko eskubidea, 6
- jabetza, 6
- jagotea, 16
- jaialdiak, 87, 107
- jaiotza, 5, 11, 24, 58
- jaitsi, 73
- jakinarazi, 120
- jakinarazi diezaiotela Kontseiluari
tratatuak zein hizkuntzatara
itzuliko diren, 69
- jakinaraziko, 92, 111
- jakinarazpen, 91, 92, 111
- jakinarazpen eta adierazpenak, 113
- jakinarazpen formala, 181
- jakinarazpena, 91, 111
- Jakinarazpenarekin, 122
- jakinarazten, 80, 84, 99, 104
- jakinbidea, 72
- jakiteen, 14
- jakiteen, gaitasunen eta kulturaren
eta eskola-programen oinarri
komuna lortzen laguntzeko, 178
- janaria, 8
- jantziak, 8
- jaraunspenak, 136
- jarduera, 12, 22, 56, 74, 120, 131, 133,
134, 149, 166
- jarduera judizial eta
administratiboak, 30
- jarduerak, 132, 134, 136, 171
- jarduerak hedatzen, 133
- jarduera-plan orokorrak, 137
- jarduera-planak, 155
- jardueraren, 80, 99
- jardueraren emaitzak, 137
- jarduerari, 34
- jardueren eskaintza, 149
- jardueren esparruan, 55
- jardueren finantzaketan, 155
- jardueren hasiera, 137
- Jardueren hasiera, 137
- jardueren hasiera zehaztea, 137
- jardueren urteko balantzeak, 179
- jardueren xedearengatik, 143
- jardueretan, 133
- jarduerok, 16
- jardun horren emaitzei, 44
- jardunari, 44
- jardunean, 141, 161
- jardun-eremuak, 128
- jardun-eremuen, 31
- jardungo, 132, 139
- jardute-arloan, 36

- jarraibideak, 35
 jarraibide-liburu, 122
 jarrera eta jokabideei, 42
 jarrera kolektiboak, 25
 jarriko da indarrean, 91, 110, 121, 138
 jasanez, 6
 jasankortasun, 8
 jasaten, 26
 jasaten dituzten aurreiritziak
 aurkaratzeko neurriak hartuz, 73
 jaso, 140
 jasotzeko, 4
 jatorri, 184
 Jatorri- eta kalitate-ikurra duten
 produktuei, 142
 jatorri indigena duten gizakiak, 13
 Jatorri-deitura edo kalitatezko
 izendapena duten euskal
 ondasunen, 128
 Jatorrizko hizkuntza-erkidegoko
 beste kideekin harremanak
 izateko eta elkartzeko eskubidea,
 27
 jatorrizko izen, 117
 jatorrizko kultura-ezaugarriak gorde
 ahal izango, 28
 jatorrizko kultura-ezaugarrien, 28
 Jaurlaritzak, 114, 117, 118, 119, 120,
 121, 126, 127, 149
 Jaurlaritzarenak, 116
 Jaurlaritzari, 113, 114, 121, 137
 Jazarpena, 6
 jendaurrean, 5, 83, 90, 103, 109
 jendaurreko epaiketan, 6
 jendearekin harremana duten
 agintari horien agenteek, 85, 104
 Jendearentzako arreta, 127
 Jendearentzat irekita dauden
 saltokien, 127
 jendeari, 30
 jendeari ondasun eta produktuak
 eskaintzen dizkioten eta, hala ez
 diren arren, erakunde handi gisa
 kalifikatzen diren
 establezimenduek, 127
 Jendeari produktuak saldu eta
 zerbitzuak egiteaz arduratzen
 diren establezimenduek, 127
 jendeari zabalduetako
 establezimenduetan lurraldeko
 hizkuntza propioan argibideak
 jasotzeko, 36
 joan eta etorri aske ibiltzeko
 eskubidea, 6
 joan-etorrien eremuetan, 27
 joera homogeneousatzailea, 25
 joera sendoa, 53
 jokaera-printzipioak errespetatu
 beharko, 141
 jomuga, 4, 61
 jopu, 5
 JOSEP PIQUÉ Y CAMPS, 97
 JUAN CARLOS E, 97
 jurisdikzioek, 84, 104
 jurisdikzio-organoek, 84, 103
 justifika, 35
 justifikatzeko besteko eskualdeetako
 edo eremu urriko hizkuntzetako
 hiztun-kopurua duten agintari
 judizialen barrutiei, 83, 103
 justifikatzeko besteko eskualdeetako
 edo eremu urriko hizkuntzetako
 hiztun-kopurua duten Estatuaren
 administrazio-agintarien barrutiei,
 85, 104
 justifikatzeko besteko eskualdeetako
 edo eremu urriko hizkuntzetako
 hiztun-kopurua duten
 lurraldeetako toki eta eskualde
 mailako agintariei, 85, 105
 justifikatzen, 83, 88, 103, 108
 justizia, 4, 12
 Justizia, 83, 103
 Justizia Administrazioarekiko
 harremanetan, 113, 116, 168
 Justizia Auzitegiak, 68
 Justizia Auzitegiaren Estatutuan, 59
 Justizia Auzitegiaren Estatutuaren
 Protokoloa, 60
 Justizia Auzitegiaren Prozedura
 Erregelamenduan, 60
 Justizia Auzitegiaren Prozedura
 Erregelamenduan eta Auzitegi
 Orokoraren Prozedura
 Erregelamenduan hizkuntza-
 arabideari buruz ezarritako
 xedapenak, 68
 Justizia Auzitegiari eta Lehen
 Auzialdiko Auzitegiari aplikatu
 beharreko arauak, 60
 justizia ondo administratzeko
 oztopotzat, 84, 103
 justizia-administrazioan, 73
 justiziaren, 54
 Kale-bideetan jarritako bide-seinale

- eta mezuak, 117
- kaleen izenetan, 48
- kalitatearen hobekuntza-maila handia, 61
- kalitatezko hezkuntza eta heziketa izatea, 21
- kalterako, 78, 98
- kalterik, 178, 183
- kalterik egin, 30, 42, 54, 58, 126, 128, 183
- kalterik egingo, 126
- kaltetu, 149
- kanbio-letrak, 89, 108
- Kanpaina instituzionalen betekizunak, 143
- Kanpo Arazoetako ministroa, 97
- Kanpo Arazoetako ministroak, 96
- Kanpoko ekintza, 134, 135
- kanpoko kultura-aniztasunari eta unibertsaltasunari irekita agertzeaz, 131
- kanpoko kulturek, 34
- kanpoko seinaleetan, 36
- kanpora proiektatzen, 131
- kanporantz hobeto babestuta egon, 42
- karga, 154
- kargu, 135
- Kargu, 135
- kargua, 122
- karguaren, 134
- kasuan kasuko batzorde parlamentarioek, 44
- kasuan kasuko biztanleen borondateak, 51
- kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetako batean bermatuta dagoela ezartzea, 82, 83, 102
- kasuan kasuko eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan bermatuta dagoela ezartzea, 82, 101, 102
- kasuan kasuko eskualdeetan nazio nahiz eskualde horietako eta eremu urriko hizkuntzak erabil, 47
- Kasuan kasuko estatu kideak, 62, 63
- kasuan kasuko hizkuntza, 30
- Kasuan kasuko hizkuntza-eskualdeetan, 47
- kasuan kasuko xedapenetan, 58
- kasuan kasukoak eta bereziak, 39
- Katalan hizkuntza eta literaturaren irakaskuntza, 176
- katalana, 133, 176
- katalana unibertsitatean eta telebistan erabiltzeko dauden zailtasunei buruz prestatutako ebazpen-proposamena, 45
- katalogo kolektibo bat sortuz, 139
- katalogoak, 139
- katedrak, 176
- kautoak, 59, 62, 63
- Kautotasun zientifikoari zor zaion errespetua, 39
- kide, 32, 134, 135
- kide guztien arteko batasun sendoagoa lortzea, 78, 98
- kide horiek hezkuntza-programen prestakuntzan eta betearazpenean parte hartzea, 18
- kideak, 90, 110, 134
- kideei, 32
- kideek, 153
- kideen arteko berezko komunikazioaren eta kultura-kohesioaren bide, 26
- kideen ondare erkidea osatzen duten idealak eta printzipioak babestu eta sustatzearen, 78, 98
- kideentzat, 28
- kirol federatuaren, 146
- kiroletako, 120
- klaseak, 47
- klausula-ereduak dituzten kontratuak, 126
- klausulak, 155
- kodeku gabeko hizkuntza izateagatik, 26
- kodetzeko, 36
- kohesio handiko gizarte eleaniztunek, 71
- kohesioaren, identifikazioaren, komunikazioaren eta adierazgarritasun sortzailearen tresna, 29
- Kohesio-funtsak, 74
- kokagune barreiatuak, 27
- kokagune barreiatuetako erkidegoen hizkuntzak, 31
- kolonizazioak, 25
- kolore, 11, 12
- kolorea, 5, 24, 58
- Komunikabide sozialak, 171
- Komunikabideak, 86, 106

- Komunikabideak eta teknologia berriak, 33
- komunikabideek euskara progresiboki eta ohiko moduan erabil dezaten, 171
- komunikabideen, 33, 54
- komunikabideen aniztasuna, 21
- komunikabideen askatasuna eta pluraltasuna bermatzeko egitekoa duen legearekin, 87, 107
- komunikabideen independentzia eta autonomia printzipioak errespetatuz, 86, 106
- komunikabideentzat, 87, 106
- komunikabideetako kazetari eta profesionalen heziketarako diru-laguntzak ematea, 48
- komunikatzeko, 32, 53
- komunikazio- eta harreman-tresna, 131
- komunikazio koherente eta eragingarria, 42
- komunikazioa, 52
- komunikazioak beste hizkuntzan jasotzeko daukaten eskubidea, 154
- komunikazioaren errazteak, 54
- komunikazioaren oinarri direnen kontrako jarrerak esku hartu, 165
- komunikazioari, 34
- komunikazio-hizkuntza, 162
- komunikazio-prozesuak, ahozkoak eta idatzizkoak, normaltasunez garatzeko haien lanbide-eremuan, 162
- komunikazio-teknologiaren eskuratzeko berriak, 48
- komunikazio-tresna, 32
- konbentzio, 54
- konbentzioaren paragrafoetatik, 54
- kondenatu, 6, 53
- Konferentziak, 12, 69
- Konferentziak baieztatu egiten du Batasunak Europaren kultura-aniztasunaren alde eta aipatutako hizkuntza horiei eta beste batzuei arreta berezia jartzen jarraitzearen alde hartzen duen konpromisoa, 69
- Konferentziaren azken agiria, 52
- konfiantza, 43
- konpentsazio-helburua duen tratu birrorekatzaila, 27
- konponbide berezi eta egokiak, 25
- konponbide orokorrik, 39
- konponbideek, 39
- konprometitu, 86, 105
- konprometituta, 91, 110
- konprometitzen, 89, 109
- konpromiso, 83, 85, 86, 87, 89, 103, 104, 106, 107, 108
- Konpromiso, 88, 107
- konpromiso sendoa, 73
- konpromisoa, 11, 80, 81, 83, 85, 86, 87, 88, 91, 93, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 110
- Konpromisoa, 87, 106
- konpromisoak, 74, 80, 82, 84, 88, 89, 99, 101, 103, 104, 108, 109
- Konpromisoak, 79, 86, 89, 99, 106, 108
- konpromisoen inguruko gaiez ohartarazi, 90, 109
- Konstituzio, 62
- konstituzio-agindua, 165
- konstituzioak, 5
- Konstituzioak, 113
- Konstituzioan, 61
- Konstituzioaren, 96, 165, 184
- Konstituzioaren aginduz, 183
- Konstituzioaren edo Estatutuaren aginduz nahitaezkoak ez badira, 121
- Konstituzioaren Hitzaurrearekin, 184
- konstituzioetan, 46
- kontinenteko hizkuntzek, 56
- kontrasinatu, 96
- kontratututako, 158
- kontratazioa, 137
- kontratazioak egitea, 136
- kontratu horiei buruzko edo horiek egitearen ondoriozko agiriak, 126
- kontratuak, 35
- Kontratuaren xedeak, 155
- kontrolak jakinarazteko, 146
- kontrolerako organo bat edo gehiago sortzea, 83, 103
- kontrol-harremana, 126
- kontseilu, 36
- Kontseilua, 50
- Kontseiluak, 57, 59, 62, 64, 90, 109
- Kontseiluak aho batez erabakiko, 68
- Kontseiluak aho batez hartuko ditu erabakiak, 66
- Kontseiluak erregelamenduen bitartez finkatuko du Batasuneko

- instituzioen hizkuntza-araubidea,
aho batez, 67
- Kontseiluak gomendioak emango,
65
- Kontseiluaren 2008ko azaroaren
21eko ebazpena, 71
- Kontseiluaren ahobatezko
onespena beharko, 68
- Kontseiluaren artxiboetan, 62, 63
- Kontseiluaren egintzan edo jarreran
aipatuko dira salbuespen horien
arrazoiak, 67
- Kontseiluaren erregelamendu, 68
- Kontseiluari, 43, 49, 56, 77
- kontseilukideak, 36
- Kontseiluko kide diren estatuei, 92,
111
- Kontseiluko kideek, 145
- Kontseiluko lehendakaria, 135
- kontserbatu, 139, 140
- kontserbatzea, 158
- kontserbatzeko, 140
- kontsulta, 18, 57, 62, 64, 178
- kontsultak, 18
- kontsulta-organo ofizialaren maila,
49
- kontsumitzaile, 36
- Kontsumitzaile, 126
- kontsumitzaile eta erabiltzaileak
berak bi hizkuntza ofizialetako bat
bakarrik erabiltzea aukeratu
ezean, 126
- kontsumitzaile eta erabiltzaileei
arreta emateko gertu, 127
- kontsumitzaile eta erabiltzaileei
ematen zaien informazioa, 127
- Kontsumitzaile eta erabiltzaileei
zuzendutako produktu, ondasun
eta zerbitzuen eskaintza,
sustapena eta publizitatea, 126
- kontsumitzaile eta erabiltzaileek, 125
- kontsumitzaile eta erabiltzaileek
arreta eurek hautatzen duten
hizkuntza ofizialean jasotzeko
eskubidea dute, 126
- kontsumitzaile eta erabiltzaileen
hizkuntza-eskubideei dagokien
bermeak, 127
- kontsumitzaile eta erabiltzeekiko
harremanetan, 126
- Kontsumitzaileak edo erabiltzaileak
berak hizkuntza ofizialetako
bakarra erabiltzea nahi duela
adierazi ezean, 126
- kontsumitzaileei eta erabiltzaileei
beraiek erabilitako hizkuntza
ofizialean arreta eskaintzeko, 127
- kontsumitzaileei eta erabiltzaileei
ondasunak eta zerbitzuak
eskaintzen dizkieten erakundeen
jarduketaren alorrean, 128
- Kontsumitzaileei informazioa
emateko, 48
- kontsumitzaileei zuzendutako
jakinarazpenak, 126
- Kontsumitzaileen eta erabiltzaileen
eskubideak, 125
- Kontsumitzaileen eta Erabiltzaileen
Estatutuaren abenduaren 22ko
6/2003 Legean, 141
- Kontsumitzaileen eta erabiltzaileen
hizkuntza-eskubideak, 125
- kontsumitzaileen eta erabiltzaileen
hizkuntza-eskubideei, 128
- kontuan hartzea eremu urriko
hizkuntzak eta horien kulturak, 55
- kontzientzia, 5
- Kooperatibak, 124
- kooperatiba-sustapenerako, 124
- kooperatiben ezaugarriak, 124
- koordinatuko, 131, 134, 139
- koordinatuta, 161
- koordinatzea, 133
- koordinazioa, 50
- Kopenhageko 1990eko bilera-agiria,
78, 98
- Kopenhageko irizpideetan, 72
- Kopenhageko irizpideetan
zehaztutako gutxiengoan
babeserako tresnetako bat, 74
- Kopenhagen, 52
- Kopia eta ziurtagiriak hizkuntza
ofizialetatik edozeinetan luzatuko,
168
- kopia kautotu, 59, 62, 63
- kopiak, 152, 154
- costu osagarria, 48
- kreditu egokiak aurreikustea, 49
- kreditu eskuragarrien, 176
- kredituak, 49
- krimenaren prebentziorako, 87, 107
- kroazieraz, 63
- Kuijpers, 45, 46
- kultura, 14, 21, 124, 134
- Kultura, 34, 65
- kultura arloan eskuduna den

- Jaurlaritzako sailari atxikita dago, 132
- kultura arteko programetan irispena izateko, 34
- kultura- eta gizarte-identitatea, 46
- kultura eta hezkuntza, 74
- Kultura eta Hezkuntza Batzordearen txostena, 71
- kultura- eta hezkuntza-alorretan, 3
- kultura- eta hezkuntza-politikaren eremuan Europako Erkidegoaren ekintzak prestatzeko, 49
- kultura- eta hizkuntza-aniztasuna errespetatuz, 65
- kultura- eta hizkuntza-aniztasunaren aberastasuna, 61
- kultura- eta hizkuntza-aniztasunaren aberastasuna errespetatuko, 63
- kultura- eta hizkuntza-arloko elkarlana ziurtatuko duten mekanismo bereziak sortzea, 48
- kultura eta komunikabideen programa, 74
- kultura herrikoia
- adierazpenerako lanak, 87, 107
- kultura izateko, 16
- kultura- nahiz erlijio-hizkuntzak, 32
- kultura propioaren beste adierazpenak, 32, 33
- Kultura zabaltzeko jarduerak, 133
- kultura-, erlijio- eta hizkuntza-aniztasuna, 58
- Kultura-, erlijio- eta hizkuntza-aniztasuna, 58
- kultura-, erlijio- eta hizkuntza-aniztasuna errespetatzen, 71
- Kultura, Gazteria, Hezkuntza eta Komunikabideen Batzordeak emandako txostena, 52
- kultura, hizkuntza eta antolatze-erak adierazteko eta garatzeko, 24
- kultura-aberastasunaren erakusle, 80, 100
- kultura-aberastasunaren oinarritzako osagaia, 53
- kultura-adierazpenak, 41
- kultura-adierazpenak babesteko eta sustatzeko, 22
- kultura-adierazpenen aniztasuna, 22
- Kultura-adierazpideen aniztasuna babestu eta sustatzeko Unescok egindako 2005eko Konbentzioari, 74
- Kultura-adierazpideen aniztasuna babestu eta sustatzeko Unescoren 2005eko Konbentzioaren, 72
- Kultura-adierazpideen aniztasuna babestu eta sustatzeko Unescoren 2005eko urriaren 20ko Konbentzioa, 70
- kultura-alderdiak, 57
- kultura-aniztasuna, 53, 61
- Kultura-aniztasuna, 61
- kultura-aniztasuna babestu eta sustatzeari, 71
- Kultura-aniztasunaren bermatzaile, 21
- kultura-aniztasunaren oinarritzako osagaia, 22
- kultura-aniztasunarentzako eremu egoki, 21
- Kultura-artekotasunak eta eleaniztasunak duten balioa azpimarratuz, 78, 98
- kultura-azpiegituri, 48
- kultura-bereiztasunak gogoan hartzeko, 50
- kultura-bizitza izateko, 10, 13
- kultura-bizitzak eratorritako beste gertakari guztiak, 35
- kultura-ekintzetarako antolaketa-laguntzak eta laguntza ekonomikoak jasotzen dituztela ziurtatzea, 42
- kultura-eramaileak, 54
- kultura-eskualdeen eta toki-botereen muga geografikoak bat etor daitezen sustatzea, 42
- kultura-eskubideak, 21
- Kultura-eskubideak, 21
- Kultura-gaietan erantzukizuna duten ministro europarrek, 41
- kultura-gaietan eskumenak dituzten nazioarteko erakundeekin, 62, 65
- kultura-harremanak, 47
- kultura-harremanak sortzea beste hizkuntza batzuk erabiltzen dituzten estatuko beste talde batzuekin, 81, 100
- kultura-hedapenari, 34
- kultura-ikuspegiak, 62
- kultura-industriak, 87, 107
- kultura-instituzioen, 74
- kultura-jarduera eta ekipamendu egokiak sustatu edota ezartzeko, 88, 108

- kultura-jarduera, -ondasun eta -
zerbitzu, 22
- Kultura-jarduerak eta -
equipamenduak, 87, 107
- kultura-jarduerak
programatzerakoan, 88, 107
- Kultura-jarduerai eta -
equipamenduei, 87, 107
- kulturak, 55
- kulturak garatzeko eremuan, 53
- kulturako, 120
- kulturako eta ikus-entzunezko
zerbitzu-merkataritzaren eremuko
akordioak, 66
- kulturalak, 25
- kulturan, irakaskuntzan, lanbide-
heziketan eta hezkuntza
iraunkorrean, 89, 109
- kultura-nortasuna, 41
- kultura-ondare erkidea
nabarmenduz, 62, 65
- Kultura-ondare ez-materiala
babesteko Unescoren 2003ko
urriaren 17ko Konbentzioa, 70
- kultura-ondare ez-materialaren
bideratzaile, 70
- kultura-ondarea, 32, 33, 95
- kultura-ondarearen funtsezko zati,
113
- kultura-politiken eta kultura-neurrien
eremuan, 22
- kulturarako irispidea, 72
- kulturaren, 54, 72
- kulturaren alorreko eskumenak
dituen sailak, 139
- kulturaren eta ekonomiaren
garapena, 41
- Kulturaren ikuspegitik, 26
- kulturaren industriak, 35
- Kulturaren sektore profesionalak, 134
- kulturaren zein ekonomiaren arloan,
74
- kultura-tradizio propioari loturiko
hizkuntzak ikastea, 32
- kultura-tratamenduak, 39
- Kulturaz, 40
- kultura-zentroak, 87, 107
- Kultura-zerbitzu kolektiboen
egiturak, 186
- Kultura-zerbitzuak jasotzeko
eskubidea, 28
- kulturei, 49
- kulturen, 55
- kulturen arteko harremanak bultzatu
eta haien alde egiteaz gain, bere
berezitasuna erakutsi behar, 131
- Kulturen arteko Komunikazioa
Garatzeko Nazioarteko Elkartek,
24
- kulturetatik, 34
- laburpenak, 154
- lagundu, 14, 75, 77
- lagunduko, 75, 133
- lagundutako, 118
- lagunduz, 155
- lagungarri, 16, 31, 178
- laguntasuna, 53, 57
- laguntasuna ematea eremu urriko
hizkuntzetan egindako ekoizpen
eta emanaldiei, 55
- laguntza, 34, 42, 47
- Laguntza, 47
- laguntza bereziak jasotzeko
eskubidea, 8
- laguntza ekonomikoa, 43
- laguntza-bideak, 124
- laguntza-ildoak abiaraziko, 128
- laguntzak eta diru-laguntzak
esleitzea, 136
- laguntzea, 49
- laguntzeko, 57, 182
- Laguntzen eta diru-laguntzen
programak onestea, 135
- lan, 61, 76, 140
- lan beragatik soldata berbera
jasotzeko eskubidea, 7
- lan egiteko eskubidea, 7
- lan- nahiz lanbide-jarduerak
lurraldeko hizkuntza propioan
egiteko, 36
- lan teknikoak, 139
- lana, 78, 98, 131
- lana aukeratzekoa. *Ikusi* eskubidea
- lanabesek, 70
- lanak, 123, 139
- lanaldiaren iraupen mugatua
izatekoa, 8
- lanari, 19
- lan-baldintza bidezkoak eta egokiak
izatekoa, 7
- Lanbide — Euskal Enplegu
Zerbitzuak, 161
- Lanbide — Euskal Enplegu
Zerbitzuaren, 144
- lanbide arlo horretako zereginak
hobeto betetzeko edo lan-

- aukerak hobetzeko, 162
- lanbidea, 124
- lanbide-aukerak hobetu daitezen, 162
- Lanbide-gaikuntzarako diploma, ziurtagiri eta gainerako titulu nahiz ziurtapenen baliokidetasuna arautzea, 47
- lanbide-heziketak, 160
- lanbide-heziketako eleaniztasuna, 162
- lanbide-heziketako eredu konbinatuan espezializatutako ikastetxeetako irakasleek ingelesean eta, hala badagokio, atzerriko beste hizkuntza batzuetan duten gaitasuna hobetzeko, 162
- Lanbide-heziketako euskal sistema, 160
- Lanbide-heziketako euskal sistema nazioartekotzea, 160
- lanbide-heziketako heziketa-zikloak, 162
- lanbide-heziketako hizkuntza-plangintza, 161
- lanbide-heziketako ikastetxeetan, 161
- lanbide-heziketako irakasleen euskara-gaitasuna hobetzeko, 162
- lanbide-heziketako jardueretan, 160
- Lanbide-heziketako prestakuntza-programek, 161
- lanbide-heziketako sistemara, 160
- lanbide-heziketako zenbait gaitan, 162
- lanbide-heziketan, 32, 160
- lanbide-heziketara, 161
- lanbide-heziketaren berezitasunak eta helburuak, 161
- lanbide-heziketaren denboran, 175
- lanbide-heziketaren eta enpresa-munduaren berezitasunak eta eskakizunak kontuan hartuta, 160
- Lanbide-heziketaren hizkuntza-plangintzaren esparruan, 161
- lanbide-heziketaz, 150
- Lanbide-jarduerak, langintza, politikagintza eta sindikatu-jarduera euskaraz egiteko eskubidea, 115
- lanbide-jardueraren izaera, 35
- lanbidekoak, 35
- lanbiderakoa, 8
- lanbide-zereginak hobeto bete daitezen, 162
- Lanean, 7
- lanen aniztasunari, 179
- lanen egile, 8
- lan-erakundeak, 35
- langabeziaren aurkako laguntza jasotzekoa, 7
- langileak, 137, 147
- Langileak, 137
- Langileen araubidea, 137
- langile-kopuruari, 127
- lan-harremanen eta jendearen arretaren alorrean euskara integratzera berariaz zuzendutako diru-laguntzak jasotzen dituzten erakundeen saltokiak, 127
- lan-jarduerak euskaraz egiteko eskubidea, 161
- lankidetzak, 62
- lankidetzan, 139
- Lankidetzak-printzipioa, 139
- lankidetzak-protokoloak, 133
- lan-kontratuetan, 35
- lan-kontratuetan eta dokumentu teknikoetan, 88, 108
- lan-kontratuko langile, 138
- lanpostu, 138
- lanpostuari dagozkion eginkizunak, 36
- lanpostuetara, 117
- lanpostu-maila, 117
- lanpostutarako, 117, 169
- lan-zuzenbidearen araupean, 137
- legatuak, 136
- lege, 43, 44, 114, 118, 120, 121, 125, 126, 127, 137, 138, 160, 165, 170, 175
- Lege, 117, 121, 125, 126, 128, 132, 138, 140, 153, 156, 159, 176, 183
- Lege- edo erregelamendu-xedapenen, 136
- lege hau garatzeko arauetan zehaztutako gordailu-zentroetan eratuko, 140
- Lege hau indarrean jarri aurretik administrazio publikoetan hasita dauden prozedura eta espediente guztiek hasi ziren hizkuntzan jarraituko dute amaitu arte, 121
- lege honen xedea, 131

- lege- nahiz administrazio-neurriak hartzea, 54
- Legea betetzeko neurriak hartzen, 129
- legea erregelamendu-mailan garatzeko, 114
- legeak, 87, 106, 174
- Legeak, 114
- legeak eta izaera orokorreko gainerako xedapen juridikoak, 31
- legearen, 5, 16
- legearen espiritua, 114
- Legearen oinarri diren printzipio orokorretatik, 113
- Legearen xedea eta printzipioak, 154
- lege-baliabide, 53
- Legebiltzarrak, 114, 118
- legeei, 5
- legeek, 5, 125
- lege-estatutu, 54
- legeetan, 119
- lege-forma, 54
- Legegintzako egintza baten proiektua Batasuneko hizkuntza ofizialetan idatzirik estatuetako parlamentuen esku uzten den unetik, 67
- legegintzako egintza baten proiektua igortzen, 67
- legegintzako neurriak hartuko, 11
- Legegintzako xedapenen, 47
- legegintza-prozedura arruntaren, 65
- legegintza-prozedura batean, 67
- legegintza-prozedura berezi baten, 64
- legegintzaren arloan nahiz bestelakoetan, 15
- lege-nortasundun dela aitortzea, 5
- legeriak, 128
- Legeriak elkarri hurbiltzea, 64
- legeriak onartzen dituen zeharkudeaketa moduetako baten bitartez zerbitzua emateagatik, 155
- legerietatik kanpo uztea, 88, 108
- lege-teoriak, 41
- lege-xedapenetara, 137
- legez, 6, 8
- Legez unibertsalak, interes orokorrekoak edo beste kategoriatzekoak diren zerbitzuak egiten dituzten erakunde edo pertsona juridikoak, 126
- legezko babesaren izateko eskubidea, 5, 6
- legezko eraginkortasun, 168
- legezko idazkien frantseseko bertsio ofizialak bakarrik duela indar juridikoa, 184
- legezko ondorioak, 146
- Lehen Auzialdiko Auzitegiaren Prozedura Erregelamenduan, 60
- lehen hezkuntza horretan ere, gutxika-gutxika baina jarraitutasunez, ama-hizkuntzarekin batera, herriko hizkuntza nagusia sartzea, 39
- lehen hezkuntzan, ama-hizkuntzaren forma normalizatuak barruratzea, 39
- lehen mailako eskoletan, 178
- lehen mailako irakaskuntza, 82, 102
- lehen mailako irakaskuntzaren, 82, 102
- lehen mailako irakaskuntzaren zati handi bat, 82, 102
- lehendakariari, 43, 44, 49, 56, 77, 134
- lehentasun justifikatu gabe, 81, 100
- lehentasuna, 149
- lehentasunez, 161, 162
- lehentasunezko eskubidea, 8
- lehentasunezko helburua, 162
- lehia askea eta faltsutu gabea izango duen barne-merkatua, 61
- lehiakortasun handiko merkatuko ekonomia soziala, 61
- Lehiari, fiskalitateari, eta legeriak hurbiltzeari buruzko arau erkideak, 64
- Leihatila bakarra, 148
- Leihatila bakarrera irispidea izateko, 148
- lekualdatzen, 28
- letonieraz, 62, 63
- libre aukeratutako ordezkarien, 7
- liburuak eta literaturako lanak itzul, 56
- liburuak hautatzeko, 175
- liburutegi horiek euskararekin edo euskal kulturarekin erlazionatutako funts garrantzitsuak, 140
- liburutegiak, 35, 87, 107
- liburutegien arteko koordinazio eta informaziorako balioko duten

- sareak sor daitezen bultzatuko, 140
- liburutegi-zerbitzuak sustatu eta hobetzeko, 139
- linean jarri ditzatela herritarren eskura, 76
- LINGUA, 55
- linguistikoak eta soziolinguistikoak, 25
- Lisboako Tratatuak, 69
- Lisboako Tratatuak, 71
- Lisboako Tratatuaren, 73
- Lisboako Tratatuaren arabera
- Hizkuntza-gutxiengo historikoen babesari eta garapenari buruzkoa, 70
- liskarrak, 12
- literatura, 32, 33
- literatura garaikidea itzultzeko proiektuetan, 55
- literaturako eta zinema-ekoizpeneko lanak, 87, 107
- literaturaz*, 175
- lituanieraz, 62, 63
- Lizentzia-diploma berriek eta goimailako ikaskuntza-diplomek, 176
- Lizeo eta kolegioetan, 175
- lokalak, 32, 33
- lor, 32, 42
- loratzen, 73
- lortzea, 18, 158
- lortzeko, 15, 24, 117, 150
- lortzen, 57
- lurralde, 27, 28, 30, 39, 40
- lurralde eta gizatalde horiek
- kokaturik dauden edota bizi diren estatuekin kulturazko harremanak bideratzeko tratatu edo hitzarmenak sinatu, 112
- lurralde historikoa, 27
- lurralde historikoetako, 139
- lurralde historikoetako foru-organoei, 113
- lurralde historikoetako foru-organoek edota toki-korporazioek, 117
- lurralde horiei dagozkien zerbitzuetan, 30
- lurralde horien ezagutza eta eragina, 182
- lurralde horietan ezarritako botereek
- hizkuntza hori aitortzea hizkuntza ofizial edo koofizial moduan, 40
- lurralde horretako hizkuntza propioan, 31
- lurralde horretan hizkuntza jakin bat erabiltzeari, 30
- lurralde horri dagozkion harremanetan, 30
- lurralde jakin batean bakarrik arriskupean dauden hizkuntzak, 73
- lurralde jakin bateko hizkuntza propiotzat hartzea, 28
- lurralde osoan edo horren zati batean eremu urriagoa duen hizkuntza ofizial, 79, 99
- lurralde osoan edo horren zati batean eremu urriagoa duten beste hizkuntza ofizial, 79, 99
- lurralde propioan, 27
- Lurralde zehatz bateko berezko hizkuntza, 26
- lurralde, herri eta herriarteko bideen izen ofizialak, 167
- lurraldean berezkoa den hizkuntza, 35
- lurraldean finkatutako merkataritza-establezimenduek, 36
- lurraldean jatorrizkoak diren hizkuntzak, 39
- lurraldearen arabera historikoa den hizkuntza, 31
- lurraldearen barruko hezkuntzaren maila guztietan, 32
- lurraldearen irudi orokorrean, 36
- lurraldeari, 25
- lurraldeek, 40
- lurraldeen, 15
- lurralde-eremu, 26
- lurralde-eremuan, 26
- Lurraldeetako Erkidego edo Agintarien arteko Mugaz Gaindiko Lankidetzari buruzko Europako Esparru-konbentzioarekin, 48
- lurraldeetako hizkuntzen irautea, 77
- lurraldeetan, 22, 74
- Lurralde-hizkuntza ez diren berezko hizkuntzen, 56
- lurralde-hizkuntzetan prestatutako formulario, inprimaki eta ereduak, 30
- lurraldeko beste talde edota erkidegoen eskubideen egikaritzarekin, 34
- lurraldeko hizkuntza propioa, 36
- lurraldeko hizkuntza propioa erabili,

- 31
- lurraldeko hizkuntza propioak toki nagusia izan dezan kultura-gertakarietan eta -zerbitzuetan, 35
- lurraldeko hizkuntza propioan, 30
- lurraldeko hizkuntza propioaren erabilera, 35
- lurraldeko hizkuntza propioaren erabilera publikoa, 30
- lurraldeko hizkuntza-erkidegoak, 31
- lurraldeko ikastetxeetan dauden ikasleak baztertzea, 184
- lurraldeko komunikabideetan, 33
- lurraldeko maila guztietako hezkuntzan, 32
- lurraldeko toki-izenak, 33
- lurraldekoak, 30
- lurralde-osotasunerako, 87, 107
- lurraldera, 28
- lurralderik gabeko hizkuntzak, 79, 99
- lurralderik gabeko hizkuntzei, 81, 101
- lurraldetako hizkuntza propioa, 30
- lurraldetakoa, 5
- lurraldetan, 30, 31
- lurraldez gaindikoak, 30
- Lurraren garapen jasangarria, 61
- lurreko bide hertziarrez hedatzen den zerbitzu bakoitzeko irratibaliabidea erabiltzeko baimenak emateko, 180
- luzatu, 52
- luzatuko, 152
- Madriren, 97
- mahaietako kideei, 122
- mahaiko kide, 122
- maila ekonomiko, 11
- maila guztietako hezkuntza, 18
- maila guztietako irakaskuntza-eskolak onartu eta ematea eskualdeetako hizkuntzetan, 42
- maila nazionalen, 4, 182
- maila ofiziala badute lurralde osoan edo zati batean, 62, 63
- mailaka, 27
- mailaz maila, 11
- maiz erabiltzen diren formularioak eta administrazio-testuak, 85, 105
- maiztasunak, 181
- makinen, 153
- malteraz, 62, 63
- mankomunitate, 155
- masa-komunikabideak, 19, 81, 101
- masa-komunikabideen arloan, 47
- Masa-komunikabideen eremuan, 42
- masa-komunikabideen esparruan eta kultura-programen eremuan, eskualde nahiz herrietako kulturak eta kultura-politikak sustatzea, 44
- masa-komunikabideetan, 40
- material berezia, 48
- material didaktikoak prestatzea, 48
- matrize eta agiriak beren erantzukizunpean itzuli beharko, 168
- matxinadara, 4
- MEDIA, 55
- mediku-sorospena, 8
- mehatxu, 26, 53
- mehatxuak, 26
- mehatxupean, 56
- mehatxupeko hizkuntzak helburu politiko zabalagoak lortzeko erabiltzen dituzten ekintzak bultzatzeko erabili, 75
- menderatuko, 118
- menderatze politiko, ekonomiko edo soziala, 25
- menderatzea, 35
- menderatzeko, 32, 34
- menderatzen, 160
- MERCATOR hezkuntza-sarea, 55
- merezimendu, 117
- merezimendu kalifikatutzat, 169
- merezimendu-, gaitasun- eta publizitate-printzipioen, 137
- merezimenduen, 8
- merkataritza aske eta zuzena, 61
- merkataritza-establezimenduekin, 36
- merkataritza-izaerarik ez duten kultura-trukeak, 62
- merkataritzako erabilerarekin, 89, 108
- merkataritzakoak ez diren kultura-trukeak egiten, 65
- merkataritzakoak ez diren kultura-trukeetan, 57
- Merkataritza-politika bateratua, 66
- merkataritza-sozietateak, fundazioak edo irabazi-asmorik gabeko erakundeak sortu ahal izango, 134
- merkataritza-sozietateak, fundazioak edo irabazi-asmorik gabeko erakundeak sortzea, 135

- metodo pedagogiko egokiak, 32
metodorik egokienak definitu ahal,
42
Ministroen Batzordeak, 90, 109, 110
Ministroen Batzordearentzako
txosten bat, 90, 109
Ministroen Batzordeari, 39, 40, 90,
109
Mizzau, 45
modalitate egokiak erabilita, 89, 108
Modalitateak, 79, 99
modalitateen, 178
modu demokratikoan adierazitako
borondatea, 27
modu egokian hezitako irakasleak,
32
modu hegemonikoan, 34
modu malguan, 81, 101
modu ofizialean aitortzea, 47
modu proportzionalean tratatzen,
73
modulua, 162
Montpellier eta Tolosako
unibertsitateetan, 176
monumentu historikoak, 35
mozioak, 154
muga, 21
muga politiko edo
administratiboengatik, 27
muga-eskualdeetan, 48
mugak, 8
mugatu, 35
mugaz gaindiko hizkuntza-
instituzioak sortzeko, 55
mugaz gaindiko nahiz eskualdeen
arteko hizkuntza- eta kultura-
lankidetzaz erraztea, 51
Mugaz haraindiko elkar-trukeak, 89,
109
Mugez gaindik, 48
mugez gaindiko gizatalde
batzuetan mintzatzen, 72
mugimendu, 41
mugimendu bereziak, 41, 44
Mundializazio-prozesuak, 26
mundu globalizatu, 131
mundu osoko komunikabideen
edukietan, 34
munduan, 12
munduan zeharreko hizkuntza-
erkidego guztien arteko harreman
harmoniatsuen, 31
Munduko gainerakoekin, 61
munduko hamaika tokitan, 12
munduko hizkuntza mehatxatu, 25
mundu-mailako komunikazio-
esparrua, 26
mundura irekita egon behar, 131
murrizketa, 73, 81, 87, 100, 107
murrizketarik, 87, 107
murrizten, 80, 99
Museo edo bildumako bisitariei
harrera egitean eta informazioa
ematean, 130
museoak, 35, 87, 107
musika-lan, 180
nabariki baliabide-eskasia dauden
erkidegoek, 36
nabarmentzen, 54, 76
Nafarroa, 167
Nafarroak, 166
Nafarroako administrazio publikoek,
171
Nafarroako administrazio
publikoetara euskaraz zuzentzeko
eskubidea, 169
Nafarroako Aldizkari Ofiziala, 167
Nafarroako Aldizkari Ofizialean, 172
Nafarroako Aldizkari Ofizialean
argitaratu beharko, 167
Nafarroako errealitate
soziolinguistikoaren, 166
Nafarroako eskualde
euskaldunetan, 163
Nafarroako euskalkiek errespetu eta
babes berezia izanen, 166
Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri
eta Hobetzeari buruzko Lege
Organikoaren, 165, 166, 167
Nafarroako Gobernuak, 167, 168,
170, 171, 172
Nafarroako Gobernuak arautuko,
170
Nafarroako Gobernuak diruz eta
materialez laguntzeko planak
gauzatuko, 171
Nafarroako Gobernuak euskararen
presentzia egokia begiratu, 171
Nafarroako Gobernuari, 172
Nafarroako hizkuntza ofiziala, 163,
166
Nafarroako kultura ondareztat, 170
Nafarroako Parlamentuko Aldizkari
Ofiziala, 167
Nafarroako toki-erakundeek, beren
eskumenen eremuan,

- ordenantzak onesten ahalko, 172
- Nafarroaren, 165
- nagusiaren aurkako kultura-eredua izateagatik, 26
- nagusitzen, 12, 46
- nahikeriaz, 33
- nahitaezko, 117, 118
- nahitaezko ikasgai, 118
- nahitaezko ikastaldia, 118
- nahitaezkoa, 8, 21, 43, 46, 118, 169
- naturaren aniztasun biologikoa, 72
- nazio, 4
- Nazio Batuei, 24, 56
- Nazio Batuek, 12, 16, 41, 46
- Nazio Batuen, 36
- Nazio Batuen Batzar Orokorrari, 36
- Nazio Batuen Ekonomia eta Gizarte Kontseiluaren Giza Eskubideen txostena, 25
- Nazio Batuen Erakundearekin, 4
- Nazio Batuen Erakundearen Batzar Orokorra, 24
- Nazio Batuen Eskubide Zibilen eta Politikoen Nazioarteko Itunean jasotako printzipioekin, 78, 98
- Nazio Batuen Gutunak dituen helburuak edota nazioarteko legerian ezarritako betebeharretatik beste edozein, 56
- Nazio Batuen Gutunaren helburuak edo nazioarteko zuzenbidearen beste betebeharr batzuk, 80, 99
- Nazio Batuen Gutunaren printzipioen errespetua, 61
- Nazio Batuen helburu eta irizpideak, 8
- Nazio Batuen helburu eta irizpideen aurkako egintzak, 6
- Nazio Batuen jarduna, 8
- Nazio Batuetako kide diren herriek, 4
- nazio- eta eskualde-aniztasunarekiko errespetuaren, 73
- nazio- eta hizkuntza-gutxiengoek, 46
- nazio nahiz eskualdeen aniztasuna babesteko, 53
- nazioaren esparru juridikoaren, 51
- nazioaren lurraldean, 22
- nazioaren mailan, 22
- nazioarte mailan, 4
- nazioartean, 131
- nazioarteko akordioen mailan, 72
- nazioarteko akordioetan, 74
- nazioarteko arauak errespetatuz, 117
- nazioarteko egoerari, 5
- nazioarteko erakundeekin, 76
- nazioarteko erakundeen, 71
- nazioarteko erkidegoak, 12
- nazioarteko erkidegoak eta estatu kideek gaitu ditzatela desagertzeko arriskuan dauden hizkuntzen hitun-erkidegoak jabetu, 76
- nazioarteko erkidegoaren erabakia, 16
- nazioarteko funtsak, 36
- nazioarteko gizarte-ordena ezartzea, 8
- nazioarteko instituzioen lana indartu, 26
- nazioarteko laguntza eta lankidetzarekin, 11
- nazioarteko laguntzaz, 7
- nazioarteko lankidetzaz, 3
- nazioarteko organismoen esanguratsu eta ospetsuenek, 41
- Nazioarteko PEN Clubaren Adierazpena, 24
- Nazioarteko PEN Clubeko Itzulpen eta Hizkuntza Eskubideen Batzordearen Adierazpena, 24
- nazioarteko zuzenbidea, 16, 61
- nazioartekotzea, 160
- nazio-batzorde, 48
- Nazioen arteko harremanak, 3
- nazioen subiranotasunaren eta lurralde-osotasunaren esparruan, 78, 98
- nazio-erkidegoarekin, 18
- nazio-erkidegoaren bizitzan, 19
- Nazioetako gobernuak, 42
- nazio-hizkuntzen irakaskuntza, 47
- nazioko ekonomia, 11
- Nazioko legeak eta praktikek, 47
- nazioko nahiz gizarteak jatorri, 11
- naziokoak ez diren pertsonak, 11
- nazionalitate, 6
- nazionalitatea, 6
- nazionalitatea aldatzeko eskubidea, 6
- nazionalitatea izateko eskubidea, 6
- Nazionalitatearen ondoriozko diskriminazio, 58
- nazioz gaindiko elkar-trukerako era

- egokiak sustatzea, 81, 100
- nazioz haraindiko talde
 - ekonomikoek, 26
- nederlanderaz, 59, 62, 63
- negozio-bolumenari, 127
- Nekazaritzako eta elikagaigintzako
 - produktuen identifikazioa, 142
- neurri, 11, 22, 49, 54, 55, 118
- Neurri, 22
- neurri aproposak, 118
- neurri egoki guztiak, 36
- neurri egokiak, 15, 43, 72, 81, 101, 115, 116, 120
- Neurri egokiak, 18
- neurri egokiak hartuko, 168
- neurri ekonomiko eta teknikoak, 11
- neurri horien helburua, 44
- neurri pedagogikoak, 47
- neurriak, 4, 19, 22, 39, 46, 47, 48, 49, 82, 83, 84, 85, 87, 102, 103, 104, 105, 107, 126, 161, 185
- Neurriak, 18
- neurriei, 90, 109, 179
- neurriei kalterik egin gabe, 93
- neurrien izaera eta irismena, 81, 101
- neurrietako, 82, 83, 86, 101, 102, 105
- neurrien helburua, 81, 101
- nola-halako subiranotasun-mugak, 5
- Nor bere hizkuntza-erkidegoko kide
 - gisa aitortua izateko eskubidea, 27
- norbere herrialdeko auzitegi
 - eskudunetan errekurso
 - eraginkorra jartzeko eskubidea, 5
- norbere herrialdera itzultzekoa, 6
- norbere interesen alde egiteko,
 - sindikatuak eratu eta sindikatuko kide izateko eskubidea, 7
- Nork bere hizkuntza eta kulturaren irakaskuntza izateko eskubidea, 28
- Nork bere izena erabiltzeko eskubidea, 27
- Nork bere kulturari eutsi eta hori garatzeko eskubidea, 27
- nortasun eta identitate propioak dituen etorkizuneko herrialde gisa nazioartean onartua izan dadin, 131
- nortasun juridiko propioa duen zuzenbide pribatuko ente publikoa, 132
- nortasuna guztiz eta era askean garatzeko toki bakarra, 8
- notarioak, 31
- notarioek, 31
- obrak sortu eta zabaltzeko, 21
- ofizial, 117
- ofiziala, 37, 166
- ofiziala ez den hizkuntza, 118
- ofizialak, 76, 95
- ofizialak diren bi hizkuntzetako edozein erabiltzekoa, 125
- ofizialtasuna, 72
- ofizialtzat, 31
- ogasun, 134, 135
- ohar, 153
- oharrak, 51, 90, 109
- Ohartarazten, 74, 77
- ohiko erabilera-eremu, 32
- ohiko izenarekin, 39
- ohiko komunikazio-hizkuntza, 161
- ohiko tresna, 118
- ohikoa, 40
- OHOko ikasketak Euskal Herriko Autonomia Erkidegotik kanpo hasita dituzten ikasleak, 119
- oinarri, 3, 16, 90, 109
- oinarrian, 39
- oinarritu, 26, 27
- oinarriturik, 26
- oinarrituta, 4, 76
- oinarritutako, 12
- oinarritzat, 61
- oinarritzen, 4, 165
- oinarrizko eginkizuna, 22
- oinarrizko eskolatzearen bukaeran euskararen jakintza nahikoa izan dezaten, 171
- oinarrizko eskubideak, 5
- Oinarrizko Eskubideen Gutunaren, 70, 71
- Oinarrizko Hezkuntza Orokorreko ikasketak eremu euskaldunetik at hasi dituzten ikasleak, 170
- oinarrizko hezkuntzan, 32
- Oinarrizko hezkuntzan eta batxilergoan, 150
- Oinarrizko ikasketak egitea, 8
- oinarrizko ikasketei, 8
- oinarrizko irizpideak, 135
- oinarrizko osagaia, 53
- oinarrizkoa eta nahikoa izango den komunikazio-gaitasuna lortzea, ahoz zein idatziz, dagokion lanbide-arloan, 162
- OITren 169. konbentzioan, 24

- okupatu, 34
- okupazioak, 25
- Okzitaniako hizkuntza, literatura eta historiaren ikaskuntza, 176
- okzitaniera, 176
- onarpenarekin, 41
- onarpenaren, 80, 99
- onartezinak, 29
- onartezinak ez izatea, 84, 103
- onartu, 24, 35, 79, 86, 91, 92, 99, 105, 110, 111, 122
- onartuko, 91, 110
- onartuta, 138
- onartzen, 79, 91, 99, 110, 184
- ondare, 73, 95, 165
- Ondare hori gure mugetatik kanpoko beste erkidego eta herrialde batzuekin partekatzen, 131
- ondare horretatik eratorritako produktua eta errentak, 136
- ondare horri bizirik eusteko erantzukizuna, 131
- ondarea, 58
- ondasun, 22
- ondasun eta baliabide materialak atxikitze, 138
- Ondasun eta zerbitzuei buruzko informazioa emateko hizkuntza, 127
- Ondasun eta zerbitzuei buruzko informazioa euskaraz nahiz gaztelaniaz jasotzekoa, 125
- ondasun eta zerbitzuei buruzko informazioan, 128
- ondasun eta zerbitzuen salerosketetan, 35
- ondasunak, 138
- ondorioak, 91, 111
- onespen, 80, 99
- onespena, 176
- onestea, 135
- onesteko, 79, 91, 99, 110
- onetsi, 12, 24, 50, 91, 92, 96, 110, 111, 135, 137
- Onetsi, 96
- onetsiko, 62, 90, 110, 137, 138
- onetsitako, 12, 50
- onetsitakoa, 52
- onetsiz, 155
- ongizatea, 8
- Onomastika, 33
- onomastika-sistema zaindu eta erabiltzeko, 33
- onura, 34
- onuradun-kopuru mugatuagatik, 75
- onuragarri, 75
- ordainagiriak, 35
- ordainketa-aginduak, 89, 108
- ordainketak agintzea, 136
- ordenamendu juridikoaren, 125
- ordenantzak, 155
- ordenaren defentsarako, 87, 107
- ordezkari diren lurraldeetan historian zehar hitz egindako hizkuntza edo hizkuntzak, 31
- Ordezkariei batzarrek, 31
- ordezkatuta, 87, 107
- ordezkatzen, 134
- ordezkoari, 122
- ordeztu, 33, 122
- ordeztuko, 90, 110
- orekatua, 39
- organismo, 133
- organismo autonomoei, 137
- organismo autonomoen, 138
- Organismo eta elkarte horiek, 90, 109
- organismo pribatuekin, 36
- organo, 137
- Organo artezkariak, 134
- organo eskudun, 56
- organo eskuduna, 149
- Organo horiek esleiturik dituzten eginkizunak betetzeko ematen dituzten administrazio-egintzetan amaituko, 134
- organo judizialean, 42
- organo ofizialak, 30
- organoek, 131
- organoekin, 116, 120
- orokorra, 8
- osagai-zerrendak, 36
- osasuna, 8
- osasuna eta segurtasuna babesteko arrazoiengatik, 128
- osasunaren edo moralaren babeserako, 87, 107
- Osasun-ohartarazpena, 153
- osatu, 55, 57
- osatuko, 7
- osatze bidean dagoen Europar Batasunaren eremuan, 53
- osatzen, 123
- Osloko Konferentzia, 41
- osoko bilkuran, 167

- oso-osorik aplikatzea, 46
- ospe eta presentzia hori Euskal Autonomia Erkidegotik kanpora eraman, 131
- ospea eta presentzia, 131
- ospitale, zaharren egoitza edo bestelako gizarte-ekipamenduetan, 89, 108
- oztopatzen, 54
- oztopo, 28, 80, 100
- paperean, 30
- Pariseko Ikaskuntza Hispanikoen Institutuan, 176
- Parlamentuak, 44, 50
- Parlamentuari, 44, 49, 52, 167
- parlamentuetan, 54
- partaidetza orekatua, 26
- partaidetzan, 26
- parte har, 19
- parte hartu, 134, 176
- parte hartzea, 16, 135
- parte hartzen, 168
- parte hartzen duten faktoreen konplexutasun eta aniztasunak, 165
- parte-hartzeetan, 50
- partikularrekiko harremanetan, 154
- partzuer diren ikastetxeetako erabiltzaile, 184
- partzuergo, 155
- patronalak, 35
- Patronatua, 134
- Patronatuak, 134, 135
- Patronatuaren beraren ordezkari, 135
- Patronatuaren eta Zuzendaritza Kontseiluaren erabakiak, 136
- Patronatuaren lehendakaritza exekutiboa, 134
- Patronatuaren ohorezko lehendakaritza, 134
- Pecsen, 24
- pentsamendu-, kontzientzia- eta erlijio-askatasunerako eskubidea, 7
- Pentsamenduak eta iritziak askatasunez komunikatzea, 174
- pentsamoldeak, 58
- pertsona, 5, 6, 8, 16, 26, 28, 36, 41, 122, 153, 155
- Pertsona, 5, 6, 7, 8
- Pertsona batek baino gehiagok esku hartzen duen espediente edo prozeduretan, 116
- Pertsona batek baino gehiagok parte hartzen duten espediente edo prozeduretan, 168
- pertsona eta hizkuntza-taldeen eskubideak, 28
- pertsona fisiko nahiz juridikoa, 129
- pertsona fisikoek eta pertsona juridikoen ordezkariak, 129
- pertsona nagusiak, 150
- Pertsona ororen eskubidea, 8
- Pertsona publikoek edo pribatuek, 136
- pertsonak, 28, 122
- pertsonen, 90, 110
- Pertsonen eskubidea, 42
- Pertsonen segurtasunari dagozkion argibide publiko, 36
- PHARE programaren eremuan, 56
- pizgarri, 53
- pizten, 117
- plan bereziak bultzatuko, 128
- Plan eta programen ezaugarriak, 149
- plangintza, 161
- plangintza orokorrera, 161
- plangintzaren, 161
- Plantillak eta langileen ordainsari-araubidea onestea, 135
- pluraltasuna areagotzen, 71
- pobretasuna ezabatzea, 61
- politika, 43, 93
- politika horien xede, 73
- politika-, hezkuntza- eta komunikazio-egiturez eta administrazio publikoko egiturez, esparru politiko guztietan, bere burua hornitzeko, 24
- politikako edo bestelako iritzia, 5, 24
- politikaren, 25, 46
- Politikaren ikuspegitik, 26
- politikari, 5
- politikari buruzko txostena, 90, 109
- Politikaz, 40
- politikez, 73
- politikoak, 25
- politiko-juridikoak, 25
- polonieraz, 62, 63
- portugesez, 59, 62, 63
- postan, 6
- posta-trafikoak, 48
- posta-txekeetan, 48
- postsinkronizazioari, 34

- praktika, 30, 43, 44
- praktikarik, 93
- prebentzio-neurri batzuk hartuko eta sustatuko, 146
- Prebentzio-neurriak, 146
- prentsa-artikuluak, 87, 106
- presentzia, 32, 160
- presentzia nagusia, 36
- presentzia-maila, 32
- preso hartu, 5
- prestaketa-ikastaroetan, 150
- prestakuntza egokia duten langileak, 33
- prestakuntza-eskaintza, 149
- prestakuntza-jarduerak, 160
- Prestakuntzako programak eta ekintzak lantzeko baldintzak, 149
- prestakuntza-programetan, ikasleek trebezia nahikoa garatu dezaten ahozko zein idatzizko ulermenean eta adierazpenean, 161
- prestakuntza-programetatik, 150
- prestakuntza-prozesua, 162
- prestakuntza-prozesuaren xede den arlo profesional, 161
- Prestakuntza-prozesuetako eleaniztasuna, 162
- Prestakuntza-prozesuetako hizkuntza ofizialak, 161
- prestakuntzaren helburuen, 81, 101
- prestakuntza-zikloetara, 150
- prestatu, 46, 55
- prestatuko, 90, 109
- prestatzeko, 12, 47, 150
- prestatzerakoan, 90, 109
- prestazio eta zerbitzu horiez ekitatearen irizpidearen arabera baliatzea bermatuko, 141
- prezioen egonkortasuna, 61
- prezio-tarifak, 158
- pribatuak, 133
- printzipio, 26, 28, 39, 44, 46
- Printzipio, 165
- printzipio orokor, 184
- Printzipio orokorrak, 29, 156, 157
- printzipio-adierazpenak, 41
- printzipioak, 32, 46, 81, 101, 141
- Printzipioak, 141
- printzipioak eta proposamenak, 54
- printzipioekin, 97
- probetarako, 150
- produktu eta zerbitzuak erabili eta mantentzeko jarraibideen liburuxkak, 126
- produktu eta zerbitzuei, 36
- produktuak edo ekipamenduak erabiltzeko jarraibideetan, 88, 108
- produktuei etiketak jartzeko, 48
- profesionalak gaitzea, 162
- programa, 49, 55, 74, 75, 149, 162
- Programa, 180, 182
- programa eta zerbitzu, 18
- programa horiek egiteko erantzukizuna, 18
- programa horiek eskaintzen dituzten aukerak, 75
- programa horietarako irismena erraztu, 75
- programak, 47, 74, 182
- programaren, 76
- Programen eskaintza, 146
- progresiboki eskubide honen erabilera bermatzeko, 168
- progresibotasun-baldintzekin, 125
- proiektu, 49
- proiektugileek, 75
- propioa, 30
- proportzioei, 180
- proposamen, 40, 45
- Proposamena, 43, 164
- proposamenak, 49, 90, 109
- proposamenari, 24
- proposamenik, 46
- proposatu eta gauzatzea, 136
- proposatuko, 178
- proposaturik, 62
- proposatuta, 57, 134, 135, 136
- proposatutako, 90, 110, 135, 179
- proposatzen, 36, 49
- Proposatzen, 76
- prozedura, 50, 57, 181, 182
- prozedura judizial bati lotutako egintzak, 84, 103
- prozedurari, 90, 110, 167
- prozesu, 89, 108
- prozesu penaletan, 84, 103
- prozesu zibiletan, 84, 103
- prozesua, 84, 103, 104
- prozesuak, 31
- publikoak, 127, 133
- publikoak edo pribatuak, 149
- publikoari, 179
- Publizitate aktiboa, 157
- publizitatea, 36
- publizitatean, 36
- Publizitateko eta komunikazioko

- kanpaina instituzionalak, 143
 Roazhonen, 176
 Rossetti, 45
 Rubert de Ventós, 45
 sailburuorde-maila, 135
 salaketa penalak, 6
 Salaketak, 91, 111
 salbuespenak, 67, 183
 salbuetsi, 75
 salbuetsita, 36
 salerosketako, 120
 Santiago de Compostelako
 Adierazpena, 24
 sare sozialak, 77
 sareak, 55
 sareek banatutako irati- edo
 telebista-zerbitzuen kategoria, 181
 sareko liburutegiek, 139
 sartzea, 89, 108, 137, 138
 satelite nahiz kable bidezko irati-
 hedapeneko transmisioak, 55
 SEASKA elkarteak Ipar Euskal Herrian
 administratutako eskola
 elebidunak integratzeari buruz
 prestatutako ebazpen-
 proposamena, 46
 segurtasun nazionalerako, 87, 107
 segurtasun publikorako, 87, 107
 segurtasuna, 61
 segurtasun-jarraibideak
 eskualdeetako edo eremu urriko
 hizkuntzetan ere idatzita egongo
 direla zaintzea, 89, 108
 segurtatzen, 184
 sektore horretako zenbait elkartek,
 50
 sektore publikoa, 89, 108
 Sektoreko planei, 128
 seme-alabei, 8
 senar-emazteengandik, 8
 sexu, 11, 12
 sexua, 5, 24, 58
 sexu-joera, 58
 sina, 54, 91, 110
 sinadura, 92, 111, 184
 sinadurarako, 52
 sinatu, 54, 77, 92, 96, 111, 184
 sinatuko, 92, 96, 111
 sinatzaile, 45, 46
 sinatzea, 133
 sinatzen, 24, 78, 98
 sinatzerakoan, 91, 110, 184
 sindikatu-erakundeak, 35
 sinesmen-askatasuna, 4
 sinto hizkuntza, 56
 sistemaren buru, 139
 sor, 22
 sormena eta kultura-artekotasuna
 pizten, 72
 sorteria, 5, 24
 sortu, 3, 12, 36, 41, 50, 76, 80, 100,
 154, 155
 sortuko, 114
 sortuz, 44
 sortzea, 36, 44, 46
 sortzen, 24, 41, 150, 175
 sozializazio gehitua, 28
 sozietate nazionalak, 180
 sozietate-xede ikus-entzuleen
 interesak defendatzea duten
 elkartek, 181, 182
 soziokulturalak, 25
 soziolinguistikoak, 25
 subiranotasun politikoaren mailan,
 29
 subiranotasunera heldu diren herri
 batzuen hizkuntzak, 25
 subiranotasunik gabeko herriei, 25
 subjektiboak, 25
 subsidiariotasun-printzipioari, 67
 suedieraz, 59, 62, 63
 suntsitzeko arriskuan dauden
 hizkuntzei, 73
 suspertu, 83, 102
 susta, 48
 sustapen, 156
 sustapen- eta promozio-irizpideei,
 171
 sustapen unibertsalaren, 131
 Sustapen-jarduketa publikoa, 128
 sustapen-neurri, 62
 sustapen-neurriak, 57, 128
 sustapen-neurriak hartuko, 65
 sustatu, 12, 53, 57, 72, 83, 103, 155
 sustatu eta kanpoan zabaltzea
 helburu duten organismoekin, 133
 sustatuko, 3, 61, 161
 sustatze, 56
 sustatzea, 80, 82, 100, 102
 sustatzeko, 4, 22, 74, 85, 93, 105
 sustatzen, 37
 Tabako produktuak tabako-makina
 bidez saldu eta banatzeko
 mugak, 153
 tabakoaren erabilerak osasunean
 eragiten dituen kalteez

- ohartarazteko, 153
talde, 9, 18, 41
talde bereko beste kideekin, 10, 13
Talde horiek guztiek eta eremu
urriko hizkuntzen erabiltzaileek, 49
talde horietako ordezkariak
zuzeneko parte-hartzea izan
dezaten ziurtatzea, 48
talde txikiak, 75
taldeak, 27
taldean, 6, 29
taldean eraikitako errealitatea, 29
Taldearen hizkuntzek eta kulturek
komunikabideetan ekitatezko
tokia izateko eskubidea, 28
taldeek, 34
taldeek eskualdeko edo eremu
urriko hizkuntza hitz egiten, 48
taldeok, 27
talentu berrienak, 180
teatroak, 35
Teheranen, 12
teknologia, 34
teknologia aurreratuagokoetan, 33
teknologia berriak, 74, 76
teknologia berrien erabilera, 87, 107
telebista-programak, 87, 106
telekomunikazioak, 126
Telekomunikazioen teknologia
digital modernoaren erabilera
bermatzea, 55
TEMPUS, 55
teoria antropologikoak, 41
teoria politikoak, 41
tesiena eta memoriaren (hizkuntza),
183
testu biak balio berekoak izanik, 92,
111
Testu kautoak, 62
testu ofizialak, 85, 105
Titulartzat, 125
Toki Administrazioarekiko
harremanetan, 157
toki- eta eskualde-aginteei
Europaren eraikuntzan duten
egitekoari, 71
Toki eta Eskualdeetako Botereen
Lantaldeak, 42
toki nagusia, 165
Toki, eskualde eta nazioko irati-
telebista eskuratzeko baimena
ematea eta hori ahalbidetzea, 47
toki-administrazioaren eremuan, 116
toki-administrazioekin, 139
toki-administrazioenak, 116
toki-agintariei, 76
toki-agintariak, 85, 105
tokian tokiko agintarien, 42, 47
tokian tokiko beste erkidego
batzuek, 14
tokian tokiko botere publikoak, 121
Tokian tokiko botereen artean,
mugez gairik lankidetzat
sustatzea, 48
tokian tokiko egoera
soziolinguistikoa, 118, 121
tokian tokiko eta eskualdeetako
botereek parte hartzea, 50
tokian tokiko hizkuntza eta dialekto
guztien aukerako ikaskuntza
antolatuko, 175
Tokian tokiko hizkuntza ofizialetatik,
152
tokian tokiko hizkuntzak erabil
ditzaten lehen mailan eta ama-
eskoletan, 175
tokian tokiko hizkuntzak eta
dialektoak laguntzeko, erabiltzen
diren eskualdeetan, 175
tokian tokiko hizkuntzentzat eta
literaturentzat, 176
tokian tokiko informazioa, 182
tokian tokiko irati eta telebistak, 42
tokian tokiko kulturen adierazpena
eta garapena, 46
tokian tokiko mintzairen
irakurketaren eta idazketaren
oinarrizko kontzeptuak irakasteko,
175
toki-araubideari buruzko oinarritzko
legeriari, 154
tokien izen berezietan, 169
toki-erakunde bakoitzak ezartzen
dituen neurriekin gauzatuko, 156
toki-erakundearen, 154
toki-erakundeak, 154
Toki-erakundeak, 154, 155
toki-erakundeak beren jarduerak
euskaraz egitea ahalbidetze
aldera, 156
toki-erakundeak egiten dituzten
kontratuetan, 155
toki-erakundeak euskaraz
funtzionatzea lortzen joateko
neurriak hartuko, 156
toki-erakundearen ekintzetan, 154

- Toki-erakundeen eta udalen eskumenak, 154
- Toki-erakundeetako organoen, 154
- Toki-izen, 33
- toki-izen autoktonoak finkatzeko, zaintzeko eta berrikusteko, 33
- tokiko folkloreaz, 175
- tokiko hizkuntza bizkor den eskualde, 175
- tokikoak, 30
- tokikoetan eta tradizionaletan, 33
- toki-korporazio horretako udalak, 167
- toki-korporazioei, 113
- toki-korporazioen, 117
- topagune, 114
- toponimiaren, 54
- toponimiaren forma egokiak ezariz ezarian bereganatzea, 39
- toponimoen eta leku geografikoen gaineko prozedura arautu eta haiek onestea, 155
- torturatu, 5
- trabak, 49
- trabarik, 155
- tradizio desberdinetako pertsonak integartzeko aukera, 41
- tradizio-praktiken, 14
- tradizioz, 93
- tradizioz hitz egiten diren lurraldeetako hizkuntzak, 96
- transmititzen, 165
- tratatu, 58
- Tratatu, 59, 62, 63
- tratatu honen xedapenen, 57
- Tratatu honetako beste xedapenen indarrez jardun, 65
- tratatu horren 55. artikuluko 1. apartatuan aipatutako hizkuntzetako batean, eta erantzuna hizkuntza horretan jaso ahal izango, 64
- tratatuak, 58
- Tratatuak, 69
- Tratatuak aitortzen dizkien eskumenen esparruan, 74
- Tratatuen hizkuntzetako bat erabiltzeko eta erantzuna hizkuntza horrexetan jasotzeko eskubidea, 64
- Tratatuetako xedapenak, 69
- Tratatuetako xedapenei buruzko adierazpenak, 69
- TRATATUGILE GORENEK, 69
- tratu berezia, 49
- tratu mesedegarriagoa, 30
- treba, 47
- tresna eragingarri eta malgu, 54
- turismo-gidariak, 36
- Turismo-kudeaketa jasangarriko eredu, 158
- Turismo-politika, 158
- txekek, 35, 89, 108
- txekieraz, 62, 63
- txikitu, 54
- txosten, 90, 109, 137
- txostena, 42, 49, 90, 109, 184
- txostena egiteko eskaintzen diren erakundeak, 129
- txostenak, 50, 90, 109
- Txostenen azterketa, 90, 109
- udal, 155, 167
- Udal euskaldunetako egoera soziolinguistikoan eragina izan dezaketen proiektu edo plangintzak onesteko prozeduran, 155
- udalei, 155
- udalerria, 167
- Udalerriaren antolaketa eta funtzionamendua, 156
- udalerriaren ezaugarri soziolinguistikoak, 116
- Udalerriei, 155
- udalerriek, 166, 167
- Udalerriek, 155
- Udalerrien eskumen propioak, 156
- Udalerriko auzotarren eginbeharrak eta eskubideak, 157
- Udalerriko auzotarren eskubideak, 157
- Udalerriko auzotarren eskubideak, eginbeharrak eta erantzukizunak, 157
- udalerriz gaindiko bestelako erakundeak, 155
- Udal-eskumenak, 156
- Udal-ordezkarien estatutua, 156
- UHEI, 150
- UHEIk, 150
- ukatu, 6
- ukatuko, 10, 13
- uler, 41, 44
- ulertu, 9, 41, 72
- ulertzea, autoestimua eta irekitasuna areagotuz, 72

- ulertzen, 26, 27, 31, 184
- Unesco, 71
- Unescok, 70, 72, 76
- Unescorekin, 76
- UNESCOri, 56
- unibertsalak, banaezinak eta interdependenteak, 21
- unibertsalismoaren oinarria, 25
- unibertsaltasun eta berdintasuneko araubide juridikoaren pean dauden zerbitzuak ematen dituztenak, 126
- Unibertsitate eta beste erakunde batzuekin, 133
- unibertsitate eta goi-mailako ikerketarako organismoetan, 133
- unibertsitate mailako edo goi-mailako bestelako irakaskuntza-motak, 83, 102
- unibertsitate mailako irakaskuntza eta goi-mailako bestelako irakaskuntza-motak eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzetan ezartzea, 83, 102
- unibertsitatea, 42, 47
- unibertsitatean edo goi-mailako irakaskuntzako beste zentro batzuetan ikasi ahal izateko bitartekoak, 83, 102
- unibertsitateek, 176
- unibertsitateetan edo zentro baliokideetan, 81, 100
- unibertsitateetan eta goi-mailako ikasketetako zentroetan; kultura zabaltzeko jarduerak gauzatzea, 132
- Unibertsitate-hezkuntza hasteraino egiten diren ikasketetan, 118
- unibertsitate-kirolaren, 146
- unibertsitateko hezkuntzan, 32
- Unibertsitateko ikaskuntza eta ikerkuntzaren gai, 32
- unibertsitaterra, 150
- urrats positibo eta itunduak, 16
- urratuz, 36
- urratzen, 56, 80, 99
- urrutiko hezkuntzako eskaintza zabala, eguneratua eta kalitatezkoa bultzatuko, 149
- Urrutiko Hezkuntzako Euskal Institutua (UHEI), 150
- Urrutiko Hezkuntzako Euskal Institutua sortzea, 150
- Urrutiko ikaskuntza, 149
- urrutiko irakaskuntza, 75
- urte anitzeko ekintza-programa proposatzea, 55
- urte anitzeko finantza-esparruan, 73
- Urteko aurrekontua, 135
- Urteko aurrekontuaren aurreproiektua onestea, 135
- urteko memoria, 137
- Urteko memoria onestea, 135
- Urteroko lanpostuen eskaintza publikoan zehaztea zein lanpostutarako izanen den nahitaezkoa euskaraz jakitea, 169
- ustiatzen, 180
- Van Hemeldonck, 52
- Vandemeulebroucke, 45
- Vianako Printzea Erakundea, 171
- webgune, 77
- webgune baliagarriak, 77
- web-orri, 122
- xedapen, 96, 97, 113, 114, 121, 169, 181
- Xedapen, 114
- Xedapen horiek aldatzeko edo indargabetzeko, 60
- xedapen horiekiko kontraesanik ez dagoenean, 132
- Xedapen instituzional eta finantzarioak, 66
- Xedapen instituzionalak, 66
- xedapen organiko aplikagarrien, 46
- Xedapen orokorrak, 79, 98, 165, 167, 170
- Xedapen orokorrak eta azken xedapenak, 67
- xedapenak, 30, 86, 91, 92, 105, 110, 111, 172, 179, 183
- Xedapenak, 18
- xedapenei, 59, 114
- xedapenek, 80, 99, 126
- xedapenen, 62, 79, 99, 178
- xedapenetan, 166
- xedapenetatik, 90, 109
- xedapenik, 172
- xedatutakoari, 90, 109, 114
- xedea, 4, 69, 132
- xedeei, 170
- xede-hizkuntza, 56
- yiddish, 56
- zabaldur, 41, 77
- zabalkunde ofiziala, 116
- zabalkunde-eremuarengatik, 143

- zabaltzea, 124, 140
 zabaltzeaz, 139
 zabaltzeko, 40
 zaindu, 21, 73, 96
 zaintzea, 85, 89, 104, 108, 158
 zaintzea ere ingurumena eta paisaia, gure kultura eta euskara, 158
 zaintzeko, 6, 87, 107
 zaintzen, 184
 zama, 72
 zati bateko nahiz oso-osoko sakabanaketarengatik, 26
 zehapen, 36
 zehapenen, 87, 107
 zein irizpideri jarraitu behar dioten ingelesak edo atzerriko beste hizkuntza batzuek, 162
 zenbait baldintza ziurtatzeko, 93
 zenbait estatu kidetan dagoeneko ofizial diren hizkuntza batzuk, 54
 zenbait kultura-jarduera abiarazteko edo horiei laguntzeko ardura duten organismoek, 88, 107
 zenbait kultura-jarduera abiarazteko edo horiei laguntzeko ardura duten organismoen eskueran jartzen laguntzea, 88, 107
 zentralak, 30
 zentro-sare, 134
 zerbitzu, 22, 180
 zerbitzu egokia eman beharko, 125
 zerbitzu publiko horren eginkizuna gauzatzen, 69
 zerbitzu publiko kargua, 184
 zerbitzu publikoak, 85, 86, 104, 106
 zerbitzu publikoekin, 184
 zerbitzu turistikoen fakturak, 158
 Zerbitzu turistikoen prezioak, 158
 Zerbitzua, 155
 zerbitzua ematerakoan eskualdeetako edo eremu urriko hizkuntzak erabiltzen direla zaintzea, 86, 105
 zerbitzuak, 144
 zerbitzuak antolatu, 126
 Zerbitzuak emateagatik izaten dituen diru-sarrerak, 136
 zerbitzuak eta jarduerak zuzenean antolatuz, 155
 zerbitzuak euskaraz eta gaztelaniaz emango, 139
 zerbitzuaren administrazio titularrari eskatu ahal zaizkion baldintza beretan, 155
 zerbitzuaren titularra den toki-erakundearen ezaugarriengatik, 155
 zerbitzu-hizkuntza, 154
 Zerbitzu-kartak, 157
 zeregin, 76
 zeregina, 71
 zerga-araudian ezarritako fakturazio-betekizunak bete beharko, 158
 zerrendatu, 76
 Zientzia, literatura edo arte mailan, 8
 zientzia-aurrerakuntzan eta horri darizkion irabazietan parte hartzeko, 8
 zientziaren eta teknologiaren aurrerapen azkarrak aukera berriak, 12
 Zientziaz, 39
 zigor edo tratu txar, anker eta lotsarazlerik, 5
 zigorra, 6
 zinemak, 35, 87, 107
 zineman, 119
 zirilikoak, 48
 zirkulazio-adierazleetan, 48
 ziurta, 44
 ziurtatuko, 6
 ziurtaturik, 25
 ziurtatzea, 46
 ziurtatzearen, 141
 ziurtatzeko, 4, 8, 42
 ziurtatzera, 118
 zor, 120
 zuzenbide pribatuari, 132
 Zuzenbide pribatuko ente publikoa, 131
 zuzenbide pribatuko pertsonak, 184
 zuzenbide pribatuko pertsonak, 184
 zuzenbide publikoari, 132
 zuzenbide publikoz diren legezko pertsonak, 184
 zuzenbide publikoz diren legezko pertsonak, 184
 zuzenbidezko erregimen batek, 4
 zuzendaria, 134
 Zuzendaria, 136
 Zuzendariari, 136
 zuzendari-maila, 135
 Zuzendaritza Kontseilua, 134, 135
 Zuzendaritza Kontseiluak, 135

Zuzendaritza Kontseiluko kideak, 135
Zuzendaritza-kide publiko
 profesionalak, 156
zuzenean, 7, 47
zuzenean beren kontrolaren mende
 dauden ekonomia- eta gizarte-
 sektoreetan, 89, 108
zuzenean edo zeharka, 86, 106

zuzeneko edo alderantzizko
 itzulpenerako bitarteko guztiak
 eskura izateko, 29
zuzeneko esleipenaren bidez edo
 eskuordetzaren bidez, 132
zuzeneko parte-hartzea, 88, 107
zuzentasun osoko pertsonak, 90, 110
zuzentasunez, 5